

ศักยภาพและการวัดรายได้จากการใช้ประโยชน์ของของป่าโดยการมีส่วนร่วมของ
เยาวชน: กรณีศึกษา บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า
อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

**Capacity and Income Measurement of Non-Timber Forest Products by Youth
Participation: A Case Study of an Area Around Khao Pu-Khao Ya
National park, Sribunphot District, Phatthalung Province.**

วัฒนณรงค์ มากพันธ์

Wattananarong Markphan

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Science in Environmental Management
Prince of Songkla University**

2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นายวัฒนณรงค์ มากพันธ์)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายวัฒนณรงค์ มากพันธ์)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	ศักยภาพและการวัดรายได้จากการใช้ประโยชน์ของของป่าโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน: กรณีศึกษา บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง
ผู้เขียน	นายวัฒนธรงค์ มากพันธ์
สาขาวิชา	การจัดการสิ่งแวดล้อม
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายของชนิด ปริมาณและ การวัดรายได้ของของป่าที่ชาวบ้านเก็บมาใช้ประโยชน์ เพื่อสำรวจศักยภาพผลผลิตของของป่าในเส้นทางเก็บหาหลัก เพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการการเก็บหาของป่าของชาวบ้าน และ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับเยาวชนในพื้นที่ โดยมีวิธีการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ **ส่วนที่ 1** การศึกษาความหลากหลายของชนิด ปริมาณ ศักยภาพ และการวัดรายได้ของป่าที่ชาวบ้านเก็บมาใช้ประโยชน์ และศักยภาพที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้าน จากป่าบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามร่วมกับการสัมภาษณ์ การสังเกต สำรวจตามเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา และนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์ และการวัดรายได้โดยใช้ราคาตลาดท้องถิ่น และ **ส่วนที่ 2** การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยสร้างการเรียนรู้ในด้านการทำวิจัย การใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน ตลอดจนการเก็บ วิเคราะห์ สรุป และนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ให้กับทีมวิจัยเยาวชน

ผลการศึกษาพบว่า ของป่าที่ชาวบ้าน เก็บหาทั้งหมดมี 74 ชนิด แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร 25 ชนิด ไม้ดอกไม้ประดับ 22 ชนิด ยารักษาโรค 19 ชนิด และเครื่องมือเครื่องใช้ 8 ชนิด ของป่าที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ สะตอ จำนวน 287,410 ฝักต่อปี รายได้สุทธิของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาในปี 2554 เท่ากับ 6,095,242 บาทต่อปี การสำรวจศักยภาพของของป่าเฉพาะ 7 เส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหาพบของป่าจำนวน 10 ชนิด แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ อาหาร 6 ชนิด และเครื่องมือเครื่องใช้ 4 ชนิด ของป่าที่มีจำนวนศักยภาพผลผลิตมากที่สุด ได้แก่ สะตอ 279,708 ฝักต่อปี โดยมี การวัดรายได้รวมของศักยภาพของของป่าเท่ากับ 4,638,227 บาทต่อปี

ผลการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับ
เยาวชน พบว่า เยาวชน เข้าใจกระบวนการวิจัยมากขึ้น มีทักษะในการสร้างเครื่องมือวิจัย การเก็บ
รวบรวมข้อมูล การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ การใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS และการ
นำเสนอข้อมูลต่อชุมชน ส่งผลให้เยาวชนเห็นความสำคัญของของป่า และการวิจัย ผลการวิจัย
นำไปสู่การแสวงหาแนวทาง ในการจัดการของป่า โดยการมีส่วนร่วมกับ ชาวบ้านในการกำหนด
แนวทาง ดังนี้ 1. จัดทำแผนแม่บท 2. จัดตั้งกลุ่มองค์กร 3. กำหนดกฎกติกาและบทลงโทษที่เข้มงวด
ของชุมชน 4. ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษา แผนแม่บทและกฎกติกา รวมถึงบทลงโทษให้ชาวบ้าน
รับทราบ 5. จัดการถ่ายถอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีแนวทางในการ
จัดการของป่าจากงานวิจัยนี้ คือ 1. จัดการการใช้ประโยชน์ของป่าที่มีจำนวนมาก ให้เป็นประโยชน์
2. เพิ่มศักยภาพของของป่า 3. การกำหนดขอบเขตพื้นที่ห้ามเก็บหาของป่า และกำหนดเวลาในการ
เก็บหา 4. นำของป่ามาปลูกไว้บริเวณบ้าน คาดว่าแนวทางดังกล่าวจะสามารถนำไปสู่การจัดการของ
ป่าโดยชุมชน ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่สืบไป

Thesis Title	Capacity and Income Measurement of Non-Timber Forest Products by Youth Participation: A Case Study of an Area Around Khao Pu-Khao Ya National park, Sribunphot District, Phatthalung Province.
Author	Mr. Wattananarong Markphan
Major Program	Environmental Management
Academic Year	2012

ABSTRACT

This research aimed to study a variety of types, quantity and Income of the non-timber forest products (NTFPs) the villagers harvest to utilize, to explore the potential productivity of some of NTFPs in the main harvesting routes, to seek guidelines to manage the NTFPs with the villagers, and to construct a participatory action research learning process with youth in the study area. The study methods were divided into 2 parts. Part 1, studying the diversity, potential and Income of NTFPs was done via data collection using questionnaires, interviews and observation and a survey on the main harvesting routes. Then data was analyzed and calculated using local market prices to yield Income Measurement of NTFPs. Part 2, the learning process construction was done by delivering learning activities for youth on conducting research, using rural rapid assessment as a tool to collect data, including analyzing, summarizing and planning for research results usage.

The results showed that the NTFPs which the villagers harvest were 74 species, divided into 4 types, namely food 25 species, plants for decoration 22 species, medicines 19 species, and equipment 8 species. The NTFPs which was harvested the most was *Parkia (Parkia speciosa Hassk)*: 287,410 per year. Net Income of NTFPs which was harvested in 2011 was 6,095,242 Baht per year. The survey of potential productivity could be done on only 7 main routes and found 2 types and 10 species of NTFPs, which were 6 species of food and 4 species of equipment. The highest quantity of potential NTFPs found was *Parkia*: 279,708 sheath per year. Total Income in 2011 of the potential of all surveyed NTFPs was 4,638,227 Baht per year.

The results of participatory action research learning process for youths were that they gained more understanding on the research process and had better skills to design research tool, collect data, analyze data, use ArcGIS 10 and GPS, and present the research results to the community. This in turn resulted in youths perceiving the importance of the NTFPs and the research. The research results led to seek guidelines to manage the NTFPs with participation from villagers. The guidelines were 1) determination of a master plan 2) establishing groups to manage NTFPs 3) define the rules and strict penalties for the community, 4) disseminate the results of this study, the determined master plan and harvesting regulations and rules including penalties to villagers, and 5) construct ways to transfer local wisdom in harvesting and protecting NTFPs to others. In addition, guidelines from the researcher for management of the NTFPs from the research results are 1) managing the use of the NTFPs which have high potential to the benefit of villagers 2) increase the potential of the NTFPs 3) restrict the area and season of harvest of some NTFPs and 4) breed some of NTFPs species at home. It is expected that such guidelines would bring about NTFPs management by the community which would result in sustainable forest resources use.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วย ความเมตตา กรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี ที่คอยเสียสละเวลา ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ความช่วยเหลือ ตลอดจนความรักและความอดทนต่อการพิจารณา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และถูกต้อง รวมไปถึงกำลังใจซึ่งเปี่ยมแรงผลักดันให้ผู้วิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธันวดี สุขสาโรจน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขาวนิจ กิตติธรกุล ดร.จรงค์ วัชรินทร์รัตน์ และดร. โสภิตา จิระเกียรติกุล คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาเสียสละเวลาในการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะและคำแนะนำเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่อง ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร ที่มอบโอกาสให้กับผู้วิจัยได้พัฒนาเรียนรู้ตนเอง ในการศึกษาต่อ

ขอขอบพระคุณ เยาวชนและชาวบ้านที่สมัครเข้าร่วมทีมวิจัย ด้วยพลังของทีมวิจัยที่เข้มแข็ง ความสามัคคีอันยิ่งใหญ่ ความจริงใจ ความเสียสละด้านเวลาในการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการวิจัย ทำให้งานวิจัยแบบมีส่วนร่วมสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ นางสาวพิมพ์พร รัตนสุภา และนายณัฐพล ทิมช่อ ที่ให้กำลังใจเมื่อการดำเนินงานวิจัยพบกับปัญหาและอยู่เคียงข้างผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ นายณัฐดิพงษ์ แก้วทอง นางสาว หัตยา คุณโณ นายอรรถพงศ์ ปิ่นทองพันธ์ นางสาวจอมขวัญ ชุมชาติ นางสาวฐาปณีย์ สังข์สวัสดิ์ นางสาววรางคณา บุญการ นางสาวสุชาดา นวนทอง พี่ๆ น้องๆ หน่วยวิจัยเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ที่คอยให้คำปรึกษา กำลังใจ ความช่วยเหลือ และเป็นห่วงเป็นใยผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบพระคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สำหรับเงินสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.วิชุดา เกตุใหม่ ที่คอยช่วยเหลือ ระหว่างการเข้าพื้นที่ เพื่อดำเนินการวิจัย และให้กำลังใจกับผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ นายปรารถ หลินมา ที่ช่วยประสานงานกับหน่วยงาน กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ และจัดหาสถานที่ในการประชุมชาวบ้าน

ขอขอบพระคุณ อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้การช่วยเหลือ ทั้งในด้านสถานที่จัดประชุม สถานที่พัก ตลอดจนการดำเนินการเข้าพื้นที่

ขอขอบพระคุณ นายไสว- นางพั้ว พรหมแก้ว นายสมพงศ์- นางรัตนา มากพันธ์
นายวิเชียร- นางอารีย์ รัตนสุภา นายสุรัญญา- นางพรสวัสดิ์ พรหมแก้ว นายสัตยากร- นางไมตรี
พรหมแก้ว และนางสาวสุภาวรรณ พรหมแก้ว

คุณประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบบูชาพระคุณอันสูงสุดแก่ พ่อเต่า-
แม่เต่า บิดา-มารดา และญาติพี่น้องทุกคน ที่เปรียบดังครอบครัว

วัฒนธรงค์ มากพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
Abstract	(7)
กิตติกรรมประกาศ	(9)
สารบัญ	(11)
รายการตาราง	(18)
รายการภาพประกอบ	(20)
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 ขอบเขตการวิจัย	5
1.6 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย	7
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	8
1.8 ข้อยกเว้นของงานวิจัย	8
2 ตรวจเอกสาร	
2.1 ทรัพยากรป่าไม้กับบริการของระบบนิเวศ	10
2.2 ประเภทของบริการของระบบนิเวศ	11
2.2.1 บริการของระบบนิเวศที่ใช้เป็นทุนสำรอง	11
2.2.2 บริการของระบบนิเวศป่าไม้ในการควบคุม	12
2.2.3 บริการของระบบนิเวศทางวัฒนธรรม	13
2.2.4 บริการของระบบนิเวศในด้านสนับสนุน	14
2.3 ความหมายของของป่า	15
2.4 ประเภทของของป่า	16
2.5 การใช้ประโยชน์จากของป่า	18

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.6 เทคนิคที่ใช้ในการศึกษารายได้ของของป่า	20
2.7 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน	21
2.7.1 ฐานทุนเดิมของชุมชน	21
2.8 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	24
2.8.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	24
2.8.2 ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย	27
2.9 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	29
2.9.1 ที่ตั้ง	29
2.9.2 ลักษณะภูมิประเทศ	29
2.9.3 ประวัติความเป็นมาของชุมชน	29
2.9.4 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	30
2.9.5 กลุ่มและการจัดองค์กรในชุมชน	30
2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
2.10.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายได้หรือการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของของป่าภายในประเทศ	30
2.10.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของของป่าในต่างประเทศ	35
3. วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1 การศึกษารายได้ทางเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่า	40
3.1.1 ประชากร	40
3.1.2 การเก็บข้อมูล	40
3.1.3 เครื่องมือในการวิจัย	40
3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลการวัดรายได้ทางเศรษฐกิจ	41
3.2 การสำรวจและการวัดรายได้ทางเศรษฐกิจของศักยภาพผลผลิต	42
3.2.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการสำรวจความหลากหลายของชนิดและปริมาณของของป่า	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.2 การสำรวจความหลากหลายของชนิดและปริมาณของของป่า	42
3.2.3 การเจงนับปริมาณของของป่าที่สำรวจพบ	43
3.2.4 วิธีการคำนวณหาปริมาณศักยภาพของผลผลิตของของป่าแต่ละชนิด	44
3.2.5 การวัดรายได้ทางเศรษฐกิจของศักยภาพผลผลิต	49
3.3 การสำรวจความต้องการและข้อมูลเบื้องต้นจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่า และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ตำบลเขาปู่	49
3.4 การรับสมัครทีมวิจัย	51
3.5 การแนะนำตัวกับผู้นำชุมชน	51
3.6 การสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยเยาวชน	52
3.6.1 การสร้างความสัมพันธ์ในทีมวิจัย	52
3.6.2 การสร้างการเรียนรู้ในด้านการทำวิจัย	52
3.6.3 การเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลชุมชนอย่างเร่งด่วน	53
3.6.4 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อชาวบ้านที่ เก็บหาของป่า	55
3.6.5 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสร้างแบบสอบถาม	55
3.6.6 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ที่เก็บหาของป่า	56
3.6.7 การสรุปผลการสัมภาษณ์	57
3.6.8 การเรียนรู้วิธีการคำนวณรายได้และต้นทุนของของป่า ที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	57
3.6.9 การเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS ในการทำแผนที่และระบุตำแหน่งของของป่า	58
3.6.10 การมีส่วนร่วมในการสำรวจเส้นทางการเก็บหาของชาวบ้าน	58
3.6.11 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของของป่าที่ชาวบ้าน เก็บหามาใช้ประโยชน์กับปริมาณและรายได้ของศักยภาพของ ของป่าที่ได้จากการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.7 การจัดเวทีระดมความคิดเห็นแสวงหาแนวทางการจัดการของป่า	59
4. ผลการวิจัย	
4.1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์ด้านการ เก็บหาของป่า	64
4.1.1 เพศ	64
4.1.2 ศาสนา	64
4.1.3 สถานภาพทางการสมรส	64
4.1.4 อายุ	64
4.1.5 ระดับการศึกษา	65
4.1.6 สมาชิกในครอบครัว	65
4.1.7 อาชีพเก็บหาของป่า	65
4.1.8 ระยะเวลาเก็บหาของป่า	65
4.1.9 รายได้ต่อเดือน	65
4.1.10 สถานภาพในครอบครัว	65
4.1.11 ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่	66
4.1.12 การทราบถึงเส้นทางการเก็บหา	66
4.1.13 แหล่งเก็บหาของป่า	66
4.1.14 การรวมกลุ่มเพื่อเก็บหาของป่า	66
4.2 ผลการศึกษาลักษณะของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	68
4.2.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทอาหาร	68
4.2.2 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ	78
4.2.3 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทยารักษาโรค	86
4.2.4 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	94
4.3 ผลการวัดรายได้ของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า	98

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3.1 รายได้รวมของการเก็บหาของป่า	98
4.3.2 ต้นทุนรวมจากการเก็บหาของป่า	121
4.3.3 รายได้สุทธิของการเก็บหาของป่า	138
4.4 สักยภาพของของป่าในพื้นที่เส้นทางเก็บหาของป่าบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยาน แห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ในการรองรับการเก็บหาของชาวบ้านในตำบลเขาปู่	139
4.4.1 เส้นทางในการเก็บหาของป่าบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่า	139
4.4.2 ผลการสำรวจศักยภาพของของป่า	155
4.4.3 ปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าที่สำรวจพบจาก เส้นทางหลัก	155
4.4.4 รายได้ของศักยภาพ	159
4.5 ผลการพัฒนากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ ทีมวิจัยเยาวชน	171
4.5.1 ผลการเตรียมการวิจัยเบื้องต้น	171
4.5.2 ผลการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม	173
4.6 ผลการกำหนดแนวทางการจัดการของป่าที่ชาวบ้านนำมา ใช้ประโยชน์ในบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	186
4.6.1 แนวทางในการจัดการของป่าจากการระดมความ คิดเห็นของชุมชน	187
4.6.2 แนวทางในการจัดการของป่าจากผลการวิจัย	188
5. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	190
5.1.1 สรุปผลการศึกษาข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่ เก็บหาของป่า	191
5.1.2 สรุปผลการศึกษาลักษณะของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	191

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.3 สรุปผลการศึกษารายได้ของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	193
5.1.4 สรุปผลปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าที่สำรวจ	195
5.1.5 สรุปผลรายได้ปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าที่สำรวจ	195
5.1.6 สรุปผลการเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของของป่าที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา	196
5.1.7 สรุปผลการเตรียมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเบื้องต้น	197
5.1.8 สรุปผลการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม	197
5.1.9 สรุปผลการกำหนดแนวทางการจัดการของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	199
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	201
5.2.1 อภิปรายผลการศึกษาข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาของป่า	201
5.2.2 อภิปรายผลการศึกษาลักษณะของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	202
5.2.3 อภิปรายผลรายได้รวมของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	207
5.2.4 อภิปรายผลต้นทุนในการเก็บหาของป่า	212
5.2.5 อภิปรายผลรายได้สุทธิจากการเก็บหาของป่า	214
5.2.6 อภิปรายผลการสำรวจศักยภาพของของป่าในเส้นทางแหล่งเก็บหาที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้าน	215
5.2.7 อภิปรายผลปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าที่สำรวจ	217
5.2.8 อภิปรายผลการเปรียบเทียบปริมาณของของป่าจากการสัมภาษณ์และการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา	218
5.2.9 อภิปรายผลการเตรียมการวิจัยเบื้องต้น	219
5.2.10 อภิปรายผลการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม	222
5.2.11 อภิปรายผลการกำหนดแนวทางการจัดการของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	225
5.3 ข้อเสนอแนะ	227

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	227
5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	228
5.4 การเรียนรู้ของผู้วิจัยจากกระบวนการวิจัยครั้งนี้	229
5.4.1 ความรู้และความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย	229
5.4.2 การพัฒนาทางความคิดของผู้วิจัย	230
5.4.3 การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย	230
บรรณานุกรม	231
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก จำนวนชาวบ้านที่เก็บหาของป่า	239
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	242
ภาคผนวก ค รายชื่อทีมวิจัยเยาวชน	253
ภาคผนวก ง รายชื่อทีมวิจัย (ชาวบ้าน)	256
ภาคผนวก จ ชื่อวิทยาสตรช์ของของป่า	259
ภาคผนวก ฉ ภาพประกอบการดำเนินการวิจัย	265
ประวัติผู้เขียน	274

รายการตาราง

ตารางที่	หน้า
3-1 ตัวอย่างวิธีการคำนวณ ปริมาณศักยภาพของของป่าโดยยึดตามองค์ความรู้ของ ปราชญ์ชาวบ้าน	48
3-2 สรุปกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยเยาวชน	61
4-1 ข้อมูลด้านการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทอาหาร	76
4-2 ช่วงเดือนที่เก็บหาของป่าประเภทอาหาร	77
4-3 ข้อมูลด้านการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ	85
4-4 ช่วงเดือนที่เก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ	85
4-5 ข้อมูลด้านการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทยารักษาโรค	92
4-6 ช่วงเดือนที่เก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค	93
4-7 ข้อมูลด้านการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	96
4-8 ช่วงเดือนที่เก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	97
4-9 ปริมาณ ราคา และการวัดรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร	103
4-10 การวัดรายได้ทั้งหมดของการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทอาหารแยกชนิด ต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บ (บาทต่อปี)	104
4-11 ปริมาณ ราคา และการวัดรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่า ประเภทไม้ดอกไม้ประดับ	110
4-12 การวัดรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ แยกชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บ (บาท/ปี)	111
4-13 ปริมาณ ราคา และการวัดรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่า ประเภทยารักษาโรค	115
4-14 การวัดรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค แยกชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บ (บาท/ปี)	117
4-15 ปริมาณ ราคา และการวัดรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่า ประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	119
4-16 การวัดรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภท เครื่องมือเครื่องใช้แยกชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บ (บาท/ปี)	120
4-17 รายได้รวมของป่า	121
4-18 ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร	123

4-19 การใช้จำนวนแรงงานและระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร	124
4-20 รายได้ต้นทุนการเดินทางของการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร	125
4-21 ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภท ไม้ดอกไม้ประดับ	127
4-22 การใช้จำนวนแรงงานและระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ	128
4-23 รายได้ต้นทุนการเดินทางของการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ	129
4-24 ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค	131
4-25 การใช้จำนวนแรงงานและระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค	132
4-26 รายได้ต้นทุนการเดินทางของการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค	133
4-27 รายได้ต้นทุนในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	134
4-28 การใช้จำนวนแรงงานและระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	135
4-29 รายได้ต้นทุนการเดินทางของการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	136
4-30 ต้นทุนรวมที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท	137
4-31 รายได้สุทธิด้านการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท	138
4-32 ปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าประเภทอาหาร	157
4-33 ปริมาณศักยภาพผลผลิตของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	158
4-34 รายได้ของศักยภาพของผลผลิตของป่าประเภทอาหาร	160
4-35 รายได้ของศักยภาพของผลผลิตของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	162
4-36 สรุปภาพรวมการเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้ของป่าจากการเก็บหาจริง กับศักยภาพผลผลิต	170
4-37 รายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า	179
5-1 การเปรียบเทียบแตกต่างของจำนวนชนิดการเก็บหาของป่า	206
5-2 เปรียบเทียบรายได้ที่เก็บหาของป่าเพื่อบริโภคและจำหน่าย	212
5-3 เปรียบเทียบรายได้สุทธิของงานวิจัยต่างๆ	214
5-4 เปรียบเทียบความแตกต่างของเส้นทางที่สำรวจ	216
5-5 เปรียบเทียบประเด็นในการศึกษาของแต่ละงานวิจัย	217
5-6 เปรียบเทียบประเด็นในการศึกษาของแต่ละงานวิจัย	220

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
1-1 ขอบเขตพื้นที่การศึกษา	5
1-2 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย	7
2-1 การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	28
3-1 แผนผังการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ ทีมวิจัยเยาวชน	39
3-2 การเจ็มนับพีชพื้นล่าง	44
4-1 ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านผู้เก็บหาของป่า	66
4-2 เปรียบเทียบจำนวนชนิดของป่าทั้ง 4 ประเภท	97
4-3 แผนที่เส้นทางการเก็บหาของป่า 7 เส้นทาง	140
4-4 แผนที่เส้นทางการเก็บหาหมูที่ 1	141
4-5 สภาพทั่วไปของเส้นทางการเก็บหาหมูที่ 1	142
4-6 แผนที่เส้นทางการเก็บหาหมูที่ 2	143
4-7 สภาพทั่วไปของเส้นทางการเก็บหาหมูที่ 2	144
4-8 แผนที่เส้นทางการเก็บหาหมูที่ 3	145
4-9 สภาพทั่วไปของเส้นทางการเก็บหาหมูที่ 3	146
4-10 แผนที่เส้นทางการเก็บหาหมูที่ 4	147
4-11 สภาพทั่วไปของเส้นทางการเก็บหาหมูที่ 4	148
4-12 แผนที่เส้นทางการเก็บหาหมูที่ 8	149
4-13 สภาพทั่วไปของเส้นทางการเก็บหาหมูที่ 8	150
4-14 แผนที่เส้นทางการเก็บหาหมูที่ 9	151
4-15 สภาพทั่วไปของเส้นทางการเก็บหาหมูที่ 9	152
4-16 แผนที่เส้นทางการเก็บหาหมูที่ 10	153
4-17 สภาพทั่วไปของเส้นทางการเก็บหาหมูที่ 10	154
4-18 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้สะอาดจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	163
4-19 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้ปุ่ด้างจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	164
4-20 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้เหรียญจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	165
4-21 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้กล้วยป่าจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	165

รายการภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบที่	หน้า
4-22 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้ระก้าจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	166
4-23 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้เนียงจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	167
4-24 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้ค้ลุ่มจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	167
4-25 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้หว่ายค้ำจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	168
4-26 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้หว่ายเส้นจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	169
4-27 การเปรียบเทียบปริมาณและการวัดรายได้ไม้ไผ่จากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต	169
4-28 กิจกรรมแนะนำตัว	173
4-29 ทีมวิจัยนำเสนอข้ันตอนการทำวิจัย	174
4-30 ทีมวิจัยเรียนรู้ข้ันตอนดำเนินการวิจัย	175
4-31 เรียนรู้เรื่องเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล	175
4-32 ทีมวิจัยนำเสนอผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล	176
4-33 ทีมวิจัยเรียนรู้ข้ันตอนการดำเนินการวิจัยจากการเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์เรื่อง วิถีชุมชน	176
4-34 ทีมวิจัยนำเสนอแผนงานที่จะใช้ในการเข้าพื้นที่หมู่ที่ 9	177
4-35 ทีมวิจัยได้เข้าพื้นที่เก็บข้อมูล พุดคุย สอบถาม ชาวบ้าน	178
4-36 ทีมวิจัยนำเสนอผลจากการเข้าพื้นที่	179
4-37 ทีมวิจัยซ้อมสัมภาษณ์กับเสาบ้าน	180
4-38 ทีมวิจัยสัมภาษณ์รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่	181
4-39 ทีมวิจัยสัมภาษณ์กำนันตำบลเขาปู่	181
4-40 ทีมวิจัยสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในพื้นที่ตำบลเขาปู่	182
4-41 ทีมวิจัยเรียนรู้เรื่องการคำนวณโดยใช้โปรแกรม Microsoft excel	183
4-42 ทีมวิจัยเตรียมตัวก่อนเดินทางเข้าสำรวจพื้นที่เส้นทางเก็บหาของป่า	184
4-43 ทีมวิจัยกำลังวางแผนเพื่อตรวจนับศักยภาพของของป่าในเส้นทางสำรวจ	185
5-1 สรุปกระบวนการ การศึกษาปริมาณ ประเมินรายได้และผลการวิจัย	192
5-2 สรุปรายได้รวม ของของป่าทั้ง 4 ประเภท	194
5-3 รายได้ศักยภาพประเภทอาหาร ประเภทเครื่องมือเครื่องใช้และรายได้ศักภาพรวม	196

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ทรัพยากรป่าไม้ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมวลมนุษย์ และเป็นแหล่งรวบรวมพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตที่สำคัญที่สุด มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ได้นานัปการ สามารถใช้เป็นวัสดุในการสร้างอาคารบ้านเรือน ใช้เป็นอาหาร ใช้ทำยารักษาโรค เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร ช่วยชะลอการไหลของน้ำ ช่วยสร้างความชุ่มชื้นและควบคุมสภาวะอากาศ ช่วยให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ไม่เกิดความแห้งแล้ง ช่วยบรรเทาความรุนแรงของลมพายุทำให้บ้านเมืองรอดพ้น จากวาทภัยได้ ช่วยป้องกันและควบคุมน้ำตามแม่น้ำไม่ให้สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จนล้นฝั่งกลายเป็นอุทกภัย ช่วยป้องกันการกัดเซาะและพัดพาหน้าดิน จากน้ำฝนและลมพายุโดยลดแรงปะทะลง การหลุดเลื่อนของดินจึงเกิดขึ้นน้อย และยังเป็น การช่วยให้แม่น้ำลำธารต่าง ๆ ไม่ตื้นเขิน อีกทั้งเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2550)

ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทย นับได้ว่ามีความหลากหลายทางชีวภาพ ในรูปแบบต่างๆ เช่น ความหลากหลาย ด้านระบบนิเวศ ความหลากหลาย ด้านชนิดพันธุ์และพันธุกรรม เป็นต้น ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการความหลากหลาย ของประเทศไทยนั้นยังมีอยู่ในวงจำกัดมาก จนบางครั้ง ส่งผลให้การจัดการทรัพยากร ดังกล่าว บกพร่อง ไปบ้างบางส่วน แต่ก็มี การจัดการทรัพยากรที่อยู่ในรูปของ การอนุรักษ์ คือ อนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของชนิดพันธุ์ และ พันธุกรรมต่างๆ โดยแบ่งเขตพื้นที่ ให้อยู่ในการดูแลของ อุทยานแห่งชาติ ซึ่งสามารถ สร้างความมั่นใจให้แก่ลูกหลานของไทย ได้ว่า ความหลากหลายของ ชนิดพันธุ์ต่างๆ จะได้รับความคุ้มครอง และรักษาไว้ รวมถึงการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยค้นคว้าทางวิชาการควบคู่กันไปด้วย หวังว่าเมื่อเวลาผ่านไประยะ หนึ่ง ประเทศไทยจะมีความพร้อมเพียงพอและสามารถหาแนวทางในการจัดการ ทรัพยากรชีวภาพที่มี ความ หลากหลาย ของชนิดและพันธุกรรมสูงให้ เกิดประโยชน์สูงสุด (ส่วน ศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ 2551)

อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า เป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 42 ของประเทศไทย มีพื้นที่ ครอบคลุมจังหวัดพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง มีเนื้อที่ประมาณ 433,750 ไร่ มี ลักษณะภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ มีภูเขาสลับซับซ้อนและที่สำคัญยังเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำของแม่น้ำตรังและแม่น้ำปากพนัง สำหรับสภาพพืชพรรณส่วนใหญ่เป็นป่าดิบชื้น มีพรรณไม้หลายชนิดขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น เช่น สะตอ เนียง หลุมพอ ตะเคียน หวาย บอน เป็นต้น และมีพืชพรรณที่สามา รดนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค ได้หลายชนิด เช่น สะตอ เนียง ผักกูด

หน่อไม้ เป็นต้น (ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ 2551) ซึ่งมีชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าในพื้นที่อุทยานเป็นระยะเวลายาวนานนับแต่อดีต โดยเก็บพืช ผัก ผลไม้ สัตว์ และเห็ดมาใช้ในการบริโภคเป็นอาหารต่อการดำรงชีวิตในแต่ละวัน การใช้ส่วนต่างๆ ของพืชในการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อสร้างความสะดวกสบายต่อการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิต การเก็บพืชสมุนไพรมาใช้ทำเป็นยารักษาโรค ใช้เป็นยาบำรุงร่างกาย และยังใช้พืชและสัตว์เป็นส่วน หนึ่งในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อของชาวบ้าน จากการใช้ประโยชน์ดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ทำให้ความหลากหลายของทรัพยากรป่าไม้ลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งของป่าที่นำมาใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค แต่ในอดีตยังไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้มากนัก

จากการสัมภาษณ์ นางจิระภา กลับเอียด เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและนันทนาการ ของอุทยานแห่งชาติเขาน้ำร้อน-เขาย่า (สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2553) พบว่า ทางอุทยานแห่งชาติเขาน้ำร้อน-เขาย่าได้ยึดหลักปฏิบัติตามกฎหมาย และเน้นการปราบปรามชาวบ้านที่เข้าไปบุกรุกป่าไม้ เปลี่ยนจากป่าดั้งเดิมเป็นที่ดินทำกิน แต่ก็ ได้ช่วยเหลือช่วยให้ ชาวบ้านที่ เก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภค บริโภคและการจำหน่าย โดยไม่ทำลายทรัพยากรป่าให้เกิดการเสื่อมโทรมลง ซึ่งชาวบ้าน ในพื้นที่ตำบลเขาน้ำร้อนอาศัยอยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยาน แห่งชาติเขาน้ำร้อน-เขาย่า ตามแนวเทือกเขาบรรทัด มีพื้นที่ 75 ตารางกิโลเมตร จำนวน 1,280 ครัวเรือน ซึ่งประชากรบางส่วนมีความต้องการใช้ทรัพยากรป่าไม้จากแหล่งทรัพยากรในพื้นที่ในด้า นการเก็บหาของป่า สามารถแบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่ ประเภทอาหาร ไม้ดอกไม้ประดับ ยารักษาโรค และเครื่องมือเครื่องใช้ มาใช้ประโยชน์ ด้านการอุปโภคบริโภค และจำหน่าย เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว หากเปรียบเทียบกับวิถีในอดีตเกี่ยวกับลักษณะ รูปแบบ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอาจไม่มีความแตกต่างกันมากนักกับในปัจจุบัน แต่หากพิจารณาในส่วนของปริมาณการใช้ ประโยชน์ของของป่า ในปัจจุบัน ชาวบ้านมีการพึ่งพาทรัพยากรป่าไม้ ในรูปของของป่า ลดลงคุณค่าของทรัพยากรสำหรับคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ก็ลดลงด้วย แต่ก็มีชาวบ้านที่ยังมีการพึ่งพาทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อยู่แต่การพึ่งพาทรัพยากรดังกล่าว นั้นเป็นการเก็บหามาใช้ประโยชน์อย่างเดียวยังขาดความเข้าใจและการจัดการที่ดี ส่งผลกระทบให้ทรัพยากรป่าไม้ในรูปของของป่า บางประเภท มีจำนวนลดลง และคาดว่าในอนาคตอาจทำให้ทรัพยากรป่าไม้ในรูปของของป่า บางชนิดที่ชาวบ้านมีความต้องการ หรือความจำเป็นที่จะใช้ประโยชน์ในปริมาณมาก ไม่สามารถรองรับความต้องการใช้ประโยชน์ของชาวบ้านในพื้นที่ได้ หากปล่อยให้สถานการณ์ดังกล่าวดำเนินต่อไป ดังนั้นควรมีการ สร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง เพื่อช่วยลดผลกระทบต่อความยั่งยืนของทรัพยากรป่าไม้ ในแ่ง

ของการสร้างรายได้ ปริมาณอาหาร ปริมาณสมุนไพรที่ใช้รักษาโรค ความสามารถในการประกอบอาชีพและพิธีกรรมความเชื่อต่างๆ ของคนในพื้นที่โดยตรง

อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านที่มีการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรป่าไม้ในรูปของของป่า ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของตน ให้เกิดความยั่งยืน โดยไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่ามาทำลายความสมดุลของป่าไม้และเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจในพื้นที่ตำบลเขาปู่ จากการสัมภาษณ์นายสถิต แก้วคง นายฉลอง คงใหม่ นายไกรสร แก้วศรีขาว และนายชลิ คงมาก (สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2553) ซึ่งเป็นผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ พบว่ามีความต้องการทราบถึงชนิดของของป่า ปริมาณการเก็บหา ศักยภาพที่มีอยู่ในแหล่งเก็บหา รวมถึงการวัดรายได้ของของป่าดังกล่าวในรอบปี และความต้องการนำแนวความคิดในการใช้ประโยชน์จากป่าให้สูงสุดเข้ามาใช้ใน พื้นที่ โดยให้ใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรป่าในรูปของการเก็บหาของป่าได้ โดยมีกติกาหรือเงื่อนไขว่าชาวบ้านที่เข้าไปเก็บหาของป่าจะต้องไม่ทำลายหรือสร้างความเสียหาย ให้กับแหล่ง ทรัพยากร ป่าไม้ของ พื้นที่ และต้องการให้หลักการดังกล่าวนำไปสู่การยอมรับ โดยให้ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น เนื่องจาก ชาวบ้านกลุ่มดังกล่าว รู้ปัญหาด้านทรัพยากรของพื้นที่ และศักยภาพ ที่สามารถรองรับการเก็บหาของป่า ได้ดีที่สุด รวมถึงเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง จากการใช้ทรัพยากรป่าดังกล่าว ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ต้องการ เข้ามามีส่วนร่วมในการ สนับสนุนและขับเคลื่อน การสร้างขบวนการ มีส่วนร่วม ในการทำงานร่วมกัน ระหว่าง องค์กรภาค รัฐ และภาคประชาชนในการ หาแนวทางในการจัดการทรัพยากร ป่ากับความต้องการใช้ให้เกิดความ เหมาะสม ส่งผลให้เกิดความยั่งยืน ของทรัพยากรในพื้นที่สืบไป และสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปส่งเสริมหรือปรับใช้กับพื้นที่อื่นๆ ที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวอยู่ได้ด้วย

จากปัญหาและความต้องการดังกล่าวที่เกิดขึ้น ประกอบกับทางอุทยานแห่งชาติเขา ปู่-เขาย่า องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ และชาวบ้านในพื้นที่ต้องการทราบข้อมูลด้านความเหมาะสมในการเก็บหาของป่า ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ชนิด ปริมาณ เส้นทางการเก็บของป่า ของชาวบ้าน และศักยภาพของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาในแหล่งธรรมชาติ ตลอดจนวัดรายได้ ทางด้านเศรษฐกิจตามราคาซื้อขายของตลาดท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อุทยาน และสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านในพื้นที่ อันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรป่าไม้และของป่าในพื้นที่ต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ของป่าในบริเวณพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ที่ชาวบ้านในตำบลเขาปู่ นำมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่าย มีกี่ชนิด มีปริมาณและมูลค่าเท่าไร

1.2.2 ศักยภาพผลผลิตของของป่าในพื้นที่ แหล่งเก็บหาที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้านได้ มีปริมาณเท่าไร

1.2.3 การเก็บหาของป่าของชาวบ้านมีความเหมาะสมกับศักยภาพที่มีอยู่หรือไม่ หากไม่เหมาะสม ควรจะจัดการอย่างไร

1.2.4 การ วัดรายได้ ทางด้านเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าดังกล่าว โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้านการทำวิจัยและด้านการคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับเยาวชนในพื้นที่ได้อย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาความหลากหลายของชนิด ปริมาณ และมูลค่าของของป่าที่ชาวบ้านเก็บออกมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่าย

1.3.2 เพื่อศึกษาศักยภาพผลผลิตของของป่าในเส้นทางเก็บหาหลักที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้าน

1.3.3 เพื่อศึกษาความเหมาะสมและ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการ หาแนวทางการจัดการการเก็บหาของป่าของชาวบ้านกับศักยภาพผลผลิตของของป่าที่มีอยู่

1.3.4 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ให้กับเยาวชนในพื้นที่ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ผลการศึกษาชนิดและปริมาณของของป่าที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บมาใช้ประโยชน์และการบริโภคสามารถนำไปใช้ในการวางแผนจัดการทรัพยากรในเขตพื้นที่อุทยานเขาปู่-เขาย่า

1.4.2 ปริมาณและมูลค่าของของป่าที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บมาใช้ประโยชน์ในการ อุปโภค-บริโภคและจำหน่าย สามารถนำไปใช้เป็น ข้อมูลทางวิชาการให้กับอุทยาน แห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ในการนำไปเผยแพร่ให้กับผู้สนใจ

1.4.3 ข้อมูลด้านศักยภาพของของป่าแต่ละชนิด ที่สามารถรองรับการเก็บของชาวบ้าน ที่นำมาใช้ประโยชน์ สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานทางวิชาการให้กับอุทยาน แห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม

ความเข้าใจ ให้ชาวบ้านนำไปปฏิบัติในการเก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์และการ อุปโภค-บริโภค และจำหน่ายอย่างเหมาะสมมากขึ้น

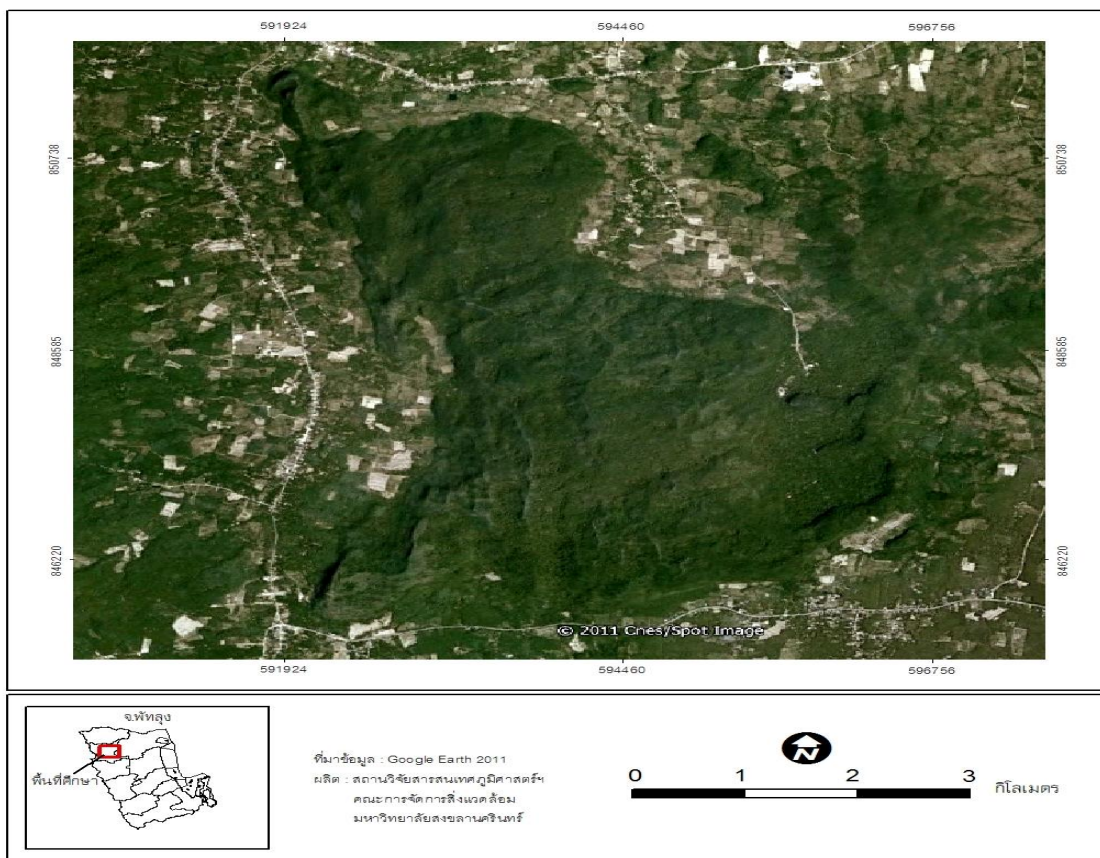
1.4.4 ผลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพและมูลค่าการใช้ประโยชน์ของ ป่าบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง สามารถนำไปใช้ต่อยอดงานวิจัยในพื้นที่หรือใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจ หากมีโครงการพัฒนาของภาครัฐในอนาคตได้

1.4.5 ผลจากการ วิจัยครั้งนี้ จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้าน ในตำบลเขาปู่ที่เก็บของป่ามาใช้ประโยชน์ ให้อยู่ในปริมาณ ที่เหมาะสม กับศักยภาพ มากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การใช้ทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ตำบลเขาปู่ที่อยู่บริเวณ โดยรอบที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าซึ่งมีพื้นที่รวมทั้งหมด 75 ตารางกิโลเมตร หรือ 48,104 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ด้านต่างๆ ในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรังดังภาพที่ 1-1

ภาพที่ 1-1 ขอบเขตพื้นที่การศึกษา

ทิศเหนือ	จด	ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
ทิศใต้	จด	ตำบลตะพาน อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง
ทิศตะวันออก	จด	ตำบลเขาย่า อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง
ทิศตะวันตก	จด	อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ชาวบ้าน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ จำนวน 171 ครัวเรือน จาก 11 หมู่บ้าน ที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่า ในรูปของของป่าในการ อุปโภคบริโภคและจำหน่าย จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

1.5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

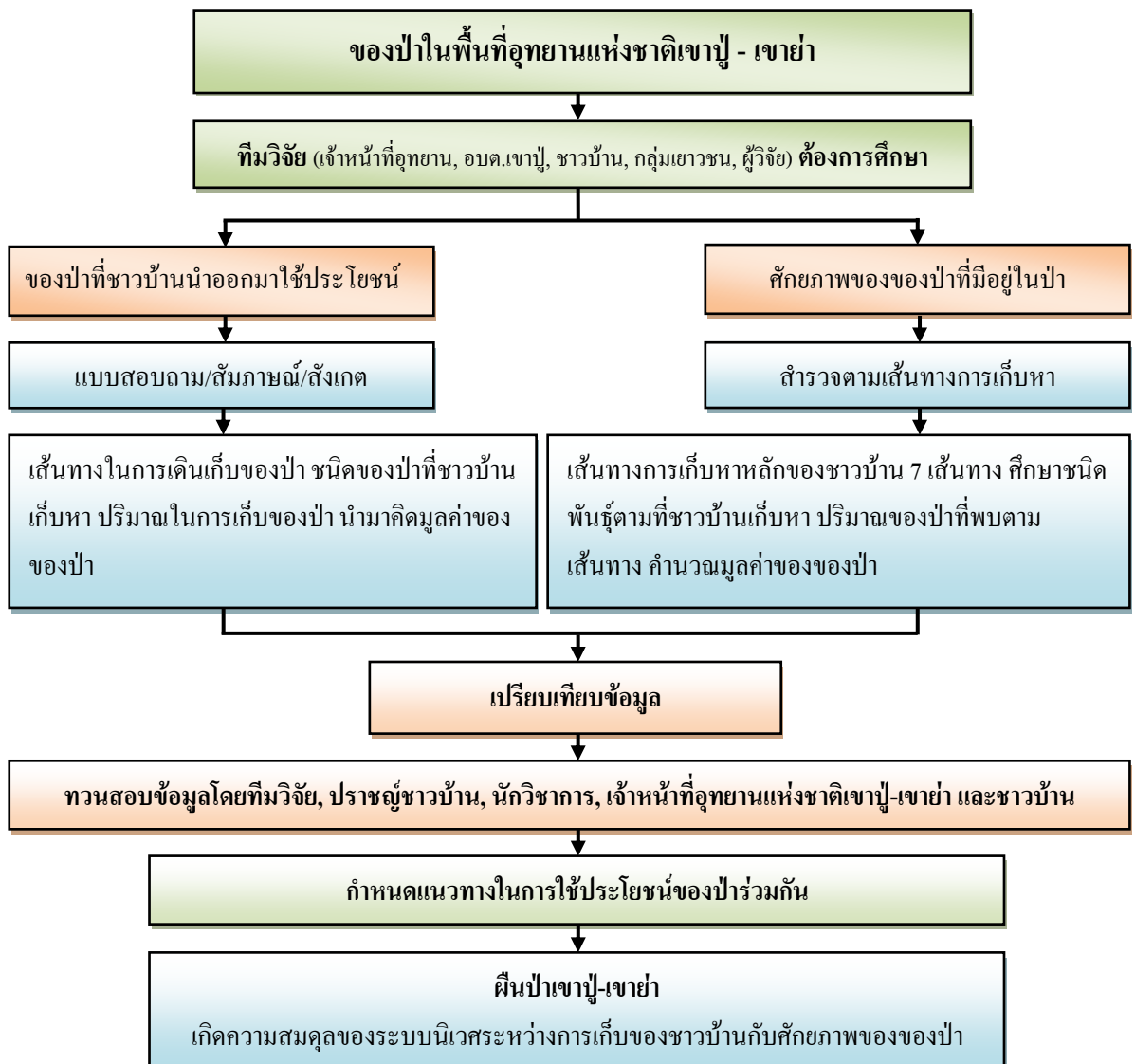
ศึกษาเฉพาะประเด็น ความหลากหลาย ของชนิดพันธุ์ ปริมาณ มูลค่า ของของป่า และ ศักยภาพที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้านโดยเน้นเฉพาะพืช รวมถึงการส่งเสริมความเข้าใจ และร่วมหาแนวทางในการ จัดการของป่า ให้เกิดความสมดุล มีชาวบ้านเข้ามาร่วมศึกษาในบาง ขั้นตอน และร่วมแสวงหาแนวทางในการจัดการของป่า แต่เป็นการสร้างกระบวนการ การเรียนรู้ให้เยาวชนในพื้นที่ตลอดกระบวนการวิจัย

1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาศักยภาพ มูลค่า และแนวทางการใช้ประโยชน์ของป่าบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่า อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดพัทลุง มี ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ .ศ.2554 ถึง เดือนพฤษภาคม พ .ศ.2555 รวม ระยะเวลาทั้งหมด 10 เดือน

1.6 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย

สำหรับงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งได้ทำการวัดรายได้ทางเศรษฐกิจของทรัพยากรป่าไม้ในรูปของของป่า โดยใช้วิธีการวัดรายได้ด้วยการใช้ประโยชน์ทางตรง และสำรวจศักยภาพของทรัพยากรของป่าที่อยู่ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาของชาวบ้าน โดยดำเนินการร่วมกับทีมวิจัยเยาวชนในทุกขั้นตอน ดังแสดงในภาพประกอบที่ 1-2

ภาพที่ 1-2 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) ของป่า หมายถึง พืชและน้ำผึ้งที่สามารถนำมารับประทาน นำมาประกอบเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ นำมาประดับตกแต่งบ้านเรือนและนำมาใช้เป็นยารักษาโรค ที่เกิด ขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยไม่ผ่านการปลูก ซึ่งชาวบ้านเข้าไปเก็บหาใน บริเวณโดยรอบ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า ในเขตตำบลเขาปู่อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการอุปโภค บริโภค และจำหน่าย

2) ชาวบ้าน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลเขาปู่ที่มีการเก็บหาของป่าจริง ทั้งหมด 171 ครัวเรือน จาก 11 หมู่บ้าน คือ บ้านโพธิ์เล บ้านไสประคู้ บ้านควนลม บ้านทุ่งยูง บ้านด่าน บ้านเหรียญงาม บ้านเขาป่าเห้ บ้านป่าต่อ บ้านในวัง บ้านโหล๊ะปราง และบ้านเขาปู่ โดยชาวบ้านดังกล่าวมีการเข้าไปเก็บหาของป่า เพื่อมาใช้อุปโภค บริโภค และจำหน่าย

3) การวัดรายได้ หมายถึง การคิดคำนวณผลประโยชน์รวม และผลประโยชน์สุทธิของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหา โดยใช้วิธีราคาตลาด (ราคาตลาดที่มีการซื้อขายของของป่าในพื้นที่ตำบลเขาปู่ ปี 2554)

4) ศักยภาพการผลิตของของป่า หมายถึง ความสามารถ ของของป่าแต่ละชนิด ในการให้ ปริมาณผลผลิตที่สามารถถูกนำมาใช้ประโยชน์ได้ ในผืนป่าที่เป็นแหล่งเก็บหา เพื่อรองรับความต้องการในการใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน

5) การใช้ประโยชน์ หมายถึง การนำของป่ามาใช้ประโยชน์เพื่อ การอุปโภค บริโภค และจำหน่าย ของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

6) แนวทางในการจัดการของป่า หมายถึง วิธีการในการจัดหา เก็บรักษา ควบคุม ดูแล บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ของป่าอย่างคุ้มค่า

7) กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการในการดำเนินการวิจัย โดยมีที่วิจัยเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

1.8 ข้อจำกัดของงานวิจัย

1) เยาวชนที่เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และมีเวลาเข้าร่วม กระบวนการวิจัย ในวันเสาร์และวันอาทิตย์เท่านั้น และบางสัปดาห์ก็ไม่สามารถเข้าร่วมใน กระบวนการวิจัยได้ เนื่องจากมีการบ้านและงานที่ครูได้มอบหมายให้รับผิดชอบ ทำให้ การ ดำเนิน งานวิจัย ในลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นไปอย่าง ลำบากกว่ากำหนด นอกจากนี้เยาวชนยังมี เงื่อนไขส่วนตัวหลายประการที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกระบวนการ ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้บาง ขั้นตอนเยาวชนมีส่วนร่วมได้แค่เพียงเรียนรู้วิธีการ แต่ไม่ได้ดำเนินการจนสิ้นสุดขั้นตอน เช่น การ สัมภาษณ์ชาวบ้าน การสำรวจเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหาของป่า เป็นต้น

2) การสำรวจศักยภาพในเส้นทางแหล่งเก็บหาของป่าของชาวบ้าน ทั้ง 7 เส้นทางเป็นเพียงการสำรวจเฉพาะเส้นทาง หลักที่ชาวบ้านเก็บหาเท่านั้น อาจไม่สะท้อนถึงปริมาณศักยภาพที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้านอย่างแท้จริง เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาจึงไม่สามารถสำรวจเส้นทางรองทุกเส้นทางที่ชาวบ้านเก็บหาของป่าได้ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 14 เส้นทาง

3) การคำนวณปริมาณศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจจากเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหาทั้ง 7 เส้นทาง ที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้านได้นั้นเป็น การตรวจนับจำนวนในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาของชาวบ้าน จริงร่วมกับการคำนวณโดยอาศัยจากประสบการณ์ ในการเก็บหาของป่าที่ผ่านมา ร่วมภูมิปัญญาของชาวบ้านและการตรวจเอกสาร เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่สำรวจไม่ตรงกับฤดูกาลให้ผลผลิตของของป่าบางชนิด เช่น สะตอ เนียง เหริ่ง เป็นต้น

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 ทรัพยากรป่าไม้กับบริการของระบบนิเวศ
- 2.2 ประเภทของบริการของระบบนิเวศ
- 2.3 ความหมายของของป่า
- 2.4 ประเภทของของป่า
- 2.5 การใช้ประโยชน์จากของป่า
- 2.6 เทคนิคที่ใช้ในการศึกษารายได้ของของป่า
- 2.7 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
- 2.8 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2.9 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา
- 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทรัพยากรป่าไม้กับบริการของระบบนิเวศ

ระบบนิเวศของโลก เป็นระบบที่สร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการ เช่น พืชและสัตว์ที่ใช้เป็นอาหาร ยาที่นำมาใช้ในการรักษาอาการเจ็บป่วย วัสดุที่ใช้ในการสร้างแหล่งที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มที่ใช้ในการปกปิดร่างกายและต่อสู้กับสภาพภูมิอากาศ และวิวทิวทัศน์ที่สวยงามใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของมนุษย์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ บริการของระบบนิเวศก่อกำเนิดความงามทางวัฒนธรรม แต่ในมุมมองของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้คงเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นถึง มูลค่า ที่ชัดเจน เนื่องจากบริการของระบบนิเวศเหล่านี้ต้องอาศัยกระบวนการทางชีวภาพและเคมีเป็นส่วนช่วยพัฒนาให้เหมาะสม ก่อนที่จะก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีแก่มนุษย์ได้ จึงทำให้บริการของระบบนิเวศดังกล่าว ไม่ได้ถูกคิดเป็นต้นทุนในระบบเศรษฐกิจ มนุษย์ถือเพียงว่าเป็นของขวัญ จากธรรมชาติ เท่านั้น บริการดังกล่าว เช่น ปริมาณน้ำจืด อากาศที่บริสุทธิ์ การควบคุมปริมาณน้ำฝนและภัยแล้ง การดูดซับของเสียที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ การกำเนิดดินและการบำรุงรักษาดิน การควบคุมศัตรูพืชและโรคพืช การผสมเกสร การกระจายของเมล็ดพันธุ์และการหมุนเวียนของสารอาหาร การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาการรักษาโรค การป้องกันอันตรายจากรังสีอัลตราไวโอเล็ตจากดวงอาทิตย์ การปรับสภาพภูมิอากาศ การควบคุมอุณหภูมิของโลกและการ

กำหนดทิศทางการและคลื่นทะเล เป็นต้น (The International Bank for Reconstruction and Development 2004) บริการของระบบนิเวศหลายๆ ด้านมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันเป็นอย่างมาก เช่น การผลิตอาหารพื้นฐานหรือขั้นปฐมภูมิเป็นการสร้างอาหารและพลังงานที่เกิดจากการสังเคราะห์แสงของพืช ทำให้เกิดการหมุนเวียนสารอาหารและพลังงาน ที่เรียกว่าห่วงโซ่อาหารของธรรมชาติหรือการกินกันเป็นทอดๆ ของสิ่งมีชีวิต รวมทั้งสัตว์และพืช ทำให้การหมุนเวียนของวัฏจักรน้ำที่เกิดจากกระบวนการสังเคราะห์แสงและการคายน้ำของพืช โดยทุกๆ อย่างที่เกิดขึ้นล้วนแล้วมีส่วนช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนของกระบวนการทางชีวภาพทั้งสิ้น (Millennium Ecosystem Assessment 2005)

2.2 ประเภทของบริการของระบบนิเวศ

2.2.1 บริการของระบบนิเวศที่ใช้เป็นทุนสำรอง

สินค้าและบริการที่มีอยู่แล้วในระบบนิเวศ มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์ได้หากมีความต้องการ สินค้าและบริการที่ใช้เป็นทุนสำรองมีหลายประเภท ในที่นี้ผู้วิจัยกล่าวถึงเฉพาะประเภทที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ ดังนี้

2.2.1.1 ของป่า

สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยไม่ผ่านการปลูก อันได้แก่พืช ผัก ผลไม้ พืชสมุนไพร สัตว์ และเห็ด รวมไปถึงสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก (จุลินทรีย์) ซึ่งมนุษย์ใช้เป็น อาหาร เพื่อดำรงชีวิต เครื่องนุ่งห่ม ใช้ปกปิดร่างกายในการต่อสู้กับสภาพภูมิอากาศ ชีวเคมี มนุษย์นำมาประกอบกันหรือนำมาสกัดสารบางอย่างที่มีในพืชหรือสัตว์ดังกล่าว เพื่อใช้รักษาโรค รวมไปถึง ยาฆ่าแมลง และสารปรุงแต่งอาหาร เชื้อเพลิง ทำหน้าที่เป็นแหล่งพลังงาน ได้จาก ไม้ มูลสัตว์และวัสดุชีวภาพอื่นๆ ทรัพยากรพันธุกรรม ได้แก่ ยีนและข้อมูลทางพันธุกรรมที่นำไปใช้สำหรับปรับปรุงพันธุกรรมสัตว์ และการพืชหรือเทคโนโลยีชีวภาพ และ ทรัพยากรไม้ประดับ ที่ได้จากผลิตภัณฑ์สัตว์และพืช เช่น หนังสัตว์ ที่ใช้เป็นเครื่องประดับ ส่วนพืชและไม้ดอก นำมาใช้สำหรับการจัดสวน เป็นไม้ประดับ ให้กับบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

2.2.1.2 ทรัพยากรน้ำจืด

เป็นบริการที่มนุษย์ได้รับจากระบบนิเวศ โดยที่ระบบนิเวศป่าไม้มีการสำรองและเก็บกักน้ำจืดไว้ในรูปของผืนป่า แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน น้ำจืดสามารถใช้เป็นแหล่งพลังงานให้กับมนุษย์ และนอกจากนี้สิ่งมีชีวิตยังใช้น้ำในการอุปโภค บริโภคต่อการดำรงชีวิต

2.2.2 บริการของระบบนิเวศป่าไม้ในการควบคุม

เป็นบริการที่ควบคุมหรือชะลอการเปลี่ยนแปลงในทางลบของระบบนิเวศ ที่จะทำให้เกิดผลกระทบกับมนุษย์

2.2.2.1 การควบคุมน้ำท่วม

ระบบนิเวศมีกลไกในการเก็บกักน้ำฝนในหลายรูปแบบ ขึ้นกับลักษณะภูมิประเทศ เช่น ไร่พื้นที่ป่าในการดูดซับและเก็บกักน้ำฝน ไม่ให้เกิดการไหลบ่าลงมาอย่างรวดเร็ว หรืออาจรองรับน้ำด้วยพื้นที่ป่าพรุ เป็นต้น

2.2.2.2 การควบคุมคุณภาพอากาศ

สารเคมีและสารสกัดต่างๆ จากธรรมชาติที่เกิดการแพร่กระจายในชั้นบรรยากาศทำให้เกิดผลในทางลบต่อคุณภาพอากาศ ธรรมชาติได้ช่วยบำบัดมลพิษเหล่านี้โดยการกรองด้วยป่าไม้หรือทำความสะอาดโดยน้ำฝน เป็นต้น

2.2.2.3 การควบคุมสภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศมีผลต่อระบบนิเวศทั่วโลก กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งปกคลุมดินมีผลต่อทั้งอุณหภูมิและปริมาณน้ำฝน ทำให้ระบบนิเวศมีบทบาทสำคัญต่อการเกิดสภาวะเรือนกระจก เป็นต้น

2.2.2.4 การควบคุมน้ำ

เป็นบริการของระบบนิเวศที่สามารถชะลอความเร็วในการไหลของน้ำให้ช้าลง ทำให้มีปริมาณน้ำใช้ตลอดทั้งปี และป้องกันการเกิดอุทกภัย รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุ่มน้ำ การเปลี่ยนแปลงของป่ากับลักษณะที่ดิน เป็นต้น

2.2.2.5 การควบคุมการพังทลายของดิน

ระบบนิเวศมีบทบาทสำคัญในการป้องกันแผ่นดินถล่ม เนื่องจากระบบนิเวศป่าไม้มีระบบรากที่ช่วยในการยึดดินไว้ได้ เป็นต้น

2.2.2.6 การกำจัดของเสียที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์

ระบบนิเวศนับว่าเป็นแหล่งรวมของสารแปลกปลอม แต่ระบบนิเวศยังสามารถเก็บกักกรอง และช่วยย่อยสลายของเสียที่เป็นสารอินทรีย์ไว้ได้ เป็นต้น

2.2.2.7 การควบคุมโรค

การเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศทำให้เกิดความหลากหลายของเชื้อโรค ที่ก่อให้เกิดโรคแก่มนุษย์ได้ เช่น อหิวาตกโรคและโรคที่มีขุมเป็นพาหะ หากมนุษย์ไม่ต้องการให้เกิดโรค ก็ไม่ควรทำให้ระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

2.2.2.8 การควบคุมศัตรูพืช

การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ส่งผลกระทบต่อความชุกของศัตรูพืช เนื่องจากระบบนิเวศมีระบบในการควบคุมและสร้างสมดุลโดยใช้ห่วงโซ่อาหาร

2.2.2.9 การควบคุมอันตรายจากธรรมชาติ

ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและป่าชายเลนช่วยลดความเสียหายที่เกิดจากพายุเฮอริเคนหรือคลื่นขนาดใหญ่ได้ เป็นต้น (Millennium Ecosystem Assessment 2005)

2.2.3 บริการของระบบนิเวศทางวัฒนธรรม

เป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อต่างๆ ในตัวบุคคล กลุ่มคนและสังคม ซึ่งจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของระบบนิเวศ บริการเหล่านี้ ได้แก่

2.2.3.1 ความเชื่อและจิตวิญญาณ

เป็นสิ่งที่เกิดจากการพัฒนาความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ต่างๆ ของแต่ละกลุ่มคนหรือบางครั้งขึ้นกับลักษณะภูมิประเทศและชาติพันธุ์ สำหรับศาสนาทุกศาสนาที่มนุษย์เคารพนับถือจะมีการสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจในด้านจิตวิญญาณทางศาสนานั้นๆ ต่อระบบนิเวศเข้าไปด้วย

2.2.3.2 การพักผ่อนหย่อนใจ

เป็นบริการที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของธรรมชาติเอง สถานที่เหล่านี้เป็นสถานที่ในการพักผ่อน สร้างความสงบ และความเพลิดเพลินให้กับมนุษย์ได้

2.2.3.3 ระบบความรู้

ความแตกต่างของระบบนิเวศก่อให้เกิดระบบความรู้ที่ต่างกัน ปรากฏให้เห็นในการสร้างสรรค์งานศิลปะหรือประติมากรรม สถาปัตยกรรม และสัญลักษณ์ของชาติต่างๆ เป็นต้น

2.2.3.4 สุนทรียศาสตร์

คุณค่าของความงามที่ได้จากบริการของระบบนิเวศ ในด้านต่างๆของระบบนิเวศ ที่แสดงให้เห็นในรูปแบบการจัดสวนป่า และสถานที่ท่องเที่ยวทางระบบนิเวศ วิถีทัศน์ต่างๆ เป็นต้น

2.2.3.5 ความสัมพันธ์ทางสังคม

ระบบนิเวศมีผลต่อความสัมพันธ์ของแต่ละสังคมของมนุษย์ เช่น สังคมเกษตรกรรม ที่มีการใช้ทรัพยากรที่แตกต่างกันจะเกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันมากกว่าสังคมที่ใช้ทรัพยากรประเภทเดียวกัน

2.2.3.6 ความรู้สึกต่อสถานที่

มนุษย์ส่วนใหญ่มองถึงคุณค่าของสถานที่ตามสภาพธรรมชาติของระบบนิเวศ มากกว่าสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น เพราะสถานที่ที่เป็นธรรมชาตินั้นให้ความรู้สึกผ่อนคลาย

2.2.3.7 มรดกทางวัฒนธรรม

เป็นสถานที่ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สะท้อนเรื่องราวในอดีต ก่อให้เกิดการสันตนาการ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มนุษย์มักจะเลือกสถานที่เหล่านี้ ในการศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์

2.2.4 บริการของระบบนิเวศในด้านสนับสนุน

มีความแตกต่างจากบริการของระบบนิเวศที่ใช้เป็ นทุนสำรอง บริการของระบบนิเวศในการควบคุมและบริการของระบบนิเวศทางวัฒนธรรม การบริการของระบบนิเวศด้านสนับสนุนเป็นบริการที่เกิดผลกระทบในทางอ้อมและใช้เวลานานเมื่อเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงในประเภทอื่นๆ ได้แก่

2.2.4.1 การก่อดินหรือการเกิดดิน

เนื่องจากการเกิดแผ่นดิน ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของเมื่อดินและอัตราการสะสมของเนื้อดินมีอิทธิพลจากการกระทำของมนุษย์ในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ ด้วย

2.2.4.2 การสังเคราะห์แสง

เป็นการผลิตออกซิเจนที่จำเป็นสำหรับสิ่งมีชีวิตมากที่สุด เกิดจากการผลิตอาหารชั้นปฐมภูมิ ทำให้สิ่งมีชีวิตพวกสัตว์ที่กินพืชเป็นอาหารได้มีอาหารกิน ทำให้เกิดการหมุนเวียนของสารอาหารในระบบนิเวศประมาณ 20 ชนิด ซึ่งเป็นสารอาหารที่มีความจำเป็นสำหรับสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศ

2.2.4.3 การหมุนเวียนของธาตุไนโตรเจนและฟอสฟอรัส

การหมุนเวียนของธาตุอาหารของพืช ผ่านระบบนิเวศในระดับความเข้มข้นที่แตกต่างกัน โดยมีปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและลักษณะของระบบนิเวศเป็นตัวควบคุม

2.2.4.4 วัฏจักรของน้ำ

น้ำ ถือได้ว่าการหมุนเวียนผ่านระบบนิเวศอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากน้ำมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตทั้งของพืชและสัตว์ สิ่งเหล่านี้ช่วยรักษา ความสมดุลของสิ่งมีชีวิตบนโลก สะท้อนให้เห็นถึงวิธีที่หลากหลายของระบบนิเวศ ที่มนุษย์นำมาตอบสนองให้กับตนเองเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แม้จะเป็นบริการที่ระบบนิเวศธรรมชาติทั่วโลกได้รับแรงกดดันเป็นอย่างมากจากกิจกรรมของมนุษย์ ที่ส่งผลให้ระบบนิเวศป่าไม้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่น เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำถูกระบายน้ำออก เพราะความต้องการใช้ที่ดินและแนวปะการังถูกทำลายจากการทำประมง ทรัพยากรน้ำจืดที่ลดลงอย่างรวดเร็วเป็นผลจากการทำลายป่าไม้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน มีผลจากระบบเศรษฐกิจ และเกิดการสะสมของสารมลพิษมากขึ้น สาเหตุจากการอุตสาหกรรมและอีกประการหนึ่งมาจากการเกษตรกรรม ที่เป็นส่วนทำให้เกิดการใช้ที่ดินและเพิ่มพื้นที่ในการปลูกหญ้าในปริมาณมากทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม (The International Bank for Reconstruction and Development 2004)

กล่าวโดยสรุปแล้ว บริการของระบบนิเวศ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ บริการของระบบนิเวศที่ใช้เป็นทุนสำรอง บริการของระบบนิเวศในการควบคุม บริการของระบบนิเวศทางวัฒนธรรม และบริการของระบบนิเวศในบริการสนับสนุน การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะบริการด้านทุนสำรองในด้านของป่าเพียงอย่างเดียว เพื่อให้เป็นข้อมูลด้านมูลค่าด้านแรกของระบบนิเวศ จึงเป็นการศึกษาแค่ส่วนหนึ่งของระบบนิเวศป่าไม้เท่านั้น แต่หากผลการศึกษานำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริการจากระบบนิเวศอื่นๆ อีกหลายด้านก็จะได้รับการอนุรักษ์เช่นกัน

2.3 ความหมายของของป่า

คำว่าของป่าในภาษาอังกฤษใช้คำว่า non-timber forest products (NTFPs) ซึ่งเป็นผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ เป็นคำใหม่ที่นิยมใช้กันในขณะนี้ แต่เดิมนั้นใช้คำว่า ผลิตภัณฑ์รอง (minor forest product-MFP) และอีกคำหนึ่งใช้เรียกกันคือ non-wood forest product (NWFP) (สมาคมนักนิเวศวิทยา 2539)

วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล (2544) กล่าวว่า ไม้ ของป่า คือ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ แต่จะรวมถึงพืช สัตว์ ผลิตภัณฑ์จากพืช และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อยังชีพหรือเพื่อการค้า

De beer และ Medermott (1996) ได้ให้ความหมายของ “ของป่า” ว่าเป็นวัตถุดิบที่ได้จากป่าไม้ที่ไม่ใช่เนื้อไม้ สำหรับการบริโภคของมนุษย์ประกอบด้วย อาหาร สมุนไพร เครื่องเทศ น้ำมันหอมระเหย ยางไม้ ชัน เปลือกไม้ ไม้ประดับ สัตว์ป่า หวาย ไม้ไผ่ ฟินและถ่าน

ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 แก้ไขใหม่ในฉบับที่ 5 พ.ศ. 2518 ให้ความหมายว่า ของป่าหมายถึงบรรดาของที่เกิดขึ้นหรือมีขึ้นในป่าตามธรรมชาติ คือ

- ก. ไม้รวมทั้งส่วนต่างๆของไม้ ถ่านไม้ น้ำมันไม้ ยางไม้ ตลอดจนสิ่งอื่นๆที่เกิดจากไม้
  - ข. พืชต่างๆ ตลอดจนสิ่งอื่นๆ ที่เกิดจากพืชนั้น
  - ค. รังนก ครั่ง รวงผึ้ง ขี้ผึ้ง และมูลค้างคาว
  - ง. หินที่ไม่ใช่แร่ ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ และหมายความรวมถึงถ่านไม้ที่บุคคลทำขึ้นด้วย
- ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ระบุว่า ของป่า หมายถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในป่า เป็นต้นว่า

1. ไม้พื้น ถ่าน เปลือกไม้ ดอกไม้ เมล็ด ผลไม้ หน่อไม้ ชันไม้ และยางไม้
2. หญ้า อ้อ พง แยม ปรีอ คาก กระจูด กล้ายไม้ กูด เห็ด และพืชอื่นๆ
3. ซากสัตว์ ไข่ หนัง เขา นอ งา กราม ขนาย กระดุก ขน รังนก ครั่ง รังผึ้ง น้ำ ผึ้ง ขี้ผึ้ง และมูลค้างคาว
4. ดิน หิน กรวด ทราย แร่ และน้ำมัน

นอกจากนี้ Hammett (1993) ได้ให้ความหมายว่า ของป่า คือผลิตภัณฑ์ที่มีชีวิตทั้งหมด ที่ไม่ใช่เนื้อไม้ ซึ่งนำออกมาจากป่าและรวมไปถึงบริการอื่นๆ ที่ได้รับจากป่า ดังนั้นจึงรวมไปถึงไม้พื้น ถ่าน น้ำผึ้ง น้ำมันยาง ชัน เครื่องเทศ เครื่องจักสานที่ทำจากหวาย เถาวัลย์ หญ้าต่างๆ ที่ให้เส้นใย ใช้ทำกระดาษ หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่า เช่น กระดุก หนัง เพื่อใช้ในพิธีกรรมต่างๆ หรือเป็นเครื่องประดับ คำว่าบริการต่างๆ จากป่านั้น หมายถึงหน้าที่ของป่าในลักษณะที่เป็นทำเล ลี้ยงสัตว์ แหล่งต้นน้ำลำธาร ปกป้องการพังทลายของดิน และลมพายุ ที่อยู่อาศัยสำหรับสัตว์ป่า และป่าซึ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) และ วนิดา สุบรรณเสนี (2539) ได้กล่าวว่า ของป่า หมายถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่าทุกชนิด ยกเว้น ไม้ (ไม้ในที่นี้หมายถึง ผลิตภัณฑ์เนื้อไม้บางชนิดที่ได้จากต้นไม้โดยตรง เช่น ไม้ซุง ไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ไม้ต่างๆ เท่านั้น คำว่าไม้ อาจเกิดความสับสนกับคำจำกัดความของของป่า ตามกฎหมายป่าไม้)

กล่าวโดยสรุป ของป่า หมายถึง ผลผลิตทั้งหมดจากป่าธรรมชาติ ที่ไม่ใช่เนื้อไม้ โดยใช้ประโยชน์ได้ทั้งเป็นแหล่งอาหาร แหล่งพึ่งพิง ตลอดจนรวมถึงสิ่งของเครื่องใช้สอยในครัวเรือนและเก็บหาของป่าเพื่อค้า เป็นรายได้เสริม

2.4 ประเภทของของป่า

ในการจัดประเภทของของป่านั้น ได้มีผู้จัดไว้หลายรูปแบบ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้จัดว่าต้องการรูปแบบไหน โดยยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการจัด สมใจ ศรีมงคลทิพย์ (2539) เช่น กฎหมายป่าไม้ พ.ศ. 2484 ได้จัดของป่าออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ของป่าหวงห้าม ได้จัดรวมของป่าที่หายากและการเก็บหาเป็นอันตรายแก่ต้นไม้รวมเข้าไว้ด้วยกัน และอนุญาตให้มีการเข้าเก็บหาโดยไม่ต้องขออนุญาตต่อกรมป่าไม้ในปริมาณจำกัดที่เพียงพอต่อการใช้สอยในครัวเรือน โดยมีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดปริมาณมิไว้ในครอบครองซึ่งของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2531 ลงวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2531 ทั้งหมด 18 ชนิด

2. ของป่าไม่หวงห้าม ได้แก่ ของป่าอื่นๆ ซึ่งไม่อยู่ในบัญชีท้ายประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งกฎกระทรวงดังกล่าวได้กำหนดวิธีการเก็บหาไว้ในแต่ละชนิด เพื่อผู้ที่เก็บหาจะไม่ทำอันตรายต่อต้นไม้และป่าไม้ โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2530 ขึ้นใช้บังคับแก่ผู้ที่เก็บหาหรือมีของป่าไว้ในครอบครอง

Hammett (1993) ได้จัดผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้หรือของป่า ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ของป่าที่ใช้เพื่อการบริโภค (consumptive uses of non-timber forest products) เป็นการใช้ในระดับครัวเรือน เช่น ใช้ประกอบอาหาร ยารักษาโรค และทำเครื่องใช้ไม้สอยที่จำเป็นต่อการยังชีพ ได้แก่ ตะกร้า รั้ว เชือก เสื้อผ้า และผลผลิตที่สามารถนำไปขายในตลาดได้ อาทิ น้ำมันยาง ชัน สารสกัดจากธรรมชาติ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง สัตว์ป่า เชื้อ อเปลิงที่ให้ความร้อนหรือใช้หุงต้ม เป็นต้น

2. ของป่าที่ไม่ใช่เพื่อการบริโภค (non-consumptive uses of non-timber forest products) จัดเป็นประโยชน์ทางอ้อมจากป่าซึ่งเกี่ยวข้องกับการรักษาต้นน้ำลำธาร การรักษาคุณภาพของอากาศ คุณค่าทางศาสนา การคุ้มครองสัตว์ป่า และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Shrestha (1994) ได้แบ่งของป่าออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ของป่าทุกชนิดที่ได้จากพืชที่ไม่ได้ให้เนื้อไม้ (forest products from non-timber plants) อาทิ พืชล้มลุกที่เป็นสมุนไพร เครื่องเทศ พืชที่ให้เส้นใย พืชประเภทเฟิร์นที่รับประทานได้ เห็ด ผักป่า เหง้า (rhizomes) ของพืชจำพวกเห็ด และพืชเกาะอาศัย (epiphytes) ตลอดจนจุลินทรีย์ต่างๆ ที่มีขนาดเล็กจนมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น

2. ของป่าที่ได้จากการใช้ประโยชน์ส่วนที่ไม่ใช่เนื้อไม้ของไม้ยืนต้น (non-timber use of forest trees) เช่น เมล็ด ใบ น้ำมันยาง ชัน เปลือก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปการแบ่งประเภทของ ของป่า ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ศึกษาหรือบริบทนั้นๆ ซึ่งแบ่งประเภท เพื่อใช้ประโยชน์หรืออนุรักษ์ รวมถึงปริมาณของของป่าด้วย

2.5 การใช้ประโยชน์จากของป่า

ทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรที่อภยขึ้นมาใหม่ได้ สามารถที่จะได้รับการจัดการให้มีผลประโยชน์ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ (นิวัติ เรืองพานิช 2542) นอกจากนี้ป่ายังสามารถให้ประโยชน์หลายๆ อย่างในลักษณะเอนกประสงค์ต่อชุมชนที่อยู่ใกล้กับแหล่งป่าไม้ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ (Byron และ Arnold 1997)

1. คนที่อาศัยอยู่ในป่า หาเลี้ยงชีพโดยการล่าสัตว์ เก็บหาของป่าหรือทำไร่หมุนเวียนและเป็นคนที่พักพิงป่าอย่างมากในการดำรงชีวิต คนที่จัดอยู่ในประเภทนี้มักเป็นคนพื้นเมืองในท้องถิ่นหรือชนกลุ่มน้อย ซึ่งโดยทั่วไปจะอยู่นอกกระแสทางเศรษฐกิจ และการเมือง

2. คนที่อาศัยใกล้ป่า โดยทั่วไปมักทำการเกษตรอยู่ภายนอกป่า และใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่า เช่น ไม้ฟืน อาหาร ยา สมุนไพร เป็นต้น เพื่อเลี้ยงชีพหรือนำมาซึ่งรายได้ สำหรับผู้ที่ทำการเกษตร ธาตุอาหารที่ได้จากป่ามีความสำคัญต่อการผลิต อาจเป็นในรูปแบบของใบไม้ที่เก็บจากในป่าเพื่อใช้คลุมหน้าดินหน้าดินบริเวณโคนต้นไม้ที่ปลูกหรือในรูปของมูลสัตว์ที่ได้จากการนำสัตว์ไปเลี้ยงในป่า

3. คนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเชิงธุรกิจการค้า เช่น ดักจับสัตว์ ขุดหาแร่ ตัดไม้ กลุ่มคนที่จัดอยู่ในประเภทนี้แตกต่างจากสองประเภทแรก โดยที่คนเหล่านี้ มีรายได้จากแรงงานที่ได้จากการพักพิงป่ามากกว่าที่จะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลผลิตจากป่าเพื่อเลี้ยงชีพโดยตรง อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าประเภทนี้มีอยู่มากในประเทศอุตสาหกรรม เช่น ชุมชนบทเล็กๆ ในประเทศออสเตรเลียที่ประชาชนมีรายได้ส่วนใหญ่อันเนื่องมาจากการตัดไม้ขาย

สำหรับประเทศไทยประชากรส่วนใหญ่อยู่ในสังคมเกษตร กล่าวคือยึดอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพที่สำคัญ ฉะนั้นราษฎรส่วนใหญ่ในชนบทจึงมีความสัมพันธ์กับป่าไม้อย่างลึกซึ้งและแยกกันไม่ออก เช่น การเก็บหาของป่า การใช้ไม้เพื่อการก่อสร้างและทำเชื้อเพลิง และการใช้ที่ดินป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกทางเกษตร เป็นต้น ซึ่ง วนิดา สุบรรณเสนี (2539) กล่าวว่า การเก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์ของราษฎรในชนบทส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ในแง่ของการพักพิงของป่าที่เป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรป่าไม้ ในลักษณะการเก็บหาตนเองและซื้อมาเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครัวเรือน

สำหรับการใช้ประโยชน์จากของป่าในแง่ของการพักพิงทรัพยากรป่าไม้นั้น มีผู้ให้ความหมายของการพักพิงทรัพยากรป่าไม้วว่า หมายถึงลักษณะที่ครัวเรือนชนบทพักพิงทรัพยากรจากป่าในขอบเขตที่มีความหลากหลาย เพื่อสนองความต้องการด้านการบริโภคในครัวเรือน การบริโภค รวมไปถึงเพื่อเป็นอาหาร เชื้อเพลิง วัสดุในการก่อสร้าง ยารักษาโรค ความต้องการทางสังคม ศาสนา รวมทั้งการสร้างรายได้จากทรัพยากรของป่าที่เก็บหาได้ (Subhadhira และคณะ 1987)

นอกจากนี้ Proffenberger และ Megean (1993) ยังให้ความหมายของการฟุ้งฟิงทรัพยากรป่าไม้ อีกว่า หมายถึงปริมาณทั้งหมด หรือสัดส่วนของการบริโภคในครัวเรือนที่แต่ละครัวเรือนเก็บหาทรัพยากรมาจากป่าไม้ รวมทั้งผลผลิตการเกษตรที่เก็บเกี่ยวมาจากพื้นที่ป่า ซึ่ง วีระวัฒน์ ฉินทกานันท์ และคณะ (2539) กล่าวว่า การฟุ้งฟิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนชนบทแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ คือ

1. การฟุ้งฟิงเพื่อการยังชีพ เป็น ลักษณะการฟุ้งฟิงทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญที่สุดของครัวเรือนชนบท ซึ่งชาวชนบทส่วนใหญ่ก็ยังคงฟุ้งฟิงป่าไม้ในฐานะแหล่งทรัพยากรเพื่อการยังชีพในรูปแบบปัจจัยสี่ ได้แก่ ในด้านอาหารจะมีการเก็บหาอาหารจากพืชผักป่า จากส่วนต่างๆ ของต้นไม้ รวมทั้งอาหารที่ได้จากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังใช้ในการเป็นส่วนประกอบของการผลิตอาหารในรูปของเชื้อเพลิง เช่น ไม้ฟืนและถ่าน ในด้านของเครื่องนุ่งห่ม ปัจจุบันเครื่องนุ่งห่ม ส่วนใหญ่ทำมาจากไม้ เช่น การสกัดเนื้อไม้มาทำเป็นไหมเทียม ในด้านที่อยู่อาศัยของครัวเรือน ชนบทนั้นจะมีผลผลิตจากป่าประกอบกันขึ้นเป็น โครงร่าง และส่วนประกอบของที่อยู่อาศัยทุกหลังคาเรือน เช่น เสา พื้น ตง โครงหลังคา ฝา ฯลฯ และในด้านการรักษาโรค ครัวเรือนชนบทส่วนใหญ่จะฟุ้งฟิงพืชสมุนไพรจากป่าเพื่อใช้ในการบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ เช่น ยาแก้โรคเรื้อน จากน้ำมันของผลกระเบา รักษาโรคความดันโลหิตสูงจากรากของต้นระย้อม ยารักษาโรคหัวใจจากเมล็ดของต้นแสลงใจ ยากำจัดแมลงและเบื่อปลาจากต้นหางไหล ฯลฯ

2. การฟุ้งฟิงเพื่อการสร้างรายได้ เป็นลักษณะการฟุ้งฟิงทรัพยากรป่าไม้ที่ครัวเรือนชนบทเก็บหาทรัพยากรป่าไม้ นำไปขายเป็นรายได้ของครัวเรือนเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งอุปโภค บริโภคที่ครัวเรือนขาดแคลน หรือหาไม่ได้จากป่าไม้ ลักษณะการขายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การขายทรัพยากรที่เก็บหามาได้จากรูปป่าไม้โดยคงสภาพเดิม ได้แก่ ฟืน เห็ด อาหารจากพืชผักป่า ผลไม้ป่า หรือเนื้อสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า

2.2 การขายทรัพยากรที่เก็บหามาได้จากป่าไม้โดยการแปรรูปแล้ว ได้แก่ เสื่อ ผลิตภัณฑ์จากไม้ เช่น โตะ เก้าอี้ ทัศนกรรมต่างๆ จากหวาย ไม้ไผ่ เป็นต้น

3. การฟุ้งฟิงเพื่อเป็นปัจจัยการผลิต เป็นลักษณะการฟุ้งฟิงทรัพยากรป่าไม้ที่ครัวเรือนชนบทนำทรัพยากรจากป่าไม้มาใช้เป็นปัจจัยการผลิต ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยในทางตรง ได้แก่ ครัวเรือนชนบทนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้ทำเป็นเครื่องมือ หรือส่วนประกอบของเครื่องมือทางการเกษตร เช่น จอบ เสียม คราด คันไถ นำมูลค้างคาวมาใช้เป็นปุ๋ย นำส่วนต่างๆ ของต้นไม้มาใช้เป็นอาหารให้สัตว์เลี้ยง ใช้วัสดุที่ได้จากป่าไม้มาทำเป็นยาปราบศัตรูพืช เช่น สะเดา แม้กระทั่งการใช้พื้นที่ป่าไม้เป็นที่ดินในการผลิตพืชเกษตรกรรม โดยตรง ส่วนในทางอ้อม ได้แก่ นอกจากป่าช่วยในการกำจัดศัตรูพืช ต้นไม้ป่าตรึงธาตุอาหารของพืช

ไว้ที่ปมรากกับปุยที่เกิดจากการทับถมของอินทรีย์สารจากพืชและสัตว์ต่างๆ ปลดปล่อยออกจากป่า ไม่ตามกระแส น้ำสู่แปลงเกษตรกรรมของชุมชน เป็นการปรับปรุงคุณสมบัติ ทางกายภาพของ ดิน รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตน้ำเพื่อการเกษตรกรรมในหน้าแล้ง

กล่าวโดยสรุป การใช้ประโยชน์ของป่า สามารถจำแนกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ เก็บหาเพื่อการยังชีพหรือการบริโภค เพื่อค้าขายเป็นการสร้างรายได้ให้กับผู้เก็บหา และเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตหรือวัสดุในการสร้างผลิตภัณฑ์

2.6 เทคนิคที่ใช้ในการศึกษารายได้ของของป่า

ของป่าเป็นทั้งสินค้าที่มีอยู่ในระบบตลาดและไม่มีอยู่ในระบบตลาด ซึ่งเมื่อพิจารณาเทคนิคในการศึกษารายได้ทางเศรษฐกิจแล้ว มีอยู่หลายเทคนิคด้วยกัน แต่เนื่องจากของป่าที่ชาวบ้านเก็บมาใช้ประโยชน์เป็นสินค้าที่อยู่ในระบบตลาด เป็นส่วนใหญ่ จึงมีเทคนิคการคิด รายได้ โดยใช้ราคาตลาดเป็นเทคนิคหลัก รายละเอียดของเทคนิค มีดังต่อไปนี้

การประเมินค่าของความหลากหลายทางชีวภาพโดยใช้ราคาตลาด เป็นวิธีการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคในเรื่องของการเปิดเผยความพึงพอใจของผู้บริโภค วิธีการนี้ใช้ได้กับกรณีของป่านั้นมีการซื้อขายกันในตลาด ราคาตลาดของของป่าจะมีค่ามากหรือน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเก็บเกี่ยวหรือทำให้ได้มาซึ่งของป่า ณ แหล่งของของป่านั้น ค่าขนส่งที่ นำของป่ามายังตลาด และความห่างไกลมากน้อยเท่าไรจากแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชน ดังนั้นราคาตลาดของของป่าที่อยู่ในบริเวณที่ห่างไกลจากชุมชนจึงมีค่าเสียโอกาสน้อย เมื่อเทียบกับราคาตลาดของของป่าที่อยู่ในบริเวณใกล้ชุมชน เพราะโอกาสที่จะใช้ที่ดินในบริเวณที่ห่างไกลมีโอกาสน้อยที่จะถูกทำลายหรือถูกคุกคามน้อยกว่าของป่าที่อยู่ในใกล้บริเวณที่อยู่อาศัยของชุมชน การประเมินราคาตลาดของของป่าสามารถทำได้ 3 วิธีดังนี้ 1) การสังเกตจากราคาตลาด (observed market value and goods approach) 2) ประเมินจากประสิทธิภาพการผลิตของของป่า (productivity approach) 3) ประเมินจากต้นทุนของของป่า (cost-based method) แต่ที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัย คือ สังเกตจากราคาตลาด (observed market value and goods approach) อย่างไรก็ดี การที่จะทราบได้ว่า รายได้ที่แท้จริงของของป่ามีค่าเท่ากับเท่าไร โดยทั่วไปแล้วไม่สามารถบอกได้ทันที ที่โดยใช้ราคาที่ปรากฏตามราคาตลาดนั้น จะต้องปรับปรุงราคาตลาด (adjustment on market price) เสียก่อนเพราะว่าราคาที่ปรากฏตามราคาตลาดนั้น ได้รวมต้นทุนการผลิต (production costs) หรือต้นทุนที่เกิดจากการไปเก็บพืชหรือสัตว์นั้นมาจากป่าตามธรรมชาติ และได้รวมค่าขนส่งพืช และสัตว์นั้นมายังตลาดไว้ด้วย ดังนั้น จึงต้องนำ 2 รายการนี้ไปลบออกจากราคาตลาดเสียก่อน จึงจะได้ราคาที่แท้จริงของพืชและสัตว์ที่เป็นส่วนหนึ่งของของป่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติ นอกจากนี้ถ้าตลาดมีการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ก็ต้องมีการปรับปรุงราคาตลาดนั้นด้วย เช่น

ถ้ามีภาษีรวมอยู่ในราคา ก็ต้องนำภาษีไปลบออกจากราคา ถ้ามีเงินอุดหนุนรวมอยู่ในราคาก็ต้องนำจำนวนเงินอุดหนุนไปบวกเข้ากับราคา ถ้ามีอำนาจผูกขาดรวมอยู่ในราคา ก็ต้องนำอำนาจผูกขาดไปลบออกจากราคา และในกรณีที่พืชและสัตว์นั้นเป็นสินค้าที่นำไปค้าขายระหว่างประเทศ ก็ปรับราคาในประเทศให้เป็นราคาที่สะท้อนถึงค่าเสียโอกาสที่สามารถขายได้ในต่างประเทศ คือ ต้องปรับปรุงราคาภายในประเทศให้เป็นราคาที่สามารถขายสินค้าได้ในตลาดต่างประเทศหรือราคาที่ขายแดน และประการสุดท้ายที่ควรคำนึงถึงการปรับปรุงราคาของของป่า คือ ต้องปรับปรุงถึงผลกระทบภายนอกที่มีต่อระบบเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการนำพืชและสัตว์ที่เป็นองค์ประกอบของของป่ามาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและโลก แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าวก็ยังมีข้อจำกัดอยู่มากพอสมควร เพราะการปรับปรุงราคาตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ให้ เป็นราคาเงาอาจมีความผิดพลาดได้มาก เพราะการหาข้อมูลที่นำมาปรับปรุงให้ใกล้เคียงราคาที่เป็นจริงให้มากที่สุดนั้นมักทำได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของประเทศกำลังพัฒนาที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ น้อยและมีความคลาดเคลื่อนมาก นอกจากนี้ มีอยู่หลายรายการของความหลากหลาย ทางชีวภาพที่ประกอบกันขึ้นเป็นระบบนิเวศ มีคุณค่าในเชิงของการไม่ได้นำมาใช้เป็นปัจจัยการผลิตเชิงเศรษฐกิจโดยตรง (คือ เป็นประเภท non-use value หรือเป็นประเภท passive value) เช่น เป็นมรดกสืบทอดให้แก่ลูกหลาน เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้วิธี การศึกษา รายได้ของความหลากหลาย ทางชีวภาพด้วยการใช้ราคาตลาดจึงมีข้อจำกัด ต้องใช้วิธีการอื่น เช่น วิธีการประเมินค่าความหลากหลายทางชีวภาพโดยใช้การสอบถามความเต็มใจที่จะจ่าย (valuation based on stated preference) เป็นต้น (ประสาร บุญเสริม 2549)

2.7 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ที่มีพลังและเป็นที่ยอมรับได้ว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้นจริงคือ การเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (transformative learning) ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการเปลี่ยนแปลงในวิถีคิด ระบบคุณค่า และการปฏิบัติ ข้อควรพิจารณาก็ คือ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้อาจไม่สามารถให้ความหมายและขยายผลได้ หากไม่พิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมหรือบริบทของชุมชนที่มีพลวัตและสัมพันธ์กับวิถีของชุมชน (ปาริชาติ วลัยเสถียร 2549) ดังนั้นการทำงานกับชุมชน ควรพิจารณาบริบทของชุมชนดังต่อไปนี้

2.7.1 ฐานทุนเดิมของชุมชน

การทำงานด้านการพัฒนาชุมชนในอดีตมักจะไม่พิจารณาฐานเดิมของชุมชนลึกซึ้งมากนัก อาจเพราะด้วยเหตุผลการวิเคราะห์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based) หรือ การมองว่าชุมชน

ชนบทล้าหลัง ซึ่งเป็นการต่อยอดความไม่มั่นใจให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้นนั่นก็คือ มีแต่ปี ฤหาคความยากไร้ที่ต้องพึ่งพาและคอยรับความช่วยเหลือจากภายนอก

การเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน คือ การกลับมาทบทวนตนเองถึงศักยภาพและฐานทุนของชุมชนในด้านต่างๆ ซึ่งปรากฏว่าทุกชุมชนมีของดี สิ่งดีและคนดีอยู่มากมาย ทำให้ชุมชนพิจารณาวิถีการดำรงชีวิตของตนได้อย่างรู้เนื้อรู้ตัวและรู้ทัน

ลักษณะของทุนชุมชน ได้แก่ ทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนภายนอก (ปาริชาติ วลัยเสถียร 2549) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.7.1.1 ทุนทางกายภาพ

1) มีทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ซึ่งมีความหลากหลายของระบบนิเวศอันวยประโยชน์ให้แก่คนในชุมชนได้พึ่งพาอาศัยประโยชน์ที่เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร ยา วัสดุ เพื่อที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

2) มีที่ดินเป็นของตนเอง มีความมั่นคงในการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพการเกษตร

3) มีพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ ที่ดินสาธารณะ ป่าทำเลเลี้ยงสัตว์ ที่ชุมชนกำหนดกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

2.7.1.2 ทุนมนุษย์

1) ผู้รู้ ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ พื้นที่ในการศึกษาทุกชุมชนมีทุนในลักษณะของผู้รู้ ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ทั้งเก่าทั้งใหม่ ในลักษณะองค์ความรู้ที่เป็นความรู้ของผู้รู้แต่ละคน และองค์ความรู้ของกลุ่มเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในความรอบรู้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์จากการปฏิบัติด้วยตนเองและนำมาเผยแพร่สู่สมาชิกชุมชนและผู้สนใจ

2) ผู้นำ/กลุ่มแกนนำ เป็นทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญยิ่ง และเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานพัฒนาของชุมชนมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย ซึ่ง สามารถแบ่งประเภทของผู้นำ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา เช่น พระสงฆ์ เป็นต้น ผู้นำชุมชน เช่น ผู้นำในชุมชน แกนนำในชุมชน เป็นต้น และผู้นำทางการ เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

3) ทักษะความสามารถของผู้นำ/กลุ่มแกนนำ ได้แก่ ผู้นำทางความคิด ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีความคิดสร้างสรรค์ ชี้นำแนวทางได้ชัดเจน ปฏิบัติได้จริง และผู้นำทางการจัดการ /การปฏิบัติ เช่น มีทักษะในการจัดการเงิน ทำบัญชี มีความรับผิดชอบและปฏิบัติงาน ร่วมกันเป็นทีม มีความโปร่งใส เป็นต้น

2.7.1.3 ทูทางสังคม

1) ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งชุมชนที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางเครือญาติ มีการเกาะเกี่ยวกันทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเดียวกัน จะมีความสมัครสมานสามัคคีกันเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะเอื้อต่อความร่วมมือร่วมใจกันในการทำกิจกรรมต่างๆ

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ ความเชื่อ จารีต ประเพณีและวัฒนธรรม มีอยู่หลายลักษณะทั้งในชีวิตประจำวัน และระบบการผลิต

3) กลุ่ม เครือข่าย องค์กรในชุมชน ทุกชุมชนมีกลุ่ม เครือข่าย และองค์กรที่เป็นกลุ่ม ตามระบบการจัดการของชุมชนที่มีมาแต่เดิม เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

4) แหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้จำแนกได้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ตามกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

5) สถาบันทางสังคม สถาบันทางสังคมที่ตั้งอยู่ในชุมชน เช่น วัด มัสยิด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.7.1.4 ทูภายนอก

การเมืองค์กรเครือข่ายหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน และที่สำคัญต้องมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพราะจะส่งผลให้ชุมชน โครงการมีการดำเนินงานมีบทเรียนการทำงานอย่างต่อเนื่อง มีความร่วมมือ และมีการขยายผลต่อไปได้ ซึ่งองค์กรเครือข่ายหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ หน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีบทบาทหลักๆ ที่คล้ายคลึงกันก็คือ การให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ การส่งเสริมทางวิชาการ การฝึกอบรม การส่งเสริมอาชีพ การจัดตั้ง กลุ่มอาชีพ การสนับสนุนเครื่องมือ เทคโนโลยีต่างๆ แก่ชุมชน

แต่ทุนสำคัญที่องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่ให้กับชุมชน คือ การจุดประกาย แนวคิดการพัฒนา ได้แก่ แนวคิดเรื่องการพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วม การรวมกลุ่ม องค์กร การคิดวิเคราะห์ปัญหาแนวทางแก้ไข และที่สำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็นปัจจัยกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างกลุ่มขององค์กรชุมชน

2.8 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการมาผสมผสานกัน คือการปฏิบัติการ (action) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่โครงการวิจัยจะต้องดำเนินการ และคำว่า การมีส่วนร่วม (participation) อันเป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาของการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูลและการช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา กระบวนการวิจัยจึงดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ตอนๆ ส่วนกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิภาษ (dialectic) ซึ่งชาวบ้านจะค่อยๆ เรียนรู้ด้วยตนเอง และด้วยวิธีการวิจัยเช่นนี้ ข้อมูลที่ได้จึงมีความชัดเจน สะท้อนความคิดอ่านตลอดจนนิสัยใจคอของชาวบ้าน สะท้อนความต้องการและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของเขา การวิจัยแบบนี้จึงเป็นวิธีการที่สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ ประกอบกับการใช้ภูมิปัญญาและทุนที่มีอยู่ในชุมชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ นอกจากจะส่งผลดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาของผลงานวิจัยและกระบวนการวิจัย ดังกล่าวอีกด้วย และอีกทางหนึ่งการวิจัยยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย ซึ่งสามารถเป็นต้นนำของการพัฒนาไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพอีกด้วย (สุภางค์ จันทวานิช 2552)

2.8.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้ให้มุมมองในเรื่องขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสามารถสรุปดังนี้

2.8.1.1 ขั้นตอนการเตรียมการวิจัย (pre-research phase)

ขั้นตอนนี้เป็นการเตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องแกนหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ขั้นตอนนี้ดังกล่าว เป็นการมุ่งเน้นให้เกิด

ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับขั้นตอนการเตรียมการ สามารถแบ่งเป็น ขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ (สุภางศ์ จันทวานิช 2552)

1) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (build-up rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดี คือ การปฏิบัติตัวของนักวิจัย ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยควรร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้ นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจ ในวิถีของชาวบ้านได้ มากขึ้น และผู้วิจัยจะเข้าพื้นที่ เพื่อไปพบกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย หรือเป็นประชาชนกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ด้วยการพูดคุยและแนะนำตนเอง

2) การสำรวจชุมชน (surveying and community) เป็นการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง โดยผู้วิจัยจะใช้ การสังเกต การจดบันทึกและถ่ายภาพสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือจากองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนด้วย

3) การคัดเลือกชุมชน (selecting community) การคัดเลือกชุมชนจะยึดหลักการเลือกชุมชนที่ช่องทางของ โอกาสในการพัฒนา (disadvantage community) เพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้าง โอกาสความเท่าเทียมในการพัฒนา กับชุมชน งานวิจัยจำนวนมากคัดเลือกชุมชนโดยยึดเอาประเด็นของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วนหรือบางกรณีการวิจัยมีจุดมุ่งหมายต่อชุมชนที่เน้นประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแข็งขัน

4) การเข้าสู่ชุมชน (entering community) ข้อมูลชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจกำหนดพื้นที่ดำเนินการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่มีรอบด้าน สำหรับแหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้อาจมาจากส่วนราชการ เช่น ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลจำนวนประชากรและบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

5) การเตรียมทีมและเครือข่ายความร่วมมือ ขั้นตอนนี้ถูกกำหนดให้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัย เพื่อให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัย ในระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัย ในส่วนของการเตรียมทีม นั้น ถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้าน เพื่อเป็นแกนนำในการปฏิบัติงานวิจัยร่วมกัน

2.8.1.2 ระยะดำเนินการวิจัย (research phase)

อรุณรุ่ง บุญชนันตพงศ์ (2549) ได้แบ่งระยะดำเนินการวิจัยของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนย่อย ซึ่งสามารถสรุปดังนี้

1) การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (problem identification and diagnosis) ในขั้นตอนนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและ ให้ความรู้กับชุมชน (community education participation-CEP) โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วย การ ลงมือ ปฏิบัติ โดยวิธีการจะใช้การอภิปรายปัญหา (dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคล และระดับกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (need assessment) พร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (resource assessment) ที่มีอยู่ในชุมชน

2) การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ งานวิจัย (project appraisal and identification) การวิเคราะห์ โครงการโดยการประเมินความต้องการของชุมชน และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ชาวบ้านและนักวิจัยจะต้องพิจารณาร่วมกันว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือ มีความเป็นไปได้ โดยชาวบ้านควร มีบทบาทหลัก ในการเข้ามามีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น

3) การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (planning phase) เป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ เพื่อความมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการ คัดเลือกเป็น โครงการและกิจกรรม มที่ต้องดำเนินการ หลังจากที่ผ่านมา การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ งานวิจัยมาแล้ว ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหา การกำหนดโครงการ และกิจกรรมที่จะดำเนินการ

4) การปฏิบัติตามโครงการ (implementation phase) โดยคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้ถามกันใน กลุ่มหรือในขณะทำงานเพื่อการดำเนินการใน ขั้นตอนนี้ คือ ใคร ทำอะไร ที่ ไหน เมื่อไร และ อย่างไร

2.8.1.3 ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ (monitoring and evaluation phase)

ขั้นตอน การวัดผลสำเร็จของโครงการ ซึ่งหากโครงการ สามารถดำเนินการได้ อย่างเหมาะสมและอย่างต่อเนื่อง ก็อาจจะเป็นข้อพิสูจน์ถึงความ ประสพผลสำเร็จของโครงการได้ โดยส่วนมากคณะผู้วิจัยจะร่วมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ร่วมงานวิจัย ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจะมีการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และจัดเวที ชาวบ้าน เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึง การสานต่อให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป

2.8.2 ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2549) อธิบายไว้ว่า กระบวนการวิจัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ สามารถระบุได้ตามลำดับขั้นหรือกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้หลายขั้นตอน ซึ่งแสดงบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมการวิจัย ในฝ่ายได้อย่างชัดเจน และกระบวนการวิจัยก็ต้องดำเนินไปโดยความร่วมมือกับ การทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ โดยมีระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยดังนี้

2.8.2.1 ขั้นการศึกษาบริบท

นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่จะ ทำการศึกษาวิจัยเพื่อทำประชาคม โดยมีนักพัฒนาประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรม

2.8.2.2 ขั้นกำหนดปัญหา

นักวิจัยสรุปคำถามหรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไข ปัญหาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ เห็นภาพและเกิดความเข้าใจตรงกัน ส่วนนักพัฒนาทำความเข้าใจประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจน ให้มีการครอบคลุมส่วน ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ และชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรม และแสดงความคิดเห็นถึงความต้องการ

2.8.2.3 ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย

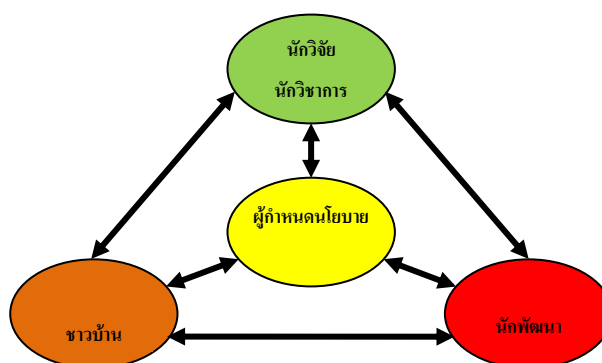
นักวิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมในเรื่องอะไร อย่างไร และเมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัยโดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของกา รดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาดหรือไม่เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายหรือมีสิ่งใดที่เกิดแทรกซ้อนขึ้นมาหรือไม่

2.8.2.4 ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง

การแก้ไขระหว่างกรปฏิบัติงานวิจัย นักวิจัยมีส่วนร่วมต่อการพิจารณาหาทางปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย แล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย โดยนักพัฒนาจะเข้า มามีส่วนร่วมด้วย รวมถึงการ ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานวิจัยและประเมินว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ เป็นต้น

2.8.2.5 ขั้นการสรุปผลการวิจัย

นักวิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัยและเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ นักพัฒนามีส่วนร่วมด้วยการรับทราบและตรวจสอบประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด

ภาพที่ 2-1 การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ไพโรจน์ ชลารักษ์ 2549)

บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สุภางค์ จันทวานิช (2552) อธิบายไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการผสมผสานความรู้เชิงทฤษฎีระเบียบวิธีวิจัยของนักวิจัยและวัตถุ ประสงค์ของนักวิจัย รวมถึง นักพัฒนา ควบคู่ไปกับความต้องการความรู้และประสบการณ์ของผู้ถูกวิจัย ดังนั้นการดำเนินการและผลของการวิจัยจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ นี้มักจะประกอบไปด้วยบุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่

- 1) บุคคลเป้าหมาย อาจเป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย หรือชุมชนที่จะทำการศึกษา ซึ่งถือว่าคนในชุมชนหรือกลุ่มคน ซึ่งเป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับตนเองเป็นอย่างดี
- 2) นักวิจัย เป็นผู้แทนของนักวิชาการ ที่มีความสนใจในการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นคนนอก และเป็นฝ่ายผู้รู้และเชี่ยวชาญเรื่องแนวความคิด ทฤษฎีรวมถึงระเบียบวิธีการวิจัย
- 3) นักพัฒนา เป็นกลุ่มผู้มีความรู้และมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาซึ่งมักจะเป็นผู้แทนของฝ่ายรัฐบาลหรือองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งเป็นบุคคลที่ค่อนข้างจะใกล้ชิดกับบุคคลเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งบางครั้งในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นักวิจัยและนักพัฒนาอาจเป็นบุคคลเดียวกันก็ได้

2.9 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย ที่ตั้ง และอาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ประวัติความเป็นมาของตำบล สภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ 2555)

2.9.1 ที่ตั้ง

ตำบลเขาปู่ เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดพัทลุง ห่างจากศาลากลางจังหวัดพัทลุงประมาณ 35 กิโลเมตร และห่างจากที่ว่าการอำเภอศรีบรรพต ระยะทาง 6 กิโลเมตร มีเนื้อที่ จำนวน 48,104 ไร่ หรือจำนวน 75 ตารางกิโลเมตร จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540

2.9.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ เป็นที่ราบเนินสูงลาดยาวไปตามแนวเทือกเขาบรรทัด ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายและดินลูกรัง

2.9.3 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

สำหรับความเป็นมาของชุมชน มีเรื่องเล่าว่าในสมัยก่อนมีคนเพียงสองคนอยู่กินด้วยกัน คือ ปู่กับย่า อาศัยอยู่ตามสุ่มทุมพุ่มไม้ ต่อมาลูกด้วยกัน 5 คน คือ โต๊ะบุญ แต่เป็นมุสลิมพูดภาษาไทยไม่ได้ คนที่ 2 ชื่อป้าเจ้เป็นมุสลิม คนที่ 3 ชื่อป้าแห้ว เป็นมุสลิม คนที่ 4 ชื่อไชยบุรี คนนี้เป็นไทยพุทธ สามารถพูดจากับพ่อแม่รู้เรื่อง คนที่ 5 ชื่อญาโฮ้ง คนนี้เป็นคนจีนพูดภาษาไทยไม่ได้ พ่อแม่จึงมีลูกที่พูดถึง 3 ภาษา คือ ไทย จีน มลายู เกิดความหนักใจเพราะพูดกันไม่รู้เรื่อง ปู่กับย่าเลยหนีไปอยู่ที่ปัตตานี ลูกเกิดความคิดถึงก็ชวนกันออกติดตามผ่านเมืองสงขลาจนไปพบปู่และย่า ปู่กับย่าทนคำอ้อนวอนของลูกไม่ได้ก็กลับมาอยู่ที่เดิม ฝ่ายโต๊ะบุญ ป้าเจ้ ป้าแห้ว ญาโฮ้ง ประึกษากันว่า พวกเขาทั้ง 4 คน พูดจากับพ่อแม่ไม่รู้เรื่อง ก็เลยมอบทรัพย์สินสมบัติให้ไชยบุรี แล้วพากันไปอยู่ที่อื่น ต่อมาไชยบุรีได้ครองเมือง เรียกว่าเมืองไชยบุรี เมื่อบุคคลทั้งหมดถึงแก่กรรมแล้วก็กลายเป็นชาตุนิน คือ เขาปู่ เขาย่า ป้าแห้ว อยู่ในท้องที่กิ่งอำเภอศรีบรรพต เขาไชยบุรี (เขาเมือง) เขาป้าเจ้ เขาโต๊ะบุญ อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เขาพญาโฮ้ง อยู่ในอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

2.9.4 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

สภาพเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ประชากร อาชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.9.4.1 ประชากร

พื้นที่ตำบลเขาปู่มีจำนวนครัวเรือน ทั้งหมด 1,280 ครัวเรือน มีประชากรประมาณ 16,453 คน นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด

2.9.4.2 อาชีพ

ส่วนใหญ่ชาวบ้านประกอบอาชีพทำเกษตร กรรม เช่น ทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอาชีพเก็บหาของป่าและอาชีพรับจ้าง

2.9.5 กลุ่มและการจัดองค์กรในชุมชน

กลุ่มและองค์กรที่ชาวบ้านในพื้นที่ตำบล เขาปู่ได้ร่วมจัดตั้งขึ้น เพื่อแสดงออกทางความคิด อุดมการณ์ และการกระทำกับกลุ่มคนที่มีความต้องการในลักษณะเดียวกันเน้นการพัฒนาพื้นที่ ตำบลเขาปู่ ภายใต้การดูแล สนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ มีจำนวน 16 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มการจัดการป่าต้นน้ำ กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มไทยอาสาป้องกันชาติ กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กลุ่มเยาวชนต่อต้านภัยยาเสพติดทรายขาว กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อการแปรรูปอาหาร กลุ่มเกษตรกรทำสวนเขาปู่ กลุ่มสหกรณ์ผลิตยาง ศรีบรรพต กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่ม อสม .ตำบลเขาปู่ ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมออกกำลังกาย กลุ่มอาสาสมัคร ปปส .หมู่บ้าน และหน่วยกู้ชีพกู้ภัย ซึ่งกลุ่มต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นยังมีการดำเนินการและมีการสืบทอดแนวทาง ความคิด และอุดมการณ์จากรุ่น รุ่น ผ่านลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ และความสมัครใจของชาวบ้านในพื้นที่

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.10.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายได้หรือการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของของป่าภายในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในด้าน การศึกษารายได้ หรือการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมของพืชป่าทั้งในป่าชุมชนและในเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งพบว่าในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีการใช้ประโยชน์จากผืนป่าจำนวนมาก จากการทบทวนเอกสารพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจชนิด ปริมาณของของป่า และ การศึกษารายได้ หรือการประเมินมูลค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยได้สรุปงานวิจัยต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขจรยุทธ อัจฉกุล (2543) ศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนบ้านไร่เหนือ ตำบลบาโฮย อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์เก็บหาของป่าจากป่าชุมชน 2 พื้นที่ คือ ป่าชุมชนลุ่มนอมและป่าชุมชนยวนบนดำน สำหรับป่าชุมชนลุ่มนอมสามารถจำแนกชนิดพันธุ์ที่ชาวบ้านเข้ามาเก็บออกไปใช้ประโยชน์ ได้ทั้งหมด 20 ชนิด แบ่งเป็นพืชผักที่สามารถนำส่วนต่างๆ ของต้นมารับประทานเป็นอาหารได้ เช่น นำใบ ยอด และนำผลมารับประทาน มี 8 ชนิด ได้แก่ ต้นเหียง ต้นมะเดื่อ ต้นจำปาคะ ต้นละมุดป่า ต้นสะเดาป่า เป็นต้น และชนิดที่ใช้เนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ได้มี 12 ชนิด เช่น ต้นยวน ต้นมะค่า ต้นหลุมพอ ต้นประ เป็นต้น และป่าชุมชนยวนบนดำนสามารถจำแนกชนิดพันธุ์ที่ชาวบ้านเข้ามาเก็บออกไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมด 28 ชนิด แบ่งเป็นพืชผักที่สามารถนำส่วนต่างๆ ของต้นมารับประทานเป็นอาหารได้มี 7 ชนิด เช่น ต้นมะเดื่อ ต้นประ ต้นทองบั้ง ต้นขนุนป่า เป็นต้น และชนิดที่ใช้เนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ได้มี 21 ชนิด เช่น ต้นหลุมพอ ต้นประ ต้นนางกา ตัน นมลัง ต้นเปลียง เป็นต้น นอกจากนี้ในป่าชุมชนยวนบนดำนยังพบว่ามีสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคได้ 21 ชนิด เช่น ราชครู ไอเหล็ก ผักหวาน กระดุมทอง กระเชื่อด เป็นต้น ทรัพยากรดังกล่าวทำให้ชาวบ้านมี มูลค่า เสริมจากการหาของป่าตามธรรมชาติ เพื่อใช้บริโภค และขายเพื่อสร้างมูลค่าให้กับครัวเรือน

งานวิจัยของขจรยุทธ อัจฉกุล ทำให้ทราบถึงชนิดของพันธุ์พืชและพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชน รวมทั้งส่วนต่างๆ ของพืชนั้นๆ ด้วย ผู้วิจัยสามารถนำผลการศึกษาชนิดของพันธุ์พืชและพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์มาใช้เป็นแนวทางในการจำแนกส่วนต่างๆ ของพืชที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ในงานวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจได้

สวาท สมบูรณ์ชัย (2545) ศึกษา มูลค่า ทางเศรษฐกิจจากป่าที่มีผลต่อแรงจูงใจในการอนุรักษ์ กรณีศึกษา: โครงการพัฒนาบ้านโป่ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 43 ปี มีสถานภาพในครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัว ระดับการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน 4 คน โดยอยู่ในวัยทำงาน 3 คน และวัยกำลังศึกษา 1 คน อาชีพส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป ระดับ มูลค่าของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 3,001–6,000 บาท การได้รับผลประโยชน์จากป่าในรอบปี 2543-2544 ส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มเห็ด รา กลุ่มพืช เช่น หน่อไม้ ผักต่างๆ ส่วน มูลค่ารวมของผลผลิตทั้งหมดที่ประชากรในเขตพื้นที่ศึกษาได้รับมี มูลค่าเท่ากับ 2,597,126.52 บาท และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนมี มูลค่าเท่ากับ 1,374,671.39 บาท หรือร้อยละ 53.46 และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการจำหน่ายมีมูลค่าเท่ากับ 1,196,995.13 บาท หรือร้อยละ 46.54 และมีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน ต่อปี

เท่ากับ 3,418.67 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 3.74 ของมูลค่าจากอาชีพหลักและอาชีพรอง ช่วยเป็นมูลค่าเสริมให้กับประชากรครัวเรือนอยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกับป่า

งานวิจัยของสาวท สมบูรณ์ชัย ทราบถึงความต้องการของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเห็ดรากับกลุ่มพืช เช่น หน่อไม้กับผักต่างๆที่พอเก็บได้จากป่า ที่เป็นทรัพยากรสำคัญ ในส่วนอาหารในการบริโภคและการสร้าง มูลค่าให้ชาวบ้าน ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลความต้องการของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร มาจัดลำดับความสำคัญให้กับทรัพยากรในพื้นที่เป้าหมายของงานวิจัยได้

ศุภกาญจน์ หาญบาง (2545) การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของพืชสมุนไพรพื้นเมืองในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์สัตว์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมิน มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์โดยรวมของทรัพยากรพืชสมุนไพรพื้นเมืองที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์สัตว์ จำนวน 43 ชนิด ที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ในสวนพฤกษศาสตร์ฯ โดยสำรวจประชากรตัวอย่างใน 3 จังหวัดด้วยแบบสอบถาม 3 ชุด โดย ชุดที่ 1 สำรวจมูลค่าจากการมิได้ใช้ ด้วยการสัมภาษณ์ประชาชน ผู้ไม่เคยเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ฯ จำนวน 540 ตัวอย่าง ชุดที่ 2 สำรวจมูลค่าจากการใช้ ด้วยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จำนวน 270 รายและชุดที่ 3 เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้านการนำพืชสมุนไพรมาใช้ในกา รอนุรักษ์สัตว์ จากผู้ทรงความรู้หมอมือ เพื่อทราบถึงภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์สมุนไพรในอดีต ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์โดยรวมของการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมพืชสมุนไพรพื้นเมืองที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์สัตว์ จำนวน 43 ชนิด ที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ในสวนพฤ กษศาสตร์ฯ ณ ปี 2544 คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 814.63 ล้านบาท นั้นประกอบด้วย มูลค่าจากการใช้ 26.37 ล้านบาท และมูลค่าจากการมิได้ใช้เท่ากับ 788.26 ล้านบาท

งานวิจัยของ ศุภกาญจน์ หาญบาง ทำให้ทราบถึงขอบเขตและรูปแบบการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรพื้นเมืองที่ใช้ในการรักษาสัตว์ ผู้วิจัยสามารถมาปรับขอบเขตและรูปแบบการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรพื้นเมืองในงานวิจัยและนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา วิธีการใช้พืชสมุนไพร มาใช้ในส่วนของการศึกษาพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ในส่วนของการรักษาโรคได้

ประภาพรณ กำภู (2545) การประเมินมูลค่า ทางเศรษฐศาสตร์ของบางองค์ประกอบของป่าดิบชื้น ธรรมชาติ ป่ากรด อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลาโดยศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่วิจัย และประเมินออกมาเป็นตัวเงิน ผล การประเมินมูลค่าพบว่า มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่ากรด ได้แก่ 1) มูลค่าปริมาณไม้ มีมูลค่าสุทธิเท่ากับ 286,698,370.61

บาท และมูลค่าลูกไม้และกล้าไม้ มีมูลค่าเท่ากับ 47,109,707.11 บาท 2) มูลค่าผลผลิตในรูปของของป่า มีมูลค่าผลประโยชน์สุทธิรายปีเท่ากับ 675,045.01 บาท และ 3) มูลค่าการศึกษาวิจัย มีมูลค่าเท่ากับ 791,813.82 บาท ส่วนมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางอ้อมจากป่ากรดในด้านการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีมูลค่าเท่ากับ 3,615,945.36 บาทต่อปี ส่วน มูลค่าเพื่อจะใช้ประโยชน์ในอนาคตจากป่ากรด โดยใช้คำถามแบบเปิด มีมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 141.77 บาทต่อคนต่อปี สำหรับมูลค่าการมิได้ใช้ประโยชน์รวมเท่ากับ 128.23 บาทต่อคนต่อปี

งานวิจัยของประภาพรณ กัญ ทำให้ทราบถึง มูลค่าผลผลิตในรูปของของป่าโดยการประเมินด้วยวิธีราคาตลาด ซึ่งเป็นวิธีการเดียวกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา ทำให้สามารถนำการประเมินมูลค่าด้วยวิธีราคาตลาดใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้

เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549) ศึกษาการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าในป่าเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมค อำเภอตะโหมค จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ในการมีส่วนร่วมของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ร่วมกับทีมวิจัยชุมชนในการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าไม้โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดการวิจัย โดยใช้วิธีการศึกษาแบบการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 165 ครัวเรือนที่มีการเข้าไปเก็บหาของป่าในพื้นที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่าในปี 2547 มีของป่าที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บหาเพื่อ อการใช้ประโยชน์ทั้งหมดจำนวน 85 ชนิด ของป่าที่มีจำนวนผู้เก็บหามากสูงสุด คือ สะตอ คิดเป็นร้อยละ 55.76 ของครัวเรือนทั้งหมด ของป่าที่เก็บหาออกมาเพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนอย่างเดียวโดยไม่ได้นำไปจำหน่ายเลยมีอยู่ 49 ชนิด ส่วนชนิดของของป่าที่ถูกเก็บหาออกมาเพื่อจำหน่ายเพียงอย่างเดียวมีอยู่ 3 ชนิด ได้แก่ น้ำมันยาง ไม้แก่น และสมุนไพรอื่นๆ นอกนั้นเป็นการเก็บหาทั้งเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและการจำหน่าย 33 ชนิด มูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าที่แต่ละครัวเรือนได้รับเฉลี่ยเท่ากับ 17,893.95 บาทต่อครัวเรือนต่อปี หรือคิดเป็น มูลค่ารวมของประชากรทั้งหมดที่เข้าไปใช้ประโยชน์ของป่า เท่ากับ 5,010,307.27 บาทต่อปี

งานวิจัยของ เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการประเมินมูลค่าของป่าไม้ และ ลักษณะการใช้ประโยชน์ วิธีการ และปริมาณของของป่าที่ถูกเก็บหาในป่าของชุมชนป่าเขาหัวช้าง ผู้วิจัยสามารถนำในส่วนของวิธีการมาปรับและประยุกต์ใช้กับงานวิจัยของผู้วิจัยในส่วนวิธีการในการดำเนินการศึกษาได้

มลิมาศ จริยพงศ์ (2552) ศึกษาคุณค่าของผักพื้นบ้านและการจัดการของชุมชนบ้านวังลุง ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้วิธี line transect sampling สำรวจชนิดและปริมาณผักพื้นบ้าน และรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผักพื้นบ้านใน

พื้นที่แหล่งเก็บหาทั้งหมดมี 28 ชนิด โดยแบ่งตามส่วนที่นำมาใช้ประโยชน์ และมี 77 คราวเรือน จาก 703 คราวเรือนที่ยังเก็บหา โดยนำมารับประทานสด และปรุงเป็นอาหาร สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายได้ปีละ 2,355,042.33 บาท โดยคิดเป็น มูลค่าทางโภชนาการของผักพื้นบ้านเพียง 16 ชนิด มูลค่าเท่ากับ 72,467,946.28 บาทต่อปี

งานวิจัยของ มลิมาศ จริยพงศ์ ทราบถึงศักยภาพของผักพื้นบ้าน ที่มีการใช้ประโยชน์โดยชุมชนในด้านชนิดพันธุ์และปริมาณ ในพื้นที่แหล่งเก็บหาของชุมชนบ้านวังสูง จากผลการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำ วิธีการคิดคำนวณของป่าในรูปแบบต่างๆ รูปแบบการสัมภาษณ์ รูปแบบการวางแผนในการศึกษาและวิธีการคำนวณมูลค่าของของป่า มาปรับใช้ในงานวิจัยได้เป็นอย่างดี

ญัตติพงศ์ แก้วทอง (2553) ศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโคกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในการวิจัยแบบประเมินมูลค่าตามราคาตลาดท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่ามูลค่าสุทธิของปริมาณไม้เท่ากับ 176,653,724.58 บาท หรือ 141,322.98 บาทต่อไร่ มูลค่าการเก็บผลผลิตของป่าชายเลนเท่ากับ 469,498.75 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยต่อคราวเรือนเท่ากับ 3,556.81 บาทต่อคราวเรือน และ มูลค่าผลผลิตด้านการประมงในบริเวณป่าชายเลนเท่ากับ 4,822,290.29 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยต่อคราวเรือนเท่ากับ 36,532.50 บาทต่อปีต่อคราวเรือน ต้นทุนรวมทั้งหมดของการใช้ประโยชน์ทางตรง เท่ากับ 2,838,354.19 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยต้นทุนต่อคราวเรือนเท่ากับ 21,502.68 บาทต่อคราวเรือนต่อปี สรุปมูลค่าสุทธิทั้งหมดของการใช้ประโยชน์ทางตรงเท่ากับ 2,838,354.19 บาทต่อปี หรือมี มูลค่าเท่ากับ 2,270.68 บาทต่อไร่ต่อปี หรือมี มูลค่าเฉลี่ยต่อคราวเรือนเท่ากับ 21,502.68 บาทต่อคราวเรือนต่อปี

งานวิจัยของญัตติพงศ์ แก้วทองทำให้ทราบถึงแนวทางการสร้างทีมวิจัยโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่มีส่วนได้เสียมาร่วมดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยสามารถนำวิธีการแนวทางการสร้างทีมวิจัยโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมมาปรับใช้ในงานวิจัยที่สนใจได้

งานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดมุ่งเน้น การประเมินมูลค่า ทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดย วิธีการที่แตก ต่างกัน แต่ทุกวิธีการก็มีเป้าหมาย เดียวกัน คือการคิด มูลค่าของทรัพยากรให้เป็นตัวเงิน ซึ่งงานวิจัยของ **เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549)** ศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม นำมาคิด มูลค่าด้วยการเทียบราคาตลาดและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับชาวบ้าน คล้ายคลึงกับ **สวาท สมบูรณ์ชัย (2545)** ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการเก็บข้อมูล และ **มลิมาศ จริยพงศ์ (2552)** ที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม สสำรวจชนิด และปริมาณผักพื้นบ้าน และคิดมูลค่าโดยการใช้ราคาตลาดโดยตรง ซึ่ง

วิธีการสัมภาษณ์เป็นการเก็บข้อมูลที่ใช้ได้กับการคิด มูลค่าของทรัพยากรในหลายลักษณะ เช่น **ประภาพรรณ กำภู (2544)** มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่ากรดประเมินด้วยวิธีราคาตลาด มูลค่าลูกไม้และกล้าไม้ได้ทำการประเมินด้วยวิธีต้นทุนทดแทน และ **สุภาภรณ์ หาญบาง (2545)** ใช้การสัมภาษณ์แล้วประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์โดยรวมของทรัพยากรพืชสมุนไพร นอกจากนี้ยังสามารถใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างทีมวิจัยเพื่อร่วมกันประเมิน มูลค่าของป่า เช่น **อู๋ติพิงศ์ แก้วทอง (2553)** ศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโคกพยอมและ **ขจรยุทธ อัจฉกุล (2543)** ศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนบ้านไร่เหนือ

2.10.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าในต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าของป่า ด้วยเทคนิค วิธีการที่ต่างกันและการติดตามผลกระทบของนโยบายของภาครัฐที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านผู้ที่เป็นส่วนได้เสียจากนโยบายนั้น จากการทบทวนงานวิจัยของต่างประเทศพบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าของป่า เช่น

Mahapatra (1996) ศึกษาของป่ากับการพัฒนาที่ยั่งยืนเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ในประเทศอินเดีย โดยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามและการลงพื้นที่สัมภาษณ์จากชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐและทบทวนนโยบายของภาครัฐ โดยมีผลการศึกษาการใช้ประโยชน์ของป่าจากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนของชาวบ้าน เป็นวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งสร้างมูลค่าให้กับชาวบ้านในพื้นที่และเป็นส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวจากชาวต่างประเทศ ในช่วงปีที่ผ่านมา ผลการวิจัยพบว่าต้องอาศัยความเข้าใจของชาวบ้านถึง วิธีการเก็บของป่ามาใช้ประโยชน์และกลไกการตลาด ซึ่งส่วนนี้มักขาดการส่งเสริมให้ทำการศึกษาวิจัยและการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมจากชาวบ้าน

จากงานวิจัยของ Mahapatra ทำให้ทราบถึงหลักการเกี่ยวกับนโยบายการจัดการของป่าโดยต้องอาศัยความเข้าใจของชาวบ้านถึงวิธีการเก็บของป่ามาใช้ประโยชน์และกลไกการตลาด ผู้วิจัยสามารถนำหลักการในการสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านถึงวิธีการเก็บของป่ามาใช้ประโยชน์และกลไกการตลาดมาปรับใช้กับงานวิจัยได้

Larsenu และคณะ (2000) ได้ศึกษากระบวนการสร้างนโยบายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากของป่า ด้วยวิธีการสุ่มสัมภาษณ์ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของภาครัฐจำนวน 1,000 คน โดยสุ่มสัมภาษณ์เพียง 400 คน สำหรับกระบวนการและขั้นตอนในการศึกษาเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นสรุปผลกระทบที่เกิดจากปัญหา

เป็นประเด็นๆ นำประเด็นที่ได้จากการสรุปไปปรับปรุงแก้ไขนโยบายให้มีผลกระทบน้อยที่สุด เมื่อปรับปรุงนโยบายแล้วก็นำไปสู่การปฏิบัติหรือประกาศใช้กับชาวบ้านอีกครั้งพร้อมๆ กับการเฝ้าระวังเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับชาวบ้าน อีก หลังจากการนำไปสู่การปฏิบัติในระยะเวลา 2 ปี ผลการศึกษาพบว่าการเก็บหาของป่าของชาวบ้าน โดยเน้นเพื่อการค้าขาย มีความสำคัญต่อการสร้างมูลค่าและการ ทำมาหากินของชาวบ้านในพื้นที่ชนบทและมีผลต่อภาพรวมของเศรษฐกิจของประเทศเนปาลเป็นอย่างมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการอนุรักษ์และนโยบาย นำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับเปลี่ยนนโยบายใหม่ เพื่อให้เห็นนโยบายมีความสอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่เก็บหาของป่ามากขึ้น

จากงานวิจัยของ Larsenu และคณะ ทำให้ทราบถึงกระบวนการสร้างและแก้ไขนโยบายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากของป่า ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับผู้ที่ได้รับผลกระทบให้มากที่สุดโดยเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน ที่ได้รับผลกระทบ ผู้วิจัยสามารถนำขั้นตอนในการปรับแก้ นโยบายและการสร้าง ความเข้าใจกับประชาชนไปปรับใช้ใน งานวิจัยในส่วนของ การวางแผนการจัดการและสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาครัฐ คือ อุทยานแห่งชาติเขาปู-เขาย่ากับชาวบ้าน ได้

Nakazono (2003) ศึกษาการเก็บของป่ากลางป่าเมซอน ในส่วนของการเก็บเกี่ยว สิ้นค้า และผลิตภัณฑ์จากป่าหรือของป่า เป็นที่น่าแปลกใจว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับการเสนอเป็นทางเลือกในการเก็บเกี่ยวของป่าของชาวบ้านที่สามารถเพิ่ม มูลค่าในการเลี้ยงชีพให้กับชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่ชนบทได้ เราดำเนินการทดสอบเป็นเวลา 3 ปี ทำการจำลองลำต้นที่มีการเก็บ เกี่ยวพันธุ์พืช ซึ่งจะใช้ตัวแทนประชากรดั้งเดิมและชนเผ่าพื้นเมืองที่อาศัย ในป่าอเมซอน ซึ่งมีการ เก็บของป่า นำออกมาเพื่อสร้างเป็นสินค้าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ตะกร้า เสื่อ และงานหัตถกรรม อื่น ๆ และการประกอบอาชีพของชาวบ้านในพื้นที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกมันสำปะหลัง ผลวิจัยพบว่าการตายของพืชที่นำมาทำผลิตภัณฑ์มีสาเหตุมาจากการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังมากที่สุด และยังพบอีกว่าพืชเกิดการฟื้นตัวช้าลงอย่างมากจากการทดลองการเก็บเกี่ยว โดยพบ ว่าวิธีการเก็บเกี่ยวในปัจจุบัน ใช้วิธีการเก็บหาของป่าไม่ถูกต้องหรือดีมากพอ ที่ทำให้ประชากรพืชคงอยู่ในระยะยาวได้

งานวิจัยของ Nakazono ทำให้ทราบว่า ชาวบ้านในพื้นที่ชนบทบริเวณโดยรอบป่าอเมซอน ประกอบอาชีพการเก็บของป่าเพื่อใช้ทำเครื่องจักสาน และปลูกมันสำปะหลัง ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับใช้ในส่วนของการเก็บของป่ามาทำเป็นเครื่องจักสานของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยได้ ควรมีผลต่อการสูญพันธุ์ของชนิดพืช หรือมีแนวโน้มไปในทิศทางใด

Mahapatra (2004) ศึกษาความสำคัญของของป่าในด้าน การประเมินมูลค่า ทาง เศรษฐศาสตร์ของป่าผลัดใบประเทศอินเดีย โดยการวางแผนในการศึกษาด้วยการสุ่มขนาดแปลง วางแปลงเล็กในแปลงใหญ่ขนาด 10×10 เมตร ใช้ศึกษาไม้ สมุนไพรและพืชพื้นล่างที่มีขนาดเล็ก กว่า 10 เซนติเมตร ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าสุทธิของมูลค่าปัจจุบันที่เกิดจากการประมาณของ ภาครัฐ ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลและในพื้นที่น้ำจืดซึ่งพิสูจน์แล้วว่า มีมูลค่ามากกว่าที่เกิดจากการ ประมาณของภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของผลตอบแทนจากทางเลือกการใช้ที่ดินหรือคิดจาก ต้นทุนค่าเสียโอกาส ป่าไม้ผลัดใบก็มีมูลค่ามากกว่ามูลค่าที่ประมาณจากโครงสร้างก่อนหน้านี้และ อยู่ในระดับดีเมื่อเทียบกับมูลค่าที่ได้จากการค้าขายไม้

จากงานวิจัยของ Mahapatra ทำให้ทราบมูลค่าของของป่า ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ มูลค่าของ ไม้พบว่าของป่ามีมูลค่าสูงกว่าไม้ ทำให้เห็นความสำคัญของการศึกษาประโยชน์ที่ได้รับจากของป่า ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความ เข้าใจตรงกันและเป็นการสะท้อนมูลค่าของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Ndangalasi (2006) ศึกษาการเก็บของป่าและความเกี่ยวข้องของป่าดิบเขาพื้นที่ป่าใน แอฟริกาตะวันออก เกี่ยวกับการตรวจสอบผลกระทบในระดับชนิดของ พืชเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการ จัดการการเก็บเกี่ยวทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรมนุษย์ บริเวณโดยรอบพื้นที่คุ้มครอง Saharan Africa งานวิจัยนี้ การประเมินมูลค่า ที่เกิดจากการสกัดสาร จากผลผลิตของพืชที่มีอยู่ในระบบนิเวศป่าดิบเขา และป่าสงวน ในอุทยานแห่งชาติของแอฟริกา ตะวันออก กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 145 คนประกอบด้วยครูโรงเรียนมัธยม ชาวบ้านที่เข้าไปใช้ประโยชน์ แบ่งเป็นชาย 91 คน และหญิง 54 คน ใช้การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษา ผล การศึกษาพบว่า พืชสมุนไพร 57 ชนิด และได้มีการสำรวจพบชนิดใหม่จำนวน 50 ชนิด สามารถ เก็บเกี่ยวมาทำเป็นเครื่องจักสานใช้ในการทอผ้า และการเก็บเกี่ยวของป่าจะเกิดขึ้นแม้กระทั่งในป่าที่ มีการควบคุม และการใช้ประโยชน์มีมากเกินไป ไม่เพียงแต่ทำการคุกคามต่อความหลากหลายของ ชนิดพันธุ์ที่มีความต้องการสูง แต่อาจยังปรับเปลี่ยน โครงสร้างและองค์ประกอบของของป่า

จากงานวิจัยของ Ndangalasi ทราบถึงความแตกต่างถึงพื้นที่ที่มีการควบคุมและไม่ได้ ควบคุม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อชนิดพันธุ์ของของป่า ผู้วิจัยสามารถนำหลักการในการ เก็บข้อมูลในส่วนของงานวิจัยที่แจ้งทำความเข้าใจกับบุคคลผู้ให้การสัมภาษณ์ให้เข้าอย่างละเอียดก่อน เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องที่สุดมาปรับใช้ในงานวิจัยได้

Croitoru (2007) การประเมินมูลค่าของของป่าใน ภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียน ด้วยวิธีการสำรวจข้อมูลจากพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์จากชาวบ้านจริง หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์สรุปผลและประเมินมูลค่าผ่านราคาตลาด คิดผ่านราคาเงาของสินค้า ราคาตลาดสมมุติและต้นทุนค่าเสียโอกาส ผลการศึกษา คือ ศักยภาพ ของของป่า ในภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียนถือได้ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความจำเป็นต่อการ พัฒนาระบบเศรษฐกิจ และดำรงชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งของป่าที่มีความต้องการใช้มากสามารถแบ่งได้เป็น 6 กลุ่มหลัก ได้แก่ ฟืน ไม้ก๊อก อาหารสัตว์ เห็ด น้ำผึ้ง และของป่าอื่น ๆ โดยการศึกษาครั้งนี้ พบว่าค่าเฉลี่ยของความต้องการใช้ของป่า 6 กลุ่มหลักสำหรับกลุ่มประเทศในภาคใต้ของเมดิเตอร์เรเนียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความต้องการใช้ของป่าของกลุ่มประเทศทางภาคเหนือ และกลุ่มประเทศทาง ตะวันออก และกลุ่มประเทศในภูมิภาคนี้ยังมีความกังวลกันว่าของป่าในพื้นที่ ที่อาจหมดไปได้เนื่องจากนโยบาย ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรที่ประกาศใช้ในพื้นที่ชนบทของทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไม่สามารถบังคับใช้ได้เต็มที่

จากงานวิจัยของ Croitoru ทำให้ทราบถึงความต้องการใช้ประโยชน์จากของป่า ใน 6 กลุ่มหลัก ได้แก่ ฟืน ไม้ก๊อก อาหารสัตว์ เห็ด น้ำผึ้ง และของป่าอื่น ๆ ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลของของป่าใน 6 กลุ่มหลักมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการศึกษาวิจัยและเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการใช้ของป่าได้

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การประเมินมูลค่า ทางด้านเศรษฐศาสตร์และความแตกต่างและเปรียบเทียบระบบนิเวศป่าไม้ พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การประเมินมูลค่า ทางด้านเศรษฐศาสตร์เป็นการคิดมูลค่าของของป่าจากรายได้ที่ผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ได้รับคำนวณจากราคาที่มีการซื้อขายในตลาด นักวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูล และคิดมูลค่าโดยผู้วิจัยเอง แต่ยังไม่ได้นำกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ จากการทบทวนเอกสารพบว่างานวิจัยที่มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมร่วมกับชาวบ้านในประเทศไทย ยังมีไม่มากนัก เท่าที่พบได้แก่ เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549) และยุติพงศ์ แก้วทอง (2553) เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยสนใจในการศึกษาศักยภาพ รายได้และแนวทางการใช้ประโยชน์ของป่าบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยนำแนวคิดจากงานวิจัยดังกล่าว มาพัฒนาต่อยอดโดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน และกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในทีมวิจัย ซึ่งผู้วิจัย ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติร่วมกันกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้ทีมวิจัยเกิดองค์ความรู้ มีประสบการณ์ และเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรป่าในพื้นที่ และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปพัฒนางานวิจัยในการจัดการทรัพยากรอื่น ๆ ได้เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยทำการศึกษาร่วมกับทีมวิจัยเยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการศึกษา โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้จากการสรุปของกระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอนและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม ซึ่งในการวิจัย นี้ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษารายได้ทางเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าและศักยภาพผลผลิต และส่วนที่ 2 เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัยเยาวชน โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 3-1 แผนผังการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัยเยาวชน

ส่วนที่ 1 การศึกษารายได้ทางเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าและศักยภาพผลผลิต

ประเมินรายได้ทางเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าและศักยภาพผลผลิต ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ บริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษารายได้ทางเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่า

ทรัพยากรป่าไม้บริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า มีชาวบ้านเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าว ในรูปของการเก็บหาของป่าในพื้นที่ ซึ่งใน การศึกษารายได้ ทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์ ดังกล่าว ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล โดยมีรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนนี้ดังนี้

3.1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ ที่มีการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรป่าไม้ในรูปของการเก็บหาของป่ามาใช้ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่ายในพื้นที่ จำนวนทั้งหมด 171 ครัวเรือน จาก 11 หมู่บ้าน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

3.1.2 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยร่วมกับทีมวิจัยเยาวชนเก็บข้อมูลทุก ครัวเรือนที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในรูปของการเก็บหาของป่า ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ทั้งหมด 171 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยและทีมวิจัยเยาวชนร่วมกันสร้างขึ้น

3.1.3 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ร่วมกันสร้างขึ้น จากกระบวนการวิจัยของผู้วิจัย และทีมวิจัยเยาวชน ซึ่งแบบสอบถาม มีทั้งหมด 9 หน้าแบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การเก็บหาของป่า ส่วนที่ 3 การซื้อขายของป่า ส่วนที่ 4 การเตรียมตัวในการเก็บหาของป่า ส่วนที่ 5 ต้นทุนทั้งหมดในการเก็บหาของ ป่าในรอบปี และส่วนที่ 6 ความคิดเห็นของผู้เก็บหาของป่า (ภาคผนวก ก)

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลการวัดรายได้ทางเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินรายได้ทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรป่าไม้ในรูปของการเก็บหาของป่า ในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า โดยเก็บข้อมูลการเก็บหาของป่าจากชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์ จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในเบื้องต้น และนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หารายได้ทางเศรษฐกิจ ในที่นี้ได้แสดงหลักการคำนวณรายได้ทางเศรษฐกิจ ด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในรูปของของป่าทุกประเภท

รายได้รวมทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในรูปของของป่า คิดคำนวณได้จากสมการที่ 3-1

$$\text{รายได้ทั้งหมด} = \sum_{j=1}^{171} \sum_{i=1}^n Q_i \times P_i \quad \text{----- 3-1}$$

โดยที่	Q_i	คือ	ปริมาณของป่าชนิดที่ i ที่ชาวบ้านเก็บหา
	P_i	คือ	ราคาตลาดท้องถิ่นของของป่าชนิดที่ i
	i	คือ	ชนิดของของป่า
	n	คือ	จำนวนชนิดของของป่าทั้งหมดที่มีการใช้ประโยชน์
	J	คือ	ครัวเรือนที่เก็บหาของป่า

คำนวณหาต้นทุนรวมในการเข้าไปใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรป่าไม้ ในรูปของของป่า คิดคำนวณได้จากสมการที่ 3-2

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = \sum_{j=1}^{171} \sum_{i=1}^n C_i \quad \text{----- 3-2}$$

โดยที่	C_i	คือ	ต้นทุนประเภทที่ i ในการใช้ประโยชน์ของป่าของครัวเรือนที่เก็บหา
	i	คือ	ประเภทของต้นทุนในการใช้ประโยชน์แต่ละประเภท
	j	คือ	ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์ของป่า
	n	คือ	จำนวนประเภทของต้นทุนในการใช้ประโยชน์ของของป่า

เมื่อคำนวณหา รายได้ ทางเศรษฐกิจรวมและต้นทุนรวม แล้ว จึงคำนวณหา รายได้ ทางเศรษฐกิจสุทธิในการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรป่าไม้ ในรูปของของป่า ในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าของประชากรได้ แสดงการคำนวณในสมการที่ 3-3

$$\text{รายได้สุทธิ} = \sum_{j=1}^{171} \left[\sum_{i=1}^n Q_i \times P_i \right] - \left[\sum_{i=1}^n C_i \right] \quad \text{----- 3-3}$$

หรือ = รายได้ทางเศรษฐกิจรวมทั้งหมดของประชากร - ต้นทุนรวมทั้งหมดของประชากร

3.2 การสำรวจและการวัดรายได้ทางเศรษฐกิจของศักยภาพการผลิต

การศึกษาศักยภาพ ผลผลิตของของป่าในงานวิจัยนี้ เป็นการสำรวจความหลากหลายของชนิดของของป่าตามที่ประชากรใช้ประโยชน์และปริมาณของของป่าที่มีอยู่ ในแหล่งเส้นทางเก็บหาหลักของประชากร

3.2.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการสำรวจความหลากหลายของชนิดและปริมาณของของป่า

แผนที่ภูมิประเทศของอุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า กล้องบันทึกภาพ เครื่องจับพิกัดทางภูมิศาสตร์ (global positioning system, GPS) เทปวัดระยะทาง เครื่องวัดความสูงของต้นไม้ (clinometers) สายวัด 150 เซนติเมตร แบบบันทึกข้อมูล (tally sheet) เครื่องบันทึกเสียง และเชือกฟาง

3.2.2 การสำรวจความหลากหลายของชนิดและปริมาณของของป่า

ผู้วิจัยทำการสำรวจร่วมกับทีมวิจัยเยาวชนและปราชญ์ชาวบ้านที่มีถิ่นฐานที่อยู่อาศัยในพื้นที่ตำบลเขาปู่และเป็นผู้ที่มีความชำนาญในเส้นทางและมีความรู้ เกี่ยวกับพืช อาหาร พืชที่ใช้ประกอบเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ โดยมีทีมร่วมสำรวจทั้งหมด 19 คน แบ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน 9 คน ทีมวิจัยเยาวชน 9 คน และผู้วิจัยเข้าสำรวจความหลากหลายของชนิดและปริมาณของของป่า ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2554 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2555 โดยเดินสำรวจทั้งหมด 7 เส้นทาง ได้แก่ 1. เส้นทางเดินเขาตรง 2. เส้นทางช่องซอ-แม่ใหญ่ 3. เส้นทางสายห้วย-ควนลม 4. เส้นทางพัทลุง-น้ำผุด 5. เส้นทางฝายน้ำพระ 6. เส้นทางอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และ 7. เส้นทางสัมปทานไม้ โดยมีขั้นตอนในการสำรวจดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้เครื่อง GPS ในการบันทึกตำแหน่งของ เส้นทางและตำแหน่งของของป่าที่สำรวจพบตลอดเส้นทางสำรวจ

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจ ตรวจสอบ และคำนวณปริมาณศักยภาพผลผลิต

2.1 กรณีปลูกข้าง กล้วยป่า ให้ปราชญ์ชาวบ้าน บอกขอบเขตพื้นที่ ของของป่าดังกล่าวที่สำรวจพบ และ วางแปลงขนาด 10×10 เมตร เพื่อตรวจสอบความหนาแน่นและนำความหนาแน่นดังกล่าวคูณกับขนาดพื้นที่ที่ปราชญ์ชาวบ้านระบุ ทำให้ทราบถึงปริมาณของของป่าในพื้นที่ทั้งหมด

2.2 กรณีสะตอ เหยียง เนียง และระกำ ให้ปราชญ์ชาวบ้านบอกปริมาณที่เก็บได้ในฤดูที่ผ่านมา ของของป่ากลุ่มดังกล่าว นำมารวมกันทั้งหมดที่สำรวจพบ เพื่อทราบปริมาณของของป่าในพื้นที่ทั้งหมด

2.3 กรณีคลุ้ม หวายเส้น หวายด้าม และไม้ไผ่ ผู้วิจัยตรวจสอบเองทั้งหมดที่สำรวจพบ นำมารวมกัน ทำให้ทราบถึงปริมาณของของป่าในพื้นที่ทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 3 บันทึกตำแหน่งพื้นที่และปริมาณของของป่าที่สำรวจพบในขั้นตอนที่ 2 ลงในแบบบันทึกข้อมูล (tally sheet) และสำรวจข้อมูลโดยการบันทึกเสียงเก็บไว้ ทำเช่นนั้นจนสิ้นสุดเส้นทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าแต่ละเส้นทาง

3.2.3 การแจงนับปริมาณของของป่าที่สำรวจพบ

การสำรวจศักยภาพผลผลิตของของป่าในครั้งนี้ยึดแนวเส้นทางที่ชาวบ้านใช้เดินทางเข้าไปเก็บหาของป่า และใช้วิธีการสุ่มแจงนับตามแบบของ พงศ์ธร บรรณ โศภิชฐ์และคณะ (2550 อ้างถึงใน มลิมาศ จริยพงศ์ 2552) ยึดเป็นแนวทางในการแจงนับปริมาณศักยภาพ ผลผลิตของของป่าบางชนิด เช่น หวาย ไม้ไผ่ และศักยภาพผลผลิตของของป่าประเภทอื่นที่ไม่สามารถใช้วิธีการสุ่มแจงนับข้างต้นได้ ใช้การประมาณการโดยอาศัยประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้าน ที่เก็บหาของป่าในการนับจำนวนศักยภาพผลผลิต โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.3.1 กรณีสะตอ เหยียง และเนียง

เนื่องด้วยช่วงเวลาที่ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจศักยภาพผลผลิตของ สะตอ เหยียง และเนียง ไม่ตรงกับฤดูกาลให้ผลผลิตของของป่าประเภทดังกล่าว ผู้วิจัย จึงใช้วิธี ประมาณการโดยอาศัยประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าใน การนับจำนวนศักยภาพ และทวนสอบโดยชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้านที่มีประสบการณ์ในการเก็บหาหลายปี

3.2.3.2 กรณีหวายขนาดใหญ่และเล็ก

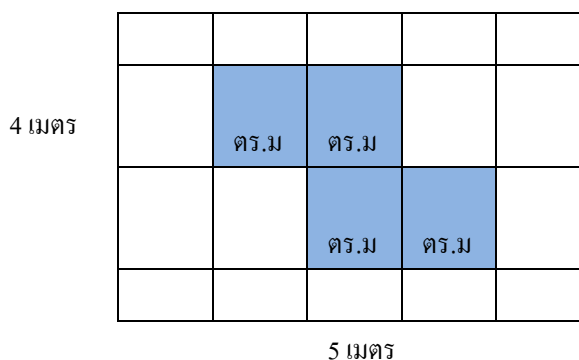
ถ้าผู้วิจัยมองเห็นยอด ดอก หรือ ผล ได้ชัดเจนและลำต้นไม่เลื้อยพันซับซ้อนง่ายต่อการนับ ให้ใช้การแจงนับ 100% การนับผลผลิตของหวายจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะการใช้ประโยชน์ของพืชชนิดนี้ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ ใช้ประโยชน์เฉพาะส่วนลำต้นเท่านั้น

3.2.3.3 กรณีไม้

ถ้าเป็นกอขนาดเล็กมีจำนวนลำไม้ไม่มากนัก ให้ใช้การแฉ่งนับ 100% จากนั้นให้สุ่มเลือกวัดขนาดของลำเพื่อหาค่าเฉลี่ย โดยการวัดทั้ง 3 ขนาด (เล็ก กลาง และใหญ่)

3.2.3.4 กรณีไม้พื้นล่าง (ปูดช้าง คลุ้ม และ กล้วยป่า)

ไม้พื้นล่าง เช่น ปูดช้าง คลุ้ม และกล้วยป่า ให้นำทั้ง 100% กรณีที่มีจำนวนไม่มากนักและมองเห็นชัดเจน แต่ถ้าพืชเหล่านั้นดำรงอยู่เป็นกลุ่มขนาดใหญ่ให้ใช้การวางแปลงกระจายไปในบริเวณที่พบพืชเหล่านั้น โดยมีจำนวนแปลงเท่ากับ 20% ของพื้นที่ที่พืชกลุ่มนั้นปรากฏอยู่ เช่น ถ้าพืชเหล่านั้นขึ้นปกคลุมในพื้นที่ขนาดกว้างและยาวประมาณ 4×5 เมตร ดังนั้น 20% ของ 20 ตารางเมตร ก็จะเท่ากับ 4 ตารางเมตร การวางแปลงควรวางแปลงใน บริเวณที่มีพืชปกคลุมหนาแน่นเพื่อเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดในการแฉ่งสุ่มนับ ดังภาพที่ 3-2

ภาพที่ 3-2 การแฉ่งนับพืชพื้นล่าง

3.2.3.5 กรณีระกำ

เนื่องด้วยช่วงเวลาที่ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจศักยภาพของระกำไม่ตรงกับฤดูกาลให้ผลผลิตของของป่าประเภทดังกล่าว ผู้วิจัยใช้วิธีประมาณการโดยอาศัยประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในการนับจำนวนศักยภาพ

3.2.4 วิธีการคำนวณหาปริมาณศักยภาพของผลผลิตของของป่าแต่ละชนิด

การสำรวจปริมาณศักยภาพ ผลผลิตของของป่าในพื้นที่เส้นทางแหล่งเก็บหา ผู้วิจัยคำนวณศักยภาพของของป่าตามลักษณะภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ของป่าจากปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ที่สำรวจพบทั้งหมด 10 ชนิด ได้แก่ สะตอ เหียง ปูดช้าง กล้วยป่า ระกำ เนียง คลุ้ม หวายดำ หวายเส้นและไม้ไผ่ โดยมีวิธีการคำนวณศักยภาพของผลผลิตที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

3.2.4.1 สะตอ

สะตอมีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนของฝัก จากการสัมภาษณ์นายปรีชา คำสง (สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2555) ทำให้ทราบว่าจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่เก็บหาสะตอที่ผ่านมามีสามารถเก็บผลผลิตของฝักสะตอได้ทั้งหมดโดยที่ต้นสะตอไม่ตาย ปริมาณฝักสะตอขึ้นอยู่กับขนาดลำต้น และปริมาณการรับแสงแดด สำหรับปริมาณศักยภาพของผลผลิตสะตอใน 1 ปี ได้มาจากการประมาณการปริมาณฝักจากประสบการณ์ในการเก็บหาของประชาชนชาวบ้านที่นำสำรวจเส้นทาง ซึ่งวิธีประมาณการปริมาณฝักสะตอดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยสะตอ ของศูนย์วิจัยพืชยืนต้นและไม้ผลเมืองร้อน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2555) และสถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (2555) กล่าวคือ สะตอเริ่มให้ผลผลิตได้เมื่ออายุ 4-7 ปี ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ของทุกปี ปริมาณ 500-1,500 ฝักต่อต้น ขึ้นอยู่กับขนาดต้นและปริมาณการรับแสงแดด

3.2.4.2 เหยียง

เหยียงมีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนของฝักที่สุด จากการสัมภาษณ์นายปรีชา คำสง (สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2555) ทำให้ทราบว่าจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่เก็บหาเหยียงที่ผ่านมามีสามารถเก็บผลผลิตของฝักเหยียงได้ทั้งหมดโดยที่ต้นเหยียงไม่ตาย ปริมาณฝักเหยียงขึ้นอยู่กับขนาดลำต้น และปริมาณการรับแสงแดด สำหรับปริมาณศักยภาพของผลผลิตเหยียงใน 1 ปี ได้มาจากการประมาณการปริมาณฝักจากประสบการณ์ในการเก็บหาของประชาชนชาวบ้านที่นำสำรวจเส้นทาง ซึ่งเหยียงเป็นพืชในตระกูลเดียวกับสะตอ ลักษณะการให้ผลผลิตคล้ายกับสะตอ

3.2.4.3 ปุดช้าง

ปุดช้างมีลักษณะเป็นพืชร่มลูกขนาดกลาง ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนลำต้น จากการสัมภาษณ์นายสนิท ชุมแก้ว (สัมภาษณ์ 20 มกราคม 2555) ทำให้ทราบว่าจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่เก็บหาปุดช้างที่ผ่านมา ปุดช้างที่สามารถเก็บผลผลิตได้นั้น จะต้องมีความสูงของกอตั้งแต่ 3 ต้นขึ้นไป และเก็บเฉพาะส่วนที่เกินจากกอหรือเกินจาก 3 ต้น และสามารถเก็บได้เพียง 50 เปอร์เซ็นต์ของส่วนต่างที่เกิน 3 ต้นเท่านั้น หากไม่ปฏิบัติตามอาจทำให้ปุดช้างสูญพันธุ์ได้ ตัวอย่างเช่น พบปุดช้างในพื้นที่ 4 ตารางเมตร จำนวน 20 ต้น สามารถเก็บได้ 50 เปอร์เซ็นต์ของต้นที่เกินจาก 3 ต้น (17 ต้น) ศักยภาพของปุดช้างที่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่ากับ 8.5 ต้น แต่จากการทบทวนเอกสารเพื่อทวนสอบข้อมูลผลผลิต ไม่พบเอกสารที่ศึกษาเรื่องนี้ได้เลย

3.2.4.4 กล้วยป่า

กล้วยป่ามีลักษณะเป็นพืชล้มลุกขนาดกลาง ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนลำต้น จากการสัมภาษณ์นายสนิท ชุมแก้ว (สัมภาษณ์ 20 มกราคม 2555) ทำให้ทราบว่าจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่เก็บหากกล้วยป่าที่ผ่านมา กล้วยป่าที่สามารถเก็บผลผลิตได้นั้น จะต้องมิขนาดของกอตั้งแต่ 3 ต้นขึ้นไป และเก็บเฉพาะส่วนที่เกินจากกอหรือเกินจาก 3 ต้น และสามารถเก็บได้เพียง 50 เปอร์เซ็นต์ของส่วนต่างที่เกิน 3 ต้นเท่านั้น หากไม่ปฏิบัติตามอาจทำให้กล้วยป่าสูญพันธุ์ได้ ตัวอย่างเช่น พบกล้วยป่า จำนวน 5 ต้น สามารถเก็บได้ 50 เปอร์เซ็นต์ของต้นที่เกินจาก 3 ต้น (2 ต้น) สักยภาพของกล้วยป่าที่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่ากับ 1 ต้นเท่านั้น ซึ่งวิธีการเก็บผลผลิตของกล้วยสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนา การเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดระยอง (2554) กล่าวคือ การปลูกและดูแลรักษากล้วย กล้วยที่ปลูกอายุครบ 1 ปี ต้องมีการตัดแต่งกอ เว้นต้นไว้ไม่เกิน 4 ต้นต่อกอ เพราะกอกกล้วยจะได้พวงต้นแม่ไว้ได้เมื่อมีลมแรง และเพื่อให้กล้วยแตกกอ ให้ทันต่อการเก็บผลผลิตครั้งต่อไปซึ่งสามารถเก็บได้ตลอดทั้งปี

3.2.4.5 คลุ้ม

คลุ้มมีลักษณะเป็นพืชล้มลุกขนาดกลาง ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนลำต้น จากการสัมภาษณ์นายปรีชา แก้วแห้ว (สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2555) ทำให้ทราบว่าจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่เก็บหากคลุ้มที่ผ่านมา คลุ้มที่สามารถเก็บผลผลิตได้นั้น จะต้องมิขนาดของกอตั้งแต่ 10 ต้นขึ้นไป และเก็บเฉพาะส่วนที่เกินจากกอหรือเกินจาก 10 ต้น และสามารถเก็บได้เพียง 70 เปอร์เซ็นต์ของส่วนต่างที่เกิน 10 ต้นเท่านั้น หากไม่ปฏิบัติตามอาจทำให้คลุ้มสูญพันธุ์ได้ ตัวอย่างเช่น พบคลุ้ม จำนวน 40 ต้น สามารถเก็บได้ 70 เปอร์เซ็นต์ของต้นที่เกินจาก 10 ต้น (30 ต้น) สักยภาพของคลุ้มที่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่ากับ 21 ต้นเท่านั้น แต่จากการทบทวนเอกสารเพื่อทวนสอบข้อมูลผลผลิต ไม่พบเอกสารที่ศึกษาเรื่องนี้ไว้เลย

3.2.4.6 หวายขนาดใหญ่

หวายขนาดใหญ่มีลักษณะเป็นพืชเถาวัลย์ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนลำต้น จากการสัมภาษณ์นายบุญเจือ พรหมแก้ว (สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2555) ทำให้ทราบว่าหวายขนาดใหญ่ที่สามารถเก็บผลผลิตได้ ต้องมิขนาดกอตั้งแต่ 3 เส้นขึ้นไป และสามารถเก็บส่วนต่างที่เหลือได้ทั้งหมด 100 เปอร์เซ็นต์ของส่วนต่างที่เหลือ ตัวอย่างเช่น พบหวายขนาดใหญ่ จำนวน 15 เส้นๆ ละ 20 เมตร สามารถเก็บได้ 100 เปอร์เซ็นต์ของต้นที่เกินจาก 3 เส้น (12 เส้น) ดังนั้นศักยภาพของหวายขนาดใหญ่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่ากับ 240 เมตร ซึ่งวิธีการเก็บผลผลิตของหวายดังกล่าวสอดคล้องกับสมยศ ชูกำเนิด (2555) และอภิชาติ รัตนวิระกุล (2542) กล่าวคือ การเจริญเติบโตของ

หว่ายงวยในสวนป่า พบว่า หว่ายงวยที่ปลูกในสวนป่าในระยะเวลา 5 ปีแรก ไม่แตกกอและไม่มีลำต้น แต่หว่ายงวยมีอายุ 6 ปีขึ้นไป ลำต้นมีการเจริญเติบโตเฉลี่ย ปีละ 1 เมตร หว่ายสามารถเก็บได้ตลอดทั้งปี

3.2.4.7 หว่ายขนาดเล็ก

หว่ายขนาดเล็กมีลักษณะเป็นพืชเถาวัลย์ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนลำต้น จากการสัมภาษณ์นายบุญเจือ พรหมแก้ว (สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2555) ทำให้ทราบว่าหว่ายขนาดเล็กที่สามารถเก็บผลผลิตได้ ต้องมีขนาดกอตั้งแต่ 3 เส้นขึ้นไป และสามารถเก็บส่วนต่างที่เหลือได้ทั้งหมด 100 เปอร์เซ็นต์ ตัวอย่างเช่น พบหว่ายขนาดเล็ก จำนวน 5 เส้นๆ ละ 15 เมตร สามารถเก็บได้ 100 เปอร์เซ็นต์ของต้นที่เกินจาก 3 เส้น (2 เส้น) ดังนั้นศักยภาพของหว่ายขนาดเล็กที่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่ากับ 30 เมตร สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมยศ ชูกำเนิด (2555) และอภิชาติ รัตนวิระกุล (2542) เช่นเดียวกับหว่ายใหญ่

3.2.4.8 ระกำ

ระกำมีลักษณะเป็นพืชล้มลุกขนาดใหญ่ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนของผล จากการสัมภาษณ์นายสุชาติ มณีรัตน์ (สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2554) ทำให้ทราบว่าระกำสามารถเก็บผลผลิตของผลได้ทั้งหมดโดยที่ต้นระกำไม่ตาย ปริมาณผลระกำขึ้นอยู่กับขนาดของกอระกำ ปริมาณการรับแสงแดด การสำรวจศักยภาพของระกำในครั้งนี้ใช้การบอกปริมาณผลผลิตจากประสบการณ์ในการเก็บหาของปราชญ์ ชาวบ้านที่นำทางสำรวจ ซึ่งวิธีประมาณการปริมาณ ระกำดังกล่าวสอดคล้องกับไววิทย์ บุรณธรรม (2542) ที่ได้ศึกษาแนวทางการปลูกระกำในสวนยางเพื่อเสริมรายได้ กล่าวคือ ระกำที่ปลูกในสวนยาง ให้ผลผลิตได้เมื่ออายุ 3 ปีขึ้นไป ในเดือนเมษายน ของทุกปี ปริมาณ 45 กิโลกรัมต่อต้น ขึ้นอยู่กับขนาดต้นและปริมาณการรับแสงแดด

3.2.4.9 ไม้ไผ่

ไม้ไผ่มีลักษณะเป็นพืชตระกูลหญ้าที่ใหญ่ที่สุด ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนลำต้น จากการสัมภาษณ์นายปรีชา แก้วแห้ว (สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2555) ทำให้ทราบว่าจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่เก็บหาไม้ไผ่ที่ผ่านมา ไม้ไผ่ที่สามารถเก็บผลผลิตได้นั้น จะต้องมีความสูงของกอตั้งแต่ 10 ต้นขึ้นไป และเก็บเฉพาะส่วนที่เกินจากกอหรือเกินจาก 10 ต้น และสามารถเก็บได้เพียง 30 เปอร์เซ็นต์ของส่วนต่างที่เกิน 10 ต้นเท่านั้น หากไม่ ปฏิบัติตามอาจทำให้ ไม้ไผ่ สูญพันธุ์ได้ ตัวอย่างเช่น พบไม้ไผ่ 1 กอจำนวน 50 ต้น สามารถเก็บได้ 30 เปอร์เซ็นต์ของต้นที่เกินจาก 10 ต้น (40 ต้น) ดังนั้นศักยภาพของไม้ไผ่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่ากับ 12 ต้นเท่านั้น ซึ่งวิธีการเก็บไม้ไผ่ดังกล่าวสอดคล้องกับ การศึกษาของสุริยัน มุงบัง (2555) ได้ศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์จาก

ไม้เศรษฐกิจ พบว่า การนำไม้มาใช้ประโยชน์ในด้านการสร้างบ้าน การจักสาน ทำไม้สอย ต้องมีอายุ 3 ปีขึ้นไป ใช้ได้เฉพาะต้นที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของลำต้น 7-10 เซนติเมตร และต้องเว้นต้นไม้ไว้ในกอไม้ ประมาณ 10 ต้นขึ้นไป เพื่อให้เกิดการแตกลำต้นใหม่ของไม้ ให้ทันกับความต้องการใช้

3.2.4.10 เนียง

เนียงมีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากส่วนของผลแก่ จากการสัมภาษณ์นายปรีชา คำสง (สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2555) ทำให้ทราบว่าเนียงสามารถเก็บผลผลิตของผลแก่ได้ทั้ง หมดโดยที่ต้นเนียงไม่ตาย ปริมาณผลเนียงขึ้นอยู่กับขนาดลำต้น ปริมาณการรับแสงแดด การสำรวจศักยภาพเนียงใช้การบอกปริมาณผลจากประสบการณ์ในการเก็บหาของปราชญ์ชาวบ้านที่นำสำรวจเส้นทาง แต่จากการทบทวนเอกสารเพื่อทวนสอบข้อมูลผลผลิต ไม่พบเอกสารที่ศึกษาเรื่องนี้ได้เลย

สำหรับวิธีการคำนวณ ปริมาณศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจโดยยึดตามองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 ตัวอย่างวิธีการคำนวณ ปริมาณศักยภาพของของป่าโดยยึดตามองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน

ชนิด	หน่วย	ตัวอย่าง (จำนวน)	ฐาน ศักยภาพ	ส่วนเกิน	% ที่เก็บได้จาก ส่วนเกิน	ศักยภาพของของ ป่า
1. สะตอ	ฝัก	100	-	100	100	100
2. เหรีง	กก.	50	-	100	100	50
3. ปูดช้าง	ต้น	20	3	17	50	8.5
4. กล้วยป่า	ต้น	5	3	2	50	1
5. คลุ้ม	ต้น	40	10	30	70	21
6. หวายขนาดใหญ่	เมตร-เส้น	15×20	3 เส้น	240	100	240
7. หวายขนาดเล็ก	เมตร-เส้น	5×15	3 เส้น	45	100	45
8. ระกำ	กก.	60	-	60	100	60
9. ไม้ไผ่	ต้น	50	10	40	30	12
10. เนียง	กก.	100	-	100	100	100

3.2.5 การวัดรายได้ทางเศรษฐกิจของศักยภาพการผลิต

การวัดรายได้ทางเศรษฐกิจของศักยภาพการผลิต จากการสำรวจแหล่งทรัพยากรที่ชาวบ้านเก็บหาของป่าในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หารายได้ทางเศรษฐกิจ ในที่นี้ได้แสดงหลักการคิดวิเคราะห์ รายได้ทางเศรษฐกิจของศักยภาพการผลิตจากการสำรวจแหล่งทรัพยากรที่ชาวบ้านเก็บหาของป่าทุกชนิด

การศึกษารายได้ทางเศรษฐกิจของศักยภาพการผลิต จากการสำรวจแหล่งทรัพยากรที่ชาวบ้านเก็บหาของป่าคิดคำนวณได้จากสมการที่ 3-4

$$\text{รายได้ทั้งหมดของศักยภาพ} = \sum_{j=1}^{171} \sum_{i=1}^n Q_i \times P_i \quad \text{----- 3-4}$$

โดยที่	Q_i	คือ	ปริมาณของป่าชนิดที่ i ที่ชาวบ้านเก็บหา
	P_i	คือ	ราคาตลาดท้องถิ่นของของป่าชนิดที่ i
	i	คือ	ชนิดของของป่า
	n	คือ	จำนวนชนิดของของป่าทั้งหมดที่มีการใช้ประโยชน์
	J	คือ	ครัวเรือนที่เก็บหาของป่า

ส่วนที่ 2 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีมิวิจัยเยาวชน

ผู้วิจัยได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ และสร้างการมีส่วนร่วมให้กับ ทีมิวิจัยเยาวชน ร่วมกันวางแผนการพัฒนาการเรียนรู้ในการศึกษาศักยภาพ รายได้ และแนวทางการใช้ประโยชน์ของป่าบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.3 การสำรวจความต้องการและข้อมูลเบื้องต้นจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ตำบลเขาปู่

มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย 2) ศึกษาความเป็นไปได้ในการ ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ และ 3) เพื่อสรรหาทีมิวิจัย ผู้วิจัยโดยดำเนินการติดต่อทางโทรศัพท์และเข้าพบกับผู้บริหารหน่วยงานต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วันอังคารที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 เวลา 10.30 น. เข้าพบเจ้าหน้าที่ ฝ่ายวิชาการและนันทนาการของอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า นางจิราภา กลั้มเอียด ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า โดยเริ่มจากการแนะนำตัวและอธิบายความสนใจ ในการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยในครั้งนี้ และได้สอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการ วิจัย และลักษณะ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร

หรือการดำเนินงานด้านวิชาการ เกี่ยวกับด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ในอดีตที่ผ่านมาและความต้องการที่จะดำเนินการวิจัยในอนาคตรวมถึงพูดคุยด้านความเป็นไปได้ของประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ

ในวันเดียวกัน เวลา 13.30 น. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อทางโทรศัพท์กับผู้ใหญ่จรรยา แก้วศรีขาว ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็น ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 11 ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ และได้แนะนำตัวและพูดคุยเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ด้านการเก็บหาของป่า และกล่าวถึงความต้องการศึกษาวิจัยในประเด็นการสำรวจชนิดของของป่า สัตว์ภาพและร่วมกันกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ของป่า โดยให้เยาวชนและชาวบ้านในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยตลอดจนเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย เพื่อประเมิน ความเป็นไปได้ของ งานวิจัย ดังกล่าว หลังจากนั้นได้ติดต่อทางโทรศัพท์กับเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ นายปรารภ หลินมา ให้ความเห็นเช่นเดียวกับนายจรรยา แก้วศรีขาว โดยนัดหมายอีกในวันถัดไป เวลา 9.30 น.

วันพุธที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 เวลา 9.30 น. ณ ห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ผู้วิจัยเดินทางไปพบกับเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ นายปรารภ หลินมา และตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่ตำบลเขาปู่ จำนวน 7 คน ตามที่ได้นัดหมายไว้ ผู้วิจัยแนะนำตัวและอธิบายความสนใจของผู้วิจัย ด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ด้านการเก็บหาของป่าของชาวบ้านโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ตลอดจนสอบถามเกี่ยวกับนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยหรือการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชาวบ้านในพื้นที่ ความต้องการในการดูแลทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่และ สอบถามความสอดคล้องของ การดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการเก็บหาของป่าของชาวบ้านในพื้นที่ กับนโยบายหรือแผนการพัฒนาตำบล และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ซักถามประมาณ 20 นาที จากนั้นผู้วิจัยสอบถามถึงความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เรื่องการทำ วิจัยดังกล่าว พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมัครเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยและฝากประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านและเยาวชนอื่นๆ ภายในชุมชนด้วย

ในวันเดียวกัน เวลา 11.30 น. เข้าพบผู้อำนวยการและครูโรงเรียนควนขนุน เวลา 13.30 น. เข้าพบผู้อำนวยการและครูโรงเรียนศรีบรรพต และเวลา 15.00 น. เข้าพบผู้อำนวยการและครูโรงเรียนตะพานพิทยา ณ ห้องประชุมของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่ อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และนักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ โดยสนทนาในประเด็นเช่นเดียวกับที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

3.4 การรับสมัครทีมวิจัย

กิจกรรมนี้จัดขึ้นในวันจันทร์ที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมของ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับสมัครเยาวชนและชาวบ้านเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย โดยเริ่มจากการแนะนำตัวอีกครั้งของผู้วิจัย เพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคย สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับการวิจัยเบื้องต้น และให้ผู้สนใจ ลงชื่อในใบสมัคร จากนั้น นัดหมาย การประชุมชี้แจง ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ก่อนเริ่มดำเนินการวิจัยในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2554 และรับสมัคร ทีมวิจัยที่โรงเรียนควนขนุน โรงเรียนศรีบรรพต และ โรงเรียนตะแพนพิทยา ตามลำดับ

3.5 การแนะนำตัวกับผู้นำชุมชน

กิจกรรมนี้ดำเนินการในช่วง วันจันทร์ที่ 12-วันศุกร์ที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2554 โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) แนะนำตัวกับผู้นำชุมชน 2) บอกถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นในประเด็นการศึกษาวิจัย 3) การเก็บข้อมูลทั่วไปของชุมชนรวมถึงสร้างความคุ้นเคยกับ ชาวบ้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วันจันทร์ที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ เข้าพบ นายปรารภ หลินมา เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ เพื่อ ทราบข้อมูลทุกข้อมูของผู้นำทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครอง เช่น ชื่อ-สกุล ที่อยู่แผนที่ เบอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ และได้รับแผนพัฒนาสามปีของตำบล ซึ่งรวบรวมข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลทั่วไป ลักษณะภูมิประเทศ จำนวนหมู่บ้าน ของพื้นที่ตำบลเขาปู่เพื่อใช้ประกอบข้อมูลการวิจัย

ในวันเดียวกัน ผู้วิจัยเดินทางไปหมู่บ้านที่ 7 เข้าพบกับ นายอภิชาติ เกลาฉัด ซึ่งดำรงตำแหน่ง กำนันของตำบลเขาปู่ ผู้วิจัยได้แนะนำตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ด้านการศึกษาวิจัย ในพื้นที่ และ ขอความร่วมมือด้านความปลอดภัยของผู้วิจัยที่เข้ามาศึกษาในพื้นที่ สำหรับผู้นำคนอื่นๆ ผู้วิจัย เดินทางเข้าพบและสนทนา เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว นี้ กิจกรรมใช้เวลาทั้งหมด 5 วัน ผู้นำฝ่าย ปกครองมีทั้งหมด 11 คนและฝ่ายบริหารมีทั้งหมด 26 คน ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบเพื่อแนะนำตัว กับ ผู้นำชุมชนรวมทั้งสิ้น 37 คน

3.6 การสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยเยาวชน

3.6.1 การสร้างความสัมพันธ์ในทีมวิจัย

การสร้างความสัมพันธ์ในทีมวิจัย ได้ดำเนินการใน วันเสาร์ที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า (เขตปราบปรามที่ 1 น้ำตกเหรียญทอง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสร้างความคุ้นเคยระหว่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การทำความรู้จักระหว่างผู้วิจัยกับทีมวิจัยเยาวชน เริ่มจากการลงทะเบียนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม จากนั้นทีมวิจัยเยาวชนแนะนำประวัติส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ-สกุลจริง ชื่อเล่น สถาบันที่กำลังศึกษา ภูมิลำเนาของแต่ละคน และผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ทีมวิจัยเยาวชนตั้งคำถามที่ต้องการทราบเกี่ยวกับผู้วิจัย เพื่อทำความรู้จักกันมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมนี้มีเจ้าหน้าที่ของอุทยานฯ เข้าร่วมด้วยจำนวน 2 คน

กิจกรรมที่ 2 การละลายพฤติกรรม โดยเล่นเกมลูกโบใหญ่ เพื่อจำชื่อของเพื่อนๆ ที่เข้าร่วมทีมวิจัยทั้งหมด จากนั้นแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย โดยใช้การนับเลข 1, 2 ให้ผู้ที่นับ 1 อยู่ด้วยกันกับหมายเลข 1 และผู้ที่นับ 2 ก็อยู่ด้วยกันกับหมายเลข 2 เมื่อแบ่งกลุ่มเสร็จ ผู้วิจัยก็ได้มอบหมายภารกิจคือ ให้ร่วมกันตั้งชื่อกลุ่ม เลือกประธานกลุ่ม เพลงประจำกลุ่มพร้อมทำประกอบ พร้อมออกมานำเสนอ

3.6.2 การสร้างการเรียนรู้ในด้านการทำวิจัย

การสร้างการเรียนรู้ในด้านการทำวิจัยได้ดำเนินการใน วันเสาร์ที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2554 เวลา 10.30 น. ณ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า (เขตปราบปรามที่ 1 น้ำตกเหรียญทอง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ต้องการทราบถึง ภูมิหลัง เป้าหมาย ความคาดหวังในการสมัคร เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย 2) ต้องการให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบถึงภาพรวมและขั้นตอนการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม เป็นการดึงความรู้เดิมก่อนการเรียนรู้ ด้วย 2 คำถาม คือ 1) ความหมายของคำว่า “กระบวนการวิจัย ” 2) ความคาดหวังในการเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย โดยกิจกรรมนี้ใช้วิธีแบ่งกลุ่มเช่นเดียวกับกิจกรรมที่ 2 พร้อมออกมานำเสนอ

กิจกรรมที่ 2 การเรียนรู้ขั้นตอนของงานวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผ่านสื่อการเรียนรู้ PowerPoint ประกอบด้วยที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ ระยะเวลาในการดำเนินการ และผลที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย และร่วมกันสรุปผลจากการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 3 การเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์เรื่อง ฝ่าวิกฤตแพรงหนามแดง มีความยาว 30 นาที กล่าวถึงการดำเนินงานวิจัยโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง

การใช้น้ำระหว่างชาวบ้าน 2 กลุ่ม ซึ่งมีอาชีพที่ต่างกัน คือ ชาวนาและชาวประมง กล่าวคือ ชาวนาต้องการน้ำจืดมาเตรียมดินในการปลูกข้าวและปล่อยน้ำออก เมื่อหว่านข้าว เพื่อให้ดินอ่อนของข้าวไม่เน่า (ต้องการระบายน้ำออกจากพื้นที่) ส่วนชาวประมงต้องการน้ำกร่อยคุณภาพดีตามธรรมชาติในการเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งมาจากการผสมกัน อย่างลงตัวของน้ำจืดและน้ำเค็ม แต่น้ำจืดที่ได้จากการทำนาปนเปื้อนแก๊สพิษ และเกิดตะกอน จึงเกิดความขัดแย้งในการเปิดประตูระบายน้ำ ขึ้น ทำให้ชาวบ้านคิดดำเนินการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสื่อดังกล่าวนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการวิจัยเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจให้กับ ทีมวิจัยเยาวชนยิ่งขึ้น จากนั้นร่วมกันสรุปความรู้ ที่ได้ พร้อมนำเสนอ และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

3.6.3 การเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลชุมชนอย่างเร่งด่วน

การเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลชุมชนอย่างเร่งด่วน ได้ดำเนินการในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า (เขตปราบปรามที่ 1 น้ำตกเหวี่ยงทอง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบถึงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบบเร่งด่วน 2) ให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้การใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน ผู้วิจัยถ่ายทอดประสบการณ์จากการเก็บข้อมูลในชุมชนเพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบถึงความสำคัญของเครื่องมือ ที่เป็นตัวช่วยในการเก็บข้อมูล จากนั้นกล่าวถึงรายละเอียดของเครื่องมือ ได้แก่ 1) **การทบทวนข้อมูลทุติยภูมิ (Review of Secondary Sources)** โดยทั่วไปชุมชนจะมี แหล่งข้อมูล เช่น หนังสือ รูปภาพ แผนที่ และเอกสารเก่าๆ ที่อธิบายสภาพชุมชนไว้ ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นได้ ถ้าเป็นเอกสารเก่าก็ควรนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลใหม่ และควรศึกษาเอกสารว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์โดยรวมของชุมชนอย่างไร และจดบันทึกรายละเอียดของแหล่งข้อมูล สถานที่ จากผู้ให้ข้อมูลทันที โดยไม่นำเอาเอกสารมาเก็บไว้

2) **การสังเกตการณ์โดยตรง (Direct Observation)** การสังเกตการณ์โดยตรง มี 2 วิธี ได้แก่ 1) การเดินสำรวจหมู่บ้าน และบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็น ทั้งหมด เช่น มีบ้านกี่หลัง ชาวบ้านใช้วัสดุอะไรในการสร้างบ้าน เป็นต้น 2) การสังเกตโดยการเข้าไปร่วมทำกิจกรรมกับชาวบ้าน ในพื้นที่ เช่น การทำสวนยางพารา การเก็บหาของป่า เป็นต้น ซึ่งเป็นโอกาสที่ได้ซักถามชาวบ้านถึง รายละเอียดในเรื่องต่างๆ ได้มากขึ้น 3) **แผนที่วงจรข่าย (Network Maps)** แผนที่วงจรข่าย เป็นเทคนิคที่ช่วยให้เกิดการค้นหามุคคล หรือทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ใน พื้นที่ แผนที่วงจรข่ายทำให้ ทราบ ถึงชาวบ้าน กลุ่ม

ชาวบ้าน หรือแหล่งเก็บหาทรัพยากรในพื้นที่ตามลำดับความสำคัญ เช่น ทีมวิจัย ต้องการทราบว่าใครเป็นผู้ที่เก็บหาของป่าจากแหล่งทรัพยากรในพื้นที่ ก็ต้องใช้การวาดภาพแสดง ความเชื่อมโยงระหว่างชาวบ้านที่บอกกับ ผู้ที่เก็บหาของป่า จากนั้นใช้การสัมภาษณ์ เพื่อช่วย ทำให้ทราบ ถึงรายละเอียดของบุคคล และทรัพยากรที่ชาวบ้านเก็บหา **4) การสัมภาษณ์ (Interview)** การสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ดีสำหรับการศึกษาหรือเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องที่ทีมวิจัยสนใจโดยเฉพาะ ทีมวิจัย ควรตั้งประเด็นที่เปิดกว้าง และควรเป็นคำถามประเภทปลายเปิด เพื่อให้ชาวบ้านที่ให้สัมภาษณ์ได้ แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ **5) แบบสอบถามอย่างสั้น (Short Questionnaire)** สำหรับแบบสอบถามอย่างสั้น ใช้เมื่อทีมวิจัยต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องที่เฉพาะเจาะจง เป็นวิธีการที่ง่ายและรวดเร็วกว่าการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะการ สอบถามที่ตรงประเด็น กับเรื่องที่ทีมวิจัยสนใจ และได้ตั้งประเด็นเกี่ยวกับเรื่องเหล่านั้นไว้ล่วงหน้า **6) การวาดแผนที่ (Mapping)** การวาดแผนที่ เป็นการช่วยให้ทีมวิจัยได้เห็นภาพรวมของลักษณะพื้นที่ สามารถระบุถึงสถานที่สำคัญในพื้นที่ได้ นำไปเปรียบเทียบกับแผนที่ดั้งเดิมเพื่อดูความเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ได้ และในแผนที่ควรมีคำอธิบายประกอบ ระบุรายละเอียดต่างๆ ในแผนที่อย่างครบถ้วน

7) การจัดลำดับความสำคัญ (Ranking) การจัดลำดับความสำคัญ เป็นการสอบถามชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลโดยจำแนกทรัพยากรที่มีความสำคัญหรือมีการเก็บหามากที่สุดตามลำดับ ในการสอบถามทีมวิจัยอาจยกตัวอย่างประกอบด้วย และ **8) การจำแนกประเภท (Classification)** การจำแนกประเภท เป็นการแสดงให้เห็นวิธีการจัดประเภทของทรัพยากรในชุมชน ซึ่งทีมวิจัยจะสอบถามชาวบ้านถึงการจำแนกประเภทของทรัพยากร ชนิดของของป่า และนำผลการศึกษามาแสดงในรูปของตาราง จากนั้นแบ่งเครื่องมือให้ทีมวิจัยเยาวชนศึกษาอย่างละเอียด คนละ 1 เครื่องมือ แล้วเขียนสรุปลงในกระดาษ ประกอบด้วย ชื่อ วิธีการใช้ ความเหมาะสมกับสภาพชุมชน และข้อจำกัดของเครื่องมือ พร้อมนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

กิจกรรมที่ 2 การเรียนรู้ผ่านสื่อ วัตถุประสงค์เรื่อง วิถีชุมชน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยโดยเน้นการใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน เพื่อเป็นตัวช่วยในการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกี่ยวกับการสำรวจพื้นที่เป้าหมาย การตามหาผู้ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ตามหาเครือญาติของผู้ป่วย เพื่อให้เยาวชนทราบถึงการประยุกต์ใช้เครื่องมือที่ได้จากการเรียนรู้ และความเหมาะสมในการใช้เครื่องมือกับการเก็บข้อมูล จากนั้น ใช้เวลาสรุปความรู้ พร้อมนำเสนอ และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

3.6.4 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ได้ดำเนินการในวันอาทิตย์ที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า (เขตปราบปรามที่ 1 น้ำตกเหียงทอง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ต้องการทราบรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การเขียนแผนงาน เพื่อ ใช้เป็นแนวทางในการค้นหารายชื่อชาวบ้านทั้ง 11 หมู่บ้านในพื้นที่ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ และเครื่องมือต่างๆ (เครื่องมือเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน) ที่คาดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในแผนงานดังกล่าว โดยแบ่งให้ทีมวิจัยได้เขียนแผนงานของหมู่บ้านที่รับผิดชอบเก็บข้อมูล หมู่บ้านละ 1 คน อีก 2 หมู่บ้านผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบ พร้อมนำเสนอแผนงานและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น

กิจกรรมที่ 2 ทีมวิจัยเยาวชนเข้าพื้นที่ค้นหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ผู้วิจัยมอบหมายให้ทีมวิจัยเยาวชนเดินทางเข้าพื้นที่ตามหมู่บ้านที่แต่ละคนได้รับ มอบหมาย และดำเนินการค้นหารายชื่อตามแผนงานที่เขียนในกิจกรรมที่ 1 โดยมีวิทยุสื่อสารระยะไกลใช้ในการติดต่อสื่อสารของทีมวิจัยเยาวชนระหว่างการสอบถามชาวบ้าน จากนั้นนำรายชื่อดังกล่าวไปให้ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ซึ่งทราบรายละเอียดต่างๆ ของหมู่บ้านเป็นอย่างดี ได้ตรวจสอบรายชื่อดังกล่าวแล้ว ยืนยันว่าเป็นชาวบ้านที่มีการเก็บหาของป่าในพื้นที่จริง จากนั้นเขียนสรุปรายชื่อลงในกระดาษ พร้อมนำเสนอร่วมกันเพื่อทราบถึงจำนวนรายชื่อคนที่เก็บหาของป่าและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นอื่นๆ ได้แก่ อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างเข้าพื้นที่หมู่บ้าน การค้นหารายชื่อเป็นไปตามแผนงานที่ได้วางไว้หรือไม่ และความรู้สึกส่วนตัวของทีมวิจัยเยาวชนในการเข้าพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน

3.6.5 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสร้างแบบสอบถาม

การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสร้างแบบสอบถาม ได้ดำเนินการใน วันเสาร์ที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า (เขตปราบปรามที่ 1 น้ำตกเหียงทอง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบวิธีการสร้าง แบบสอบถาม 2) ให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถสร้างแบบสอบถามได้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำตัวอย่างแบบสอบถามจากงานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัยที่กำลังดำเนินการศึกษาวิจัยอยู่ ได้แก่ งานวิจัยของมลิมาศ จริยพงศ์ (2552) เรื่องคุณค่าของผักพื้นบ้านและการจัดการของชุมชนบ้านวังลู่ ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช และญัตติพงศ์ แก้วทอง (2553) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษารายได้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลนโดย กระบวนการมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชนโลกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล มาให้ทีมวิจัยเยาวชนได้เรียนรู้รูปแบบองค์ประกอบ และประยุกต์ในการสร้างแบบสอบถามของทีมวิจัยเยาวชน

กิจกรรมที่ 2 การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการ แบ่งทีมวิจัยเยาวชน เป็น 2 กลุ่มย่อย กำหนดให้แต่ละกลุ่มสร้างแบบสอบถามโดย ระบุวัตถุประสงค์ของคำถามนั้น ๆ ไว้ด้วย พร้อมนำเสนอและร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของแบบสอบถามที่แต่ละกลุ่มสร้างขึ้น เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามดังกล่าวให้ แก่ที่ปรึกษางานวิจัยได้ตรวจสอบ และเสนอแนะ และร่วมกันปรับแก้ไขแบบสอบถามอีกครั้ง

3.6.6 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ได้ดำเนินการใน วันเสาร์ที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า (เขตปราบปรามที่ 1 น้ำตกเหวียงทอง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบวิธีการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล 2) ให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถเก็บข้อมูลจากชาวบ้านที่เก็บหาของป่าได้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย การแนะนำตัว วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ การควบคุมประเด็นระหว่างการสนทนา และร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ก่อนที่จะเข้าพื้นที่สัมภาษณ์จริง

กิจกรรมที่ 2 การทดลองสัมภาษณ์ ผู้วิจัยให้ทีมวิจัยเยาวชน ทดลองสัมภาษณ์ก่อนเข้าพื้นที่จริง โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์ กับเสา สมมุติให้เสาเป็นตัวแทนของชาวบ้านที่จะต้องสัมภาษณ์จริง จากนั้นทดลองสัมภาษณ์กับ นายฉลอง คงใหม่ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ และนายอภิชาติ เกลานิด กำนันตำบลเขาปู่ โดยใช้คำถามในการสัมภาษณ์เช่นเดียวกัน

จากนั้นเปรียบเทียบความแตกต่าง จากการทดลองสัมภาษณ์ทั้ง 3 เหตุการณ์ข้างต้น พร้อมสรุปและนำเสนอ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นที่ได้รับจากกิจกรรม

กิจกรรมที่ 3 การเข้าพื้นที่สัมภาษณ์จริงเพื่อเก็บข้อมูล ดำเนินการในช่วงวันที่ 30 ตุลาคมถึง 11 พฤศจิกายน 2555 ผู้วิจัยและทีมวิจัยเยาวชนเข้าพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากชาวบ้านตามรายชื่อที่ได้ค้นหาไว้ในข้อ 3.6.4 และผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 3.6.5 แจกให้กับทีมวิจัยตามจำนวนรายชื่อที่ค้นหา พร้อมวิทยุสื่อสารเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน จากนั้นเข้าพื้นที่ในหมู่บ้านที่รับผิดชอบและนัดหมายอีกครั้งเวลา 15.30 น. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค จากนั้นผู้วิจัยกล่าวขอบคุณที่มาร่วมกิจกรรม และปิดกิจกรรมในเวลา 16.30 น. ของวันที่ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ร่วมกับทีมวิจัย ซึ่งทีมวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ ชาวบ้านทั้งหมด 35 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ของชาวบ้านที่เก็บหาของป่าทั้งหมด

3.6.7 การสรุปผลการสัมภาษณ์

การเรียนรู้การสรุปผลการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ได้ดำเนินการใน วันเสาร์ที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า (เขตปราบปรามที่ 1 น้ำตกเหวี่ยงทอง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถจำแนกประเภทข้อมูลได้ 2) ให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถป้อนข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า .ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้องของชื่อ- สกุล บ้านเลขที่ อายุ ซึ่งคิดเทียบจากปีเกิดที่ระบุไว้ในเอกสาร ข้อมูลทุกข้อมูที่องค์การ บริหารส่วนตำบลเขาปู่ได้รวบรวม ไว้ โดยมอบหมายให้ทีมวิจัยเยาวชนตรวจสอบเฉพาะข้อมูลของหมู่บ้านที่แต่ละคนเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล

กิจกรรมที่ 2 การจำแนก ข้อมูลการใช้ประโยชน์ของของป่า ในประเด็นต่างๆ เช่น ชนิด ปริมาณของของป่าแต่ละชนิด เส้นทางแหล่งเก็บหา ฯลฯ ตามที่ได้กำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล โดยมอบหมายให้ทีมวิจัยเยาวชน จำแนกเฉพาะ ข้อมูลของ หมู่บ้านที่รับผิดชอบ และนำเสนอแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน

กิจกรรมที่ 3 การจัดระบบของข้อมูล โดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์ (Microsoft Excel) แบ่งหัวข้อในการกรอกข้อมูลให้ตรงตามกิจกรรมที่ 2 และนำเสนอผลการกรอก ข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3.6.8 การเรียนรู้วิธีการคำนวณรายได้และต้นทุนของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

การสร้างการเรียนรู้การคำนวณรายได้และต้นทุนของของป่า ได้ดำเนินการใน วันเสาร์ที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ ห้องคอมพิวเตอร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้ทีมวิจัยเยาวชนเข้าใจวิธีการคำนวณ รายได้และต้นทุนของของป่าแต่ละชนิด โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 2) ต้องการทราบ รายได้รวม รายได้สุทธิ และต้นทุนที่ใช้ในการเก็บของป่าแต่ละชนิด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเรียนรู้วิธีการคำนวณ รายได้ และต้นทุนของของป่าแต่ละชนิดโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Microsoft excel) และวิธีการใช้สูตรในการคำนวณ พร้อมสาธิตการคำนวณ รายได้ของของป่าให้ทีมวิจัยเยาวชนดูเป็นตัวอย่าง และลองคำนวณ รายได้ของของป่าแต่ละชนิดตามข้อมูลในโปรแกรมดังในขั้นตอนที่ 3.3.7 โดยให้คำนวณเฉพาะหมู่บ้านที่ตนเองรับผิดชอบ แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมารวมกันเพื่อใช้เป็นชุดข้อมูลของตำบลเขาปู่ การคำนวณรายได้ทั้งหมดนั้นเป็นเพียงการปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้เท่านั้น สำหรับข้อมูลด้านรายได้ที่ใช้เขียนในงานวิจัยเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด เพื่อลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นและให้ข้อมูลมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ

3.6.9 การเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS ในการทำแผนที่และระบุตำแหน่งของของป่า

การสร้างการเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS ได้ดำเนินการในวันอาทิตย์ที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ ห้องคอมพิวเตอร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้ทีมวิจัยเยาวชนเข้าใจ วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS 2) ให้ทีมวิจัยเยาวชนสร้างแผนที่เส้นทางการเก็บหาของป่าของชาวบ้านได้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS ผู้วิจัยเริ่มจากการแนะนำนายณัฐพล ทีมช่อ เจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยสัตว์ป่าคลองแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ทีมวิจัยเรื่องวิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 การใช้เครื่อง GPS การอ่านค่าพิกัดจากเครื่อง GPS และการนำข้อมูลจากเครื่อง GPS มาจัดการข้อมูลด้วยโปรแกรม ArcGIS 10 และการประยุกต์ข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแผนที่ รูปแบบ การอบรมเป็นการบรรยายประกอบกับให้ทีมวิจัยลงมือปฏิบัติไปพร้อมกันและมีเกมให้ทีมวิจัยเยาวชนได้ทดลองใช้เครื่อง GPS คือ วิทยากรได้นำพิกัดตำแหน่งของสถานที่ 3 แห่ง แบ่งทีมวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มแข่งกันตามหาสถานที่ในพิกัด ให้ทีมวิจัยใช้เครื่อง GPS ตามหาสถานที่ดังกล่าวแล้วให้ตอบว่าสถานที่ตามพิกัดตำแหน่ง คือ สถานที่ใด การแข่งขันจะวัดกันที่เวลาที่ใช้ในการหาสถานที่ เนื่องจากมีเครื่อง GPS เพียงเครื่องเดียว ไม่สามารถปล่อยให้ทีมวิจัยไปหาพร้อมกันทั้ง 2 กลุ่มได้ และวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการนำเข้าสู่ข้อมูลจากเครื่อง GPS เข้าสู่โปรแกรม ArcGIS 10 และนำข้อมูลมาสร้างเป็นแผนที่เส้นทาง

3.6.10 การมีส่วนร่วมในการสำรวจเส้นทางการเก็บหาของชาวบ้าน

การมีส่วนร่วมในการสำรวจเส้นทางการเก็บหาของชาวบ้าน ได้เริ่มดำเนินการในวันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาปู่ -เขาย่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบขั้นตอนการเดินทางสำรวจเส้นทางการเก็บหาของป่าของชาวบ้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การเตรียมตัวก่อนการเดินทาง เริ่มจากการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ประชาชนชาวบ้าน และทีมวิจัยเยาวชนเกี่ยวกับการวางแผน ตรวจสอบบันทึกสภาพผลผลิตของของป่า การจดบันทึกชนิด ปริมาณ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ การบันทึกเสียง รวมถึงการแต่งกายและการปฏิบัติตัวในระหว่างการเดินทาง จากนั้นผู้วิจัยได้แบ่งหน้าที่ให้กับทีมวิจัยเยาวชนและตรวจความพร้อมของอุปกรณ์อีกครั้งก่อนเดินทางในพื้นที่จริง

กิจกรรมที่ 2 การเดินสำรวจเส้นทางทั้งหมด 7 เส้นทาง ได้แก่ 1) เส้นทางเดินเขตรัง อยู่ใน หมู่ที่ 1 2) เส้นทางช่องซ่อน-แม่ใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 2 3) เส้นทางสายห้วย-ควนลม อยู่ในหมู่ที่ 3 4) เส้นทางพัทลุง-น้ำคุดอยู่ในหมู่ที่ 4 5) เส้นทางฝายน้ำพระอยู่ในหมู่ที่ 8 6) เส้นทางอุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่าอยู่ในหมู่ที่ 9 และ 7) เส้นทางสัมปทานไม้อยู่ในหมู่ที่ 10 อนึ่งการเดินสำรวจเส้นทาง การเดินเก็บหาของป่าของทีมิวิจัยเยาวชนนั้นดำเนินการเพื่อการเรียนรู้ ประกอบกับเส้นทางอื่นๆ มีความ ยากลำบากและอันตราย ผู้วิจัยจึงให้ทีมิวิจัยเยาวชนเดินสำรวจเพียงเส้นทางเดียว คือ เส้นทางอุทยาน แห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ส่วนเส้นทางที่เหลือ ผู้วิจัยกับกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ดำเนินการสำรวจเอง

กิจกรรมที่ 3 การสรุปข้อมูลจากการเดินสำรวจเส้นทาง ประกอบด้วย ชนิด ปริมาณและ คำนวณศักยภาพโดยใช้ลักษณะรูปแบบเดียวกับขั้นตอนที่ 3.6.7, 3.6.8 วิธีการคำนวณศักยภาพของ ของป่าแต่ละชนิดที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาว บ้านได้ ผู้วิจัยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาเป็น แนวทางในการคำนวณ รายละเอียดดังข้อ 3.2.5

3.6.11 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์กับ ปริมาณและรายได้ของศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา

การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของของป่าที่ชาวบ้าน เก็บหามาใช้ประโยชน์ กับปริมาณ และ รายได้ ของศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา ได้ ดำเนินการในวันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2554 เวลา 9.00 น. ณ ห้องคอมพิวเตอร์ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเขาปู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมิวิจัยเยาวชนทราบความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์กับข้อมูลจากการสำรวจทั้งด้านปริมาณและรายได้

กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การบันทึกและเปรียบเทียบข้อมูล ผู้วิจัยอธิบายและสาธิต วิธีการบันทึกข้อมูลและการเปรียบเทียบปริมาณและ รายได้ของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ กับปริมาณ และรายได้ของศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา โดยการ คำนวณใช้วิธีการเช่นเดียวกับ ข้อ 3.6.10 ในกิจกรรมที่ 3 การคำนวณหาส่วนต่างของข้อมูลใน กิจกรรมนี้ เป็นเพียงการสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมิวิจัยเยาวชนเท่านั้น สำหรับ ผลการคำนวณที่แสดง ในผลการวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้คำนวณทั้งหมด เพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดของข้อมูล

3.7 การจัดเวทีระดมความคิดเห็นแสวงหาแนวทางการจัดการของป่า

การจัดเวทีระดมความคิดเห็นแสวงหาแนวทางการจัดการของป่า ได้ดำเนินการในวัน เสาร์ที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2555 เวลา 9.00 น. ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาปู่ -เขาย่า โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้ทีมิวิจัยเยาวชนทราบและเข้าใจขั้นตอน การจัดเวทีระดมความคิดเห็น 2) เพื่อให้ทีมิวิจัยเยาวชนฝึกการนำเสนอข้อมูลในเวทีระดับชุมชน 3) เพื่อต้องการทวนสอบของข้อมูล

ที่ทีมวิจัยเยาวชนได้ดำเนินการรวบรวมจากพื้นที่ 4) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแสวงหาแนวทางในการจัดการของป่า โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การเตรียมการ เป็นการ เรียนรู้รูปแบบและขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ให้กับชาวบ้าน ผู้วิจัยได้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ให้กับชาวบ้าน โดยการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างผู้วิจัยกับทีมวิจัยเยาวชน และเปิดโอกาสให้สามารถซักถามได้ตลอดเวลา จากนั้นผู้วิจัยได้แบ่งหน้าที่ในการทำงานในวันจัดกระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอนเริ่มจาก การรับลงทะเบียน และแนะนำทีมวิจัย นำเสนอที่มาและความสำคัญของการวิจัย นำเสนอวิธีและขั้นตอนการวิจัย ผลการดำเนินการวิจัย และร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดการของป่า สรุปการจัดการเรียนรู้ และกล่าวขอบคุณพร้อมปิดประชุม โดยทีมวิจัยเยาวชนทุกคนจะต้องนำเสนอในขั้นตอนต่างๆ คนละ 1 ขั้นตอน

กิจกรรมที่ 2 การฝึกซ้อมการนำเสนอ ผู้วิจัยนัดหมายในวันที่ 26 เมษายน พ.ศ.2555 โดยให้ทีมวิจัยเยาวชนมาเตรียมฝึกซ้อมการนำเสนอข้อมูลการดำเนินการวิจัย จากการแบ่งหน้าที่ในกิจกรรมที่ 1 โดยให้ทีมวิจัยนำเสนอข้อมูลในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบกับผู้วิจัยและทีมวิจัยเยาวชน จากนั้นให้ทีมวิจัยที่นั่งฟังได้ซักถามคนละ 1 คำถาม พร้อมบอกข้อผิดพลาดของทีมวิจัยคนที่นำเสนอที่แสดงออกในระหว่างการนำเสนอ เพื่อปรับปรุงให้วันที่จัดการเรียนรู้จริงมีความผิดพลาดน้อยที่สุด สำหรับการซ้อม ผู้วิจัยให้ทีมวิจัยเยาวชนซ้อมนำเสนอใน ส่วนที่ทีมวิจัยแต่ละคนรับผิดชอบคนละ 3 ครั้ง

กิจกรรมที่ 3 การจัดการเรียนรู้ให้กับชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ได้ดำเนินการในวันพฤหัสบดีที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2555 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ เวลา 13.00 น.ซึ่งประกอบด้วยผู้เข้าร่วมรับฟังทั้งหมด 31 คน รูปแบบและขั้นตอน ดำเนินการตามกิจกรรมที่ 1 ผู้วิจัยนัดหมายกับนายฉลอง คงใหม่ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ และได้นำหนังสือเชิญชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนในพื้นที่

กิจกรรมที่ 4 การร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการของป่า เริ่มจากทีมวิจัยเยาวชนนำเสนอผลการศึกษามาที่แต่ละคนรับผิดชอบ จากนั้น ผู้วิจัยได้กล่าวสรุปผลการศึกษาพร้อมสอบถาม ยืนยัน ความถูกต้องของข้อมูล พร้อมเปิดโอกาสให้ ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมแสดงข้อคิดเห็นถึงแนวทางในการจัดการของป่า และร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของแนวทาง ดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 5 การสรุปผลหลังจากการจัดการเรียนรู้ เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นขณะที่จัดการเรียนรู้ แนวทางในการจัดการของป่าที่ได้จากการจัดการเรียนรู้

ในขั้นตอนนี้ใช้เวลาในการดำเนินการทั้งหมด 3 ชั่วโมง จากนั้นผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ และปิดการจัดการเรียนรู้ในเวลา 16.30 น.

ตารางที่ 3-2 สรุปกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยเยาวชน

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา	สื่อ/อุปกรณ์
1. การสร้างความสัมพันธ์ในทีมวิจัย	1) เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างกัน 2) เพื่อต้องการทราบความคาดหวังของทีมวิจัยเยาวชน	กิจกรรมที่ 1 การทำความรู้จักระหว่างผู้วิจัยกับทีมวิจัยเยาวชน กิจกรรมที่ 2 การละลายพฤติกรรม กิจกรรมที่ 3 ความคาดหวังจากการเข้าร่วมทีมวิจัย	40 นาที 20 นาที 20 นาที	- กระดาษ - ปากกา - กล้องบันทึกภาพ
2. การสร้างการเรียนรู้ในด้านการทำงานวิจัย	1) เพื่อต้องการทราบ ความรู้เดิมของทีมวิจัยเยาวชน 2) เพื่อต้องการ ให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบถึงขั้นตอนการทำงานวิจัย	กิจกรรมที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม กิจกรรมที่ 2 การเรียนรู้ขั้นตอนของงานวิจัย กิจกรรมที่ 3 การเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์เรื่อง ผ่านวิกฤตแพรทนามแดง	40 นาที 40 นาที 50 นาที	- สื่อการเรียนรู้ Power Point - สื่อการเรียนรู้ เรื่อง ผ่านวิกฤตแพรทนามแดง - กระดาษ - ปากกา - กล้องบันทึกภาพ
3. การเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน	1) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบถึงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบบเร่งด่วน 2) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถรวบรวมข้อมูล และนำมา วิเคราะห์ชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้การใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน กิจกรรมที่ 2 การเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์เรื่อง วิถีชุมชน	50 นาที 50 นาที	- เอกสารชุดความรู้ เครื่องมือการเก็บข้อมูลแบบเร่งด่วน - กล้องบันทึกภาพ - อุปกรณ์จัดประชุม
4. การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า	1) เพื่อต้องการทราบรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในพื้นที่	กิจกรรมที่ 1 การเขียนแผนงาน กิจกรรมที่ 2 ทีมวิจัยเยาวชนเข้าพื้นที่ค้นหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า	40 นาที 3 วัน	- กล้องบันทึกภาพ - อุปกรณ์จัดประชุม - วิทยุสื่อสาร
5. การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสร้างแบบสอบถาม	1) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบวิธีการสร้างแบบสอบถาม 2) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถสร้างแบบสอบถามได้	กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการสร้างแบบสอบถาม กิจกรรมที่ 2 สร้างแบบสอบถาม	30 นาที 60 นาที	- ตัวอย่างแบบสอบถาม - กล้องบันทึกภาพ - อุปกรณ์จัดประชุม
6. การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บข้อมูล	1) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบวิธีการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล	กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล กิจกรรมที่ 2 การทดลอง	30 นาที 90 นาที	- แบบสอบถาม - กล้องบันทึกภาพ - อุปกรณ์จัดประชุม

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา	สื่อ/อุปกรณ์
เก็บหาของป่า	2) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถเก็บข้อมูลจากชาวบ้านที่เก็บหาของป่าได้	สัมภาษณ์ กิจกรรมที่ 3 การเข้าพื้นที่สัมภาษณ์จริงเพื่อเก็บข้อมูล	10 วัน	-วิทยุสื่อสาร
7. การสรุปผลการสัมภาษณ์	1) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถจำแนกข้อมูลได้ 2) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนสามารถจัดระบบของข้อมูลโดย โปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้	กิจกรรมที่ 1 การตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล กิจกรรมที่ 2 การจำแนกข้อมูล กิจกรรมที่ 3 การจัดระบบของข้อมูล	30 นาที 30 นาที 30 นาที	-แบบสอบถามที่สัมภาษณ์แล้ว -กล้องบันทึกภาพ -อุปกรณ์จัดประชุม
8. การเรียนรู้วิธีการคำนวณรายได้ของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์	1) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนเข้าใจวิธีการคำนวณ รายได้ และต้นทุนของของป่าแต่ละชนิดโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์	กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการคำนวณ รายได้ และต้นทุนของของป่าแต่ละชนิดโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์	1 วัน	-คอมพิวเตอร์ -กล้องบันทึกภาพ -อุปกรณ์จัดประชุม
9. การเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และ เครื่อง GPS ในการทำแผนที่และระบุตำแหน่งของของป่า	1) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนเข้าใจ วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS 2) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนสร้างแผนที่เส้นทางการเก็บหาของป่าของชาวบ้านได้	กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS	1 วัน	-อุปกรณ์การเดินป่า -ชุดอุปกรณ์การวางแปลน -เครื่อง GPS -แบบบันทึกข้อมูล -เครื่องบันทึกเสียง -อุปกรณ์ปฐมพยาบาล
10. การมีส่วนร่วมในการสำรวจเส้นทาง การเก็บหาของชาวบ้าน	1) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบขั้นตอนการเดินสำรวจเส้นทาง การเก็บหาของป่าของชาวบ้าน	กิจกรรมที่ 1 การเตรียมตัวก่อนการเดินสำรวจเส้นทาง กิจกรรมที่ 2 การเดินสำรวจเส้นทาง กิจกรรมที่ 3 การสรุปข้อมูลจากการเดินสำรวจเส้นทาง	3 วัน 7 วัน 30 นาที	-เครื่อง GPS -กล้องบันทึกภาพ -อุปกรณ์วางแปลน -กล้องบันทึกภาพ
11. การเปรียบเทียบปริมาณและ รายได้ของของป่าที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านกับปริมาณและ รายได้ ของศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา	1) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนทราบความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับข้อมูลจากการสำรวจทั้งด้านปริมาณและรายได้	กิจกรรมที่ 1 การบันทึกและเปรียบเทียบข้อมูล	1 วัน	-คอมพิวเตอร์ -กล้องบันทึกภาพ -อุปกรณ์จัดประชุม
12. การจัดเวทีระดม	1) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชน	กิจกรรมที่ 1 การเตรียมการ	3 วัน	-คอมพิวเตอร์

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา	สื่อ/อุปกรณ์
ความคิดเห็นแสวงหา แนวทางการจัดการ ของป่า	เข้าใจขั้นตอนการจัดเวทีการ ระดมความคิดเห็น 2) เพื่อให้ทีมวิจัยเยาวชนได้ ฝึกฝน การนำเสนอในเวที การประชุม 3) เพื่อต้องการทวนสอบ ความถูกต้องของ ผล การศึกษาที่ได้จากชุมชน 4) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการแสวงหา แนวทางในการจัดการของ ป่า	จัดการแสวงหาแนวทางจัดการ ของป่า กิจกรรมที่ 2 การฝึกซ้อมการ นำเสนอของทีมวิจัยในสถานที่ทีม วิจัยแต่ละคนรับผิดชอบ กิจกรรมที่ 3 การจัดการเรียนรู้ ให้กับชาวบ้าน ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน กิจกรรมที่ 4 การร่วมกันระดม ความคิดเห็นเพื่อแสวงหา แนวทางในการจัดการของป่า และหน่วยงานรับผิดชอบ กิจกรรมที่ 5 สรุปผลการเรียนรู้ กับทีมวิจัย		-กล้องบันทึกภาพ -อุปกรณ์จัดประชุม -โปรเจคเตอร์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลด้านการศึกษารายได้ทางด้านเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าและศักยภาพผลผลิต และส่วนที่ 2 ผลจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัยเยาวชน โดยมีรายละเอียดทั้งหมดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลด้านการศึกษารายได้ทางเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าและศักยภาพผลผลิต

4.1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่า

ผู้วิจัยและทีมวิจัยเยาวชนได้ร่วมกันรวบรวมข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาของป่าบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าทั้งหมด 171 คนจาก 11 หมู่บ้านในตำบลเขาปู่ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 เพศ

จากการศึกษาพบว่า ผู้เก็บหาทั้งหมด 171 คน ร้อยละ 71 เป็นเพศชาย และร้อยละ 29 เป็นเพศหญิง

4.1.2 ศาสนา

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 100 นับถือศาสนาพุทธ

4.1.3 สถานภาพทางการสมรส

จากการสอบถามสถานภาพทางการสมรส พบว่า สมรสแล้ว ร้อยละ 96 รองลงมาคือ โสด ร้อยละ 3 และหย่าร้าง ร้อยละ 1

4.1.4 อายุ

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เก็บหาของป่ามากที่สุดร้อยละ 34 อยู่ในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 25 อยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี ร้อยละ 20 อยู่ในช่วงอายุ 40-49 ปี ร้อยละ 17 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 3 อยู่ในช่วงอายุ 20-29 ปี และต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 1 โดยเฉลี่ยพบว่ามีอายุประมาณ 54 ปี โดยเฉลี่ยพบว่ามีอายุประมาณ 54 ปี

4.1.5 ระดับการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 75 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 12 อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 7 อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 4 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ในขณะที่ประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ไม่ได้รับการศึกษามีจำนวนอย่างละร้อยละ 1

4.1.6 สมาชิกในครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ผู้เก็บหาของป่า ร้อยละ 30 มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน ร้อยละ 19 มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน ร้อยละ 17 มีสมาชิกในครอบครัว 5 คน ร้อยละ 16 มีสมาชิกในครอบครัว 2 คน ร้อยละ 10 มีสมาชิกในครอบครัว 6 คน ร้อยละ 4 มีสมาชิกในครอบครัว 1 คน ร้อยละ 3 มีสมาชิกในครอบครัว 7 คน และร้อยละ 1 มีสมาชิกในครอบครัว 8 คน โดยมีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยทุกครัวเรือนเท่ากับ 4 คน

4.1.7 อาชีพเก็บหาของป่า

จากการสำรวจ พบว่า ร้อยละ 100 เก็บหาของป่าเป็นการประกอบอาชีพเสริม

4.1.8 ระยะเวลาเก็บหาของป่า

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ร้อยละ 56 เก็บหาของป่ามาแล้วอยู่ในช่วง 1-20 ปี ร้อยละ 18 เก็บหาของป่ามาแล้วอยู่ในช่วง 20-29 ปี ร้อยละ 12 เก็บหาของป่ามาแล้วอยู่ในช่วง 30-39 ปี ในขณะที่ช่วง 40-49 ปี กับช่วง 50-59 ปี มีเพียงอย่างละร้อยละ 5 เท่านั้น โดยระยะเวลาเก็บหาของป่าเฉลี่ยทุกครัวเรือนเท่ากับ 18 ปี

4.1.9 รายได้ต่อเดือน

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 31 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 4,000-8,000 บาท ร้อยละ 24 มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 4,000 บาท ร้อยละ 16 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 8,000-12,000 บาท ร้อยละ 14 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 12,000-16,000 บาท ร้อยละ 10 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 16,000-20,000 บาท และรายได้ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 5 โดยรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยทุกครัวเรือนเท่ากับ 9,396 บาท

4.1.10 สถานภาพในครอบครัว

จากการสำรวจ พบว่า ร้อยละ 69 อยู่ในสถานะหัวหน้าครอบครัว และร้อยละ 31 อยู่ในสถานะสมาชิกของครอบครัว

4.1.11 ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 22 อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลา 30-39 ปี กับ 40-49 ปี อย่างละเท่ากัน ร้อยละ 19 อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นเวลา 50-59 ปี ร้อยละ 14 อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นเวลา 20-29 ปี กับ 60 ปีขึ้นไปอย่างละเท่ากัน และร้อยละ 9 อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่ำกว่า 20 ปี โดยระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่เฉลี่ยทุกครัวเรือนเท่ากับ 42 ปี

4.1.12 การทราบถึงเส้นทางรถเก็บหา

จากการสำรวจ พบว่า ร้อยละ 48 ทราบเส้นทางจากการเดินสำรวจด้วยตนเอง ร้อยละ 39 ทราบจากการบอกเล่าของบรรพบุรุษ และร้อยละ 13 ทราบจากเพื่อนที่เก็บหาของป่าด้วยกัน

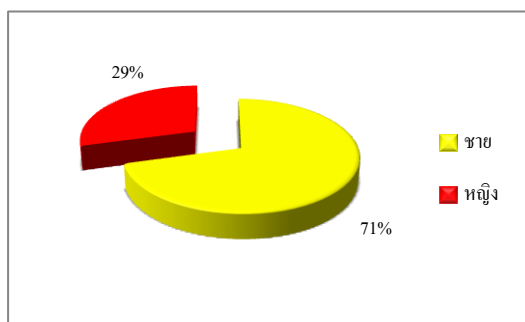
4.1.13 แหล่งเก็บหาของป่า

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 100 เก็บหาของป่าที่แหล่งเทือกเขาบรรทัด

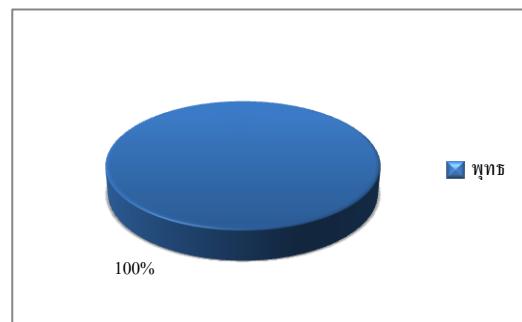
4.1.14 การรวมกลุ่มเพื่อเก็บหาของป่า

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 66 เดินเก็บหาเพียงคนเดียว ร้อยละ 29 รวมกลุ่มโดยมีสมาชิก 1-4 คน และร้อยละ 5 รวมกลุ่มโดยมีสมาชิก 5 คนขึ้นไป

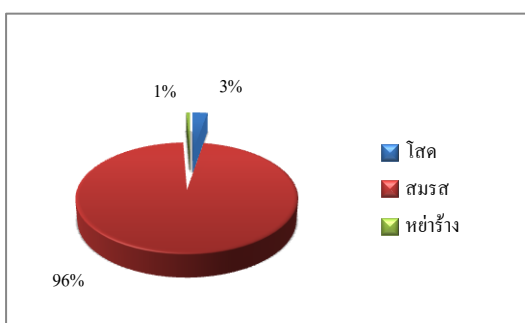
สำหรับข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาของป่าสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 4-1

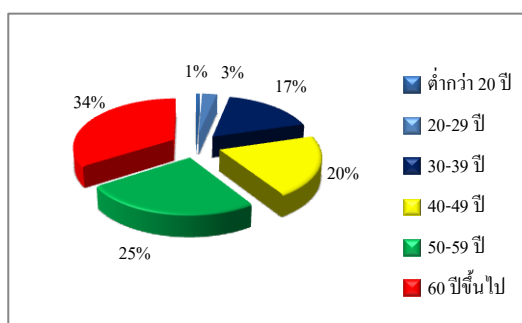
ก. เพศ

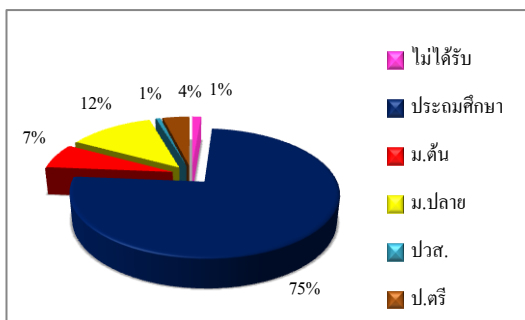
ข. ศาสนา

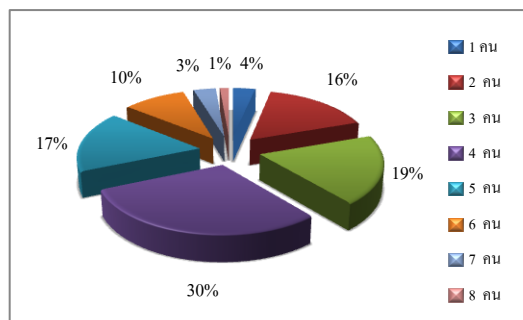
ค. สถานภาพทางการสมรส

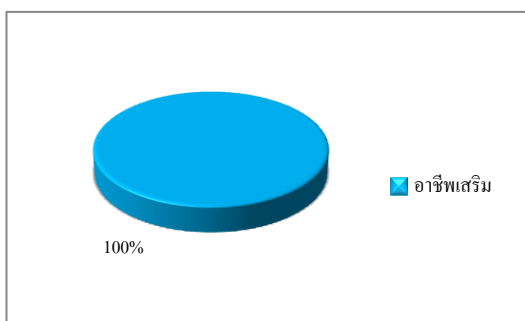
ง. อายุ

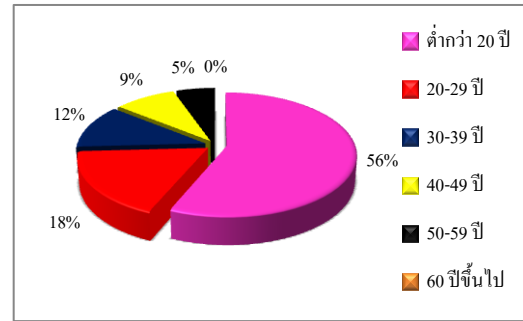
จ. ระดับการศึกษา

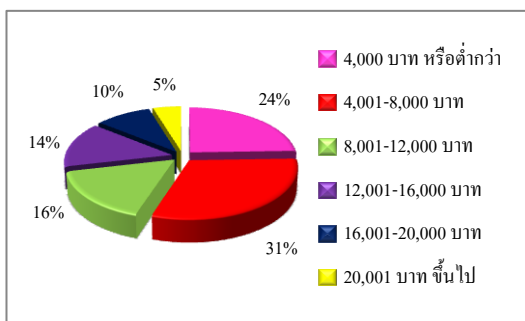
ฉ. สมาชิกในครอบครัว

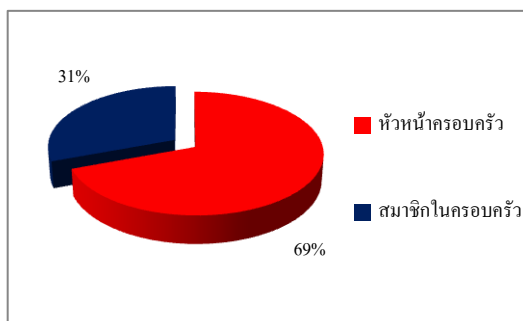
ช. อาชีพเก็บหาของป่า

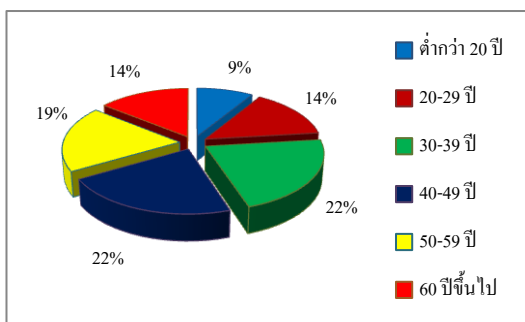
ซ. ระยะเวลาเก็บหาของป่า

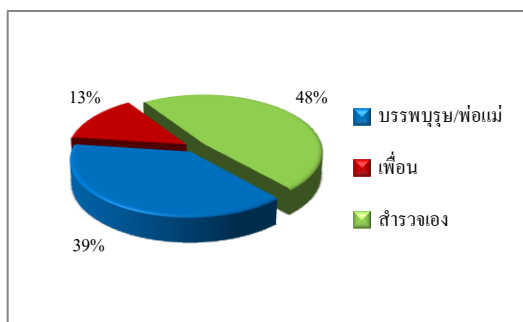
ฅ. รายได้ต่อเดือน

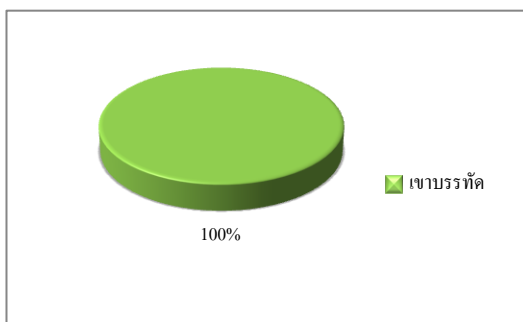
ฉ. สถานภาพในครอบครัว

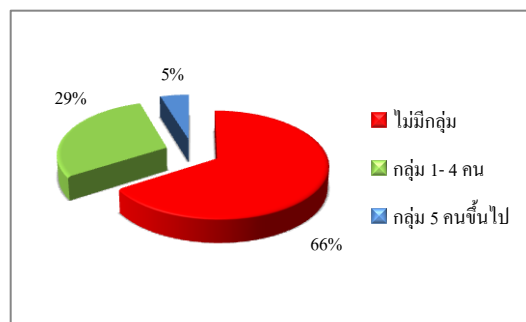
ค. ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่

ค. การทราบถึงเส้นทางเก็บหา

จ. แหล่งเก็บของป่า

ท. การรวมกลุ่มเพื่อเก็บหาของป่า

ภาพที่ 4-1 ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านผู้เก็บหาของป่า (ต่อ)

4.2 ผลการศึกษาลักษณะของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ทำให้ทราบว่าชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากป่าในรูปของของป่าทั้งหมด 74 ชนิด โดยผู้วิจัยแบ่งของป่าดังกล่าวออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร ไม้ดอกไม้ประดับ ยา รักษาโรค และเครื่องมือเครื่องใช้ (ชื่อวิทยาศาสตร์ของของป่ารายละเอียดดัง ภาคผนวก จ)

4.2.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทอาหาร

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าจากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่า พบว่า ของป่าประเภทอาหารที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ทั้งหมดมีจำนวน 25 ชนิด มีช่วงเดือนการเก็บหาของป่าที่แตกต่างกันและจำนวน คนที่เข้าไปเก็บหาของป่าแต่ละชนิด รวมถึงการนำของป่าออกมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือนและจำหน่ายที่ต่างกัน สำหรับของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามากที่สุด คือ สะตอ และที่เก็บหาน้อยที่สุด คือ ยอดลำเฟ็ง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1.1 สะตอ

ชาวบ้านสามารถเก็บหาสะตอได้ในช่วงเดือนกรกฎาคม - กันยายน โดยจะเก็บหาสะตอเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บฝักสะตอจะปีนต้นไม้และใช้ไม้สอยฝักสะตอลงมาแล้วเก็บใส่กระสอบหรือใส่คานหาบ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บฝักสะตอ มี 66 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 38.59 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 96.97 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 3.03 และปริมาณการเก็บฝักสะตอเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บ

หาสะท้อนเท่ากับ 4,355 ฝักต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณฝักสะท้อนทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า มีค่าเท่ากับ 287,410 ฝักต่อปี

4.2.1.2 กล้วยป่า

ชาวบ้านสามารถเก็บหากล้วยป่าได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหากล้วยป่าเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บกล้วยป่าจะปอกเอาเฉพาะต้นอ่อนที่อยู่ด้านในลำต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บกล้วยป่า มี 33 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.29 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 75.76 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 24.24 และปริมาณการเก็บกล้วยป่าเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหากล้วยป่าเท่ากับ 1,204 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณกล้วยป่าทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 39,720 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.3 เนียง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาเนียงได้ในช่วงเดือน กรกฎาคม- สิงหาคม โดยจะเก็บหาเนียงเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บเนียงจะป็นต้นใช้ไม้สอยเอาเฉพาะผลใส่กระสอบ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บเนียง มี 28 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.37 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 71.43 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 28.57 และปริมาณการเก็บเนียงเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาเนียงเท่ากับ 845 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณเนียงทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 23,655 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.4 ปุดช้าง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาปุดช้างได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาปุดช้างเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหน่อปุดช้างจะใช้พร้าในการตัดลำต้น ปอกเอาเฉพาะลำต้นอ่อนด้านใน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหน่อปุดช้าง มี 34 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.88 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 61.78 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 38.22 และปริมาณการเก็บหน่อปุดช้างเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาปุดช้างเท่ากับ 595 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหน่อปุดช้างทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 20,214 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.5 หน่อไม้

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหน่อไม้ได้ในช่วงเดือน กรกฎาคม-ตุลาคม โดยจะเก็บหาหน่อไม้เพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหน่อไม้จะเก็บหน่ออ่อนๆ สูงจากพื้นดินประมาณ 2 ฟุต

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหน่อไม้ มี 20 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.69 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 50 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 50 และปริมาณการเก็บหน่อไม้เฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาหน่อไม้เท่ากับ 510 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหน่อไม้ทั้งหมดที่กลุ่ม ประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 10,206 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.6 ผักกูด

ชาวบ้านสามารถเก็บหาผักกูดได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาผักกูดเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บผักกูดจะเก็บเฉพาะก้านใบอ่อน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บผักกูด มี 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.63 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 62.50 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 37.50 และปริมาณการเก็บผักกูดเฉลี่ยต่อ ครัวเรือน ที่มีการเก็บหาผักกูดเท่ากับ 918 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณผักกูดทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 7,344 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.7 เต่าร้าง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาเต่าร้างได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาเต่า ร้างเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บเต่าร้างจะปอกเอาเฉพาะยอดอ่อนภายในลำต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บเต่าร้าง มี 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.60 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 61.54 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 38.46 และปริมาณการเก็บเต่าร้างเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาเต่าร้างเท่ากับ 371 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณเต่าร้างทั้งหมด คที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 4,828 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.8 เหยียง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาเหยียงได้ในช่วงเดือน มีนาคม-เมษายน โดยจะเก็บหาเหยียงเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บเหยียงจะเก็บเป็นฝักแล้วนำมาปอกเอาเฉพาะเมล็ดด้านใน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บเหยียง มี 31 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.12 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 90.33 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 9.67 และปริมาณการเก็บเหยียงเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาเหยียงเท่ากับ 153 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณเหยียงทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 4,743 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.9 ระกำ

ชาวบ้านสามารถเก็บหาระกำได้ในช่วงเดือนเมษายน โดยจะเก็บหาระกำเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บระกำจะเก็บเฉพาะผลสุก

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บระกำ มี 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.09 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 57.14 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 42.86 และปริมาณการเก็บระกำเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาระกำเท่ากับ 253 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณระกำทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 1,770 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.10 บอนส้ม

ชาวบ้านสามารถเก็บหาบอนส้มได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาบอนส้มเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บบอนส้มจะเก็บเฉพาะก้านใบอ่อน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บบอนส้ม มี 11 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.43 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 81.82 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 18.18 และปริมาณการเก็บบอนส้มเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาบอนส้มเท่ากับ 57 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณบอนส้มทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 630 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.11 ลูกกอก

ชาวบ้านสามารถเก็บหาลูกกอกได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาลูกกอกเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บลูกกอกจะเก็บผลสุกที่ร่วงหล่น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บลูกกอก มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บลูกกอกเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาลูกกอกเท่ากับ 450 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณลูกกอกทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 450 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.12 กลอย

ชาวบ้านสามารถเก็บหากลอยได้ในช่วงเดือน ตุลาคม-ธันวาคม โดยจะเก็บหากลอยเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บกลอยจะเก็บเฉพาะส่วนหัวหรือเหง้าที่อยู่ใต้ดิน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บกลอย มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บกลอยเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหากลอยเท่ากับ 215 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณกลอยทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 430 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.13 พาโหม

ชาวบ้านสามารถเก็บหาพาโหมได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาพาโหมเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บพาโหมจะเก็บเฉพาะส่วนใบ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บพาโหม มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 50 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 50 และปริมาณการเก็บพาโหมเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาพาโหมเท่ากับ 148 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณพาโหมทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 296 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.14 ผักกาดนกเขา

ชาวบ้านสามารถเก็บหาผักกาดนกเขาได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาผักกาดนกเขาเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บผักกาดนกเขาจะเก็บยอดอ่อนของลำต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บผักกาดนกเขา มี 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.92 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 80 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 20 และปริมาณการเก็บผักกาดนกเขาเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาผักกาดนกเขาเท่ากับ 46 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณผักกาดนกเขาทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 230 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.15 ผักไผ่

ชาวบ้านสามารถเก็บหาผักไผ่ได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาผักไผ่เพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บผักไผ่จะเก็บส่วนยอดอ่อน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บผักไผ่ มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 50 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 50 และปริมาณการเก็บผักไผ่เฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาผักไผ่เท่ากับ 109 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณผักไผ่ทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 218 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.16 บัวบก

ชาวบ้านสามารถเก็บหาบัวบกได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาบัวบกเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บบัวบกจะเก็บเฉพาะส่วนใบ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บบัวบก มี 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 66.67 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 33.33 และปริมาณการเก็บบัวบกเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาบัวบกเท่ากับ 56 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณบัวบกทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 168 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.17 ลูกฉิ่ง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาลูกฉิ่งได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาลูกฉิ่งเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บลูกฉิ่งจะเก็บผลอ่อน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บลูกฉิ่ง มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บลูกฉิ่งเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาลูกฉิ่งเท่ากับ 128 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณลูกฉิ่งทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 128 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.18 เอื้องช้าง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาเอื้องช้างได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาเอื้องช้างเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บเอื้องช้างจะเก็บเฉพาะต้นอ่อน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บเอื้องช้าง มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บเอื้องช้างเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาเอื้องช้างเท่ากับ 48 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณเอื้องช้างทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 48 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.19 คีปลี

ชาวบ้านสามารถเก็บหาคีปลีได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาคีปลีเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บคีปลีจะเก็บเฉพาะผลสุก

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บคีปลี มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 50 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 50 และปริมาณการเก็บคีปลีเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาคีปลีเท่ากับ 20 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณคีปลีทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 40 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.20 ส้มเกียบ

ชาวบ้านสามารถเก็บหาส้มเกียบได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาส้มเกียบเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บส้มเกียบจะเก็บส่วนใบอ่อนและแก่

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บส้มเกียบ มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บส้มเกียบเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาส้มเกียบเท่ากับ 36 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณส้มเกียบทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 36 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.21 มะปราง

ชาวบ้านสามารถเก็บหามะปรางได้ในช่วงเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม โดยจะเก็บหามะปรางเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บมะปรางจะเก็บผลอ่อน แก่ และสุก

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บมะปราง มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บมะปรางเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหามะปรางเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณมะปรางทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.22 ย่านนาง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาย่านนางได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาย่านนางเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บย่านนางจะเก็บเฉพาะส่วนใบแก่

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บย่านนาง มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บย่านนางเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาย่านนางเท่ากับ 16 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณย่านนางทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 16 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.23 ยอดมะกอก

ชาวบ้านสามารถเก็บหายอดมะกอกได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหายอดมะกอกเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บยอดมะกอกจะเก็บเฉพาะยอดอ่อน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บยอดมะกอก มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บยอดมะกอกเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหายอดมะกอกเท่ากับ 12 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณยอดมะกอกทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 12 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.24 ผักแฉะ

ชาวบ้านสามารถเก็บหาผักแฉะได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาผักแฉะเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บผักแฉะจะเก็บเฉพาะยอดอ่อน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บผักแฉะ มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บผักแฉะเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาผักแฉะเท่ากับ 12 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณผักแฉะทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 12 กิโลกรัมต่อปี

4.2.1.25 ยอดลำไ้

ชาวบ้านสามารถเก็บหายอดลำไ้ได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหายอดลำไ้เพื่อนำมาบริโภค และจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บยอดลำไ้จะเก็บเฉพาะยอดอ่อน

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บยอดลำไ้ มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บยอดลำไ้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหา ยอดลำไ้เท่ากับ 6 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณยอดลำไ้ทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 6 กิโลกรัมต่อปี

สำหรับลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทอาหารสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4-1 และ ตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-1 ข้อมูลด้านการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทอาหาร

ชนิด	หน่วย	ชาวบ้านที่เก็บหาทั้งหมด		ปริมาณเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เก็บหาของป่าชนิดนั้น (หน่วย/ปี)	ปริมาณทั้งหมดและการใช้ประโยชน์ (หน่วย/ปี)				ปริมาณรวมทั้งหมด
		ครัวเรือน	ร้อยละ		บริโภค		จำหน่าย		
					ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	
1. สะตอ	ฝัก	66	38.59	4,355	8,709	3.03	278,701	96.97	287,410
2. กล้วยป่า	กก.	33	19.29	1,204	9,628	24.24	30,092	75.76	39,720
3. เนียง	กก.	28	16.37	845	6,758	28.57	16,897	71.43	23,655
4. ปูดช้าง	กก.	34	19.88	595	7,726	38.22	12,488	61.78	20,214
5. หน่อไม้	กก.	20	11.69	510	5,103	50.00	5,103	50.00	10,206
6. ผักกูด	กก.	8	4.63	918	4,590	62.50	2,754	37.5	7,344
7. เต้าร้าง	กก.	13	7.60	371	1,857	38.46	2,971	61.54	4,828
8. เหยียง	กก.	31	18.12	153	459	9.67	4,284	90.33	4,743
9. ระกำ	กก.	7	4.09	253	759	42.86	1,011	57.14	1,770
10. บอนส้ม	กก.	11	6.43	57	515	81.82	115	18.18	630
11. ลูกก้อ	กก.	1	0.58	450	-	0.00	450	100.00	450
12. กลอย	กก.	2	1.16	215	-	0.00	430	100.00	430
13. พาโหม	กก.	2	1.16	148	148	50.00	148	50.00	296
14. ผักกาดนกเขา	กก.	5	2.92	46	46	20.00	184	80.00	230
15. ผักไห	กก.	2	1.16	109	109	50.00	109	50.00	218
16. บัวบก	กก.	3	1.75	56	56	33.33	112	66.67	168
17. ลูกถึง	กก.	1	0.58	128	-	0.00	128	100.00	128
18. เอื้องช้าง	กก.	1	0.58	48	-	0.00	48	100.00	48
19. ดีปลี	กก.	2	1.16	20	20	50.00	20	50.00	40
20. ส้มเกี๊ยบ	กก.	1	0.58	36	36	100.00	-	0.00	36
21. มะปราง	กก.	1	0.58	24	-	0.00	24	100.00	24
22. ย่านนาง	กก.	1	0.58	16	-	0.00	16	100.00	16
23. ขอมะกอก	กก.	1	0.58	12	-	0.00	12	100.00	12

4.2.2 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าจากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่า พบว่า ของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์มีจำนวน 22 ชนิด มีช่วงเดือนการเก็บหาของป่าที่แตกต่างกันและจำนวนครัวเรือนที่เข้าไปเก็บหาของป่าแต่ละชนิด รวมถึงการนำของป่าออกมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือนและจำหน่ายที่ต่างกัน สำหรับของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามากที่สุด คือ จันทน์ผา และที่เก็บหาน้อยที่สุด คือ เตยหนู โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.2.1 จันทน์ผา

ชาวบ้านสามารถเก็บหาจันทน์ผาได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาจันทน์ผาเพื่อนำมาอุปโภค และจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บจันทน์ผาจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บจันทน์ผา มี 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.09 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิด เป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บจันทน์ผาเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาจันทน์ผาเท่ากับ 171 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณจันทน์ผาทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 1,200 ต้นต่อปี

4.2.2.2 จันทน์แดง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาจันทน์แดงได้ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน โดยจะเก็บหาจันทน์แดงเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บจันทน์แดงจะเก็บต้นที่มีรูปร่างแปลก สวยงาม

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บจันทน์แดง มี 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.06 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 58.33 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 41.67 และปริมาณการเก็บจันทน์แดงเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาจันทน์แดงเท่ากับ 75 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณจันทน์แดงทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 897 ต้นต่อปี

4.2.2.3 กล้วยไม้

ชาวบ้านสามารถเก็บหากกล้วยไม้ได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหากกล้วยไม้เพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บกล้วยไม้จะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บกล้วยไม้ มี 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.37 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 75 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 25 และปริมาณการเก็บกล้วยไม้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหากกล้วยไม้เท่ากับ 174 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณกล้วยไม้ทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 696 ต้นต่อปี

4.2.2.4 หางกระรอก

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหางกระรอกได้ในช่วงเดือนมีนาคม -เมษายน โดยจะเก็บหาหางกระรอกเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหางกระรอกจะเก็บทั้งกอ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหางกระรอก มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บหางกระรอกเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหางกระรอกเท่ากับ 568 กอต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหางกระรอกทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 568 กอต่อปี

4.2.2.5 หัวสิดา

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหัวสิดาได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาหัวสิดาเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหัวสิดาจะเก็บทั้งหัว

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหัวสิดามี 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.09 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 71.43 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 28.57 และปริมาณการเก็บหัวสิดาเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวสิดาเท่ากับ 63 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหัวสิดาทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 440 ต้นต่อปี

4.2.2.6 สร้อยนางกลอง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาสร้อยนางกลองได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาสร้อยนางกลองเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บสร้อยนางกลองจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บสร้อยนางกลอง มี 1 คราวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บสร้อยนางกลองเฉลี่ยต่อ คราวเรือนที่มีการเก็บหาสร้อยนางกลอง เท่ากับ 222 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณสร้อยนางกลองทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 222 ต้นต่อปี

4.2.2.7 ต้นสีเหลี่ยม

ชาวบ้านสามารถเก็บหาต้นสีเหลี่ยมได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาต้นสีเหลี่ยมเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บต้นสีเหลี่ยมจะเก็บทั้งกอ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บต้นสีเหลี่ยม มี 1 คราวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บต้นสีเหลี่ยมเฉลี่ยต่อ คราวเรือนที่มีการเก็บหาต้นสีเหลี่ยมเท่ากับ 204 กอต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณต้นสีเหลี่ยมทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 204 กอต่อปี

4.2.2.8 ว่านหางช้าง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาว่านหางช้างได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาว่านหางช้างเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บว่านหางช้างจะเก็บทั้งกอ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บว่านหางช้าง มี 9 คราวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.26 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 55.56 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 44.44 และปริมาณการเก็บว่านหางช้างเฉลี่ยต่อ คราวเรือนที่มีการเก็บหาว่านหางช้างเท่ากับ 21 กอต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณว่านหางช้างทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 186 กอต่อปี

4.2.2.9 ข้าหลวงหลังลาย

ชาวบ้านสามารถเก็บหาข้าหลวงหลังลายได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาข้าหลวงหลังลายเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บข้าหลวงหลังลายจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บข้าหลวงหลังลาย มี 3 คราวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 66.67 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 33.33 และปริมาณการเก็บข้าหลวงหลังลายเฉลี่ยต่อ คราวเรือนที่มีการเก็บหา ข้าหลวงหลังลาย เท่ากับ 63 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณข้าหลวงหลังลายทั้งหมดที่

กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 186 ต้นต่อปี

4.2.2.10 ปรง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาปรงได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาปรงเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บปรงจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บปรง มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิด เป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บปรงเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาปรง เท่ากับ 92 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณปรงทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 184 ต้นต่อปี

4.2.2.11 สร้อยนารี

ชาวบ้านสามารถเก็บหาสร้อยนารีได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาสร้อยนารีเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บสร้อยนารีจะเก็บทั้งกอ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บสร้อยนารี มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บสร้อยนารีเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาสร้อยนารีเท่ากับ 120 กอต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณสร้อยนารีทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 120 กอต่อปี

4.2.2.12 เกล็ดปลา

ชาวบ้านสามารถเก็บหาเกล็ดปลาได้ในช่วงเดือนเมษายน โดยจะเก็บหาเกล็ดปลาเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บเกล็ดปลาจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บเกล็ดปลา มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บเกล็ดปลาเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาเกล็ดปลาเท่ากับ 120 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณเกล็ดปลาทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 120 ต้นต่อปี

4.2.2.13 หัวร้อยรู

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหัวร้อยรูได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาหัวร้อยรูเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหัวร้อยรูจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหัวร้อยรู มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บหัวร้อยรูเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวร้อยรูเท่ากับ 120 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหัวร้อยรูทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 120 ต้นต่อปี

4.2.2.14 เขากวางอ่อน

ชาวบ้านสามารถเก็บหาเขากวางอ่อนได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาเขากวางอ่อนเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บเขากวางอ่อนจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บเขากวางอ่อน มี 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บเขากวางอ่อนเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาเขากวางอ่อนเท่ากับ 28 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณเขากวางอ่อนทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 83 ต้นต่อปี

4.2.2.15 ไทรรั่ม

ชาวบ้านสามารถเก็บหาไทรรั่มได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาไทรรั่มเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บไทรรั่มจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บไทรรั่ม มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 50 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 50 และปริมาณการเก็บไทรรั่มเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาไทรรั่มเท่ากับ 38 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณไทรรั่มทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 76 ต้นต่อปี

4.2.2.16 หางสิง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหางสิงได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาหางสิงเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหางสิงจะเก็บทั้งช่อ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหางสิง มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 50 และ

เพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 50 และปริมาณการเก็บหางสิงเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหางสิงเท่ากับ 30 ชุดต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหางสิงทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 59 ชุดต่อปี

4.2.2.17 รongเท้านารี

ชาวบ้านสามารถเก็บหารongเท้านารีได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหารongเท้านารีเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บrongเท้านารีจะเก็บทั้งกอ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บrongเท้านารี มี 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บrongเท้านารีเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหารongเท้านารีเท่ากับ 15 กอต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณrongเท้านารีทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 44 กอต่อปี

4.2.2.18 นางคลี่

ชาวบ้านสามารถเก็บหานางคลี่ได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหานางคลี่เพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บนางคลี่จะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บนางคลี่ มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บนางคลี่เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหานางคลี่เท่ากับ 18 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณนางคลี่ทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 36 ต้นต่อปี

4.2.2.19 นางกลาย

ชาวบ้านสามารถเก็บหานางกลายได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหานางกลายเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บนางกลายจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บนางกลาย มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 50 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 50 และปริมาณการเก็บนางกลายเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหานางกลายเท่ากับ 12 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณนางกลายทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 ต้นต่อปี

4.2.2.20 จันทรหอม

ชาวบ้านสามารถเก็บหาจันทรหอมได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาจันทรหอมเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บจันทรหอมจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บจันทรหอม มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บจันทรหอมเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาจันทรหอมเท่ากับ 21 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณจันทรหอมทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 21 ต้นต่อปี

4.2.2.21 หางหนู

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหางหนูได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาหางหนูเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหางหนูจะเก็บทั้งข้อ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหางหนู มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 50 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 50 และปริมาณการเก็บหางหนูเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาหางหนูเท่ากับ 11 ข้อต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหางหนูทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 21 ข้อต่อปี

4.2.2.22 เตยหนู

ชาวบ้านสามารถเก็บหาเตยหนูได้ในช่วงเดือนเมษายน โดยจะเก็บหาเตยหนูเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บเตยหนูจะเก็บทั้งกอ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บเตยหนู มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และปริมาณการเก็บเตยหนูเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาเตยหนูเท่ากับ 7 กอต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณเตยหนูทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 7 กอต่อปี

สำหรับลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4-3 และตารางที่ 4-4

ชนิด	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
8. วานหางช้าง												
9. ข้าหลวงหลังลาย												
10. ปรง												
11. สร้อยนารี												
12. เกี๋ยปลา												
13. หัวร้อยรู												
14. เขากวางอ่อน												
15. ไทรรั่ม												
16. หางสิง												
17. รองเท้านารี												
18. นางคลี่												
19. นางกลาย												
20. จันทร์หอม												
21. หางหนู												
22. เคยหนู												

4.2.3 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทรักษาโรค

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าจากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่าพบว่า ของป่าประเภทรักษาโรคที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์มีจำนวน 19 ชนิด มีช่วงเดือนการเก็บหาของป่าที่แตกต่างกันและจำนวนครัวเรือนที่เข้าไปเก็บหาของป่าแต่ละชนิด รวมถึงการนำของป่าออกมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือนและจำหน่ายที่ต่างกัน สำหรับของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามากที่สุด คือ น้ำผึ้ง และที่เก็บหาน้อยที่สุด คือ สนูปืด โดยมียารละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.3.1 น้ำผึ้ง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาน้ำผึ้งได้ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน โดยจะเก็บหาน้ำผึ้งเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บน้ำผึ้งจะเก็บทั้งรัง

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บน้ำผึ้ง มี 19 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 94.73 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 5.26 และปริมาณการเก็บน้ำผึ้งเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาน้ำผึ้งเท่ากับ 123 ขวดต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณน้ำผึ้งทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 2,334 ขวดต่อปี

4.2.3.2 สะคร้าน

ชาวบ้านสามารถเก็บหาสะคร้านได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาสะคร้านเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บสะคร้านจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บสะคร้าน มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บสะคร้านเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาสะคร้านเท่ากับ 162 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณสะคร้านทั้งหมดที่กลุ่ม ประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 324 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.3 ไหลเผือก

ชาวบ้านสามารถเก็บหาไหลเผือกได้ในช่วงเดือนมกราคม โดยจะเก็บหาไหลเผือกเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บไหลเผือกจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บไหลเผือก มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บไหลเผือกเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาไหลเผือกเท่ากับ 162 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณไหลเผือกทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 324 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.4 พาโหมต้น

ชาวบ้านสามารถเก็บหาพาโหมต้นได้ในช่วงเดือนมกราคม โดยจะเก็บหาพาโหมต้นเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บพาโหมต้นจะเก็บเฉพาะส่วนใบ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บพาโหมต้น มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่า ทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บพาโหมต้นเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาพาโหมต้นเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณพาโหมต้นทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.5 ย่านอึกลุย

ชาวบ้านสามารถเก็บหาย่านอึกลุยได้ในช่วงเดือนมกราคม โดยจะเก็บหาย่านอึกลุยเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บย่านอึกลุยจะเก็บเฉพาะส่วนเถา

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บย่านอึกลุย มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อ

บริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บย่านอึคลุยเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหา ย่านอึคลุยเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณย่านอึคลุยทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำปู-เขายามีค่าเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.6 ชิงคอกเดียว

ชาวบ้านสามารถเก็บหาชิงคอกเดียวได้ในช่วงเดือนมกราคม โดยจะเก็บหาชิงคอกเดียวเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บชิงคอกเดียวจะเก็บเฉพาะลำต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บชิงคอกเดียว มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บชิงคอกเดียวเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาชิงคอกเดียว เท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณชิงคอกเดียวทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำปู-เขายามีค่าเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.7 ไฟเดือนห้า

ชาวบ้านสามารถเก็บหาไฟเดือนห้าได้ในช่วงเดือนมกราคม โดยจะเก็บหาไฟเดือนห้าเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บไฟเดือนห้าจะเก็บเฉพาะเถา

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บไฟเดือนห้า มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บไฟเดือนห้าเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาไฟเดือนห้าเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณไฟเดือนห้าทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำปู-เขายามีค่าเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.8 หมากหมก

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหมากหมกได้ในช่วงเดือนมกราคม โดยจะเก็บหาหมากหมกเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหมากหมกจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหมากหมก มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บหมากหมกเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาหมากหมกเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหมากหมกทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำปู-เขายามีค่าเท่ากับ 300 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.9 เกษีย่นาง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาเกษีย่นางได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาเกษีย่นางเพื่อนำมาบริโภค และจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บเกษีย่นางจะเก็บเถาและใบ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บเกษีย่นาง มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บเกษีย่นางเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาเกษีย่นางเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณเกษีย่นางทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำพุ-เขายามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.10 หัวกระดาดแดง

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหัวกระดาดแดงได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาหัวกระดาดแดงเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหัวกระดาดแดงจะเก็บส่วนหัว

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหัวกระดาดแดง มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บหัวกระดาดแดงเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวกระดาดแดง เท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหัวกระดาดแดงทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำพุ-เขายามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.11 หัวกระดาดขาว

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหัวกระดาดขาวได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาหัวกระดาดขาวเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหัวกระดาดขาวจะเก็บเฉพาะส่วนหัว

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหัวกระดาดขาว มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บหัวกระดาดขาวเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวกระดาดขาว เท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหัวกระดาดขาวทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำพุ-เขายามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.12 วานชักมดลูก

ชาวบ้านสามารถเก็บหาวานชักมดลูกได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาวานชักมดลูกเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหาวานชักมดลูกจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหาวานชักมดลูก มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บหาวานชักมดลูกเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาวานชักมดลูกเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณวานชักมดลูกทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.13 เถารางจืด

ชาวบ้านสามารถเก็บหาเถารางจืดได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาเถารางจืดเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหาเถารางจืดจะเก็บทั้งใบและเถา

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหาเถารางจืด มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บหาเถารางจืดเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาเถารางจืดเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณเถารางจืดทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.14 หัวไพล

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหัวไพลได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาหัวไพลเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหาหัวไพลจะเก็บทั้งหัวและใบ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหาหัวไพล มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บหาหัวไพลเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวไพลเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหัวไพลทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.15 กำลิ่งหนุมาน

ชาวบ้านสามารถเก็บหากำลิ่งหนุมานได้ในช่วงเดือนมีนาคม -เมษายน โดยจะเก็บหากำลิ่งหนุมานเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บกำลิ่งหนุมานจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บกำลิ่งหนุมาน มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บกำลิ่งหนุมานเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหากำลิ่งหนุมานเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณกำลิ่งหนุมานทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.16 ใบชะมวงแก่

ชาวบ้านสามารถเก็บหาใบชะมวงแก่ได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาใบชะมวงแก่เพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บใบชะมวงแก่จะเก็บเฉพาะส่วนใบ

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บใบชะมวงแก่ มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บใบชะมวงแก่เฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาใบชะมวงแก่เท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณใบชะมวงแก่ทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.17 ม้ากระทืบโรง

ชาวบ้านสามารถเก็บหากม้ากระทืบโรงได้ในช่วงเดือนมีนาคม -เมษายน โดยจะเก็บหากม้ากระทืบโรงเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บม้ากระทืบโรงจะเก็บเฉพาะเถา

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บม้ากระทืบโรง มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บม้ากระทืบโรงเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหากม้ากระทืบโรงเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณม้ากระทืบโรงทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.18 หัวไอลเหล็ก

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหัวไอลเหล็กได้ในช่วงเดือนมีนาคม -เมษายน โดยจะเก็บหาหัวไอลเหล็กเพื่อนำมาบริโภคนและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหัวไอลเหล็กจะเก็บส่วนหัวและเหง้า

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหัวไอลเหล็ก มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บหัวไอลเหล็กเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวไอลเหล็กเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหัวไอลเหล็กทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

4.2.3.19 สนู่เลือด

ชาวบ้านสามารถเก็บหาสนู่เลือดได้ในช่วงเดือนมีนาคม -เมษายน โดยจะเก็บหาสนู่เลือดเพื่อนำมาบริโภคนและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บสนู่เลือดจะเก็บทั้งต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บสนู่เลือด มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่อบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บสนู่เลือดเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนที่มีการเก็บหาสนู่เลือดเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณสนู่เลือดทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 กิโลกรัมต่อปี

สำหรับลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทยารักษาโรคสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4-5 และตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4-5 ข้อมูลด้านการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทยารักษาโรค

ชนิด	หน่วย	ชาวบ้านที่เก็บหา		ปริมาณเฉลี่ย ต่อ ครัวเรือนที่เก็บหาของป่าชนิดนั้น (หน่วย/ปี)	ปริมาณทั้งหมดและการใช้ประโยชน์ (หน่วย/ปี)				
		ครัวเรือน	ร้อยละ		บริโภค		จำหน่าย		ปริมาณรวมทั้งหมด
					ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	
1. น้ำผึ้ง	ขวด	19	11.11	123	123	5.26	2,211	94.73	2,334
2. สะคร้าน	กก.	2	1.16	162	-	0.00	324	100.00	324
3. ไหลเผือก	กก.	2	1.16	162	-	0.00	324	100.00	324
4. พาโหมคัน	กก.	1	0.58	300	-	0.00	300	100.00	300
5. ย่านอืดลุย	กก.	1	0.58	300	-	0.00	300	100.00	300
6. ชิงคอกเดี่ยว	กก.	1	0.58	300	-	0.00	300	100.00	300
7. ไฟเดือนห้า	กก.	1	0.58	300	-	0.00	300	100.00	300
8. หมากหมก	กก.	1	0.58	300	-	0.00	300	100.00	300
9. เถาย่านาง	กก.	1	0.58	24	-	0.00	24	100.00	24

4.2.4 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าจากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่าพบว่า ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์มีจำนวน 8 ชนิด มีช่วงเดือนการเก็บหาของป่าที่แตกต่างกันและจำนวนครัวเรือนที่เข้าไปเก็บหาของป่าแต่ละชนิด รวมถึงการนำของป่าออกมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือนและจำหน่ายที่ต่างกัน สำหรับของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามากที่สุด คือ ดอกหญ้า และที่เก็บหาน้อยที่สุด คือ ไม้เท้า โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.4.1 ดอกหญ้า

ชาวบ้านสามารถเก็บหาดอกหญ้าได้ในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน โดยจะเก็บหาดอกหญ้าเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บดอกหญ้าจะเก็บเฉพาะดอก

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บดอกหญ้า มี 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.18 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 64.29 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 35.71 และปริมาณการเก็บดอกหญ้าเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาดอกหญ้าเท่ากับ 5,093 ดอกต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณดอกหญ้าทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 71,300 ดอกต่อปี

4.2.4.2 หวายเส้น

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหวายเส้นได้ในช่วงเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม โดยจะเก็บหาหวายเส้นเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหวายเส้นจะเก็บเฉพาะส่วนที่ไม่มีเปลือก

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหวายเส้น มี 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.18 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 64.29 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 35.71 และปริมาณการเก็บหวายเส้นเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหวายเส้นเท่ากับ 582 เมตรต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหวายเส้นทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 8,144 เมตรต่อปี

4.2.4.3 หวายด้าม

ชาวบ้านสามารถเก็บหาหวายด้ามได้ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน โดยจะเก็บหาหวายด้ามเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บหวายด้ามจะเก็บเฉพาะส่วนที่ไม่มีเปลือก

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บหวายค้ำมี 9 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.26 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 88.89 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 11.11 และปริมาณการเก็บหวายค้ำเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหวายค้ำเท่ากับ 757 เมตรต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณหวายค้ำทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 6,816 เมตรต่อปี

4.2.4.4 กลุ่ม

ชาวบ้านสามารถเก็บหากลุ่มได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหากลุ่มเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บกลุ่มจะเก็บเฉพาะลำต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บกลุ่ม มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บกลุ่มเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหากลุ่มเท่ากับ 1,200 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณกลุ่มทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 1,200 ต้นต่อปี

4.2.4.5 ค้ำพร้าว-ขวาน

ชาวบ้านสามารถเก็บหาค้ำพร้าว -ขวานได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาค้ำพร้าว -ขวานเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บค้ำพร้าว -ขวานจะเก็บเฉพาะลำต้นของไม้เนื้อแข็ง

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บค้ำพร้าว -ขวาน มี 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บค้ำพร้าว -ขวานเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาค้ำพร้าว -ขวานเท่ากับ 180 ค้ำต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณค้ำพร้าว -ขวานทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 360 ค้ำต่อปี

4.2.4.6 ค้ำจอบ

ชาวบ้านสามารถเก็บหาค้ำจอบได้ในช่วงเดือนเมษายน โดยจะเก็บหาค้ำจอบเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บค้ำจอบจะเก็บเฉพาะลำต้นของไม้เนื้อแข็ง

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บค้ำจอบ มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บค้ำจอบเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหา

ด้ามจอบเท่ากับ 300 ด้ามต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณด้ามจอบทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 300 ด้ามต่อปี

4.2.4.7 ไม้ไผ่

ชาวบ้านสามารถเก็บหาไม้ไผ่ได้ในช่วงเดือนเมษายน โดยจะเก็บหาไม้ไผ่เพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บไม้ไผ่จะเก็บเฉพาะส่วนลำต้น

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บไม้ไผ่ มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บไม้ไผ่เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาไม้ไผ่เท่ากับ 60 ต้นต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณไม้ไผ่ทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 60 ต้นต่อปี

4.2.4.8 ไม้เท้า

ชาวบ้านสามารถเก็บหาไม้เท้าได้ตลอดทั้งปี โดยจะเก็บหาไม้เท้าเพื่อนำมาอุปโภคและจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในพื้นที่ วิธีการเก็บไม้เท้าจะเก็บเฉพาะรากหรือแก่นไม้

จากการสำรวจผู้ที่เข้ามาเก็บไม้เท้า มี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของจำนวนประชากรที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งปริมาณที่เก็บหาเพื่อจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 100 และเพื่ออุปโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 0 และปริมาณการเก็บไม้เท้าเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาไม้เท้าเท่ากับ 24 อันต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณไม้เท้าทั้งหมดที่กลุ่มประชากรเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีค่าเท่ากับ 24 อันต่อปี

สำหรับลักษณะการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4-7 และตารางที่ 4-8)

ตารางที่ 4-7 ข้อมูลด้านการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ชนิด	หน่วย	ชาวบ้านที่เก็บหา		ปริมาณเฉลี่ย ต่อ ครัวเรือนที่เก็บหาของป่าชนิดนั้น (หน่วย/ปี)	ปริมาณทั้งหมดและการใช้ประโยชน์ (หน่วย/ปี)				
					อุปโภค		จำหน่าย		ปริมาณรวมทั้งหมด
					ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	
1. ดอกหญ้า	ดอก	14	8.18	5,093	25,461	35.71	45,839	64.29	71,300
2. หวายเส้น	เมตร	14	8.18	582	2,908	35.71	5,236	64.29	8,144
3. หวายด้าม	เมตร	9	5.26	757	757	11.11	6,059	88.89	6,816
4. คลุ้ม	ต้น	1	0.58	1,200	-	0.00	1,200	100.00	1,200
5. ด้ามพรวน-ขวาน	ด้าม	2	1.16	180	-	0.00	360	100.00	360
6. ด้ามจอบ	ด้าม	1	0.58	300	-	0.00	300	100.00	300

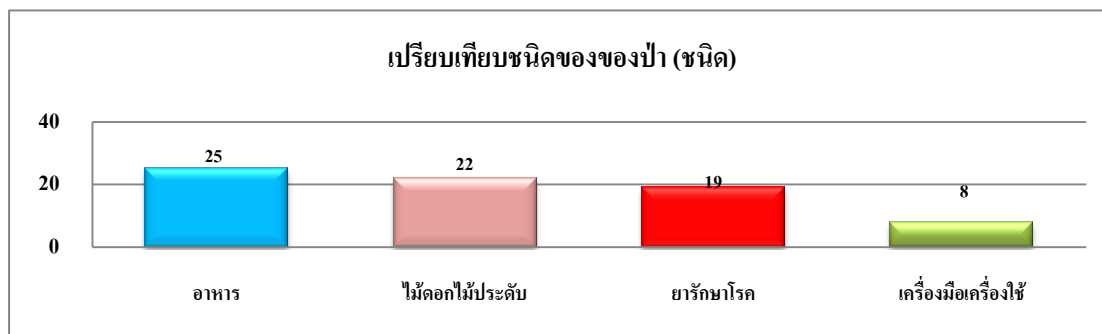
ชนิด	หน่วย	ชาวบ้านที่เก็บหา		ปริมาณเฉลี่ย ต่อ ครัวเรือนที่เก็บหา ของป่าชนิดนั้น (หน่วย/ปี)	ปริมาณทั้งหมดและการใช้ประโยชน์ (หน่วย/ปี)				
		ครัวเรือน	ร้อยละ		อุปโภค		จำหน่าย		ปริมาณรวม ทั้งหมด
					ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	
7. ไม้ไผ่	ตัน	1	0.58	60	-	0.00	60	100.00	60
8. ไม้เท้า	อัน	1	0.58	24	-	0.00	24	100.00	24

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลใน โปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลร้อยละ)

ตารางที่ 4-8 ช่วงเดือนที่เก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ชนิด	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ดอกหญ้า												
2. หวายเส้น												
3. หวายค้ำ												
4. คลุ้ม												
5. ค้ำพร้าว-ขวาน												
6. ค้ำจอบ												
7. ไม้ไผ่												
8. ไม้เท้า												

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าจากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่าพบว่า ของป่าทั้ง 4 ประเภทที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์มีทั้งหมด 74 ชนิด สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร มีจำนวน 25 ชนิด ไม้ดอกไม้ประดับมีจำนวน 22 ชนิด ยารักษาโรคมีจำนวน 19 ชนิด และเครื่องมือเครื่องใช้มีจำนวน 8 ชนิด สำหรับประเภทของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามากที่สุด คือ อาหาร และที่เก็บหาน้อยที่สุด คือ เครื่องมือเครื่องใช้ สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 4-2

ภาพที่ 4-2 เปรียบเทียบจำนวนชนิดของป่าทั้ง 4 ประเภท

4.3 ผลการวัดรายได้ของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

4.3.1 รายได้รวมของการเก็บหาของป่า

สำหรับการศึกษารายได้ของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าเพื่อนำมาอุปโภค บริโภค และจำหน่ายจะประเมินตามประเภทของการใช้ประโยชน์ ทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร ไม้ดอกไม้ประดับ ยารักษาโรค และเครื่องมือเครื่องใช้ โดยแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1.1 รายได้รวมของการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร

รายได้ของของป่าประเภทอาหารจากการเก็บหาของชาวบ้านในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าเพื่อนำมาอุปโภค บริโภคและจำหน่าย สามารถคิดเป็น รายได้ของของป่าประเภทอาหารแต่ละชนิด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) สะตอ

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของสะตอ โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 1-7 บาทต่อฝัก เฉลี่ยเท่ากับ 3.76 บาทต่อฝัก รายได้จากการเก็บหาสะตอเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาสะตอเท่ากับ 16,387 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายสะตอในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของสะตอทั้งหมดเท่ากับ 1,081,557 บาทต่อปี

2) กล้วยป่า

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของกล้วยป่า โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 8-40 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 15.38 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหากล้วยป่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหากล้วยป่าเท่ากับ 20,119 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายกล้วยป่าในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของกล้วยป่าทั้งหมดเท่ากับ 663,923 บาทต่อปี

3) เนียง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของเนียง โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 10-40 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 20.85 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาเนียงเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาเนียงเท่ากับ 24,257 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายเนียงในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของเนียงทั้งหมดเท่ากับ 679,202 บาทต่อปี

4) ปุคซ้าง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของปุคซ้าง โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 10-40 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 19.23 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาปุคซ้างเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาปุคซ้างเท่ากับ 9,085 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายปุคซ้างในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของปุคซ้างทั้งหมดเท่ากับ 308,906 บาทต่อปี

5) หน่อไม้

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหน่อไม้ โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 6-40 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 20.10 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาหน่อไม้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาหน่อไม้เท่ากับ 10,557 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายหน่อไม้ในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของหน่อไม้ทั้งหมดเท่ากับ 211,143 บาทต่อปี

6) ผักกูด

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของผักกูด โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 5-15 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 10 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาผักกูดเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาผักกูดเท่ากับ 12,330 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายผักกูดในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของผักกูดทั้งหมดเท่ากับ 98,640 บาทต่อปี

7) เต่าร้าง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของเต่าร้าง โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 10-40 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 23.75 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาเต่าร้างเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาเต่าร้างเท่ากับ 8,134 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายเต่าร้างในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของเต่าร้างทั้งหมดเท่ากับ 105,740 บาทต่อปี

8) เหยียง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของเหยียง โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 30-120 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 91.03 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาเหยียงเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาเหยียงเท่ากับ 13,781 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายเหยียงในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของเหยียงทั้งหมดเท่ากับ 427,198 บาทต่อปี

9) ระกำ

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของระกำ โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 15-25 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 20 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหระกำเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหระกำเท่ากับ 4,849 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายระกำในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของระกำทั้งหมดเท่ากับ 33, 940 บาทต่อปี

10) บอนส้ม

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของบอนส้ม โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 30-40 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 35 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหบอนส้มเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหบอนส้ม เท่ากับ 2,048 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายบอนส้มในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของบอนส้มทั้งหมดเท่ากับ 22,530 บาทต่อปี

11) ลูกกอก

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของลูกกอก โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 50 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาลูกกอกเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาลูกกอกเท่ากับ 22,500 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายลูกกอกในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของลูกกอกทั้งหมดเท่ากับ 22,500 บาทต่อปี

12) กลอย

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของกลอย โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 50 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหากลอยเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหากลอยเท่ากับ 10,750 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายกลอยในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของกลอยทั้งหมดเท่ากับ 21,500 บาทต่อปี

13) พาโหม

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของพาโหม โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 100 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหพาโหมเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหพาโหมเท่ากับ 14,775 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายพาโหมในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของพาโหมทั้งหมดเท่ากับ 29,550 บาทต่อปี

14) ผักกาดนกเขา

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของผักกาดนกเขา โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 5 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาผักกาดนกเขาเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาผักกาดนกเขาเท่ากับ 230 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายผักกาดนกเขาในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของผักกาดนกเขาทั้งหมดเท่ากับ 1,150 บาทต่อปี

15) ผักไห

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของผักไห โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 25 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาผักไหเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาผักไหเท่ากับ 2,725 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายผักไหในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของผักไหทั้งหมดเท่ากับ 5,450 บาทต่อปี

16) บัวบก

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของบัวบก โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 5-30 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 17.50 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาบัวบกเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาบัวบกเท่ากับ 680 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายบัวบกในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของบัวบกทั้งหมดเท่ากับ 2,040 บาทต่อปี

17) ลูกฉิ่ง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของลูกฉิ่ง โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 40 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาลูกฉิ่งเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาลูกฉิ่งเท่ากับ 5,120 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายลูกฉิ่งในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของลูกฉิ่งทั้งหมดเท่ากับ 5,120 บาทต่อปี

18) เอื้องช้าง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของเอื้องช้าง โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 45 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาเอื้องช้างเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาเอื้องช้างเท่ากับ 1,080 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายเอื้องช้างในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของเอื้องช้างทั้งหมดเท่ากับ 1,080 บาทต่อปี

19) ดิปลี

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของดิปลี โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 50 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาดิปลีเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาดิปลี

เท่ากับ 1,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายคิปลิในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของคิปลิทั้งหมดเท่ากับ 2,000 บาทต่อปี

20) ส้มเขียว

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของส้มเขียว โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 45 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาส้มเขียวเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหา ส้มเขียวเท่ากับ 1,620 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายส้มเขียวในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของส้มเขียวทั้งหมดเท่ากับ 1,620 บาทต่อปี

21) มะปราง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของมะปราง โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 40 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหามะปรางเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหา มะปรางเท่ากับ 1,920 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายมะปรางในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของมะปรางทั้งหมดเท่ากับ 1,920 บาทต่อปี

22) ย่านนาง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของย่านนาง โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 40 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาย่านนางเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาย่านนาง เท่ากับ 640 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายย่านนางในพื้นที่ได้ รายได้ของย่านนางทั้งหมดเท่ากับ 640 บาทต่อปี

23) ยอดมะกอก

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของยอดมะกอก โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 30 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหายอดมะกอกเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหา ยอดมะกอก เท่ากับ 360 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายยอดมะกอกในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของยอดมะกอกทั้งหมดเท่ากับ 360 บาทต่อปี

24) ผักแมะ

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของผักแมะ โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 40 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาผักแมะเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหา ผักแมะเท่ากับ 480 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายผักแมะในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของผักแมะทั้งหมดเท่ากับ 480 บาทต่อปี

25) ยอดลำแพ้ง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของยอดลำแพ้ง โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้า คนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคา 30 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหายยอดลำแพ้งเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหายยอดลำแพ้งเท่ากับ 180 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายยอดลำแพ้งในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของยอดลำแพ้งทั้งหมดเท่ากับ 180 บาทต่อปี

สำหรับรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหายของป่าประเภทอาหารสุรูปดังตารางที่ 4-9 และตารางที่ 4-10

ตารางที่ 4-9 ปริมาณ ราคา และรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหายของป่าประเภทอาหาร

ชนิด	หน่วย	ครัวเรือน	ราคาเฉลี่ย (บาท/หน่วย)	ปริมาณเฉลี่ย (หน่วย/ครัวเรือน/ปี)	รายได้เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	ปริมาณทั้งหมด (หน่วย/ปี)	รายได้ทั้งหมด (บาท/ปี)
1. สะตอ	ฝัก	66	3.76	4,355	16,387	287,410	1,081,557
2. กล้วยป่า	กก.	33	15.38	1,204	20,119	39,720	663,923
3. เนียง	กก.	28	20.85	845	24,257	23,655	679,202
4. ปูดช้าง	กก.	34	19.23	595	9,085	20,214	308,906
5. หน่อไม้	กก.	20	20.10	510	10,557	10,206	211,143
6. ผักกูด	กก.	8	10.00	918	12,330	7,344	98,640
7. เต่าร้าง	กก.	13	23.75	371	8,134	4,828	105,740
8. เถรียง	กก.	31	91.03	153	13,781	4,743	427,198
9. ระกำ	กก.	7	20.00	253	4,849	1,770	33,940
10. บอนส้ม	กก.	11	35.00	57	2,048	630	22,530
11. ลูกกอก	กก.	1	50.00	450	22,500	450	22,500
12. กลอย	กก.	2	50.00	215	10,750	430	21,500
13. พาโหม	กก.	2	100.00	148	14,775	296	29,550
14. ผักกาดคนเขา	กก.	5	5.00	46	230	230	1,150
15. ผักไห	กก.	2	25.00	109	2,725	218	5,450
16. บัวบก	กก.	3	17.50	56	680	168	2,040
17. ลูกลิง	กก.	1	40.00	128	5,120	128	5,120
18. เอื้องช้าง	กก.	1	45.00	48	1,080	48	1,080
19. ดิบลิ	กก.	2	50.00	20	1,000	40	2,000
20. ส้มเกียบ	กก.	1	45.00	36	1,620	36	1,620
21. มะปราง	กก.	1	40.00	24	1,920	24	1,920
22. เถ่าข่านาง	กก.	1	40.00	16	640	16	640
23. ยอดมะกอก	กก.	1	30.00	12	360	12	360
24. ผักมะ	กก.	1	40.00	12	480	12	480
25. ยอดลำแพ้ง	กก.	1	30.00	6	180	6	180
รวม							3,728,368

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลราคา)

จากรายได้ของป่าประเภทอาหารช้างต้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของ ทรัพยากรป่าไม้ในด้านความหลากหลายของพืชอาหารในพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหารมาบริโภคและจำหน่าย เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน หากไม่มีทรัพยากรดังกล่าวก็จะเห็นได้ว่า ในแต่ละปีชาวบ้านต้อง มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในการซื้ออาหารมาบริโภคในพื้นที่ ถือได้ว่าทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่มีความสำคัญและเป็นแหล่งอาหารให้กับชาวบ้านเป็นอันดับต้นๆ ซึ่งเมื่อคำนวณรายได้ของของป่าแต่ละชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บหา ก็จะแสดงถึงการกระจาย รายได้ที่เกิดขึ้นของของป่าแต่ละชนิดในแต่ละเดือน และรายได้เฉลี่ยในรอบปี เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งพาประโยชน์จากป่าของชาวบ้านในพื้นที่สรุปได้ดังตารางที่ 4-10

ตารางที่ 4-10 รายได้ทั้งหมดของการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทอาหารแยกชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บ (บาทต่อปี)

หน่วย: บาท/ปี

ชนิด	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. สะตอ							360,519.00	360,519.00	360,519.00			
2. ก้อยป่า	55,326.88	55,326.88	326.88	55,326.88	326.88	55,326.88	326.88	55,326.88	326.88	55,326.88	326.88	55,326.88
3. เนียง							55,326.88	55,326.88				
4. ปูดช้าง	25,742.13	25,742.13	25,742.13	25,742.13	25,742.13	25,742.13	25,742.13	25,742.13	25,742.13	25,742.13	25,742.13	25,742.13
5. หมอไม้							52,785.80	52,785.80	52,785.80	52,785.80		
6. หักกูด	8,220.00	8,220.00	8,220.00	8,220.00	8,220.00	8,220.00	8,220.00	8,220.00	8,220.00	8,220.00	8,220.00	8,220.00
7. เต่าร้าง	8,811.67	811.67	8,811.67	811.67	8,811.67	811.67	8,811.67	811.67	8,811.67	811.67	8,811.67	811.67
8. เหยียง			213,598.97	213,598.97								
9. ระวัง				33,940.00								
10. บอนส้ม	1,877.50	1,877.50	1,877.50	1,877.50	1,877.50	1,877.50	1,877.50	1,877.50	1,877.50	1,877.50	1,877.50	1,877.50
11. ลูกกอก	1,875.00	1,875.00	1,875.00	1,875.00	1,875.00	1,875.00	1,875.00	1,875.00	1,875.00	1,875.00	1,875.00	1,875.00
12. กลอย										7,166.67	7,166.67	7,166.67
13. พาโหม	2,462.50	2,462.50	2,462.50	2,462.50	2,462.50	2,462.50	2,462.50	2,462.50	2,462.50	2,462.50	2,462.50	2,462.50
14. หักกาดนกเขา	95.83	95.83	95.83	95.83	95.83	95.83	95.83	95.83	95.83	95.83	95.83	95.83
15. หักไผ่	454.17	454.17	454.17	454.17	454.17	454.17	454.17	454.17	454.17	454.17	454.17	454.17
16. บัวบก	170.00	170.00	170.00	170.00	170.00	170.00	170.00	170.00	170.00	170.00	170.00	170.00
17. ลูกจิ้ง	426.67	426.67	426.67	426.67	426.67	426.67	426.67	426.67	426.67	426.67	426.67	426.67
18. เอื้องช้าง	90.00	90.00	90.00	90.00	90.00	90.00	90.00	90.00	90.00	90.00	90.00	90.00
19. คีปี่	166.67	166.67	166.67	166.67	166.67	166.67	166.67	166.67	166.67	166.67	166.67	166.67
20. ส้มเกี้ยว	135.00	135.00	135.00	135.00	135.00	135.00	135.00	135.00	135.00	135.00	135.00	135.00
21. มะพร้าว							960.00	960.00				
22. ช่านนาง	53.33	53.33	53.33	53.33	53.33	53.33	53.33	53.33	53.33	53.33	53.33	53.33
23. ขอมะกอก	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00
24. หักมะ	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00
25. ขอลำพัง	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00
รวม	105,992	97,992	264,591	345,531	50,992	97,992	520,584	567,584	464,297	157,945	58,159	105,159

การเก็บหาของป่าประเภทอาหารของชาวบ้านจากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า พบว่าชาวบ้านมีการเก็บสะสมมากที่สุด คิดเป็น รายได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,081,557 บาทต่อปี รองลงมา คือ เนียงกับกล้วยป่า มีรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 679,202 บาทต่อปี และ 663,923 บาทต่อปี ตามลำดับ และของป่าประเภทอาหารที่ชาวบ้านเก็บหามี รายได้ น้อยที่สุด คือ ยอดลำเพ็งคิดเป็น รายได้ทั้งหมดเท่ากับ 180 บาทต่อปี

จากรายได้ทางด้านเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร ทั้งหมด 25 ชนิด คิดเป็น รายได้ ทางด้านเศรษฐกิจรวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 21,803 บาทต่อปี และคิดเป็น รายได้ รวม ทั้งหมดเท่ากับ 3,728,368 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 310,697 บาท โดยช่วงเดือนกรกฎาคม สิงหาคม และกันยายน เป็นช่วงเดือนที่มีรายได้การเก็บหามากที่สุด ตามลำดับ ส่วนเดือนพฤษภาคม มีรายได้การเก็บหาน้อยที่สุด

4.3.1.2 รายได้รวมของการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ

รายได้ของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับจากการเก็บหาของชาวบ้านในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า เพื่อนำมาอุปโภค บริโภคและจำหน่าย สามารถคิดเป็น รายได้ของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับแต่ละชนิด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) จันทน์ผา

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของจันทน์ผา โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 300-1,200 บาทต่อต้น เฉลี่ยเท่ากับ 728.57 บาทต่อต้น รายได้จากการเก็บหาจันทน์ผาเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาจันทน์ผา เท่ากับ 124,898 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายจันทน์ผาในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของจันทน์ผาทั้งหมดเท่ากับ 874,284 บาทต่อปี

2) จันท์แดง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของจันท์แดง โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 200-2,500 บาทต่อต้น เฉลี่ยเท่ากับ 1,540 บาทต่อต้น รายได้จากการเก็บหาจันท์แดงเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาจันท์แดง เท่ากับ 115,115 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายจันท์แดงในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของจันท์แดงทั้งหมดเท่ากับ 1,381,380 บาทต่อปี

3) กล้วยไม้

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของกล้วยไม้ โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคา 500 บาทต่อต้น รายได้จากการเก็บหากล้วยไม้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหากล้วยไม้ เท่ากับ 87,000 บาทต่อปี เมื่อ

นำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายกล้วยไม้ในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของกล้วยไม้ทั้งหมดเท่ากับ 348,000 บาทต่อปี

4) หางกระรอก

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหางกระรอก โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคา 100 บาทต่อต้น รายได้จากการเก็บหาหางกระรอกเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาหางกระรอก เท่ากับ 56,800 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายหางกระรอกในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของหางกระรอกทั้งหมดเท่ากับ 56,800 บาทต่อปี

5) หัวสีดา

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหัวสีดา โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคา 100 บาทต่อต้น รายได้จากการเก็บหาหัวสีดาเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาหัวสีดา เท่ากับ 6,286 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขาย หัวสีดาในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของหัวสีดาทั้งหมดเท่ากับ 44,000 บาทต่อปี

6) สร้อยนางกลอง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของสร้อยนางกลอง โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคา 500 บาทต่อต้น รายได้ การเก็บหาสร้อยนางกลองเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาสร้อยนางกลอง เท่ากับ 111,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายสร้อยนางกลองในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของสร้อยนางกลองทั้งหมดเท่ากับ 111,000 บาทต่อปี

7) ต้นสีเหลี่ยม

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของต้นสีเหลี่ยม โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคา 200 บาทต่อต้น รายได้จากการเก็บหาต้นสีเหลี่ยมเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาต้นสีเหลี่ยม เท่ากับ 40,800 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายต้นสีเหลี่ยมในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของต้นสีเหลี่ยมทั้งหมดเท่ากับ 40,800 บาทต่อปี

8) ว่านหางช้าง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของ ว่านหางช้าง โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 200-3,000 บาทต่อต้น เฉลี่ยเท่ากับ 1,800 บาทต่อต้น รายได้ การเก็บหา ว่านหางช้าง เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาว่านหางช้างเท่ากับ 37,200 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายว่านหางช้างในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของว่านหางช้างทั้งหมดเท่ากับ 334,800 บาทต่อปี

9) ข้าหลวงหลังลาย

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของข้าหลวงหลังลาย โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 100 บาท ต่อตัน รายได้จากการเก็บหาข้าหลวงหลังลายเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาข้าหลวงหลังลาย เท่ากับ 6,200 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายข้าหลวงหลังลายในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของข้าหลวงหลังลายทั้งหมดเท่ากับ 18,600 บาทต่อปี

10) ปรง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของปรง โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 100-1,500 บาทต่อตัน เฉลี่ยเท่ากับ 800 บาทต่อตัน รายได้จากการเก็บหาปรงเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาปรง เท่ากับ 73,600 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายปรงในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของปรงทั้งหมดเท่ากับ 147,200 บาทต่อปี

11) สร้อยนารี

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของสร้อยนารี โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 500 บาทต่อตัน รายได้จากการเก็บหาสร้อยนารีเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาสร้อยนารี เท่ากับ 60,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายสร้อยนารีในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ ของ สร้อยนารี ทั้งหมด เท่ากับ 60,000 บาทต่อปี

12) เกล็ดปลา

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของเกล็ดปลา โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคา 200 บาทต่อตัน รายได้จากการเก็บหาเกล็ดปลาเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาเกล็ดปลา เท่ากับ 24,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายเกล็ดปลาในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของเกล็ดปลาทั้งหมดเท่ากับ 24,000 บาทต่อปี

13) หัวร้อยรู

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหัวร้อยรู โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคา 500 บาทต่อตัน รายได้จากการเก็บหาหัวร้อยรูเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาหัวร้อยรู เท่ากับ 60,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายหัวร้อยรูในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของหัวร้อยรู ทั้งหมดเท่ากับ 60,000 บาทต่อปี

14) เขากวางอ่อน

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของเขากวางอ่อน โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 300-500 บาทต่อตัน เฉลี่ยเท่ากับ 416.67 บาทต่อตัน รายได้ การเก็บหาเขากวางอ่อนเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาเขากวางอ่อนเท่ากับ 11,528 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายเขากวางอ่อนในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของเขากวางอ่อนทั้งหมดเท่ากับ 34,584 บาทต่อปี

15) ไทรรัมย์

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของไทรรัมย์ โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคา 1,500 บาทต่อตัน รายได้ การเก็บหาไทรรัมย์เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาไทรรัมย์เท่ากับ 57,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายไทรรัมย์ในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของไทรรัมย์ทั้งหมดเท่ากับ 114,000 บาทต่อปี

16) หางสิง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหางสิง โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคา 1,200 บาทต่อตัน รายได้ การเก็บหาหางสิงเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาหางสิงเท่ากับ 35,400 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายหางสิงในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของหางสิงทั้งหมดเท่ากับ 70,800 บาทต่อปี

17) รongเท้านารี

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของรongเท้านารี โดยมีพ่อค้า คนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 200-500 บาทต่อตัน เฉลี่ยเท่ากับ 333.33 บาทต่อตัน รายได้ การเก็บหารongเท้านารีเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหารongเท้านารี เท่ากับ 4,889 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายรongเท้านารีในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของรongเท้านารีทั้งหมดเท่ากับ 14,667 บาทต่อปี

18) นางคลี่

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของนางคลี่ โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 800 บาทต่อตัน รายได้ การเก็บหานางคลี่เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหานางคลี่เท่ากับ 14,400 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายนางคลี่ในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของนางคลี่ทั้งหมดเท่ากับ 28,800 บาทต่อปี

19) นางคล้าย

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของนางคล้าย โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 800 บาทต่อตัน รายได้จากการเก็บหานางคล้ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหานางคล้าย เท่ากับ 9,600 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายนางคล้ายในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของนางคล้ายทั้งหมดเท่ากับ 19,200 บาทต่อปี

20) จันทร์หอม

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของจันทร์หอม โดยมี พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 2,000 บาทต่อตัน รายได้จากการเก็บหาจันทร์หอมเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาจันทร์หอมเท่ากับ 25,200 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายจันทร์หอมในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของจันทร์หอมทั้งหมดเท่ากับ 25,200 บาทต่อปี

21) หางหนู

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหางหนู โดยมี พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 1,200 บาทต่อตัน รายได้จากการเก็บหาหางหนูเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหางหนูเท่ากับ 21,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายหางหนูในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของหางหนูทั้งหมดเท่ากับ 42,000 บาทต่อปี

22) เตยหนู

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของเตยหนู โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 500 บาทต่อตัน รายได้จากการเก็บหาเตยหนูเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาเตยหนูเท่ากับ 3,500 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายเตยหนูในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของเตยหนูทั้งหมดเท่ากับ 3,500 บาทต่อปี

สำหรับรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับสรุปดังตารางที่ 4-11 และตารางที่ 4-12

ตารางที่ 4-11 ปริมาณ ราคา และ รายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ

ชนิด	หน่วย	ครัวเรือน	ราคาเฉลี่ย (บาท)	ปริมาณเฉลี่ย (หน่วย/ครัวเรือน/ปี)	รายได้เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ ปี)	ปริมาณทั้งหมด (หน่วย/ปี)	รายได้ทั้งหมด (บาท/ปี)
1. จันทน์ผา	ตัน	7	728.57	171	124,898	1,200	874,284
2. จันทน์แดง	ตัน	12	1,540.00	75	115,115	897	1,381,380
3. กัลยไม้	ตัน	4	500.00	174	87,000	696	348,000
4. หางกระรอก	กอ	1	100.00	568	56,800	568	56,800
5. หัวสีดา	ตัน	7	100.00	63	6,286	440	44,000
6. สร้อยนางกลอง	ตัน	1	500.00	222	111,000	222	111,000
7. ต้นสี่เหลี่ยม	กอ	1	200.00	204	40,800	204	40,800
8. ว่านหางช้าง	กอ	9	1,800.00	21	37,200	186	334,800
9. ข้าหลวงหลังลาย	ตัน	3	100.00	62	6,200	186	18,600
10. พรัง	ตัน	2	800.00	92	73,600	184	147,200
11. สร้อยนารี	ตัน	1	500.00	120	60,000	120	60,000
12. เกล็ดปลา	ตัน	1	200.00	120	24,000	120	24,000
13. หัวร้อยรู	กอ	1	500.00	120	60,000	120	60,000
14. เขากวางอ่อน	ตัน	3	416.67	28	11,528	83	34,584
15. ไทรร่ม	ตัน	2	1,500.00	38	57,000	76	114,000
16. หางสิง	ช่อ	2	1,200.00	30	35,400	59	70,800
17. รองเท้านารี	กอ	3	333.33	15	4,889	44	14,667
18. นางคลี่	ตัน	2	800.00	18	14,400	36	28,800
19. นางกลาย	ตัน	2	800.00	12	9,600	24	19,200
20. จันทน์หอม	ช่อ	1	1,200.00	21	25,200	21	25,200
21. หางหนู	ตัน	2	2,000.00	11	21,000	21	42,000
22. เตยหนู	กอ	1	500.00	7	3,500	7	3,500
รวม							3,853,615

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปัดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลราคา)

จากรายได้ของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับข้างต้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึง คุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ในด้านความหลากหลายของพืชไม้ดอกไม้ประดับในพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับมาประดับตกแต่งบ้านเรือนและจำหน่าย เป็นทั้งการประหยัดค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน หากไม่มีทรัพยากรดังกล่าวก็จะเห็นได้ว่า ในแต่ละปีชาวบ้านต้องขาดรายได้เป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่มีความสำคัญต่อการสร้างความสุนทรียภาพให้กับบ้านเรือนก็กล่าวได้ ซึ่งเมื่อคำนวณรายได้ของของป่าแยกชนิด

ต่อเนื่องตามฤดูกาลที่เก็บหา แสดงถึงการกระจาย รายได้ที่เกิดขึ้นของของป่าแต่ละชนิดในแต่ละเดือน และรายได้เฉลี่ยในรอบปี

ตารางที่ 4-12 รายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับแยกชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บ (บาท/ปี)

หน่วย: บาท/ปี

ชนิด	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. จันทน์ผา	72,857	72,857	72,857	72,857	72,857	72,857	72,857	72,857	72,857	72,857	72,857	72,857
2. จันทน์แดง			690,690	690,690								
3. กล้วยไม้	29,000	29,000	29,000	29,000	29,000	29,000	29,000	29,000	29,000	29,000	29,000	29,000
4. หางกระรอก			28,400	28,400								
5. หัวสีลา	3,667	3,667	3,667	3,667	3,667	3,667	3,667	3,667	3,667	3,667	3,667	3,667
6. สร้อยนางกลอง	9,250	9,250	9,250	9,250	9,250	9,250	9,250	9,250	9,250	9,250	9,250	9,250
7. ต้นสี่เหลี่ยม	3,400	3,400	3,400	3,400	3,400	3,400	3,400	3,400	3,400	3,400	3,400	3,400
8. ว่านหางช้าง	27,900	27,900	27,900	27,900	27,900	27,900	27,900	27,900	27,900	27,900	27,900	27,900
9. ข้าหลวงหลังลาย	1,550	1,550	1,550	1,550	1,550	1,550	1,550	1,550	1,550	1,550	1,550	1,550
10. ปรง	12,267	12,267	12,267	12,267	12,267	12,267	12,267	12,267	12,267	12,267	12,267	12,267
11. สร้อยนารี	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000
12. เกตุศปลา				24,000								
13. หัวร้อยรู	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000
14. เขากวางอ่อน	2,882	2,882	2,882	2,882	2,882	2,882	2,882	2,882	2,882	2,882	2,882	2,882
15. ไทรรม	9,500	9,500	9,500	9,500	9,500	9,500	9,500	9,500	9,500	9,500	9,500	9,500
16. หางสิง	5,900	5,900	5,900	5,900	5,900	5,900	5,900	5,900	5,900	5,900	5,900	5,900
17. รองเท้านารี	1,222	1,222	1,222	1,222	1,222	1,222	1,222	1,222	1,222	1,222	1,222	1,222
18. นางคลี่	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400
19. นางกลาย	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600
20. จันทน์หอม	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100
21. หางหนู	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500	3,500
22. เตยหนู				3,500								
รวม	198,995	198,995	918,085	945,585	198,995	198,995	198,995	198,995	198,995	198,995	198,995	198,995

การเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับของชาวบ้านจากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า พบว่า ชาวบ้านเก็บหาจันทน์แดงมีรายได้มากที่สุด คิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,381,380 บาทต่อปี รองลงมา คือ จันทน์ผาและกล้วยไม้ มีรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 874,284 บาทต่อปี และ 348,000 บาทต่อปี ตามลำดับ และของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับที่ชาวบ้านเก็บหา มีรายได้น้อยที่สุด คือ เตยหนู คิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 3,500 บาทต่อปี

จากรายได้ทางด้านเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ ทั้งหมด 22 ชนิด คิดเป็นรายได้ทางด้านเศรษฐกิจรวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 22,535 บาทต่อปี และคิดเป็นรายได้รวมทั้งหมดเท่ากับ 3,853,615 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อเดือน เท่ากับ 321,134 บาท โดยช่วงเดือน

มีนาคมและเดือนเมษายน เป็นช่วงเดือนที่มีรายได้การเก็บหามากที่สุด ตามลำดับ ส่วนช่วงเดือนที่เหลือมีรายได้การเก็บหาเท่ากัน

4.3.1.3 รายได้รวมของการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค

รายได้ของของป่าประเภทยารักษาโรคจากการเก็บหาของชาวบ้านในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่ -เขาย่าเพื่อนำมาอุปโภค บริโภคและจำหน่าย สามารถคิดเป็น รายได้ของป่าประเภทยารักษาโรคแต่ละชนิด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) น้ำผึ้ง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของน้ำผึ้ง โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 300-600 บาทต่อขวด เฉลี่ยเท่ากับ 483.33 บาทต่อขวด รายได้การเก็บหาน้ำผึ้งเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาน้ำผึ้งเท่ากับ 59,373 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อมหาน้ำผึ้งในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของน้ำผึ้งทั้งหมดเท่ากับ 1,128,092 บาทต่อปี

2) สะคร้าน

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของสะคร้าน โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 25-50 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 37.50 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาสะคร้านเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาสะคร้านเท่ากับ 6,075 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อมหาน้ำผึ้งในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของสะคร้านทั้งหมดเท่ากับ 12,150 บาทต่อปี

3) ไหลเผือก

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของไหลเผือก โดยมี พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 25-50 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 37.50 บาทต่อกิโลกรัม รายได้ การเก็บหาไหลเผือกเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาไหลเผือก เท่ากับ 6,075 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อมหาน้ำผึ้งในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของไหลเผือกทั้งหมดเท่ากับ 12,150 บาทต่อปี

4) พาโหมตัน

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของพาโหมตัน โดยมี พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 25 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาพาโหมตันเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาพาโหมตัน เท่ากับ 7,500 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อมหาน้ำผึ้งในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของพาโหมตันทั้งหมดเท่ากับ 7,500 บาทต่อปี

5) ย่านอึกลุย

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของย่านอึกลุย โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 25 บาทต่อดัน รายได้จากการเก็บหาย่านอึกลุยเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาย่านอึกลุย เท่ากับ 7,500 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายย่าน อึกลุยในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของย่านอึกลุย ทั้งหมด เท่ากับ 7,500 บาทต่อปี

6) ชิงดอกเดียว

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของชิงดอกเดียว โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 25 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาชิงดอกเดียวเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาชิงดอกเดียว เท่ากับ 7,500 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้จากการซื้อขายชิงดอกเดียวในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของชิงดอกเดียวทั้งหมดเท่ากับ 7,500 บาทต่อปี

7) ไฟเดือนห้า

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของไฟเดือนห้า โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 25 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาไฟเดือนห้าเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาไฟเดือนห้าเท่ากับ 7,500 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายไฟเดือนห้าในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของไฟเดือนห้าทั้งหมดเท่ากับ 7,500 บาทต่อปี

8) หมากหมก

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหมากหมก โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 25 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาหมากหมกเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาหมากหมก เท่ากับ 7,500 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายหมากหมกในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของหมากหมกทั้งหมดเท่ากับ 7,500 บาทต่อปี

9) เถาย่านาง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของเถาย่านาง โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 20 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาเถาย่านางเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาเถาย่านาง เท่ากับ 480 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายเถาย่านางในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของเถาย่านาง ทั้งหมด เท่ากับ 480 บาทต่อปี

10) หัวกระดาดแดง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหัวกระดาดแดง โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 20 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาหัวกระดาดแดงเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวกระดาดแดงเท่ากับ

480 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายหัวกระดาดแดงในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของหัวกระดาดแดงทั้งหมดเท่ากับ 480 บาทต่อปี

11) หัวกระดาดขาว

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหัวกระดาดขาว โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 20 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาหัวกระดาดขาวเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวกระดาดขาว เท่ากับ 480 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายหัวกระดาดขาวในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของหัวกระดาดขาวทั้งหมดเท่ากับ 480 บาทต่อปี

12) ว่านชักมดลูก

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของว่านชักมดลูก โดยมีพ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 100 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาว่านชักมดลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาว่านชักมดลูก เท่ากับ 2,400 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายว่านชักมดลูกในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของว่านชักมดลูกทั้งหมดเท่ากับ 2,400 บาทต่อปี

13) เถารางจืด

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของเถารางจืด โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 50 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาเถารางจืดเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาเถารางจืด เท่ากับ 1,200 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายเถารางจืดในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของเถารางจืดทั้งหมดเท่ากับ 1,200 บาทต่อปี

14) หัวไพล

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหัวไพล โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 70 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหาหัวไพลเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวไพล เท่ากับ 1,680 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขาย หัวไพลในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของหัวไพลทั้งหมดเท่ากับ 1,680 บาทต่อปี

15) กำลั้งหนูมาน

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของกำลั้งหนูมาน โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 60 บาทต่อกิโลกรัม รายได้การเก็บหากำลั้งหนูมานเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหากำลั้งหนูมาน เท่ากับ 1,440 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายกำลั้งหนูมานในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของกำลั้งหนูมานทั้งหมดเท่ากับ 1,440 บาทต่อปี

16) ใบชะมวงแก่

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของใบชะมวงแก่ โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 50 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาใบชะมวงแก่เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาใบชะมวงแก่ เท่ากับ 1,200 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายใบชะมวงแก่ในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของใบชะมวงแก่ทั้งหมดเท่ากับ 1,200 บาทต่อปี

17) ม้ากระทืบโรง

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของม้ากระทืบโรง โดยมีพ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 60 บาทต่อกิโลกรัม รายได้ การเก็บหาม้ากระทืบโรงเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาม้ากระทืบโรง เท่ากับ 1,440 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายม้ากระทืบโรงในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของม้ากระทืบโรงทั้งหมดเท่ากับ 1,440 บาทต่อปี

18) หัวไอลเหล็ก

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหัวไอลเหล็ก โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 60 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาหัวไอลเหล็กเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหัวไอลเหล็กเท่ากับ 1,440 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้จากการซื้อขายหัวไอลเหล็กในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของหัวไอลเหล็กทั้งหมดเท่ากับ 1,440 บาทต่อปี

19) สบู่เลือด

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของสบู่เลือด โดยมี พ่อค้าคนกลาง มารับซื้อ มีราคา 60 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากการเก็บหาสบู่เลือดเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีการเก็บหาสบู่เลือด เท่ากับ 1,440 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายสบู่เลือดในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของสบู่เลือด ทั้งหมดเท่ากับ 1,440 บาทต่อปี

สำหรับรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภท ยารักษาโรคสรุปดังตารางที่ 4-13 และตารางที่ 4-14

ตารางที่ 4-13 ปริมาณ ราคา และรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค

ชนิด	หน่วย	ครัวเรือน	ราคาเฉลี่ย/ หน่วย (บาท)	ปริมาณเฉลี่ย (หน่วย/ครัวเรือน/ปี)	รายได้เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	ปริมาณทั้งหมด (หน่วย/ปี)	รายได้ ทั้งหมด (บาท/ปี)
1. น้ำผึ้ง	ขวด	19	483.33	123	59,373	2,334	1,128,092
2. สะคร้าน	กก.	2	37.50	162	6,075	324	12,150
3. ไหลเผือก	กก.	2	37.50	162	6,075	324	12,150
4. พาโหมดัน	กก.	1	25.00	300	7,500	300	7,500

ชนิด	หน่วย	ครัวเรือน	ราคาเฉลี่ย/ หน่วย (บาท)	ปริมาณเฉลี่ย (หน่วย/ครัวเรือน/ปี)	รายได้เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	ปริมาณทั้งหมด (หน่วย/ปี)	รายได้ ทั้งหมด (บาท/ปี)
5. ยานอีดลูด	กก.	1	25.00	300	7,500	300	7,500
6. ชิงคอกเดียว	กก.	1	25.00	300	7,500	300	7,500
7. ไฟเดือนห้า	กก.	1	25.00	300	7,500	300	7,500
8. หมากหมก	กก.	1	25.00	300	7,500	300	7,500
9. เถาย่านาง	กก.	1	20.00	24	480	24	480
10. หัวระคาดแดง	กก.	1	20.00	24	480	24	480
11. หัวระคาดขาว	กก.	1	20.00	24	480	24	480
12. วนชั๊กมดลูก	กก.	1	100.00	24	2,400	24	2,400
13. เถารางจืด	กก.	1	50.00	24	1,200	24	1,200
14. หัวไพล	กก.	1	70.00	24	1,680	24	1,680
15. กำลั้งหนุมาน	กก.	1	60.00	24	1,440	24	1,440
16. ใบชะมวงแก่	กก.	1	50.00	24	1,200	24	1,200
17. มี้ากระทืบโรง	กก.	1	60.00	24	1,440	24	1,440
18. หัวไอเหล็ก	กก.	1	60.00	24	1,440	24	1,440
19. สมู้อีอด	กก.	1	60.00	24	1,440	24	1,440
รวม							1,203,572

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลราคา)

จากรายได้ ของป่าประเภทยารักษาโรคข้างต้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ในด้านความหลากหลายของพืชสมุนไพรในพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรคมานำใช้ในการรักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วย และจำหน่าย เป็นทั้งการประหยัดค่าใช้จ่ายที่จะต้องเดินทางมารักษาพยาบาลและสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน หากไม่มีทรัพยากรดังกล่าวก็จะเห็นได้ว่า ในแต่ละปีชาวบ้านต้องสูญเสียเงินตราในการรักษาอาการเจ็บป่วย และขาดรายได้เป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านเป็นอันดับต้นๆ ก็กล่าวได้

การคำนวณรายได้ของของป่าแยกชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บหา แสดงถึงการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นของของป่าแต่ละชนิดในแต่ละเดือน และรายได้เฉลี่ยในรอบปี สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4-14

ตารางที่ 4-14 รายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรคแยกชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บ (บาท/ปี)

หน่วย: บาท/ปี

ชนิด	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. น้ำผึ้ง			564,046	564,046								
2. สะคร้าน	1,012	1,012	1,012	1,012	1,012	1,012	1,012	1,012	1,012	1,012	1,012	1,012
3. ไหลเผือก	12,150											
4. พ่าโหมคั้น	7,500											
5. ยานฮักลุด	7,500											
6. ชิงคอกเดี่ยว	7,500											
7. ไฟเดือนห้า	7,500											
8. หมากหมก	7,500											
9. เถย่านาง	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
10. หัวกระดาดแดง	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
11. หัวกระดาดขาว	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
12. วานชักมดลูก	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
13. เถารางจืด	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
14. หัวโพล	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
15. กำสังหนูนาน			720	720								
16. ใบชะมวงแก่	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
17. ม้ากระทืบโรง			720	720								
18. หัวโองเหล็ก			720	720								
19. สมู้อือด			720	720								
รวม	51,322	1,672	568,598	568,598	1,672	1,672	1,672	1,672	1,672	1,672	1,672	1,672

การเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรคของชาวบ้านจากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำพุ-เขาย่า พบว่าชาวบ้านมีการเก็บน้ำผึ้งมากที่สุด คิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,128,092 บาทต่อปี รองลงมาคือ สะคร้าน และไหลเผือก มี รายได้ทั้งหมดอย่างละ 12,150 บาทต่อชนิดต่อปี ส่วนของป่าประเภทยารักษาโรคที่ชาวบ้านมีการเก็บหามีรายได้น้อยที่สุด คือ เถย่านาง หัวกระดาดขาว และหัวกระดาดแดง คิดเป็นรายได้อย่างละ 480 บาทต่อชนิดต่อปี

จากรายได้ทางด้านเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค ทั้งหมด 19 ชนิด คิดเป็นรายได้ทางด้านเศรษฐกิจรวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 7,038 บาทต่อปี และคิดเป็นรายได้รวมทั้งหมด เท่ากับ 1,203,572 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 100,297 บาท โดยช่วงเดือนมีนาคมและเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มี รายได้ การเก็บ มากที่สุด ส่วนเดือนกุมภาพันธ์ และเดือน พฤษภาคมถึงเดือนธันวาคมมีรายได้การเก็บหาน้อยที่สุด

4.3.1.4 รายได้รวมของการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

รายได้ของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้จากการเก็บหาของชาวบ้านในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำพุ-เขาย่าเพื่อนำมาอุปโภค บริโภคและจำหน่าย สามารถคิดเป็นรายได้ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละชนิด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ดอกหญ้า

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของดอกหญ้า โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 0.5-0.6 บาทต่อดอก เฉลี่ยเท่ากับ 0.59 บาทต่อดอก รายได้จากการเก็บหาดอกหญ้าเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาดอกหญ้าเท่ากับ 3,005 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายดอกหญ้าในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของดอกหญ้าทั้งหมดเท่ากับ 42,067 บาทต่อปี

2) หวายเส้น

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหวายเส้น โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 5-10 บาทต่อเมตร เฉลี่ยเท่ากับ 6.11 บาทต่อเมตร รายได้จากการเก็บหาหวายเส้นเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหวายเส้นเท่ากับ 3,554 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายหวายเส้นในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของหวายเส้นทั้งหมดเท่ากับ 49,760 บาทต่อปี

3) หวายด้าม

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของหวายด้าม โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคาอยู่ระหว่าง 5-6 บาทต่อเมตร เฉลี่ยเท่ากับ 5.50 บาทต่อเมตร รายได้จากการเก็บหาหวายด้ามเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาหวายด้ามเท่ากับ 4,165 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายหวายด้ามในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของหวายด้ามทั้งหมดเท่ากับ 37,488 บาทต่อปี

4) คลุ้ม

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของคลุ้ม โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 5 บาทต่อดัน รายได้จากการเก็บหาคลุ้มเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาคลุ้มเท่ากับ 6,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้ การซื้อขายคลุ้มในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของคลุ้มทั้งหมดเท่ากับ 6,000 บาทต่อปี

5) ด้ามจอบ

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของด้ามจอบ โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 100 บาทต่อด้าม รายได้จากการเก็บหาด้ามจอบเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาด้ามจอบเท่ากับ 18,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็น รายได้การซื้อขายด้ามจอบในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้ รายได้ของด้ามจอบทั้งหมดเท่ากับ 36,000 บาทต่อปี

6) ด้ามพรวน-ขวาน

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของด้ามพรวน-ขวาน โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 50 บาทต่อด้าม รายได้จากการเก็บหาด้ามพรวน-ขวานเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาด้ามพรวน-ขวานเท่ากับ 15,000

บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายด้ามพรวน-ขวานในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของด้ามพรวน-ขวานทั้งหมดเท่ากับ 15,000 บาทต่อปี

7) ไม้ไผ่

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของไม้ไผ่ โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 50 บาทต่อดัน รายได้การเก็บหาไม้ไผ่เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาไม้ไผ่เท่ากับ 3,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายไม้ไผ่ในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของไม้ไผ่ทั้งหมดเท่ากับ 3,000 บาทต่อปี

8) ไม้เท้า

ราคาซื้อขายในท้องถิ่นของไม้เท้า โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีราคา 2,000 บาทต่ออัน รายได้การเก็บหาไม้เท้าเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการเก็บหาไม้เท้าเท่ากับ 48,000 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นรายได้การซื้อขายไม้เท้าในพื้นที่ทั้งหมดต่อปี ได้รายได้ของไม้เท้าทั้งหมดเท่ากับ 48,000 บาทต่อปี

สำหรับรายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภท เครื่องมือเครื่องใช้ สรุปลงตารางที่ 4-15 และตารางที่ 4-16

ตารางที่ 4-15 ปริมาณ ราคา และ รายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภท เครื่องมือเครื่องใช้

ชนิด	หน่วย	ครัวเรือน	ราคาเฉลี่ย (บาท)	ปริมาณเฉลี่ย (หน่วย/ครัวเรือน/ปี)	รายได้เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	ปริมาณทั้งหมด (หน่วย/ปี)	รายได้ทั้งหมด (บาท/ปี)
1. ดอกหญ้า	ดอก	14	0.59	5,093	3,005	71,300	42,067
2. หวายเส้น	เมตร	14	6.11	582	3,554	8,144	49,760
3. หวายด้าม	เมตร	9	5.50	757	4,165	6,816	37,488
4. คลุ้ม	คัน	1	5.00	1,200	6,000	1,200	6,000
5. ด้ามจอบ	ด้าม	2	100.00	180	18,000	360	36,000
6. ด้ามพรวน-ขวาน	ด้าม	1	50.00	300	15,000	300	15,000
7. ไม้ไผ่	คัน	1	50.00	60	3,000	60	3,000
8. ไม้เท้า	อัน	1	2,000.00	24	48,000	24	48,000
รวม							237,315

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปัดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลราคา)

จากรายได้ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ข้างต้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ในด้านความหลากหลายของพืชวัสดุในพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้มาสร้างความสะดวกสบายให้กับครอบครัว และการดำรงชีวิตและจำหน่าย เป็นทั้งการประหยัดค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน หากไม่มีทรัพยากรดังกล่าวก็จะเห็นได้ว่า ในแต่ละปีชาวบ้านต้อง เสียค่าใช้จ่าย ในการซื้อหาเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ และขาดรายได้เป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ ก็กล่าวได้

การคำนวณ รายได้ของของป่าแยกชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บหา แสดงถึงการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นของของป่าแต่ละชนิดในแต่ละเดือน และ รายได้เฉลี่ยในรอบปี สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4-16

ตารางที่ 4-16 รายได้การใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้แยกชนิดต่อเดือนตามฤดูกาลที่เก็บ (บาท/ปี)

ชนิด	หน่วย: บาท/ปี										หน่วย: บาท/ปี	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	.....	.....
1. ดอกหญ้า			21,165	21,165								
2. หวายเส้น							9,413	9,413	9,413	9,413	9,413	9,413
3. หวายด้าม		13,033	13,033	13,033								
4. กล้วย	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
5. ด้ามจอบ				30,000								
6. ด้ามพร้า-ขวาน	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500
7. ไม้ไผ่				3,000								
8. ไม้เท้า	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000
รวม	6,000	19,033	40,198	73,198	6,000	6,000	15,413	15,413	15,413	15,413	15,413	15,413

การเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวบ้าน จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำ-เขาย่า พบว่า ชาวบ้านมีการเก็บหาหวายเส้นมากที่สุด คิดเป็น รายได้ ทั้งหมด เท่ากับ 49,760 บาทต่อปี รองลงมา คือ ไม้เท้าและดอกหญ้า มีรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 48,000 บาทต่อปี และ 42,067 บาทต่อปี ตามลำดับ และของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่ชาวบ้านเก็บหา มีรายได้น้อยที่สุด คือ ไม้ไผ่ คิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 3,000 บาทต่อปี

จากรายได้ทางด้านเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ ทั้งหมด 8 ชนิด คิดเป็นรายได้ ทางด้านเศรษฐกิจรวมเฉลี่ย ต่อครัวเรือน เท่ากับ 1,388 บาทต่อปี และ คิดเป็น รายได้รวมทั้งหมดเท่ากับ 237,315 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 19,776 บาท โดยช่วงเดือน

เมษายน เป็นเดือนที่มีรายได้การเก็บหามากที่สุด ส่วนช่วงเดือนมกราคม เดือนพฤษภาคม และเดือนมิถุนายนมีรายได้การเก็บหาน้อยที่สุด

การเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภทของชาวบ้านบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าพบว่ารายได้ของจันทร์แดงมากเป็นลำดับที่ 1 คิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,381,380 บาทต่อปี ลำดับที่ 2 คือ น้ำผึ้ง คิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,128,092 บาทต่อปี และลำดับที่ 3 คือ สะตอป่า คิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,081,557 บาทต่อปี

จากรายได้การเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท พบว่า รายได้รวมทั้งหมด เท่ากับ 9,022,870 บาทต่อปี คิดเป็น รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด เท่ากับ 52,765 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยแยกเป็นแต่ละประเภทดังสรุปในตารางที่ 4-17

ตารางที่ 4-17 รายได้รวมของป่า

ประเภทของของป่า	รายได้รวม (บาท/ปี)
อาหาร	3,728,368
ไม้ดอกไม้ประดับ	3,853,615
ยารักษาโรค	1,203,572
เครื่องมือเครื่องใช้	237,315
รวม	9,022,870

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง

4.3.2 ต้นทุนรวมจากการเก็บหาของป่า

ต้นทุนรวมจากการเก็บหาของป่า คำนวณจากต้นทุนการเก็บหา ของป่าทั้ง 4 ประเภท คือ ต้นทุนของป่าประเภทอาหาร ต้นทุนของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ ต้นทุนของป่าประเภท ยารักษาโรค และต้นทุนของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ โดยแต่ละประเภทยังมีรายละเอียดดังนี้

4.3.2.1 ต้นทุนที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร

ประกอบด้วย ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร สำหรับต้นทุนคงที่เป็น ต้นทุนที่เกิดจากการใช้อุปกรณ์ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร ซึ่งเป็นจำนวนคงที่ภายใน ระยะเวลาสั้นๆ กล่าวคือ ปริมาณการเก็บหาของป่าประเภทอาหารของชาวบ้านจะมีปริมาณมากหรือน้อย เพิ่มขึ้นหรือลดลง ต้นทุนประเภทนี้ก็ยังมีความคงที่ ตัวอย่างของต้นทุนประเภทนี้ เช่น มีดพก พร้า เป็นต้น และสำหรับต้นทุนอีกประเภทหนึ่ง คือ ต้นทุนผันแปร เป็นต้นทุนที่มีความสัมพันธ์ โดยตรงกับปริมาณการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร กล่าวคือปริมาณการเก็บหาของป่าประเภท อาหารของชาวบ้านจะมีปริมาณมากหรือน้อย เพิ่มขึ้นหรือลดลง ต้นทุนประเภทนี้ ก็เพิ่มขึ้นและ ลดลงตามปริมาณของป่าประเภทอาหารที่ถูกเก็บหาด้วย ตัวอย่างของต้นทุนประเภทนี้ เช่น กระจง กะสอบ เชือก เป็นต้น ในการคำนวณ รายได้ สุทธิรายปี ผู้วิจัยจึงพิจารณาเฉพาะต้นทุนผันแปร เท่านั้น

ต้นทุนในการเก็บหาของป่าประเภทอาหารของชาวบ้าน ผู้วิจัยได้คำนวณ โดยไม่ได้แยกตาม รายชนิดที่ชาวบ้านได้เก็บหา เนื่องด้วยอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหารบางชนิดนั้น สามารถใช้ในการเก็บหาของป่าได้หลายชนิด หากคำนวณ โดยแยกตามรายชนิด อาจเกิดการคำนวณ ที่ซับซ้อนของข้อมูล ทำให้ต้นทุนดังกล่าวไม่สมารถสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงได้ ผู้วิจัยจึงใช้การ คำนวณรวมกันทั้งหมด ซึ่งการคิดต้นทุนผู้วิจัยคิดเฉพาะต้นทุนผันแปรในรอบปีนั้น โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) ค่ากระจง

กระจงเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นภาชนะบรรจุของป่าหลังจากการเก็บหา ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้กระจงเป็นภาชนะบรรจุ สำหรับต้นทุนค่ากระจง เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 12 บาทต่อปี หรือคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 720 บาทต่อปี

1.2) ค่าเชือก

เชือกเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นวัสดุในการผูกหรือมัดของป่าหลังจากการเก็บหา ซึ่งชาวบ้าน ส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้ เชือกฟาง เชือกไนลอน เป็นต้น สำหรับต้นทุนค่าเชือกเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 42 บาทต่อปี หรือคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,434 บาทต่อปี

1.3) ค่าไม้สอย

ไม้สอยเป็นอุปกรณ์ที่ใช้กับ ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เช่น สะตอ เนียง เป็นต้น ไม้สอยซึ่ง ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้ได้แก่ ไม้สอยที่เป็นไม้ไผ่ตากแห้ง สำหรับต้นทุนค่าไม้สอย เฉลี่ยต่อ ครัวเรือนเท่ากับ 106 บาทต่อปี หรือคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,376 บาทต่อปี

ทั้งนี้ ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-18)

ตารางที่ 4-18 ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร

รายการต้นทุน	จำนวนชาวบ้าน (ครัวเรือน)	รายได้ต้นทุนเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท/ปี)	รายได้ต้นทุนรวมทั้งหมด (บาท/ปี)
1. ค่ากระสอบ	61	12	720
2. ค่าเชือก	34	42	1,434
3. ค่าไม้สอย	13	106	1,376
รวม		160	3,530

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลราคา)

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร ในรอบ 1 ปี ซึ่งมีทั้งหมด 3 อุปกรณ์ และคิดเป็นต้นทุนผันแปรทั้งหมด เท่ากับ 3,530 บาทต่อปี

2) ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร

ต้นทุนด้านแรงงาน คิดจากต้นทุนค่าเสียโอกาสของเวลาที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่า ในรอบ 1 ปี การคำนวณผู้วิจัยใช้อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดพัทลุง ซึ่งเท่ากับ 242 บาทต่อวัน (กระทรวงแรงงาน, 2555) หรือการทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน สามารถคิดเป็นรายชั่วโมงเท่ากับ 30.25 บาท ดังนั้นการคำนวณจะใช้เวลาที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในการเก็บหาของป่าคูณกับอัตราค่าจ้างรายชั่วโมง

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า พบว่า ชาวบ้านใช้จำนวน แรงงานในการเก็บหาของป่าแต่ละครั้ง ประมาณ 1-2 คน โดยระยะเวลาที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บหาของป่าในแต่ละครั้ง พบว่า ชนิดของป่าที่ใช้เวลาน้อยที่สุด คือใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ได้แก่ บอนส้ม ลูกฉิ่ง ยอดลำเพ็ง ยอดมะกอก ผักเมาะ บัวบก มะพร้าว เอื้องช้าง และผักกาดนกเขา รองลงมาคือประมาณ 3-4 ชั่วโมง ได้แก่ ปูดช้าง กล้วยป่า หน่อไม้ เตาร้าง ผักกูด ลูกกอก และพาโหม และ 5-6 ชั่วโมง ได้แก่ สะตอ เนียง ระกำ ผักกาดนกเขา ดิปลี พาโหมและกลอย

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า สามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนด้านแรงงานที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหารเฉลี่ยเท่ากับ 8,520 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมดในรอบปีนั้น เท่ากับ 1,456,914 บาทต่อปี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-19)

ตารางที่ 4-19 การใช้จำนวนแรงงานและระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน ทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวนคน เฉลี่ย/ครั้ง (คน/ครั้ง)	จำนวนเวลา เฉลี่ย (ชม./ครั้ง)	จำนวนเวลา ทั้งหมด (ชั่วโมง)	อัตราค่าจ้าง ขั้นต่ำ (บาท/ชม.)	รวมค่าแรง (บาท/ครั้ง)	จำนวน ครั้ง เฉลี่ย/ปี	รวมค่าแรง ทั้งหมด(บาท/ ปี)	
1. สะดอ	66	2	6	379	30.25	3,823	12	252,346	
2. ปูดช้าง	34	1	2	60	30.25	6,527	88	221,929	
3. กกล้วยป่า	33	1	3	90	30.25	8,119	91	267,919	
4. เหยียง	31	1	6	179	30.25	3,507	16	108,719	
5. เนียง	28	1	5	134	30.25	6,357	26	178,006	
6. หน่อไม้	20	1	4	73	30.25	7,574	56	151,477	
7. เต่าร้าง	13	1	2	30	30.25	10,462	125	136,004	
8. บอนส้ม	11	1	2	20	30.25	3,284	47	36,119	
9. ผักกูด	8	1	3	21	30.25	8,009	102	64,070	
10. ระกำ	7	1	5	37	30.25	3,933	20	27,528	
11. ผักกาดคนกเขา	5	1	1	5	30.25	405	14	2,027	
12. คีปลี	2	1	4	8	30.25	605	20	1,210	
13. พาโหม	2	1	2	5	30.25	1,452	56	1,452	
14. ยอดลำแพ้ง	1	1	1	1	30.25	182	12	182	
15. ยอดมะกอก	1	1	1	1	30.25	182	12	182	
16. ผักแหม	1	1	1	1	30.25	182	12	182	
17. บัวบก	3	1	1	2	30.25	666	28	1,997	
18. กลอย	2	1	5	9	30.25	454	5	908	
19. มะปราง	1	1	1	1	30.25	726	24	726	
20. เอื้องช้าง	1	1	1	1	30.25	91	6	91	
21. ส้มเกล็ด	1	1	2	2	30.25	545	9	545	
22. ลูกก้อ	1	1	3	3	30.25	2,723	30	2,723	
23. ผักไผ่	2	1	1	3	30.25	30	50	61	
24. ลูกถั่ง	1	2	1	1	30.25	484	2	484	
25. ย่านนาง	1	1	3	3	30.25	35	4	35	
รวมต้นทุนแรงงานทั้งหมด									1,456,914

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปัดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อรายชื่อข้างต้น)

3) ต้นทุนด้านการเดินทาง

ต้นทุน ด้านการเดินทาง คัดจากต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิง สำหรับชาวบ้านที่ใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่าและระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย อัตรามาตรฐานค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ผู้วิจัยอ้างอิงมาจากระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ .ศ. 2555 โดยมาตรฐานราชการดังกล่าวให้เบิกค่าน้ำมันเชื้อเพลิงได้ กิโลเมตรละ 4 บาท ส่วนชาวบ้านที่เดินเท้าผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่าและระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขายโดยนำระยะเวลาดังกล่าว คูณกับค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดพัทลุง ซึ่งเท่ากับ 242 บาทต่อวัน (กระทรวงแรงงาน, 2555) หรือการทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน สามารถคิดเป็นรายชั่วโมงเท่ากับ 30.25 บาท

ต้นทุนการเดินทางที่ใช้รถจักรยานยนต์ คือ น้ำมันเชื้อเพลิงที่ชาวบ้านใช้ในการเดินรถจักรยานยนต์ เพื่อใช้เดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่า และระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคัดจากค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่เดินรถจักรยานยนต์ เฉลี่ยเท่ากับ 1,217 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมด เท่ากับ 208,053 บาทต่อปี

ต้นทุนการเดินทางที่ใช้การเดินเท้า คือ ระยะเวลาในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่า และระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคัดจากค่าเสียเวลา เฉลี่ยเท่ากับ 781 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมด เท่ากับ 133,550 บาทต่อปี

สามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนด้านค่าเดินทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร เฉลี่ยเท่ากับ 1,978 บาทต่อครัวเรือน ต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 341,602 บาทต่อปี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-20)

ตารางที่ 4-20 รายได้ต้นทุนการเดินทางของการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร

ชนิด	ระยะทางที่จรดเฉลี่ย		มาตรฐานค่าเชื้อเพลิง (บาท/กม.)	จำนวนครั้งเฉลี่ย/ปี	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เดิน		ค่าแรงขั้นต่ำ (บาท/ชม.)	ค่าเสียเวลา (บาท/ชม.)	ต้นทุนค่าเดินทางรวม (บาท)
	เก็บหา (กม.)	ขาย (กม.)				เก็บหา (ชม.)	ขาย (ชม.)			
1. สะดอ	5.06	4.85	4	12	12,015	1.05	1.63	30.25	11,835	23,851
2. ปูดช้าง	1.98	5.50	4	88	36,175	0.61	0.63	30.25	31,182	67,357
3. กล้วยป่า	1.86	11.33	4	91	49,708	0.63	2.63	30.25	35,846	85,554
4. เหยียง	3.74	7.20	4	16	13,769	0.97	2.92	30.25	4,368	18,137
5. เนียง	1.00	3.66	4	26	11,154	0.94	0.25	30.25	12,399	23,553
6. หน่อไม้	2.68	9.57	4	56	32,972	0.64	-	30.25	4,979	37,951
7. เต่าร้าง	2.75	6.20	4	125	33,820	0.75	-	30.25	15,972	49,792
8. บอนส้ม	1.63	2	4	47	5,052	1.05	-	30.25	9,620	14,672
9. ผักกูด	1.33	22	4	102	4,272	0.33	-	30.25	2,296	6,568

ชนิด	ระยะทางที่ใช้รถเฉลี่ย		มาตรฐาน ค่า เชื้อเพลิง (บาท/ กม.)	จำนวน ครั้งเฉลี่ย /ปี	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เดิน		ค่าแรงขึ้น ต่ำ (บาท/ชม.)	ค่าเสีย เวลา (บาท/ชม.)	ต้นทุนค่า เดินทาง รวม (บาท)
	เก็บหา (กม.)	ขาย (กม.)				เก็บหา (ชม.)	ขาย (ชม.)			
10. ระง้า	2.83	22	4	20	6,764	0.38	-	30.25	363	7,127
11. ผักกาดนกเขา	0.50	-	4	14	4	0.47	-	30.25	1,195	1,199
12. ตีปลี	-	-	4	20	-	1.63	-	30.25	1,755	1,755
13. พาโหม	10	-	4	56	600	0.50	-	30.25	1,452	2,052
14. ยอดลำแพ้ง	0.50	-	4	12	24	-	-	30.25	-	24
15. ยอดมะกอก	0.50	-	4	12	8	-	-	30.25	-	8
16. ผักเมาะ	0.50	-	4	12	24	-	-	30.25	-	24
17. บัวบก	0.50	-	4	28	48	0.13	0.03	30.25	272	320
18. กลอย	1.75	-	4	5	98	-	-	30.25	-	98
19. มะพร้าว	4.0	-	4	24	384	-	-	30.25	-	384
20. เอื้องช้าง	10.0	-	4	6	240	-	-	30.25	-	240
21. ส้มเกลี้ยง	10.0	-	4	9	360	-	-	30.25	-	360
22. ลูกก้อ	2	-	4	30	240	-	-	30.25	-	240
23. ผักไห	0.1	-	4	50	211	0.01	-	30.25	16	227
24. ลูกถึง	2.0	-	4	2	64	-	-	30.25	-	64
25. ย่านนาง	-	-	4	4	46	0.50	-	30.25	-	46
รวมต้นทุนค่าเดินทาง										341,602

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลระยะทางที่ใช้รถ ระยะเวลาที่เดินและค่าแรงขึ้นต่ำ)

4.3.2.2 ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้

ระดับ ประกอบด้วย ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ระดับ

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ระดับ (ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการคำนวณไว้ในต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) ค่ากระสอบ

กระสอบเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นภาชนะบรรจุของป่าหลังจากการเก็บหา ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้กระสอบเป็นภาชนะบรรจุ สำหรับต้นทุนค่ากระสอบเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 8 บาทต่อปี หรือคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 85 บาทต่อปี

1.2) ค่าเชือก

เชือกเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นวัสดุในการผูกหรือมัดของป่าหลังจากการเก็บหา เชือกซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้ได้แก่ เชือกฟาง เชือกไนลอน เป็นต้น สำหรับต้นทุนค่าเชือกเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 74 บาทต่อปี หรือคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,030 บาทต่อปี

ทั้งนี้ ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-21)

ตารางที่ 4-21 ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ

รายการต้นทุน	จำนวนชาวบ้าน (ครัวเรือน)	รายได้ต้นทุนเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน/ปี)	รายได้ต้นทุนรวมทั้งหมด (บาท/ปี)
1. ค่ากระสอบ	11	8	85
2. ค่าเชือก	14	74	1,030
รวม		82	1,115

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ ในรอบ 1 ปี ซึ่งมีทั้งหมด 2 อุปกรณ์ และคิดเป็นต้นทุนผันแปรทั้งหมดเท่ากับ 1,115 บาทต่อปี

2) ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ

ต้นทุนด้านแรงงาน คิดจากต้นทุนค่าเสียโอกาสของเวลาที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าในรอบ 1 ปี (ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการคำนวณไว้ในต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหารแล้ว)

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า พบว่าชาวบ้าน ใช้จำนวนแรงงานในการเก็บหาของป่าแต่ละครั้งมากที่สุด 1-2 คน โดยระยะเวลาที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บหาของป่า ในแต่ละครั้ง พบว่าชนิดของป่าที่ใช้เวลาน้อยที่สุด คือใช้เวลาประมาณ 1-4 ชั่วโมง ได้แก่ หัวสีดา เตยหนู ประม ไทรรั่ม

หัวร้อยรู ทางกระรอก เกล็ดปลา และต้นสี่เหลี่ยม และ5-10 ชั่วโมง ได้แก่ วานหางช้าง จันท์แดง จันทน์ผา กล้วยไม้ เขากวางอ่อน หางสิง หางหนู สร้อยนารี สร้อยนางกลอง รองเท้านารี นางคลี่ นางกลาย จันท์หอม และข้าหลวงหลังลาย

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า สามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนด้านแรงงานที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับเฉลี่ยเท่ากับ 2,352 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 448,640 บาทต่อปี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-22)

ตารางที่ 4-22 การใช้จำนวนแรงงานและระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน ทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวนคน เฉลี่ย/ครั้ง (คน/ครั้ง)	จำนวนเวลา เฉลี่ย (ชม./ครั้ง)	จำนวนเวลา ทั้งหมด (ชั่วโมง)	อัตราค่าจ้าง ขั้นต่ำ (บาท/ชม.)	รวม ค่าแรง/ ครั้ง (บาท)	จำนวน ครั้ง เฉลี่ย/ปี (ครั้ง)	รวมค่าแรงทั้งหมด (บาท/ปี)
1. วานหางช้าง	9	2	8	76	30.25	5,862	11	52,756
2. หัวลีดา	7	2	3	20	30.25	4,429	23	31,006
3. เคยหนู	1	3	3	3	30.25	1,906	7	1,906
4. จันท์แดง	12	2	6	71	30.25	7,854	35	86,394
5. จันทน์ผา	7	1	6	44	30.25	14,442	59	101,096
6. ประง	2	3	4	8	30.25	4,538	14	9,075
7. ไทรร่ม	2	1	3	6	30.25	908	10	1,815
8. หัวร้อยรู	1	1	3	3	30.25	1,089	12	1,089
9. กล้วยไม้	4	1	7	28	30.25	9,347	45	37,389
10. ทางกระรอก	1	1	3	3	30.25	726	8	726
11. เขากวางอ่อน	3	2	7	20	30.25	4,961	18	14,883
12. หางสิง	2	3	7	13	30.25	4,901	16	9,801
13. หางหนู	2	3	7	13	30.25	4,901	16	9,801
14. เกล็ดปลา	1	4	3	3	30.25	2,541	7	2,541
15. สร้อยนารี	1	1	6	6	30.25	2,178	12	2,178
16. สร้อยนางกลอง	1	1	6	6	30.25	2,178	12	2,178
17. รองเท้านารี	3	1	8	23	30.25	1,694	10	5,082
18. นางคลี่	2	3	8	15	30.25	3,328	8	6,655
19. นางกลาย	2	3	8	15	30.25	3,328	8	6,655
20. จันท์หอม	1	2	10	10	30.25	7,260	12	7,260
21. ต้นสี่เหลี่ยม	1	4	3	3	30.25	2,541	7	2,541
22. ข้าหลวงหลังลาย	3	2	5	14	30.25	3,146	20	9,438
รวมต้นทุนแรงงานทั้งหมด								448,640

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลใน โปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อรายได้แรงขั้นต่ำ)

3) ต้นทุนด้านการเดินทาง

ต้นทุน ด้านการเดินทาง คิดจากต้นทุนน้ำมันเชื้อเพลิง สำหรับชาวบ้านที่ใช้

รถจักรยานยนต์ในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่าและระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย (ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการคำนวณไว้ในต้นทุนด้านการเดินทางที่ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหารแล้ว) ต้นทุนการเดินทางที่ใช้รถจักรยานยนต์คือ น้ำมันเชื้อเพลิงที่ชาวบ้านใช้ในการเติมรถจักรยานยนต์ เพื่อใช้เดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่า และระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคิดจากน้ำมันเชื้อเพลิงที่เติมรถจักรยานยนต์ เฉลี่ยเท่ากับ 93 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมด เท่ากับ 15,914 บาทต่อปี

ต้นทุนการเดินทางที่ใช้การเดินทางเท้า คือ ระยะเวลาในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่า และระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคิดจากค่าเสียเวลา เฉลี่ยเท่ากับ 170 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 29,138 บาทต่อปี

สามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนด้านค่าเดินทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ เฉลี่ยเท่ากับ 263 บาทต่อ ครัวเรือน ต่อปี และคิดเป็น รายได้ ทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 45,052 บาทต่อปี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-23)

ตารางที่ 4-23 รายได้ต้นทุนการเดินทางของการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ

ชนิด	ระยะทางที่ขนส่งเฉลี่ย		มาตรฐาน ค่า เชื้อเพลิง (บาท/กม.)	จำนวน ครั้ง เฉลี่ย /ปี (ครั้ง)	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เดิน		ค่าแรงขั้นต่ำ (บาท/ชม.)	ค่าเสียเวลา (บาท/ชม.)	ต้นทุนค่า เดินทางรวม (บาท)
	เก็บหา (กม.)	ขาย (กม.)				เก็บหา (ชม.)	ขาย (ชม.)			
1. ว่านหางจิ้ง	4.50	-	4	11	528	1.55	-	30.25	2,745	3,273
2. หัวสีดา	4.25	-	4	23	1,664	1.96	-	30.25	2,609	4,273
3. เตยหนู	2.00	-	4	7	56	-	-	30.25	-	56
4. จันทน์แดง	8.17	-	4	35	6,280	1.54	-	30.25	9,196	15,476
5. จันทน์ผา	8.70	-	4	59	4,238	1.38	-	30.25	9,620	13,858
6. ปรง	2.00	-	4	14	224	-	-	30.25	-	224
7. ไทรร่ม	2.5	-	4	10	192	-	-	30.25	-	192
8. หัวร้อยรู	2.00	-	4	12	96	-	-	30.25	-	96
9. กอกล้วยไม้	1.50	-	4	45	192	0.63	-	30.25	2,541	2,733
10. ทางกระรอก	4.00	-	4	8	128	-	-	30.25	-	128
11. เขากวางอ่อน	-	-	4	18	-	-	-	30.25	885	885
12. ทางสิง	1.00	-	4	16	96	0.75	-	30.25	159	255
13. ทางหนู	1.00	-	4	16	96	0.75	-	30.25	159	255
14. เกล็ดปลา	-	-	4	7	-	0.75	-	30.25	159	159

ชนิด	ระยะทางที่ใช้รถเฉลี่ย		มาตรฐาน ค่า เชื้อเพลิง (บาท/กม.)	จำนวน ครั้ง เฉลี่ย /ปี (ครั้ง)	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เดิน		ค่าแรงขึ้น ต่ำ (บาท/ชม.)	ค่าเสียเวลา (บาท/ชม.)	ต้นทุนค่า เดินทางรวม (บาท)
	เก็บหา (กม.)	ขาย (กม.)				เก็บหา (ชม.)	ขาย (ชม.)			
15. สร้อยนารี	2.00	-	4	12	96	-	-	30.25	-	96
16. สร้อยนางกลอง	2.00	-	4	12	96	-	-	30.25	-	96
17. รองเท้านารี	5.17	-	4	10	540	-	-	30.25	-	540
18. นางคลี่	-	-	4	8	-	1.00	-	30.25	363	363
19. นางคล้าย	-	-	4	8	-	1.00	-	30.25	363	363
20. จันทร์หอม	20.0	-	4	12	960	-	-	30.25	-	960
21. ต้นสี่เหลี่ยม	-	-	4	7	-	0.75	-	30.25	159	159
22. ข้าหลวงหลังลาย	2.50	-	4	20	432	0.5	-	30.25	182	614
รวมต้นทุนค่าเดินทาง										45,052

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปัดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลระยะทางที่ใช้รถ ระยะเวลาที่เดินและค่าแรงขึ้นต่ำ)

4.3.2.3 ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค

ประกอบด้วย ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรของของป่าประเภทยารักษาโรค (ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการคำนวณไว้ในต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) ค่ากระสอบ

กระสอบเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นภาชนะบรรจุของป่าหลังจากการเก็บหา ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้กระสอบเป็นภาชนะบรรจุ สำหรับต้นทุนค่ากระสอบเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 10 บาทต่อปี หรือคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 180 บาทต่อปี

1.2) ค่าเชือก

เชือกเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นวัสดุในการผูกหรือมัดของป่าหลังจากการเก็บหา เชือกซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่เลือกใช้ได้แก่ เชือกฟาง เชือกไนลอน เป็นต้น สำหรับต้นทุนค่าเชือกเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 66 บาทต่อปี หรือคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 859 บาทต่อปี

ทั้งนี้ ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-24)

ตารางที่ 4-24 ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค

รายการต้นทุน	จำนวนชาวบ้าน (ครัวเรือน)	รายได้ต้นทุนเฉลี่ยต่อ ครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน/ปี)	รายได้ต้นทุนรวมทั้งหมด (บาท/ปี)
1. ค่ากระสอบ	18	10	180
2. ค่าเชื้อ	13	66	859
รวม		76	1,039

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลใน โปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค ในรอบ 1 ปี ซึ่งมีทั้งหมด 2 อุปกรณ์ และคิดเป็นต้นทุนผันแปรทั้งหมด เท่ากับ 1,039 บาทต่อปี

2) ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค

ต้นทุนด้านแรงงาน คิดจากต้นทุนค่าเสียโอกาสของเวลาที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่า ในรอบ 1 ปี (ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการคำนวณไว้ในต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร)

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของ ป่า พบว่าชาวบ้าน ใช้จำนวนแรงงานใน การเก็บหาของป่าแต่ละครั้ง ประมาณ 1-2 คน โดยระยะเวลาที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บหาของป่าในแต่ละครั้ง พบว่าของป่าทุกชนิดใช้เวลาประมาณ 1-4 ชั่วโมง ได้แก่ สะคร้าน พาโหมต้น ย่านอึกลุย ชิงดอกเดี่ยว ไฟเดือนห้า หมากหมก เถาย่านาง หัวกระดาดแดง หัวกระดาดขาว สบู่เลือด เถารางจืด หัวไพล กำลังหนุมาน ใบชะมวงแก่ ม้ากระทืบโรง หัวไอลเหล็ก และว่นชกมดลูก และมากกว่า 5 ชั่วโมงขึ้นไป ได้แก่ สะคร้าน น้ำผึ้ง และไหลเผือก และน้ำผึ้งใช้เวลามากที่สุดคือเฉลี่ย 11 ชั่วโมงต่อครั้ง

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า สามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนด้านแรงงานที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรคเฉลี่ยเท่ากับ 2,729 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 466,697 บาทต่อปี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-25)

ตารางที่ 4-25 การใช้จำนวนแรงงานและระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน ทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวน ครัวเรือน เฉลี่ย/ครั้ง (ครัวเรือน/ ครั้ง)	จำนวนเวลา เฉลี่ย (ชม./ ครั้ง)	จำนวนเวลา ทั้งหมด (ชั่วโมง)	อัตราค่าจ้าง ขั้นต่ำ (บาท/ชม.)	รวมค่าแรง เฉลี่ย/ครั้ง (บาท)	จำนวน ครั้งเฉลี่ย/ ปี (ครั้ง)	รวมค่าแรง ทั้งหมด (บาท/ปี)
1. น้ำผึ้ง	19	3	11	206	30.25	23,436	18	445,280
2. สะคร้าน	2	1	4	7	30.25	1,815	18	3,630
3. พาโหมคัน	1	1	4	4	30.25	1,452	12	1,452
4. ย่านอึคลุย	1	1	4	4	30.25	1,452	12	1,452
5. ชิงคอกเดี่ยว	1	1	4	4	30.25	1,452	12	1,452
6. ไฟเดือนห้า	1	1	4	4	30.25	1,452	12	1,452
7. หมากหมก	1	1	4	4	30.25	1,452	12	1,452
8. เถาย่านาง	1	1	1	1	30.25	363	24	363
9. หัวกระดาดแดง	1	1	1	1	30.25	363	24	363
10. หัวกระดาดขาว	1	1	1	1	30.25	363	24	363
11. ไหลเผือก	2	1	4	7	30.25	1,815	18	3,630
12. ว่านชักมดลูก	1	1	1	1	30.25	363	24	363
13. เถารางจีด	1	1	1	1	30.25	363	24	363
14. หัวโพล	1	1	1	1	30.25	363	24	363
15. กำลังหนุมาน	1	1	3	3	30.25	1,089	12	1,089
16. ใบชะมวงแก่	1	1	1	1	30.25	363	24	363
17. ม้ากระทืบโรง	1	1	3	3	30.25	1,089	12	1,089
18. หัวไอลเหล็ก	1	1	3	3	30.25	1,089	12	1,089
19. สมูเลียด	1	1	3	3	30.25	1,089	12	1,089
รวมต้นทุนแรงงานทั้งหมด								466,697

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อความแรงขั้นต่ำ)

3) ต้นทุนด้านการเดินทาง

ต้นทุน ด้านการเดินทาง คิดจากต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิง สำหรับชาวบ้านที่ใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่าและระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย (ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการคำนวณไว้ในต้นทุนด้านการเดินทางที่ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร) ต้นทุนการเดินทางที่ใช้รถจักรยานยนต์ คือ น้ำมันเชื้อเพลิงที่ชาวบ้านใช้ในการเติมรถจักรยานยนต์ เพื่อใช้เดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่า และระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคิดจากค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่เติมรถจักรยานยนต์ เฉลี่ยเท่ากับ 52 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมด เท่ากับ 8,896 บาทต่อปี

ต้นทุนการเดินทางที่ใช้การเดินทางเท้า คือ ระยะเวลาในการเดินทางจากบ้าน ไปเก็บหาของป่า และระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคิดจากค่าเสียเวลา เฉลี่ยเท่ากับ 42 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมด เท่ากับ 7,207 บาทต่อปี

สามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนด้านค่าเดินทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค เฉลี่ยเท่ากับ 94 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 16,103 บาทต่อปี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-26)

ตารางที่ 4-26 รายได้ต้นทุนการเดินทางของการเก็บหาของป่าประเภทยารักษาโรค

ชนิด	ระยะทางที่ใช้รถเฉลี่ย		มาตรฐาน ค่าซื้อเพลิง (บาท/กม.)	จำนวน ครั้ง เฉลี่ย /ปี (ครั้ง)	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เดิน		ค่าแรงขั้นต่ำ (บาท/ชม.)	ค่า เสียเวลา (บาท/ ชม.)	ต้นทุนค่า เดินทางรวม (บาท)
	เก็บหา (กม.)	ขาย (กม.)				เก็บหา (ชม.)	ขาย (ชม.)			
1. น้ำผึ้ง	5.53	1.50	4	18	7,648	1.22	-	30.25	6,504	14,152
2. สะคร้าน	2.50	-	4	18	384	-	-	30.25	-	384
3. พาโหมคั้น	2.00	-	4	12	96	-	-	30.25	-	96
4. ช่านอิลลุข	2.00	-	4	12	96	-	-	30.25	-	96
5. ชิงคอกเดี่ยว	2.00	-	4	12	96	-	-	30.25	-	96
6. ไฟเคือน้ำ	2.00	-	4	12	96	-	-	30.25	-	96
7. หมากหมก	2.00	-	4	12	96	-	-	30.25	-	96
8. เถาย่านาง	-	-	4	24	-	0.75	-	30.25	23	23
9. หัวกระดาดแดง	-	-	4	24	-	0.75	-	30.25	23	23
10. หัวกระดาดขาว	-	-	4	24	-	0.75	-	30.25	23	23
11. ไหลเผือก	2.50	-	4	18	384.00	-	-	30.25	-	384
12. ว่านชักมดลูก	-	-	4	24	-	0.75	-	30.25	23	23
13. เถารางจืด	-	-	4	24	-	0.75	-	30.25	23	23
14. หัวโพล	-	-	4	24	-	0.75	-	30.25	23	23
15. กำลั้งหนูมาน	-	-	4	12	-	0.38	-	30.25	136	136
16. ใบชะมวงแก่	-	-	4	24	-	0.75	-	30.25	23	23
17. มีกระทึบโรง	-	-	4	12	-	0.38	-	30.25	136	136
18. หัวโหลเล็ก	-	-	4	12	-	0.38	-	30.25	136	136
19. สบู่เลือด	-	-	4	12	-	0.38	-	30.25	136	136
รวมต้นทุนค่าเดินทาง										16,103

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลใน โปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลระยะทางที่ใช้รถ ระยะเวลาที่เดินและค่าแรงขั้นต่ำ)

4.3.2.4 ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ประกอบด้วย ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ (ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการคำนวณไว้ในต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) ค่ากระสอบ

กระสอบเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นภาชนะบรรจุของป่าหลังจากการเก็บหา ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้กระสอบเป็นภาชนะบรรจุ สำหรับต้นทุนค่ากระสอบเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 12 บาทต่อปี หรือคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 47 บาทต่อปี

1.2) ค่าเชือก

เชือกเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นวัสดุในการผูกหรือมัดของป่าหลังจากการเก็บหา เชือกซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้ได้แก่ เชือกฟาง เชือกในลอน เป็นต้น สำหรับต้นทุนค่าเชือกเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 28 บาทต่อปี หรือคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 140 บาทต่อปี

ทั้งนี้ ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-27)

ตารางที่ 4-27 รายได้ต้นทุนในการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

รายการต้นทุน	จำนวนชาวบ้าน (ครัวเรือน)	รายได้ต้นทุนเฉลี่ยต่อ ครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน/ปี)	รายได้ต้นทุนรวมทั้งหมด (บาท/ปี)
1. ค่ากระสอบ	4	12	47
2. ค่าเชือก	5	28	140
รวม		40	187

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ ในรอบ 1 ปี ซึ่งมีทั้งหมด 2 อุปกรณ์ และคิดเป็นต้นทุนผันแปรทั้งหมด เท่ากับ 187 บาทต่อปี

2) ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ต้นทุนด้านแรงงาน คิดจากต้นทุนค่าเสียโอกาสของเวลาที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าในรอบ 1 ปี (ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการคำนวณไว้ในต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร)

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า พบว่าชาวบ้าน ใช้จำนวนแรงงานในการเก็บหาของป่าแต่ละครั้ง ประมาณ 1-2 คน โดยมีระยะเวลาที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บหาของป่า ในทุกชนิด ประมาณ 3-5 ชั่วโมง คิดเป็นต้นทุนด้านแรงงานที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้เฉลี่ยเท่ากับ 731 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นต้นทุนทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 124,963 บาทต่อปี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-28)

ตารางที่ 4-28 การใช้จำนวนแรงงานและระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ชนิด	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวนคนเฉลี่ย/ครั้ง (คน/ครั้ง)	จำนวนเวลาเฉลี่ย (ครั้ง/ชั่วโมง)	จำนวนเวลาทั้งหมด (ชั่วโมง)	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (บาท/ชม.)	รวมค่าแรงเฉลี่ย/ครั้ง (บาท)	จำนวนครั้งเฉลี่ย/ปี (ครั้ง)	รวมค่าแรงทั้งหมด (บาท/ปี)
1. กลุ่ม	1	1	3	3	30.25	5,445	60	5,445
2. หวายเส้น	14	2	3	47	30.25	3,809	22	53,331
3. ไม้ไผ่	1	1	5	5	30.25	605	4	605
4. หวายด้าม	9	1	4	35	30.25	3,136	23	28,223
5. ดอกหญ้า	14	1	3	48	30.25	1,199	11	16,789
6. ไม้เท้า	1	1	3	3	30.25	2,178	12	2,178
7. ด้ามพร้า-ขวาน	2	1	5	9	30.25	1,634	12	3,267
8. ด้ามจอบ	1	1	5	5	30.25	15,125	15	15,125
รวมต้นทุนแรงงานทั้งหมด								124,963

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปัดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อความแรงขั้นต่ำ)

3) ต้นทุนด้านการเดินทาง

ต้นทุน ด้านการเดินทาง คัดจากต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิง สำหรับชาวบ้านที่ใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่าและระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย (ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการคำนวณไว้ในต้นทุนด้านการเดินทางที่ในการเก็บหาของป่าประเภทอาหาร) ต้นทุนการเดินทางที่ใช้รถจักรยานยนต์ คือ น้ำมันเชื้อเพลิงที่ชาวบ้านใช้ในการเติมรถจักรยานยนต์ เพื่อใช้เดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่า และระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคัดจากค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่เติมรถจักรยานยนต์ เฉลี่ยเท่ากับ 59 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมด เท่ากับ 10,064 บาทต่อปี

ต้นทุนการเดินทางที่ใช้การเดินเท้า คือ ระยะเวลาในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาของป่า และระยะทางที่ขนส่งของป่าไปขาย ซึ่งต้นทุนการเดินทางคัดจากค่าเสียเวลาเฉลี่ยเท่ากับ 69 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมด เท่ากับ 11,722 บาทต่อปี

สามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนด้านค่าเดินทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ เฉลี่ยเท่ากับ 127 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็น รายได้ทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 21,786 บาทต่อปี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-29)

ตารางที่ 4-29 รายได้ต้นทุนการเดินทางของการเก็บหาของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ชนิด	ระยะทางที่ใช้รถเฉลี่ย		มาตรฐาน ค่าเชื้อเพลิง (บาท/กม.)	จำนวน ครั้งเฉลี่ย /ปี (ครั้ง)	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เดิน		ค่าแรงขั้นต่ำ (บาท/ชม.)	ค่า เสียเวลา (บาท/ ชม.)	ต้นทุนค่า เดินทางรวม (บาท)
	เก็บหา (กม.)	ขาย (กม.)				เก็บหา (ชม.)	ขาย (ชม.)			
1. คลุ้ม	-	-	4	จ	-	0.75	-	30.25	1,361	1,361
2. หวายเส้น	4.13	3.00	4	22	3,356	1.17	1.50	30.25	7,956	11,312
3. ไม้ไผ่	3.00	-	4	4	48	-	-	30.25	-	48
4. หวายด้าม	2.89	-	4	23	2,600	0.83	-	30.25	1,331	3,931
5. ดอกหญ้า	4.57	-	4	11	2,548	0.88	-	30.25	1,074	3,622
6. ไม้เท้า	5.00	-	4	12	240	-	-	30.25	-	240
7. ด้ามพร้า - ขวาน	7.00	-	4	12	672	-	-	30.25	-	672
8. ด้ามจอบ	10.00	-	4	15	600	-	-	30.25	-	600
รวมต้นทุนค่าเดินทาง										21,786

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นข้อมูลระยะทางที่ใช้รถ ระยะเวลาที่เดินและค่าแรงขั้นต่ำ)

4.3.2.5 ต้นทุนรวมที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท
ประกอบด้วย ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท

ต้นทุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท ในรอบ 1 ปี สามารถนำมาคำนวณรายได้ทางด้านเศรษฐกิจรวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 34 บาทต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 5,871 บาทต่อปี

2) ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท

ต้นทุนด้านแรงงานที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 14,603 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 2,497,214 บาทต่อปี

3) ต้นทุนด้านการเดินทางของป่าทั้ง 4 ประเภท

ต้นทุนด้านค่าเดินทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 2,483 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 424,543 บาทต่อปี

4) ต้นทุนรวมทั้งหมด

ต้นทุนรวมทั้งหมดที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 17,120 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และคิดเป็นรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 2,927,628 บาทต่อปี

ทั้งนี้ ต้นทุนรวมที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท โดยสรุปได้ดังตารางที่ 4-30

ตารางที่ 4-30 ต้นทุนรวมที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท

ประเภทของป่า	ประเภทต้นทุน (บาท/ปี)			รวมต้นทุน (บาท/ปี)
	อุปกรณ์	แรงงาน	การเดินทาง	
อาหาร	3,530	1,456,914	341,602	1,802,046
ไม้ดอกไม้ประดับ	1,115	448,640	45,052	494,807
ยารักษาโรค	1,039	466,697	16,103	483,839
เครื่องมือเครื่องใช้	187	124,963	21,786	146,936
รวม	5,871	2,497,214	424,543	2,927,628

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง

4.3.3 รายได้สุทธิของการเก็บหาของป่า

รายได้สุทธิของของป่าที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาจากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า สามารถคำนวณได้จากรายได้ทั้งหมดของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาเพื่อใช้ประโยชน์ทั้ง 4 ประเภท ลบด้วยต้นทุนที่ใช้ในการเก็บหาของป่า โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เมื่อกิดรายได้ของของป่าทั้ง 4 ประเภท โดย รายได้รวมของของป่าประเภทอาหารเท่ากับ 3,728,368 บาทต่อปี รายได้รวมของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับเท่ากับ 3,853,615 บาทต่อปี รายได้รวมของของป่าประเภทยารักษาโรคเท่ากับ 1,203,572 บาทต่อปี และรายได้รวมของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้เท่ากับ 237,315 บาทต่อปี ดังนั้นรายได้รวมของของป่าทั้ง 4 ประเภทเท่ากับ 9,022,870 บาทต่อปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 53,764 บาทต่อครัวเรือนต่อปี

สำหรับต้นทุนรวมทั้งหมดที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท คิดเป็น รายได้ทั้งหมดในรอบ 1 ปี เท่ากับ 2,927,628 บาทต่อปี เฉลี่ยเท่ากับ 17,121 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ดังนั้นรายได้สุทธิของของป่าที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์เท่ากับ 6,095,242 บาทต่อปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 35,645 บาทต่อครัวเรือนต่อปี

ตารางที่ 4-31 สรุปรายได้รวม ต้นทุนรวม และ รายได้สุทธิของการเก็บหาของป่าแต่ละประเภทอีกครั้ง

ตารางที่ 4-31 รายได้สุทธิด้านการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท

รายการ	เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)	รวมทั้งหมดต่อปี (บาท)
1.รายได้รวมทั้งหมด		
1.1 รายได้รวมของของป่าประเภทอาหาร	21,803	3,728,368
1.2 รายได้รวมของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ	23,535	3,853,615
1.3 รายได้รวมของของป่าประเภทยารักษาโรค	7,038	1,203,572
1.4 รายได้รวมของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	1,388	237,315
รวม	53,764	9,022,870

รายการ	เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)	รวมทั้งหมดต่อปี (บาท)
2. ต้นทุนรวมทั้งหมด		
2.1 ต้นทุนรวมของของป่าประเภทอาหาร	10,538	1,802,046
2.2 ต้นทุนรวมของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ	2,893	494,807
2.3 ต้นทุนรวมของของป่าประเภทยารักษาโรค	2,829	483,839
2.4 ต้นทุนรวมของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	859	146,936
รวม	17,121	2,927,628
3. รายได้สุทธิ		
3.1 รายได้สุทธิของของป่าประเภทอาหาร	11,265	1,926,322
3.2 รายได้สุทธิของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ	19,642	3,358,808
3.3 รายได้สุทธิของของป่าประเภทยารักษาโรค	4,209	719,733
3.4 รายได้สุทธิของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	529	90,379
รวม	35,645	6,095,242

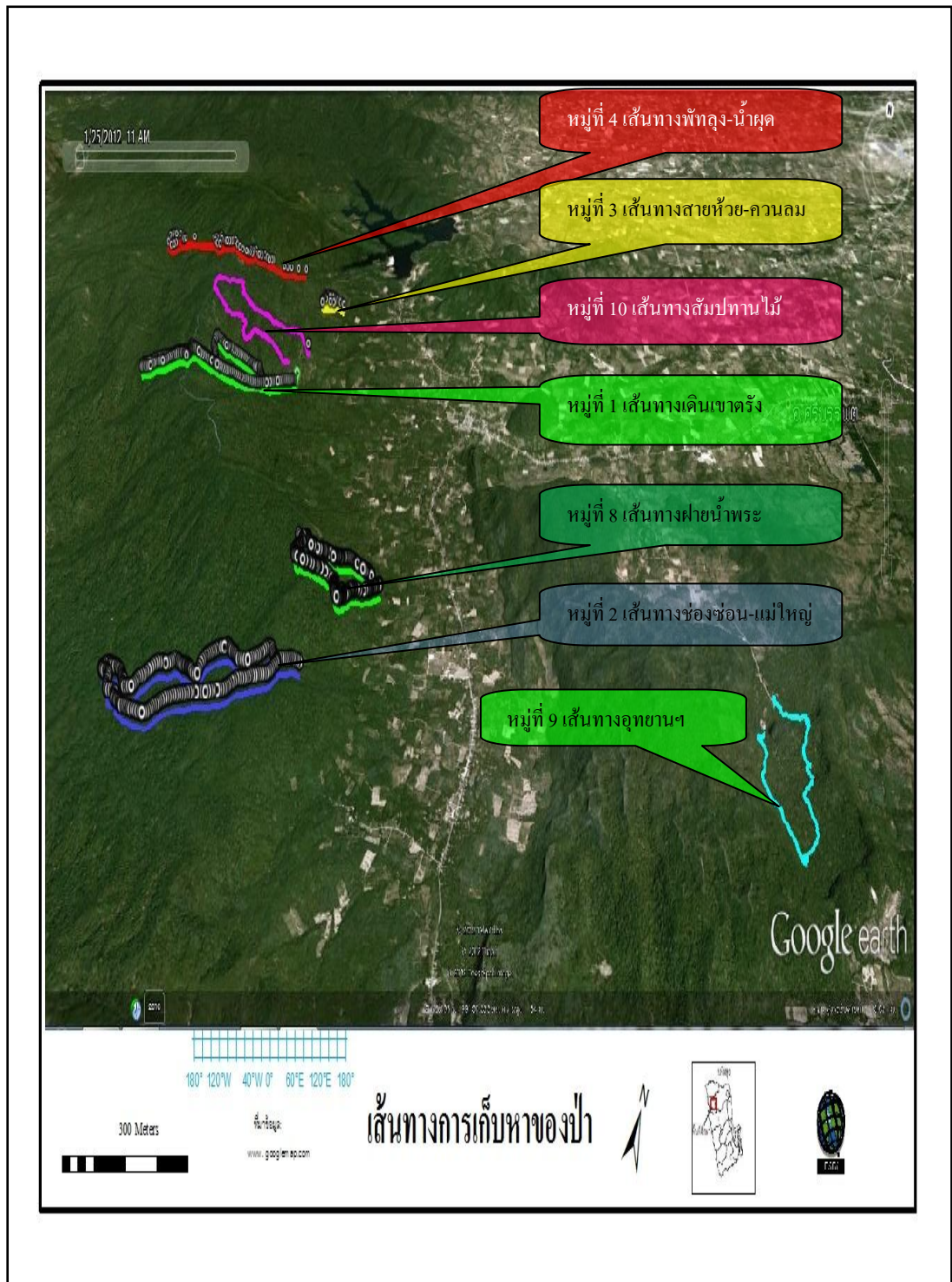
หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปัดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตาราง ไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง

4.4 สักยภาพของของป่าในพื้นที่เส้นทางเก็บหาของป่าบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ในการรองรับการเก็บหาของชาวบ้านในตำบลเขาปู่

การสำรวจศักยภาพของของป่าในพื้นที่เส้นทางแหล่งเก็บหา บริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า เพื่อศึกษาศักยภาพของของป่าที่มีอยู่ในพื้นที่เส้นทางในการรองรับการเก็บหาของชาวบ้าน มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาให้เห็นอย่างชัดเจนว่าปริมาณที่ เก็บหา นั้นเกินกว่าปริมาณ ศักยภาพที่มีอยู่แล้วหรือไม่อันจะนำไปสู่แนวทางในการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

4.4.1 เส้นทางการเก็บหาของป่าบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

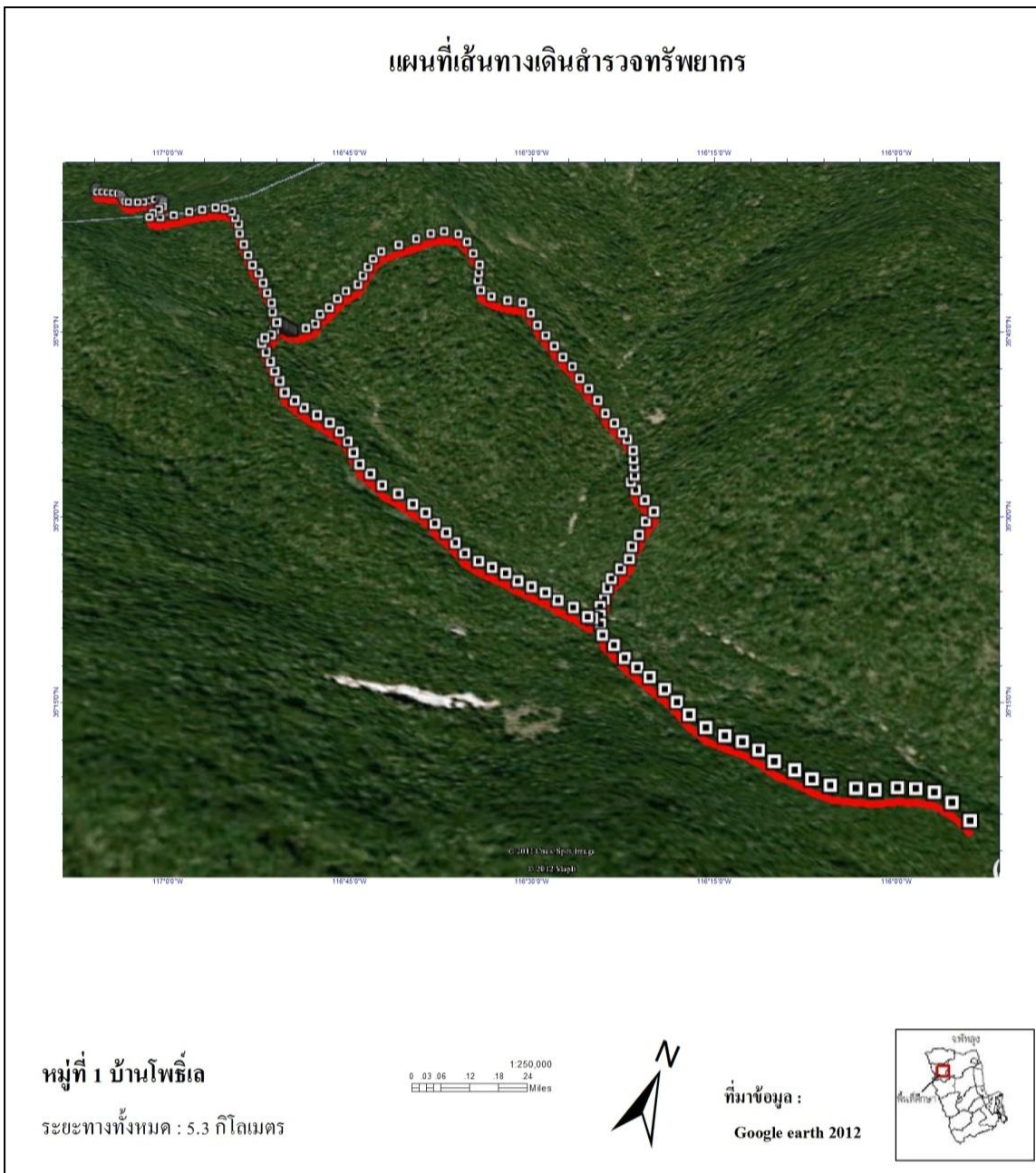
เส้นทาง การเก็บหาของป่า บริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า มีทั้งหมด 7 เส้นทาง ได้แก่ 1. เส้นทางเดินเขาตรง 2. เส้นทางช่องซ่อน-แม่ใหญ่ 3. เส้นทางสายห้วย-ควนลม 4. เส้นทางพัทลุง-น้ำผุด 5. เส้นทางฝายน้ำพระ 6. เส้นทางอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และ 7. เส้นทางสัมปทานไม้

ภาพที่ 4-3 แผนที่เส้นทางกรเก็บหาของป่า 7 เส้นทาง

4.4.1.1 เส้นทางเดินเขตรัง (เส้นทางกำรเก็บหำหมู่ที่ 1)

อยู่ในพื้นที่ของหมู่ที่ 1 ตั้งอยู่บนเทือกเขำบรรทัด มีระยะทางทั้งหมด 4.1 กิโลเมตร ผู้วิจัยดำเนินกำรสำรวจในวันเสาร์ที่ 24 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2554

ภาพที่ 4-4 แผนที่เส้นทางกำรเก็บหำหมู่ที่ 1

ลักษณะของเส้นทางการศึกษาของป่าหุ่มที่ 1 เป็นเส้นทางที่เดินข้ามเทือกเขาบรรทัดแล้ว
เดินกลับเส้นทางเดิม ก่อนข้างมีความลาดชัน มีหมอกบางๆ อากาศเย็นสบาย และมีลำธารอยู่เป็น
ระยะๆ ตลอดเส้นทาง พืชที่พบส่วนใหญ่ คือ กล้วยป่า ปูดช้าง แล ะสะตอ ความสูงจาก
ระดับน้ำทะเลปานกลาง ณ จุดสูงสุดเท่ากับ 522 เมตร ดังภาพที่ 4-5

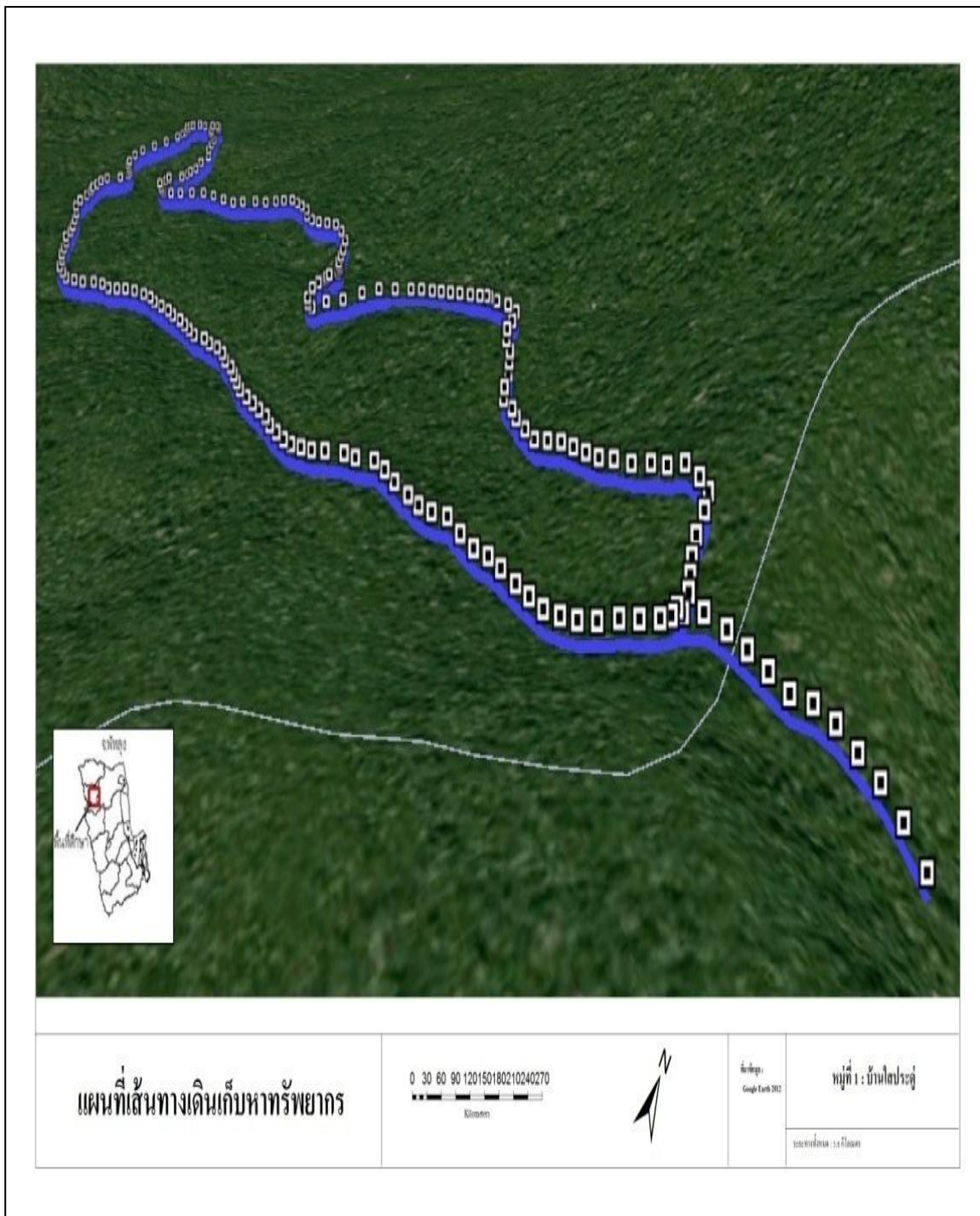

ภาพที่ 4-5 สภาพทั่วไปของเส้นทางการศึกษาหุ่มที่ 1

4.4.1.2 เส้นทางช่องซ่อน-แม่ใหญ่ (เส้นทางกำนันหมู่ที่ 2)

อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของหมู่ที่ 2 ตั้งอยู่บนเทือกเขาบรรทัด มีระยะทางทั้งหมด 5.6 กิโลเมตร ดำเนินการสำรวจในวันศุกร์ที่ 20 เดือนมกราคม พ.ศ. 2555

ภาพที่ 4-6 แผนที่เส้นทางกำนันหมู่ที่ 2

ลักษณะของเส้นทางเก็บหาของป่าหมู่ที่ 2 เป็นเส้นทางที่เดินข้ามเทือกเขาบรรทัดแล้วเดินเป็นวงกลม มีความลาดชันเล็กน้อย อากาศเย็นสบาย และมีลำธารอยู่เป็นระยะๆ ตลอดเส้นทางพืชที่พบส่วนใหญ่ คือ คลุ้ม หวาย และสะตอ ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ณ จุดสูงสุดเท่ากับ 262 เมตร
ดั่งภาพที่ 4-7

ภาพที่ 4-7 สภาพทั่วไปของเส้นทางเก็บหาหมู่ที่ 2

4.4.1.3 เส้นทางสายห้วย-ควนลม (เส้นทางเก็บหาหนู่ที่ 3)

อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของหนู่ที่ 3 ตั้งอยู่บนเทือกเขาบรรทัด มีระยะทางทั้งหมด 1.1 กิโลเมตร ดำเนินการสำรวจในวันอาทิตย์ที่ 15 เดือนมกราคม พ.ศ. 2555

ภาพที่ 4-8 แผนที่เส้นทางเก็บหาหนู่ที่ 3

ลักษณะของเส้นทางเก็บหาของป่าหมู่ที่ 3 เป็นเส้นทางเลียบลำห้วยดินเป็นวงกลม มีความลาดชัน อากาศเย็นสบาย และมีลำธารอยู่เป็นระยะๆ ตลอดเส้นทาง พืชที่พบส่วนใหญ่ คือ ไม้ไผ่ กระจ่างและเหียง ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ณ จุดสูงสุดเท่ากับ 60 เมตร ดังภาพที่ 4-9

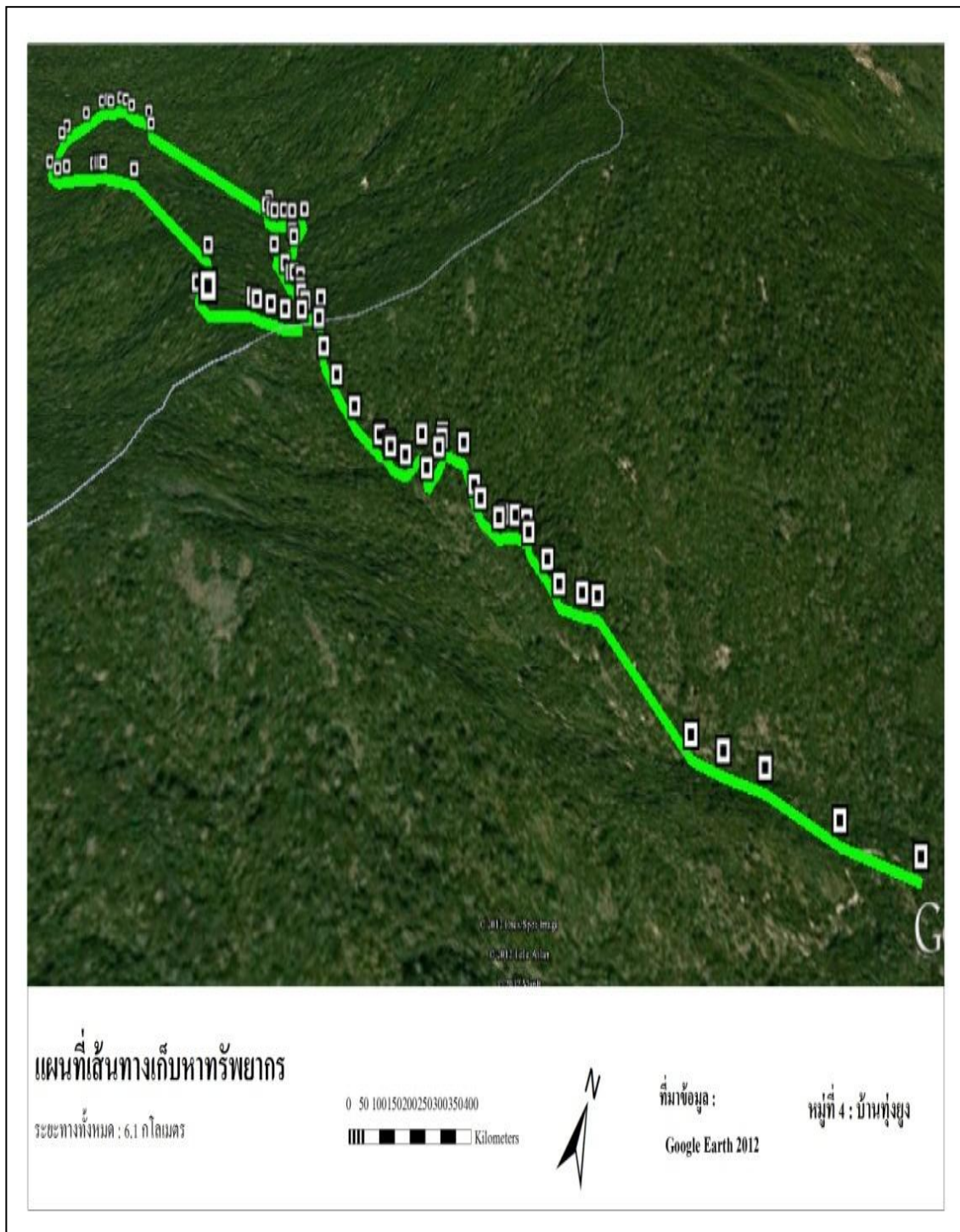

ภาพที่ 4-9 สภาพทั่วไปของเส้นทางเก็บหาหมู่ที่ 3

4.4.1.4 เส้นทางพัทลุง-น้ำผุด (เส้นทางเก็บหาหมู่ที่ 4)

อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของหมู่ที่ 4 ตั้งอยู่บนเทือกเขาบรรทัด มีระยะทางทั้งหมด 6.1 กิโลเมตร ดำเนินการสำรวจในวันเสาร์ที่ 14 เดือนมกราคม พ.ศ. 2555

ภาพที่ 4-10 แผนที่เส้นทางเก็บหาหมู่ที่ 4

ลักษณะของเส้นทางเก็บหาของป่าหมูที่ 4 เป็นเส้นทางที่เดินข้ามเทือกเขาบรรทัด เดินวกกลับทางเดิม มีความลาดชัน อากาศเย็นสบาย และมีลำธารอยู่เป็นระยะๆ ตลอดเส้นทาง พืชที่พบส่วนใหญ่ คือ หวาย สะตอ และเหียง ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ณ จุดสูงสุดเท่ากับ 560 เมตร ดังภาพที่ 4-11

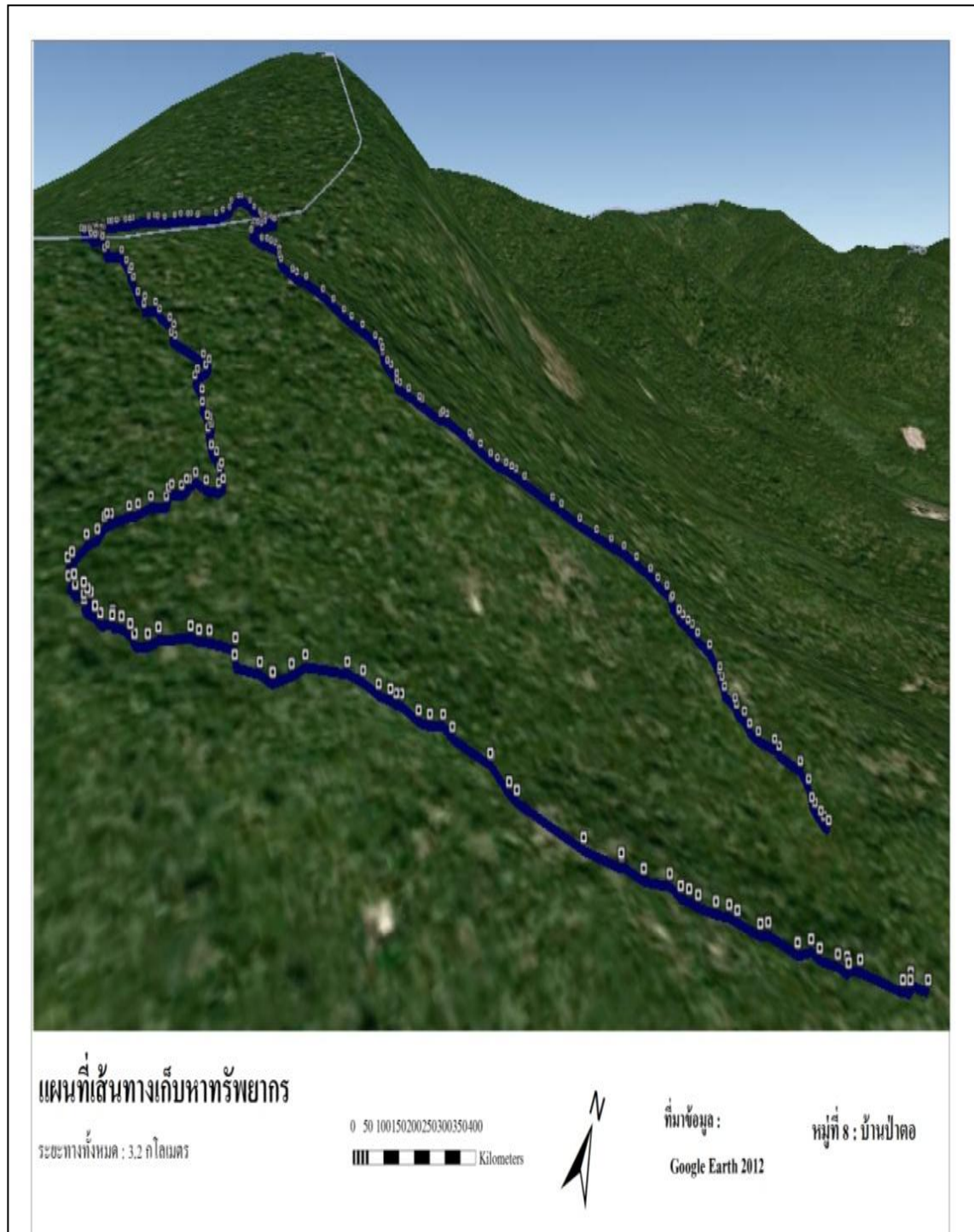

ภาพที่ 4-11 สภาพทั่วไปของเส้นทางเก็บหาหมูที่ 4

4.4.1.5 เส้นทางฝายน้ำพระ (เส้นทางเก็บหาหมู่ที่ 8)

อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของหมู่ที่ 8 ตั้งอยู่บนเทือกเขาบรรทัด มีระยะทางทั้งหมด 3.2 กิโลเมตร ดำเนินการสำรวจในวันอังคารที่ 24 เดือนมกราคม พ.ศ. 2555

ภาพที่ 4-12 แผนที่เส้นทางเก็บหาหมู่ที่ 8

ลักษณะของเส้นทางกำรเก็บหาของป่าหมีที่ 8 เป็นเส้นทางที่เดินไต่สันเขาบรรทัด เดินเป็นวงกลมวกกลับทางเดิม มีความลาดชัน อากาศเย็นสบาย และมีลำธารอยู่เป็นระยะๆ ตลอดเส้นทางพืชที่พบส่วนใหญ่ คือ หวาย สะตอ และกล้วยป่า ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ณ จุดสูงสุดเท่ากับ 362 เมตร ดังภาพที่ 4-13

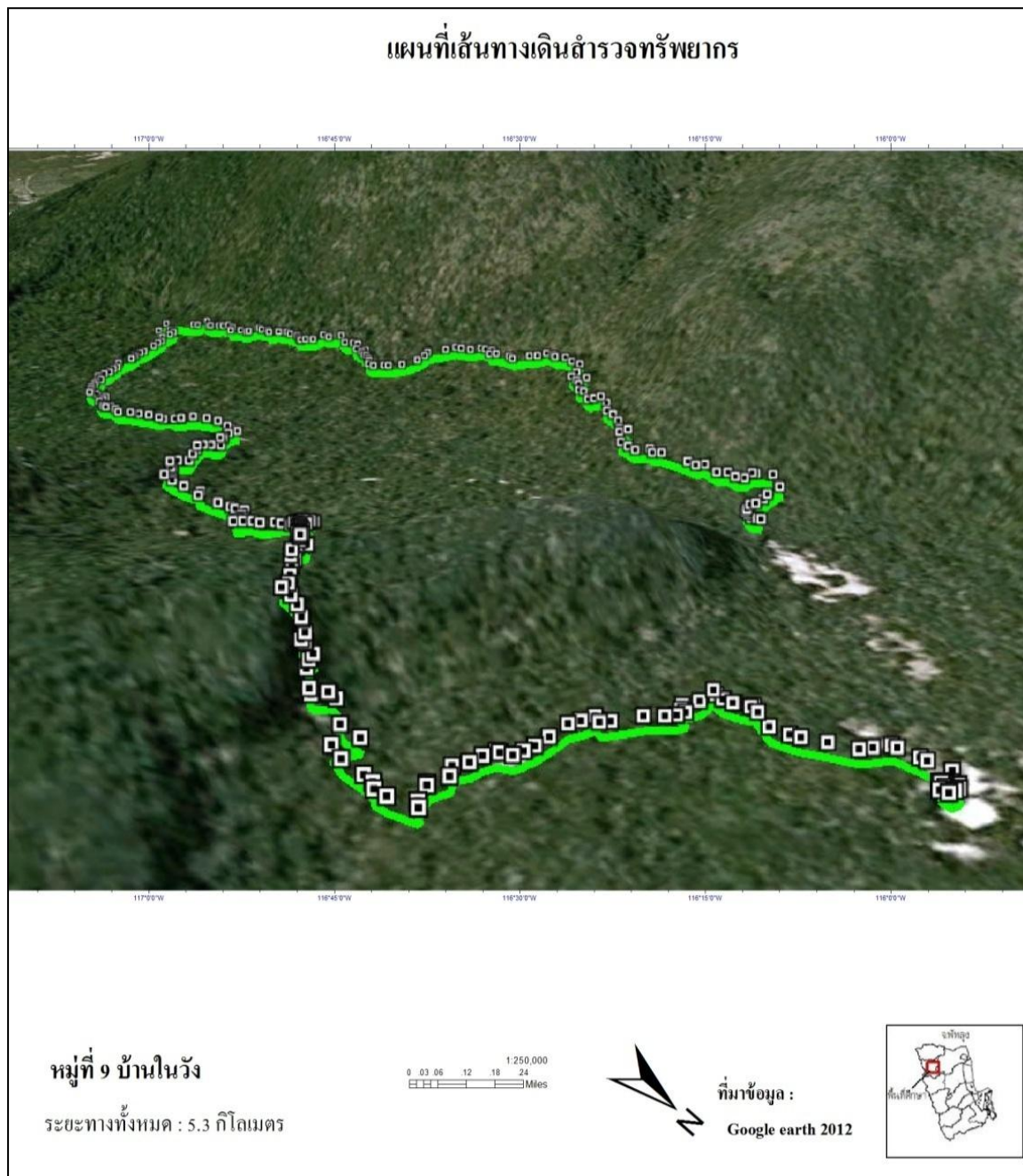

ภาพที่ 4-13 สภาพทั่วไปของเส้นทางกำรเก็บหาหมีที่ 8

4.4.1.6 เส้นทางอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า (เส้นทางเก็บหาหมูที่ 9)

อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของหมูที่ 9 ตั้งอยู่ในบริเวณสำนักงานที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า มีระยะทางทั้งหมด 3.8 กิโลเมตร ดำเนินการสำรวจในวันเสาร์ที่ 18 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555

ภาพที่ 4-14 แผนที่เส้นทางเก็บหาหมูที่ 9

ลักษณะของเส้นทางเก็บหาของป่าหมู่ที่ 9 เป็นเส้นทางที่เดินเรียบเทือกเขาบรรทัด เดินเป็นวงกลมวกกลับทางเดิม มีความลาดชันเล็กน้อยในช่วงแรก อากาศเย็นสบาย และมีลำธารอยู่เป็นระยะๆตลอดเส้นทาง พืชที่พบส่วนใหญ่ คือ หวาย และกล้วยป่า ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ณ จุดสูงสุดเท่ากับ 220 เมตร ดังภาพที่ 4-15

ภาพที่ 4-15 สภาพทั่วไปของเส้นทางเก็บหาหมู่ที่ 9

4.4.1.7 เส้นทางสัมปทานไม้ (เส้นทางเก็บหาหมู่ที่ 10)

อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของหมู่ที่ 10 ตั้งอยู่บนเทือกเขาบรรทัด มีระยะทางทั้งหมด 5.1 กิโลเมตร ดำเนินการสำรวจในวันพุธที่ 25 เดือนมกราคม พ.ศ. 2555

ภาพที่ 4-16 แผนที่เส้นทางเก็บหาหมู่ที่ 10

ลักษณะของเส้นทางกำรเก็บหาของป่าหุ่มที่ 10 เป็นเส้นทางเดินไต่สันเขาบรรทัด เดินเป็นวงกลมวกกลับทางเดิม มีความลาดชันมาก อากาศเย็นสบาย และมีลำธารอยู่เป็นระยะๆ ตลอดเส้นทาง พืชที่พบส่วนใหญ่ คือ หวาย สะตอ และไม้ไผ่ ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ณ จุดสูงสุดเท่ากับ 966 เมตร ดังภาพที่ 4-17

ภาพที่ 4-17 สภาพทั่วไปของเส้นทางกำรเก็บหาหุ่มที่ 10

4.4.2 ผลการสำรวจศักยภาพของของป่า

การสำรวจศักยภาพของของป่าในเส้นทางเก็บหาของชาวบ้าน ผู้วิจัยเน้นดำเนินการสำรวจศักยภาพของของป่าเฉพาะชนิดของของป่าที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ ทั้ง 4 ประเภท คือ ของป่าประเภทอาหาร ไม้ดอกไม้ประดับ ยารักษาโรค และเครื่องมือเครื่องใช้ ทั้งนี้เพื่อต้องการศึกษาเปรียบเทียบปริมาณที่มีอยู่ตามธรรมชาติกับปริมาณที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ว่า อยู่ในดุลยภาพหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยเลือกสำรวจเฉพาะเส้นทางหลัก 7 เส้นทางที่ได้จากการสอบถามเท่านั้น เนื่องจากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าที่ชาวบ้านเก็บหาของป่ามีหลายเส้นทาง ผลจากการสำรวจพบชนิดของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาทั้งหมด 10 ชนิด สามารถแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ 2 ประเภท คือ ของป่าประเภทอาหารสำรวจพบทั้งหมด 6 ชนิด ได้แก่ สะตอ เหยียง ปูดช้าง กล้วยป่า ระกำ และเนียง ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้สำรวจพบทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ คลุ้ม หวายด้าม หวายเส้น และไม้ไผ่ ส่วนของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับกับประเภทยารักษาโรคไม่พบจากการสำรวจทั้ง 7 เส้นทาง

4.4.3 ปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าที่สำรวจพบจากเส้นทางหลัก

การสำรวจศักยภาพของของป่า ใช้วิธีการเดินสำรวจในเส้นทางซึ่งตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาบรรทัด ทั้งหมด 7 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางหมู่ที่ 1 เส้นทางหมู่ที่ 2 เส้นทางหมู่ที่ 3 เส้นทางหมู่ที่ 4 เส้นทางหมู่ที่ 8 เส้นทางหมู่ที่ 9 และเส้นทางหมู่ที่ 10 จากการสำรวจพบของป่าเพียง 10 ชนิด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทอาหาร 6 ชนิด และเครื่องมือเครื่องใช้ 4 ชนิด (รูปแบบวิธีการนับปริมาณ ศักยภาพของของป่าที่พบตามพื้นที่เส้นทางเก็บหาทั้ง 7 เส้นทางนั้นได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการไว้ในบทที่ 3 แล้ว) สำหรับพืชที่สำรวจพบมากที่สุด คือ ปูดช้าง มีปริมาณทั้งหมดเท่ากับ 222,486 ต้น รองลงมา คือ ไม้ไผ่ มีปริมาณทั้งหมดเท่ากับ 26,192 ต้น และเนียงเป็นพืชที่สำรวจพบน้อยที่สุด มีปริมาณทั้งหมดเท่ากับ 7 ต้น โดยรายละเอียดดังนี้

4.4.3.1 ปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าประเภทอาหาร

จากการสำรวจพื้นที่เส้นทางเก็บหาของป่าทั้ง 7 เส้นทาง ทำให้ทราบว่าศักยภาพของของป่าประเภทอาหาร ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งหมด มี 6 ชนิด มีจำนวนที่สำรวจพบและปริมาณศักยภาพที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์มีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-33)

1) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของสะตอ

จากการสำรวจศักยภาพของสะตอ ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบสะตอทั้งหมด 286 ต้น เฉลี่ย 41 ต้นต่อเส้นทาง ปริมาณศักยภาพของสะตอในการให้ผลผลิตต่อต้น เฉลี่ยศักยภาพเท่ากับ 978 ฝักต่อต้นต่อปี ศักยภาพผลผลิตของสะตอทั้งหมดเท่ากับ 279,708 ฝักต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 1,636 ฝักต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

2) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของเหียง

จากการสำรวจศักยภาพของเหียง ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบเหียงทั้งหมด 60 ต้น เฉลี่ย 9 ต้นต่อเส้นทาง ปริมาณศักยภาพของเหียงในการให้ผลผลิตต่อต้น เฉลี่ยศักยภาพเท่ากับ 545 กิโลกรัมต่อต้นต่อปี ศักยภาพของ ผลผลิต เหียงทั้งหมดเท่ากับ 32,700 กิโลกรัมต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 191 กิโลกรัมต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

3) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของปุดช้าง

จากการสำรวจศักยภาพของปุดช้าง ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบปุดช้างทั้งหมด 222,486 ต้น ปริมาณ ศักยภาพของปุดช้างเท่ากับ 111,168 ต้น เฉลี่ย 15,881 ต้นต่อเส้นทาง เมื่อเปรียบเทียบศักยภาพเป็นหน่วยกิโลกรัม จากการสอบถามปราชญ์ชาวบ้าน ทำให้ทราบว่า ต้นปุดช้าง 20 ต้นเทียบได้เท่ากับ 1 กิโลกรัม ดังนั้นศักยภาพผลผลิตของปุดช้างเฉลี่ยต่อเส้นทางเท่ากับ 794 กิโลกรัมต่อปี ศักยภาพ ผลผลิต ปุดช้างทั้งหมดเท่ากับ 5,558 กิโลกรัมต่อปีหรือ เฉลี่ยเท่ากับ 32 กิโลกรัมต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

4) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของกล้วยป่า

จากการสำรวจศักยภาพของกล้วยป่า ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบกล้วยป่าทั้งหมด 789 ต้น คิดเป็นศักยภาพของกล้วยป่าเท่ากับ 321 ต้น เฉลี่ย 46 ต้นต่อเส้นทาง เมื่อเปรียบเทียบเป็นหน่วยกิโลกรัม จากการสอบถามปราชญ์ชาวบ้าน ทราบว่า ต้นกล้วยป่า 1 ต้นเทียบได้เท่ากับ 3 กิโลกรัม ดังนั้น โดยเฉลี่ยศักยภาพของกล้วยป่าเท่ากับ 137 กิโลกรัมต่อเส้นทางต่อปี ศักยภาพผลผลิตกล้วยป่าทั้งหมดเท่ากับ 963 กิโลกรัมต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 6 กิโลกรัมต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

5) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของระกำ

จากการสำรวจศักยภาพของระกำ ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบระกำทั้งหมด 76 ต้น เฉลี่ย 1 ต้นต่อเส้นทาง จากการสอบถามปราชญ์ชาวบ้าน เฉลี่ยศักยภาพของระกำ

เท่ากับ 27 กิโลกรัมต่อต้นต่อปี ศักยภาพ ผลผลิตของระกำทั้งหมด เท่ากับ 2,087 กิโลกรัมต่อปีหรือเฉลี่ยได้เท่ากับ 12 กิโลกรัมต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

6) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของเนียง

จากการสำรวจศักยภาพของเนียง ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบเนียงทั้งหมด 7 ต้น เฉลี่ย 1 ต้นต่อเส้นทาง จากการสอบถามปราชญ์ชาวบ้าน เฉลี่ยศักยภาพของเนียงเท่ากับ 285 กิโลกรัมต่อต้นต่อปี ศักยภาพ ผลผลิตของเนียงทั้งหมดเท่ากับ 2,000 กิโลกรัมต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 11 กิโลกรัมต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

ตารางที่ 4-32 ปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าประเภทอาหาร

ชนิด	หน่วย	ปริมาณที่สำรวจพบจริงในพื้นที่			ศักยภาพที่ใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ทำให้เกิดการเสื่อมโทรม	
		จำนวนต้น	ปริมาณต่อปี	% ที่เก็บได้จากส่วนเกิน	จำนวนต้น	ปริมาณต่อปี
1. สะตอ	ฝัก	286	279,708	100	286	279,708
2. เหริยง	กก.	60	32,700	100	60	32,700
3. ปูดช้าง	กก.	222,486	7,416	50	111,168	5,558
4. ก้อยป่า	กก.	789	2,367	50	321	963
5. ระกำ	กก.	76	2,087	100	76	2,087
6. เนียง	กก.	7	2,000	100	7	2,000

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตาราง ไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง

4.4.3.2 ปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

จากการสำรวจพื้นที่เส้นทางการเก็บหาของป่าทั้ง 7 เส้นทาง ทำให้ทราบว่า ศักยภาพของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งหมดมี 4 ชนิด จำนวนที่สำรวจพบและปริมาณศักยภาพที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์มีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-34)

1) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของกลุ่ม

จากการสำรวจศักยภาพของกลุ่ม ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบกลุ่มทั้งหมด 3,655 ต้น เฉลี่ย 522 ต้นต่อเส้นทาง จากการตรวจนับปริมาณศักยภาพของกลุ่มในการให้ผล

ผลิตต่อปี เฉลี่ยเท่ากับ 260 ต้นต่อเส้นทางต่อปี ศักยภาพ ผลผลิตของกลุ่มทั้งหมดเท่ากับ 1,818 ต้นต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 11 ต้นต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

2) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของหวายดำ

จากการสำรวจศักยภาพของหวายดำ ในพื้นที่เส้นทางเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบหวายดำทั้งหมด 16,040 เมตร เฉลี่ย 2,291 เมตรต่อเส้นทาง จากการตรวจนับปริมาณศักยภาพของหวายดำในการให้ผลผลิตต่อปีเฉลี่ยเท่ากับ 1,010 เมตรต่อเส้นทางต่อปี ศักยภาพ ผลผลิตของหวายดำทั้งหมดเท่ากับ 7,072 เมตรต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 41 เมตรต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

3) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของหวายเส้น

จากการสำรวจศักยภาพของหวายเส้น ในพื้นที่เส้นทางเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบหวายเส้นทั้งหมด 7,667 เมตร เฉลี่ย 1,095.29 เมตรต่อเส้นทาง จากการตรวจนับปริมาณศักยภาพของหวายเส้นในการให้ผลผลิตต่อปีเฉลี่ย เท่ากับ 562.86 เมตรต่อเส้นทางต่อปี ศักยภาพ ผลผลิตหวายเส้นทั้งหมดเท่ากับ 3,940 เมตรต่อปีหรือ เฉลี่ยเท่ากับ 23.04 เมตรต่อ ครัวเรือน ทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

4) ปริมาณศักยภาพผลผลิตของไม้ไผ่

จากการสำรวจศักยภาพของไม้ไผ่ ในพื้นที่เส้นทางเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบไม้ไผ่ทั้งหมด 26,192 ต้น เฉลี่ย 3,742 ต้นต่อเส้นทาง จากการตรวจนับปริมาณศักยภาพ ผลผลิตของไม้ไผ่ในการให้ผลผลิตต่อปีเฉลี่ยเท่ากับ 950 ต้นต่อเส้นทางต่อปี ศักยภาพ ผลผลิตของไม้ไผ่ทั้งหมดเท่ากับ 6,653 ต้นต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 39 ต้นต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

ตารางที่ 4-33 ปริมาณศักยภาพผลผลิตของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ชนิดของป่า	หน่วย	ปริมาณที่สำรวจพบจริงในพื้นที่			ศักยภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ โดยไม่ทำให้เกิดการเสื่อมโทรม	
		จำนวนกอ	ปริมาณต่อปี	% ที่เก็บได้จากส่วนเกิน	จำนวนกอ	ปริมาณต่อปี
1. กลุ่ม	ต้น	127	3,655	70	127	1,818
2. หวายดำ	เมตร	581	16,040	100	581	7,072
3. หวายเส้น	เมตร	443	7,667	100	443	3,940
4. ไม้ไผ่	ต้น	447	26,192	30	446	6,653

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปัดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง

4.4.4 รายได้ของศักยภาพ

รายได้ของศักยภาพ เป็นการคิดรายได้ของของป่าที่สำรวจพบ 10 ชนิด โดยนำราคาการซื้อขายในพื้นที่มาคำนวณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.4.4.1 รายได้ของศักยภาพผลผลิตของของป่าประเภทอาหาร

จากการสำรวจพื้นที่เส้นทางเก็บหาของป่าทั้ง 7 เส้นทาง ทำให้ทราบว่าศักยภาพของของป่าประเภทอาหารที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งหมด มี 6 ชนิด จำนวนที่สำรวจพบ และปริมาณศักยภาพที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์มีความแตกต่างกัน สามารถคิดเป็น รายได้ศักยภาพของของป่าประเภทอาหารแต่ละชนิด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-35)

1) สะตอ

จากการสำรวจศักยภาพของสะตอ ในพื้นที่เส้นทางเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของสะตอทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้ โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายสะตอในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยฝักละ 3.76 บาท ดังนั้น รายได้ศักยภาพของสะตอเท่ากับ 1,051,702 บาทต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 6,150 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

2) เหยียง

จากการสำรวจศักยภาพของเหยียง ในพื้นที่เส้นทางเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของเหยียงทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้ โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายเหยียงในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 91.03 บาท ดังนั้น รายได้ศักยภาพของเหยียงเท่ากับ 2,976,681 บาทต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 17,407 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

3) ปูดช้าง

จากการสำรวจศักยภาพของปูดช้าง ในพื้นที่เส้นทางเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของปูดช้างทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้ โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายปูดช้างในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยกิโลกรัม ละ 19.23 บาท ดังนั้น รายได้ศักยภาพของปูดช้างเท่ากับ 106,880 บาทต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 625 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

4) กล้วยป่า

จากการสำรวจศักยภาพของกล้วยป่า ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของกล้วยป่าทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายกล้วยป่าในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 15.38 บาท ดังนั้น รายได้ ศักยภาพของกล้วยป่าเท่ากับ 14,810 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยเท่ากับ 86 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

5) ระกำ

จากการสำรวจศักยภาพของระกำ ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของระกำทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายระกำในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 20 บาท ดังนั้น รายได้ ศักยภาพของระกำเท่ากับ 41,740 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยเท่ากับ 244 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

6) เนียง

จากการสำรวจศักยภาพของเนียง ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของเนียงทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายเนียงในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 21 บาท ดังนั้น รายได้ ศักยภาพของเนียงเท่ากับ 41,700 บาทต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 244 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

ตารางที่ 4-34 รายได้ของศักยภาพของผลผลิตของป่าประเภทอาหาร

ชนิดของป่า	หน่วย	ปริมาณทั้งหมด/ปี (หน่วย)	ราคาเฉลี่ย/หน่วย (บาท)	รายได้ทั้งหมด/ปี (บาท)	รายได้เฉลี่ย/ ครัวเรือน/ปี(บาท)
1. สะตอ	ฝัก	279,708	3.76	1,051,702	6,150
2. เหรีง	กก.	32,700	91.03	2,976,681	17,407
3. ปูดช้าง	กก.	5,558	19.23	106,880	625
4. กล้วยป่า	กก.	963	15.38	14,810	86
5. ระกำ	กก.	2,087	20.00	41,740	244
6. เนียง	กก.	2,000	20.85	41,700	243
รวม				4,233,513	24,755

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปิดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง (ยกเว้นราคาเฉลี่ย)

จากการคำนวณ รายได้ของศักยภาพของผลผลิตของป่าประเภทอาหารทั้ง 6 ชนิด ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบว่า รายได้ของศักยภาพของผลผลิตของป่าประเภทอาหารเท่ากับ 4,233,513 บาทต่อปี

4.4.4.2 รายได้ของศักยภาพผลผลิตของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

จากการสำรวจพื้นที่เส้นทางการเก็บหาของป่าทั้ง 7 เส้นทาง ทำให้ทราบว่า ศักยภาพของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งหมด มีจำนวน 6 ชนิด จำนวนที่สำรวจพบและปริมาณศักยภาพที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์มีความแตกต่างกัน สามารถคิดเป็นรายได้ศักยภาพของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละชนิด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-36)

1) กลุ่ม

จากการสำรวจศักยภาพของกลุ่ม ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของกลุ่มทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายกลุ่มในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยตันละ 5 บาท ดังนั้น รายได้ศักยภาพของกลุ่มเท่ากับ 9,090 บาทต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 53 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

2) หวายด้าม

จากการสำรวจศักยภาพของหวายด้าม ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของหวายด้ามทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายหวายด้ามในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยเมตรละ 5.50 บาท ดังนั้น รายได้ศักยภาพของหวายด้ามเท่ากับ 38,896 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยเท่ากับ 227 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

3) หวายเส้น

จากการสำรวจศักยภาพของหวายเส้น ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของหวายเส้นทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายหวายเส้นในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยเมตรละ 6.11 บาท ดังนั้น รายได้ศักยภาพของหวายเส้นเท่ากับ 41,646 บาทต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 141 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

4) ไม้ไผ่

จากการสำรวจศักยภาพของไม้ไผ่ ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาทั้งหมด 7 เส้นทาง เมื่อนำปริมาณศักยภาพของไม้ไผ่ทั้งหมดจากการสำรวจมาคิดรายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายไม้ไผ่

ในพื้นที่ ราคาเฉลี่ยตันละ 50 บาท ดังนั้น รายได้ศักยภาพของไม้ไผ่เท่ากับ 332,655 บาทต่อปีหรือเฉลี่ยเท่ากับ 1,945 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมด 171 ครัวเรือนต่อปี

ตารางที่ 4-35 รายได้ของศักยภาพของผลผลิตของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ชนิด	หน่วย	ปริมาณทั้งหมด/ปี (หน่วย)	ราคาเฉลี่ย/หน่วย (บาท)	รายได้ทั้งหมด/ปี (บาท)	รายได้เฉลี่ย/ ครัวเรือน/ปี(บาท)
1. คลุ้ม	ตัน	1,818	5.00	9,090	53
2. หวายด้าม	เมตร	7,072	5.50	38,896	227
3. หวายเส้น	เมตร	3,940	6.11	24,073	141
4. ไม้ไผ่	ตัน	6,653	50.00	332,655	1,945
รวม				404,714	19,483

หมายเหตุ: ค่าที่แสดงในตารางเป็นค่าที่ได้จากการคำนวณข้อมูลในโปรแกรม Excel ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอค่าที่มีการปัดตัวเลขเป็นจำนวนเต็ม หากผู้อ่านนำตัวเลขในตารางไปคำนวณ ผลการคำนวณอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขที่นำเสนอในตาราง เนื่องจากในโปรแกรม Excel จะคำนวณละเอียดถึง 12 ตำแหน่ง

จากการคำนวณ รายได้ของศักยภาพของ ผลผลิต ของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ทั้ง 4 ชนิด ในพื้นที่เส้นทางการศึกษาทั้งหมด 7 เส้นทาง พบว่า รายได้ของศักยภาพของผลผลิตของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้เท่ากับ 404,714 บาทต่อปี

4.4.4.3 รายได้รวมของศักยภาพของของป่าที่สำรวจพบ

จากการคำนวณ รายได้ของศักยภาพของของป่าทั้ง 2 ประเภท คิดเป็น รายได้รวมทั้งหมดเท่ากับ 4,638,227 บาทต่อปี

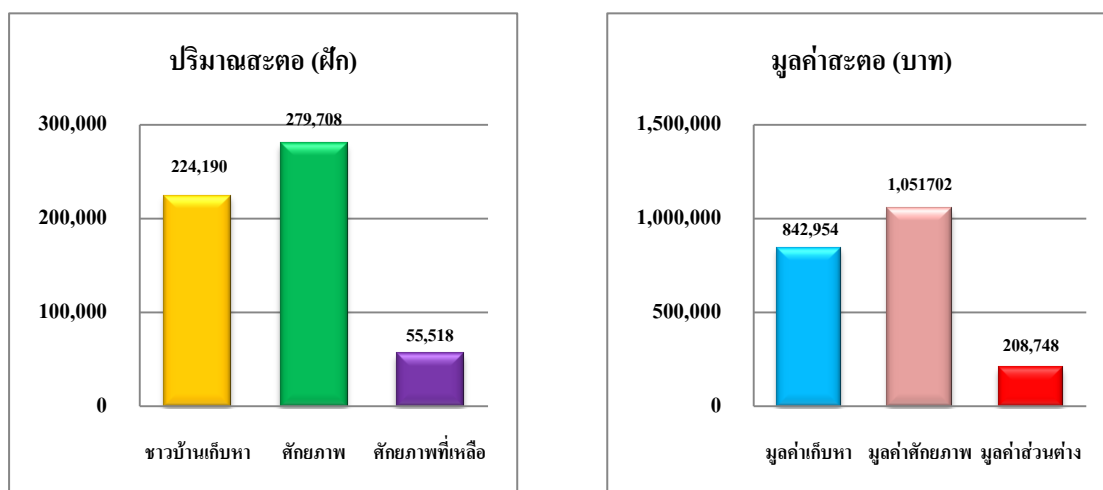
4.4.4.4 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของของป่าที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านกับปริมาณและรายได้ของศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา

จากการสำรวจพื้นที่เส้นทางที่เก็บหาของป่าทั้ง 7 เส้นทาง ทำให้ทราบว่า ศักยภาพของของป่าประเภทอาหารและเครื่องมือเครื่องใช้ ตามที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์และจำหน่ายทั้งหมด มีจำนวน 10 ชนิด ได้แก่ สะตอ เหริ่ง ปูดช้าง กล้วยป่า ระกำ เนียง คลุ้ม หวายด้าม หวายเส้น และ ไม้ไผ่ ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับปริมาณและ รายได้ที่มีการเก็บหามาใช้ประโยชน์ ในแต่ละชนิด เพื่อต้องการหาแนวทางในการจัดการของป่าชนิดต่างๆ ให้เกิดความสมดุล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การเปรียบเทียบเชิงปริมาณและรายได้ประเภทอาหาร

1.1) สะตอ

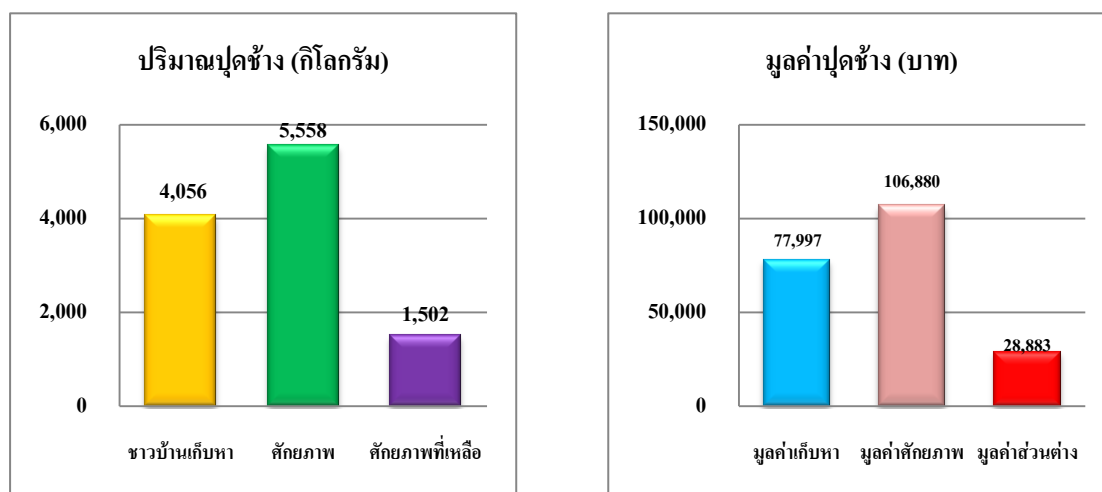
ปริมาณ สะตอทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขาน้ำ-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 224,190 ฝักต่อปี และจากการสำรวจ ศักยภาพของสะตอในพื้นที่เส้นทางเก็บหาดังกล่าว พบปริมาณศักยภาพของสะตอทั้งหมด เท่ากับ 279,708 ฝักต่อปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าปริมาณการเก็บหา 55,518 ฝัก เมื่อนำปริมาณศักยภาพ ของสะตอทั้งหมดจากการสำรวจมาคิดรายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายสะตอในพื้นที่ ฝักละ 3.76 บาท พบว่ารายได้ของศักยภาพสะตอเท่ากับ 1,051,702 บาทต่อปี ในขณะที่รายได้ของสะตอที่ ชาวบ้านเก็บหาทั้งบริโภคและจำหน่าย เท่ากับ 842,954 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่างของ รายได้เท่ากับ 208,748 บาทต่อปี เปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-18

ภาพที่ 4-18 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้สะตอจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต

1.2) ปุดช้าง

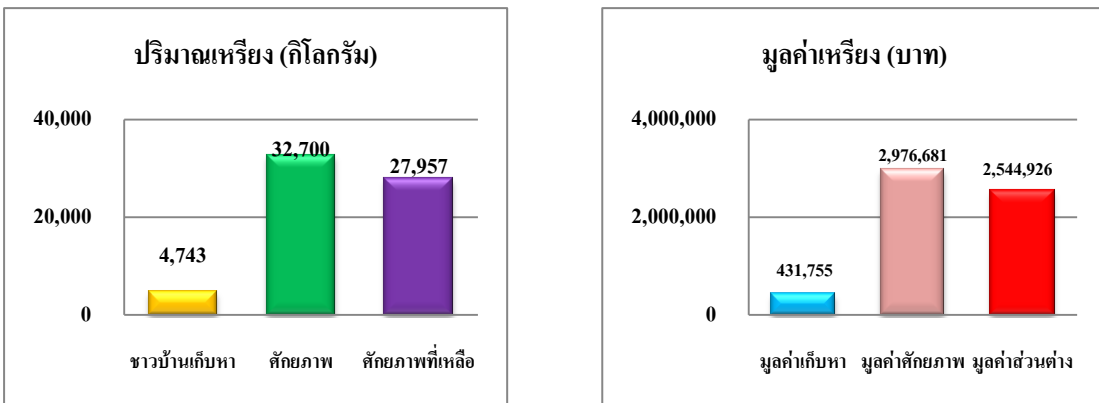
ปริมาณปุดช้างทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 4,056 กิโลกรัมต่อปี และจากการสำรวจศักยภาพของปุดช้าง ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหา พบปริมาณศักยภาพของปุดช้างทั้งหมดเท่ากับ 5,558 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าปริมาณการเก็บหา 1,502 กิโลกรัม เมื่อนำปริมาณศักยภาพของปุดช้างทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้ โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายปุดช้างในพื้นที่ กิโลกรัมละ 19.23 บาท พบว่ารายได้ศักยภาพของปุดช้างเท่ากับ 106,880 บาทต่อปี ในขณะที่รายได้ของปุดช้างที่ชาวบ้านเก็บหาทั้งบริโภคและจำหน่าย เท่ากับ 77,997 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่างของรายได้เท่ากับ 28,883 บาทต่อปี เปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-19

ภาพที่ 4-19 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ปุดช้างจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลิต

1.3) เหยียง

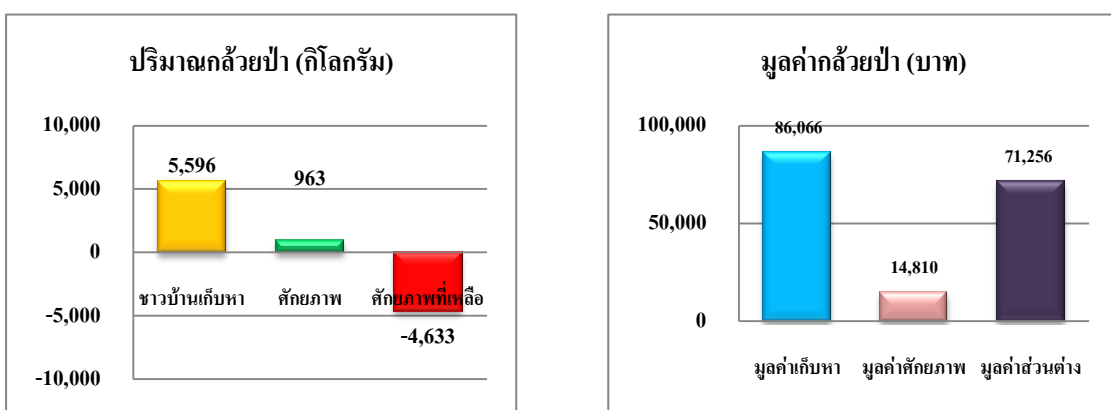
ปริมาณเหยียงทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 4,743 กิโลกรัมต่อปี และจากการสำรวจศักยภาพของ เหยียง ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหา ดังกล่าว พบปริมาณศักยภาพของ เหยียง ทั้งหมดเท่ากับ 32,700 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าปริมาณการเก็บหา 27,957 กิโลกรัม เมื่อนำปริมาณศักยภาพของเหยียงทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้ โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายเหยียงในพื้นที่ กิโลกรัมละ 91.03 บาท พบว่ารายได้ ศักยภาพ ของเหยียงเท่ากับ 2,976,681 บาทต่อปี ในขณะที่รายได้ของเหยียงที่ชาวบ้านเก็บหานำมาทั้งบริโภคและจำหน่าย เท่ากับ 431,755 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่างของรายได้เท่ากับ 2,544,926 บาทต่อปี เปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-20

ภาพที่ 4-20 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้เหรียญจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต

1.4) กล้วยป่า

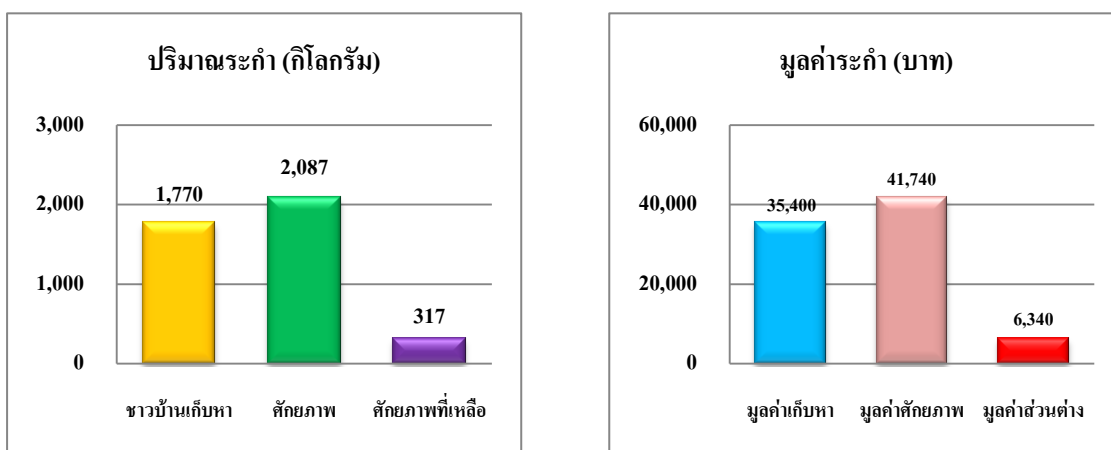
ปริมาณกล้วยป่าทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขานู้-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 5,596 กิโลกรัมต่อปี และจากการสำรวจ ศักยภาพของกล้วยป่าในพื้นที่เส้นทางเก็บหา ดังกล่าว พบปริมาณศักยภาพของ กล้วยป่าทั้งหมด เท่ากับ 963 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งมีจำนวน น้อยกว่าปริมาณการเก็บหา 4,633 กิโลกรัม เมื่อนำปริมาณ ศักยภาพของกล้วยป่าทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายกล้วยป่า ในพื้นที่ กิโลกรัมละ 15.38 บาท พบว่ารายได้ศักยภาพของกล้วยป่าเท่ากับ 14,810 บาทต่อปี ในขณะที่ รายได้ของกล้วยป่าที่ชาวบ้านเก็บหาทั้งบริเวณและจำหน่ายเท่ากับ 86,066 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่าง ของรายได้เท่ากับ 71,256 บาทต่อปี เปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-21

ภาพที่ 4-21 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้กล้วยป่าจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต

1.5) ระกำ

ปริมาณระกำทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 1,770 กิโลกรัมต่อปี และจากการสำรวจ ศักยภาพของระกำ ในพื้นที่เส้นทางเก็บหาดังกล่าว พบปริมาณศักยภาพของระกำทั้งหมดเท่ากับ 2,087 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าปริมาณการเก็บหา 317 กิโลกรัม เมื่อนำปริมาณศักยภาพของระกำทั้งหมดจากการสำรวจมาคิดรายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายระกำในพื้นที่ กิโลกรัม ละ 20 บาท พบว่ารายได้ ศักยภาพ ของระกำเท่ากับ 41,740 บาทต่อปี ในขณะที่ รายได้ของระกำที่ ชาวบ้านเก็บหาทั้งบริเวณและจำหน่าย เท่ากับ 35,400 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่างของ รายได้เท่ากับ 6,340 บาทต่อปีเปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-22

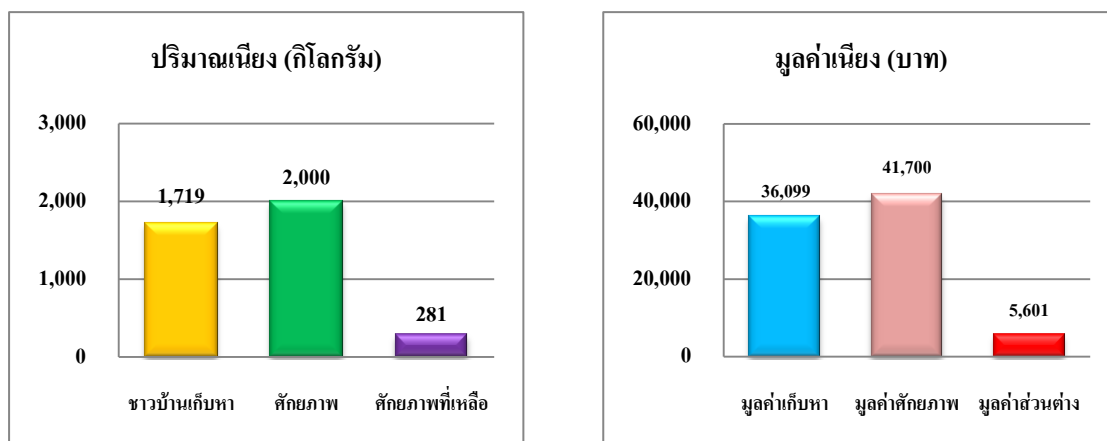

ภาพที่ 4-22 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ระกำจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต

1.6) เนียง

ปริมาณ เนียง ทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 1,719 กิโลกรัมต่อปี และจากการสำรวจ ศักยภาพของ เนียง ในพื้นที่เส้นทางเก็บหา ดังกล่าว พบปริมาณศักยภาพของ เนียงทั้งหมดเท่ากับ 2,000 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าปริมาณการ เก็บหา 281 กิโลกรัม เมื่อนำปริมาณศักยภาพของเนียงทั้งหมดจากการสำรวจมาคิดรายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายเนียงในพื้นที่ กิโลกรัม ละ 21 บาท พบว่ารายได้ ศักยภาพ ของเนียงเท่ากับ 41,700 บาทต่อปี ในขณะที่ รายได้ของเนียงที่ ชาวบ้านเก็บหาทั้งบริเวณและจำหน่าย เท่ากับ 36,099 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่างของ รายได้เท่ากับ 5,601 บาทต่อปี เปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-23

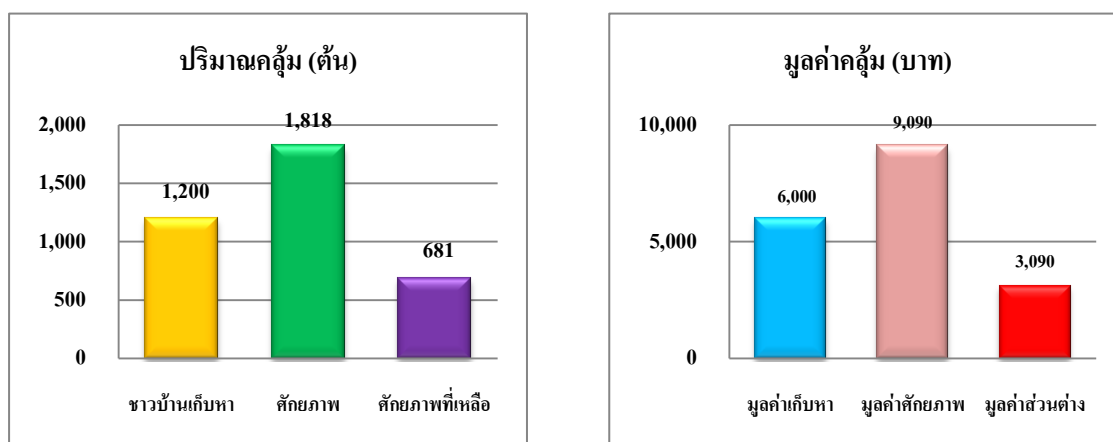

ภาพที่ 4-23 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้เนียงจากการเก็บหาจริงกับตัดยภาพผลผลิต

2) การเปรียบเทียบเชิงปริมาณและรายได้ประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

2.1) กลุ่ม

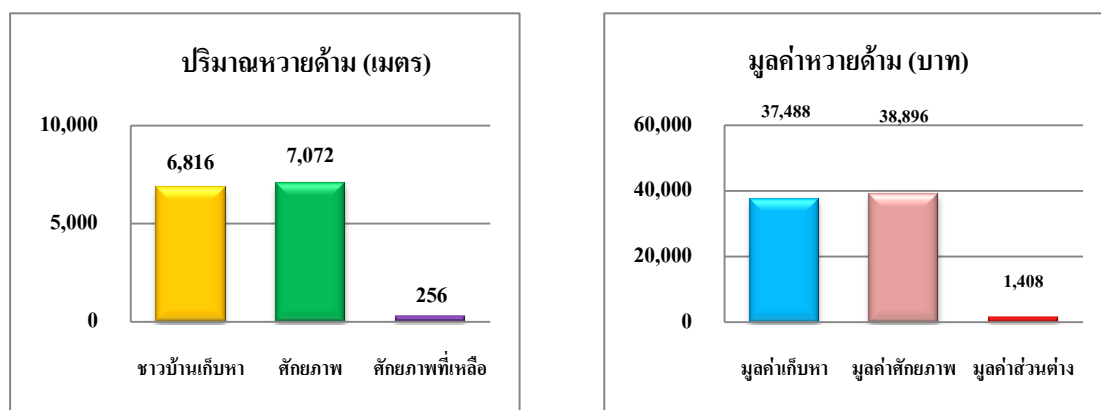
ปริมาณ กลุ่ม ทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขาน้ำพุ-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 1,200 ต้นต่อปี และจากการสำรวจตัดยภาพของกลุ่มในพื้นที่เส้นทางการเก็บหา พบปริมาณตัดยภาพของกลุ่มทั้งหมดเท่ากับ 1,818 ต้นต่อปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าปริมาณการเก็บหา 618 ต้น เมื่อนำปริมาณตัดยภาพของกลุ่มทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายกลุ่มในพื้นที่ ต้นละ 5 บาท พบว่ารายได้ตัดยภาพของกลุ่มเท่ากับ 9,090 บาทต่อปี ในขณะที่รายได้ของกลุ่มที่ชาวบ้านเก็บหานำมาทั้งอุปโภคและจำหน่าย เท่ากับ 6,000 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่างของ รายได้ เท่ากับ 3,090 บาทต่อปี เปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-24

ภาพที่ 4-24 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้กลุ่มจากการเก็บหาจริงกับตัดยภาพผลผลิต

2.2) หวายด้าม

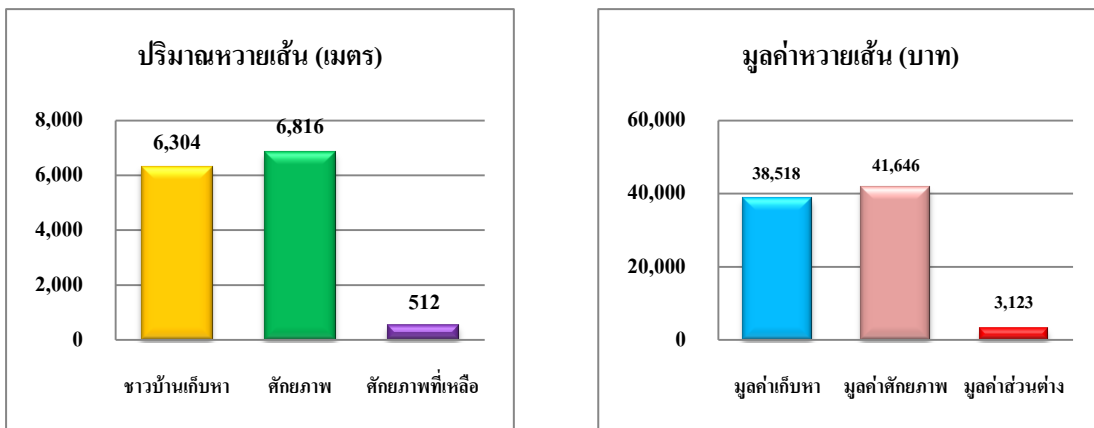
ปริมาณหวายด้ามทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 6,816 เมตรต่อปี และจากการสำรวจศักยภาพของหวายด้ามในพื้นที่เส้นทางการเก็บหา ดังกล่าว พบปริมาณศักยภาพของหวายด้ามทั้งหมดเท่ากับ 7,072 เมตรต่อปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าปริมาณการเก็บหา 256 เมตร เมื่อนำปริมาณศักยภาพของหวายด้ามทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายหวายด้ามในพื้นที่ เมตรละ 5.50 บาท พบว่ารายได้ศักยภาพของหวายด้ามเท่ากับ 38,896 บาทต่อปี ในขณะที่รายได้ของหวายด้ามที่ชาวบ้านเก็บหาทั้งอุปโภคและจำหน่าย เท่ากับ 37,488 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่างของรายได้เท่ากับ 1,408 บาทต่อปี เปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-25

ภาพที่ 4-25 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้หวายด้ามจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพผลผลิต

2.3) หวายเส้น

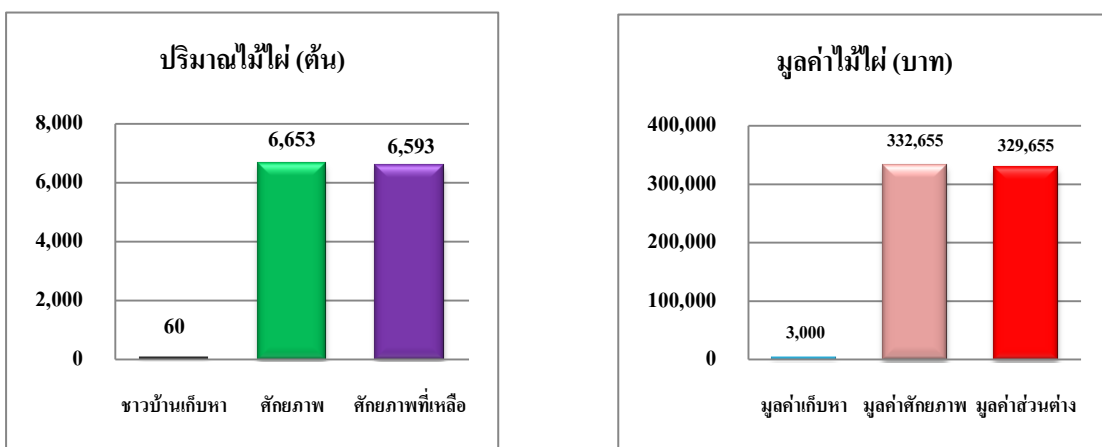
ปริมาณหวายเส้นทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 6,304 เมตรต่อปี และจากการสำรวจศักยภาพของหวายเส้น ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหา ดังกล่าว พบปริมาณศักยภาพของหวายเส้นทั้งหมดเท่ากับ 6,816 เมตรต่อปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าปริมาณการเก็บหา 512 เมตร เมื่อนำปริมาณศักยภาพของหวายเส้นทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้โดยใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อขายหวายเส้นในพื้นที่ เมตรละ 6.11 บาท พบว่ารายได้ศักยภาพของหวายเส้นเท่ากับ 41,646 บาทต่อปี ในขณะที่รายได้ของหวายเส้นที่ชาวบ้านเก็บหาทั้งอุปโภคและจำหน่าย เท่ากับ 38,518 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่างของรายได้เท่ากับ 3,123 บาทต่อปี เปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-26

ภาพที่ 4-26 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้กล้วยเส้นจากการเก็บหาจริงกับศักยภาพการผลิต

2.4) ไม้ไผ่

ปริมาณ ไม้ไผ่ทั้งหมดที่กลุ่มชาวบ้านเก็บหาได้จากบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขาน้ำพุ-เขาย่า เฉพาะ 7 เส้นทางหลัก มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 60 ต้นต่อปีและจากการสำรวจศักยภาพของไม้ไผ่ ในพื้นที่เส้นทางเก็บหา ดังกล่าว พบปริมาณศักยภาพของ ไม้ไผ่ทั้งหมดเท่ากับ 6,653 ต้นต่อปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าปริมาณการเก็บหา 6,593 ต้น เมื่อนำปริมาณศักยภาพของไม้ไผ่ทั้งหมดจากการสำรวจมาคิด รายได้ โดยใช้ราคาเฉลี่ย จากการซื้อขายไม้ไผ่ในพื้นที่ ต้นละ 50 บาท พบว่า รายได้ศักยภาพของไม้ไผ่เท่ากับ 332,655 บาทต่อปี ในขณะที่รายได้ของไม้ไผ่ที่ชาวบ้านเก็บหาทั้งอุปโภคและจำหน่าย เท่ากับ 3,000 บาทต่อปี ซึ่งมีส่วนต่างของ รายได้เท่ากับ 329,655 บาทต่อปี เปรียบเทียบได้ดังภาพที่ 4-27

ภาพที่ 4-27 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ไม้ไผ่จากการเก็บหาจริงกับศักยภาพการผลิต

สำหรับภาพรวมในการเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของป่าจากการเก็บหาจริงกับ
ศักยภาพผลผลิต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-37)

ตารางที่ 4-36 สรุปภาพรวมการเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของป่าจากการเก็บหาจริงกับ
ศักยภาพผลผลิต

ชนิด	หน่วย	ศักยภาพ	ปริมาณเก็บหา	ความสามารถรองรับ		
				เกิน	ไม่เกิน	จำนวน
1. สะตอ	ฝัก	279,708	224,190		✓	55,518
2. เหริยง	กก.	32,700	4,743		✓	27,957
3. ปูดช้าง	กก.	5,558	4,056		✓	1,502
4. ก่อยป่า	กก.	963	5,596	✓		4,633
5. ระกำ	กก.	2,087	1,770		✓	317
6. เนียง	กก.	2,000	1,719		✓	281
7. คลุ้ม	ตัน	1,818	1,200		✓	681
8. หวายค้ำม	เมตร	7,072	6,816		✓	256
9. หวายเส้น	เมตร	6,816	6,304		✓	512
10. ไม้ไผ่	ตัน	6,653	60		✓	6,593

ส่วนที่ 2 ผลจากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัยเยาวชน

4.5 ผลการพัฒนากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัยเยาวชน

4.5.1 ผลการเตรียมการวิจัยเบื้องต้น

4.5.1.1 การเข้าพื้นที่ พูดคุยกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า และผู้นำภาคส่วนต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ตำบลเขาปู่

ผลการเข้าพบนางจีราภา กลับเอียด เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและนันทนาการ ของอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า ยังไม่มีผลงานวิจัยอย่างเป็นทางการ มีแต่ข้อมูลที่จัดทำขึ้นเพื่อรายงานให้กับส่วนกลางตามคำสั่ง เท่านั้น การใช้ประโยชน์ จากของป่าของชาวบ้านที่อาศัยโดยรอบพื้นที่พบว่า มีการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ได้ ตลอดทั้งปี เฉพาะพืชอาหาร ไม้ดอกไม้ประดับ วัสดุทำเครื่องมือเครื่องใช้ และยารักษาโรค โดยปริมาณการเก็บหาของป่า ขึ้นอยู่กับฤดูกาลของของป่าแต่ละชนิด ซึ่งส่วนใหญ่เก็บหาเพื่อบริโภค เช่น สะตอ เนียง น้ำผึ้ง สมุนไพร เห็ด เป็นต้น สำหรับประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ มีความเป็นไปได้ เนื่องจากสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ หากดำเนินการวิจัยในประเด็นดังกล่าว นั้น ทางอุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า ก็มีความต้องการทราบข้อมูลดังกล่าว เช่นกัน เพื่อนำไปใช้ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่รับผิดชอบของอุทยานฯ และเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจ

ผลการเข้าพบ นายจรูญ แก้วศรีขาว ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 11 ของตำบลเขาปู่ พบว่า การเก็บหาของป่าเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ ชาวบ้านจะเก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค และจำหน่าย เป็นการหารายได้เสริมเพื่อเลี้ยงครอบครัว แต่ทางชุมชนไม่ มีการบันทึกข้อมูลการใช้ประโยชน์ดังกล่าว ทั้งด้านปริมาณและชนิดที่เก็บหา หากมีการศึกษาวิจัยใน ประเด็นดังกล่าว จะเป็นข้อมูลให้กับชุมชนในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป จากนั้นนายจรูญ แก้วศรีขาว ก็เป็นผู้ประสานทางผู้วิจัย ไปพบปะกับผู้ใหญ่บ้านทุกคนในพื้นที่

ผลการเข้าพบนายปรารภ หลินมา เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่และตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่ พบว่าพื้นที่ตำบลเขาปู่อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ชาวบ้านในพื้นที่มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา และเก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน รวมถึงจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ที่ปฏิบัติกันมาช้านาน สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ก็มีความสนใจในประเด็นดังกล่าวเช่นกัน หากมีการศึกษาวิจัยทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ก็สนับสนุนอย่างเต็มที่ เพราะเป็นผลดีกับชุมชน และเพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยมาเสริมในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ เพื่อการจัดการทรัพยากรในพื้นที่อย่างเป็นระบบต่อไป

ผลการเข้าพื้นที่โรงเรียนควนขนุน อำเภอควนขนุน โรงเรียนศรีบรรพต และโรงเรียนตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมที่ตั้งอยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และนักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ พบว่าทางโรงเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้เรื่องการทำ วิจัย นักเรียนกลุ่มต่างๆ ที่ได้พบเป็นนักเรียนที่ทางโรงเรียนได้คัดกรองไว้แล้ว เบื้องต้น สำหรับโรงเรียนควนขนุน ผู้วิจัยติดต่อผ่านนาย เฉลียว อินทร์เป็น อาจารย์ผู้ดูแลงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ส่วน โรงเรียนศรีบรรพตและโรงเรียนตะแพน ติดต่อผ่านผู้อำนวยการโรงเรียนโดยตรง จากการพูดคุยถือ ได้ว่าเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับนักเรียนที่สนใจเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ซึ่งต่างจากการเรียนในห้องเรียน ทางโรงเรียนให้ความสนใจ พร้อมสนับสนุนส่งเสริมนักเรียนกลุ่มที่สนใจเข้าร่วมอย่างจริงจัง

ผลการเข้าพื้นที่เพื่อพบกลุ่มคนต่างๆ สรุปได้ว่า การศึกษาวิจัยยังเป็นเรื่อง ใหม่สำหรับคนในพื้นที่ และประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจดำเนินการศึกษานั้นเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีการดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาศัพทภาพ รายได้ และแนวทางการใช้ประโยชน์ของป่าบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

4.5.1.2 การรับสมัครทีมวิจัย

ผลการรับสมัคร พบว่าผู้สมัครเป็นทีมวิจัยประกอบด้วย นักเรียนจำนวน 9 คน ได้แก่ นางสาวสุกัญญา อักษรทอง นางสาวกตिका นวลแก้ว นางสาวนันทิยา คงนุ่น นางสาวสุนันท์ เฟ็งโตวงศ์ นางสาวเสาวลักษณ์ โอชู นางสาวรุ่งอรุณ บุญเกิด นางสาวสุชาดา ชัยฤทธิ์ นางสาวอรนิตา หนูเปีย และนางสาวอังคณา เมฆแก้ว และชาวบ้านจำนวน 6 คน ได้แก่ นายสุชาติ มณีรัตน์ นายปรีชา แก้วแห้ว นายปรีชา คำสง นายสนิท ชุมแก้ว นายบุญเจือ พรหมแก้ว และนายปรารภ หลินมา ทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ ประกอบอาชีพ ทำสวนยางพาราเป็นหลักและเก็บหาของป่าเป็นอาชีพเสริม ซึ่งล้วนมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับแหล่งเก็บหาของป่าเป็นพิเศษ

4.5.1.3 การแนะนำตัวกับผู้นำชุมชนทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายบริหาร

ผลการแนะนำตัว กับผู้นำชุมชนทั้งฝ่ายบริหารและปกครองของตำบลเขาปู่ เพื่อแนะนำตัว กล่าวถึงวัตถุประสงค์การวิจัย และทำความเข้าใจในประเด็นการศึกษาวิจัย และความปลอดภัยในขณะที่ยังอยู่ในพื้นที่ พบว่ามีผู้นำฝ่ายบริหาร ดำรงตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ จำนวน 26 คน ส่วนผู้นำฝ่ายปกครอง ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 11 คน ผู้นำทุกคนให้ความสนใจ พร้อมยินดีให้การสนับสนุนและความร่วมมือแก่ผู้วิจัย โดยกล่าวว่า “การวิจัยดังกล่าวเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ และยังสร้างองค์ความรู้ในเรื่องการ

ดำเนินการวิจัยให้กับเยาวชนและชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้ดูแล และผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของพื้นที่ตำบลเขาปู่ในอนาคต ถือว่าเป็นการพัฒนาที่ใช้การมีส่วนร่วมของคนในตำบลเขาปู่ที่จะนำไปสู่การหาแนวทางเพื่อใช้ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่และลักษณะโดยรวมของสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น” (สถิต แก้วคง 14 กันยายน 2554)

4.5.2 ผลการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

4.5.2.1 การสร้างความสัมพันธ์ในทีมวิจัย

ผลของกิจกรรมที่ 1 การทำความรู้จักระหว่างผู้วิจัยกับทีมวิจัยเยาวชน พบว่า ทีมวิจัยเยาวชนส่วนใหญ่มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกในการร่วมกิจกรรม สามารถสร้างความสัมพันธ์ภายในทีมวิจัยได้อย่างรวดเร็ว

ผลของกิจกรรมที่ 2 การละลายพฤติกรรม พบว่าให้ความสนใจและประทับใจกับรูปแบบของกิจกรรม ทำให้จดจำชื่อ และเรียนรู้ลักษณะของแต่ละคน ได้อย่างรวดเร็ว

4.5.2.2 การสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยเยาวชนในด้านการทำวิจัยเบื้องต้น

ผลของกิจกรรมที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม พบว่า บรรยากาศของการดำเนินกิจกรรม ทีมวิจัยร่วมกันแสดงความคิดเห็นและได้มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานกันภายในกลุ่ม และยอมรับในความคิดเห็นของคนอื่น

ภาพที่ 4-28 กิจกรรมแนะนำตัว

ผลของกิจกรรมที่ 2 การเรียนรู้ขั้นตอนของงานวิจัย ทีมวิจัยสามารถสรุปขั้นตอน และวิธีการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้ กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ รับสมัครกลุ่มคนที่สนใจเรียนรู้ เรื่องการวิจัย สร้างความเข้าใจร่วมกันกับทีมวิจัยโดยระบุที่มา วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่จะได้รับจากการทำวิจัย จากนั้นดำเนินการวางแผนปฏิบัติงานการวิจัย สร้างแบบบันทึกและแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ต่อมาดำเนินการเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลกับชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคำนวณเป็น รายได้ ต่างๆ เปรียบเทียบกันระหว่างข้อมูลจากชาวบ้านกับศักยภาพที่ได้สำรวจ และร่วมกันหาแนวทางการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับการใช้ทรัพยากรในพื้นที่

ภาพที่ 4-29 ทีมวิจัยนำเสนอขั้นตอนการทำวิจัย

บรรยากาศในการเรียนรู้จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าทีมวิจัยเยาวชนมีความตั้งใจเรียนรู้ เรื่องที่มาและความสำคัญ จุดประสงค์ และขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย โดยสามารถเขียนแผนภูมิสรุปขั้นตอนการดำเนินวิจัยและร่วมแสดงความคิดเห็นพร้อมซักถามเมื่อผู้วิจัยเปิดโอกาสให้

ผลของกิจกรรมที่ 3 การเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์เรื่อง ฝ่าวิกฤตแพรงหนามแดง พบว่าทีมวิจัยเยาวชนมีความเข้าใจการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ รวมถึงการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการวิจัยของชุมชนแพรงหนามแดง จึงสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการได้อย่างถูกต้อง

บรรยากาศในการเรียนรู้ ทีมวิจัยเยาวชนให้ความสนใจกับการเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ ซึ่งสร้างความเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว

กิจกรรมครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความรู้พื้นฐานและความคาดหวังของทีมวิจัย สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้วางแผนเตรียมการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไปเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการทำวิจัย และตรงกับความต้องการของทีมวิจัย

ภาพที่ 4-30 ทีมวิจัยเรียนรู้ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

4.5.2.3 การเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน

ผลของกิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน พบว่าทีมวิจัยเยาวชนมีความเข้าใจและสามารถสรุปความรู้ในประเด็นที่ผู้วิจัย กำหนดให้ได้แก่ ชื่อ วิธีการใช้ ความเหมาะสมต่อการเลือกใช้ และข้อจำกัดของการใช้เครื่องมือ จากนั้นนำเสนอพร้อมเปิดโอกาสให้ซักถาม

บรรยากาศในการเรียนรู้ พบว่าทุกคนมีความตั้งใจเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับชนิดของเครื่องมือที่ได้รับมอบหมาย และพยายามนำเสนอข้อมูลให้ผู้อื่นเข้าใจเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 4-31 เรียนรู้เรื่องเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

ภาพที่ 4-32 ทีมวิจัยนำเสนอสรุปผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

ผลของกิจกรรมที่ 2 การเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์เรื่อง วิถีชุมชน พบว่าทีมวิจัยเยาวชนได้เรียนรู้การประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการทำงานของเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข ซึ่งได้แก่การเก็บข้อมูลประเภทต่างๆ จากชุมชน รูปแบบของการเก็บข้อมูล และตัวอย่างของสภาพแวดล้อมในชุมชนก่อนการเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลจริง

ภาพที่ 4-33 ทีมวิจัยเรียนรู้ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยจากการเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์เรื่อง วิถีชุมชน

บรรยากาศในการเรียนรู้ พบว่าการเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์เรื่อง วิถีชุมชน สามารถสร้างความเข้าใจจากการบอกเล่าผ่านประสบการณ์จริงของการเข้าพื้นที่ชุมชนเพื่อเก็บข้อมูล ทำให้ทีมวิจัยมีความสนใจที่จะเรียนรู้ และเข้าใจได้ง่ายขึ้น

4.5.2.4 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาของป่า

ผลของกิจกรรมที่ 1 การเขียนแผนงาน ประกอบด้วย จุดประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ผลที่คาดว่าจะได้รับ และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม ข้อมูล (เครื่องมือเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน) ซึ่งทีมวิจัยเยาวชนร่วมกันกำหนดขึ้น จากนั้น นำเสนอ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้แผนงานดังกล่าว มีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด ผลที่ได้คือ **วัตถุประสงค์ของแผนงาน** : เพื่อใช้ในการเข้าพื้นที่สำรวจรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่าใน พื้นที่ **แผนการดำเนินงาน** : ทีมวิจัยเริ่มจากการเข้าพื้นที่พบปะผู้ใหญ่บ้าน และทำความเข้าใจถึงจุดประสงค์ของทีมวิจัย รวมถึงการ สอบถาม พุดคุยเกี่ยวกับชาวบ้านที่เก็บหาของป่า จากนั้นเดินทางสอบถามข้อมูลจากทุก คนในพื้นที่ **ผลที่คาดว่าจะได้รับ** : คาดว่าจะทราบรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในพื้นที่ทั้งหมด **เครื่องมือที่ใช้**: การทบทวนข้อมูล ทักษะภูมิ (แผนพัฒนาตำบล 3 ปีกับข้อมูลแผนที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่) การสังเกตการณ์โดยตรง การวาดแผนที่ การสัมภาษณ์ และแผนที่วงจรราย เป็นต้น

ภาพที่ 4-34 ทีมวิจัยนำเสนอแผนงานที่จะใช้ในการเข้าพื้นที่หมู่ที่ 9

ผลของกิจกรรมที่ 2 ทีมวิจัยเยาวชนเข้าพื้นที่คันทารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า บ้านหลังแรกที่ทีมวิจัยสำรวจ คือ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน จากนั้นพบปะพูดคุย โดยเริ่มจากการแนะนำตัว และชี้แจงวัตถุประสงค์ตามแผนงานที่กำหนด และขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ชาวบ้านทราบว่าทีมวิจัยเข้ามาในพื้นที่เพื่อสอบถามข้อมูลนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในรูปของป่า และขอความร่วมมือจากชาวบ้านทุกคนในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือ อย่างเต็มที่ จากนั้นทีมวิจัยได้แยกย้ายไปเก็บข้อมูล พูดคุย สอบถาม ชาวบ้านเป็นรายบุคคล

ภาพที่ 4-35 ทีมวิจัยได้เข้าพื้นที่เก็บข้อมูล พูดคุย สอบถาม ชาวบ้าน

ทีมวิจัยเยาวชนคันทารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ซึ่งได้รับการยืนยันจากผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ว่าเป็นผู้ที่มีกรเก็บหาของป่าอยู่จริง โดยแต่ละหมู่บ้านมีรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า รายละเอียดดังตารางที่ 4-37 และรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในพื้นที่ตำบลเขาปู่ แสดงในภาคผนวก ก

ตารางที่ 4-37 รายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

หมู่ที่	จำนวน (คน)
1	16
2	18
3	11
4	18
5	19
6	13
7	14
8	25
9	15
10	19
11	3
รวม	171

ภาพที่ 4-36 ทีมวิจัยนำเสนอผลจากการเข้าพื้นที่

บรรยากาศการเรียนรู้ พบว่าทีมวิจัยเยาวชน สามารถอธิบายวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้ แก่ ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน เข้าใจได้ในเบื้องต้น แม้จะเกิดการตื่นเต้น ขาดความมั่นใจ แต่ก็สามารถ ดำเนินการตามกระบวนการได้

4.5.2.5 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสร้างแบบสอบถาม

ผลของกิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการสร้างแบบสอบถาม ทีมวิจัยเยาวชนให้ความสนใจกับ การเรียนรู้จากตัวอย่างแบบสอบถามของงานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัยที่กำลังดำเนินการ ศึกษาวิจัยอยู่ และร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การสร้างแบบสอบถามของทีมวิจัย

ผลของกิจกรรมที่ 2 การสร้างแบบสอบถาม ทีมวิจัยร่วมกันสร้างแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับชาวบ้านที่เก็บหาของป่า โดย คำถามที่ทีมวิจัยเยาวชนสร้างขึ้น มีการ ระบุวัตถุประสงค์ของคำถาม ไว้ทุกคำถาม จากนั้นทีมวิจัยเยาวชน นำเสนอและร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของแบบสอบถามที่แต่ละกลุ่มสร้างขึ้น ช่วยให้ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จากการตรวจสอบของ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ทำให้ทีมวิจัยเยาวชนต้องร่วมกันปรับปรุงในองค์ประกอบที่บกพร่อง ทำให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ มากขึ้น รายละเอียดดังแนบในภาคผนวก ข

4.5.2.6 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

ผลของกิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล พบว่าทีมวิจัยเยาวชนเข้าใจความสำคัญของการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล เป้าหมาย รูปแบบ วิธีการในการสัมภาษณ์ โดยสามารถสรุปองค์ประกอบของการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลซึ่งประกอบด้วย การแนะนำตัว วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และการควบคุมประเด็นระหว่างการสนทนาได้

ภาพที่ 4-37 ทีมวิจัยซ้อมสัมภาษณ์กับเสาบ้าน

ผลของกิจกรรมที่ 2 การทดลองสัมภาษณ์ ทั้ง 3 กรณี พบว่าการทดลองสัมภาษณ์กับเสาบ้าน ซึ่งเป็นการสนทนาฝ่ายเดียว ไม่มีการโต้ตอบ ไม่สามารถทราบถึงความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ ต่างกับการ สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนทั้ง 2 คน พบว่า ช่วงแรกทีมวิจัย เยาวชน รู้สึกมั่นใจ ในการสัมภาษณ์ แต่เมื่อเจอสถานการณ์จริง ไม่สามารถควบคุมประเด็นในการสัมภาษณ์ได้ เนื่องจากเกิดความเกรงใจ และไม่กล้าขัดจังหวะขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์สนทนาออกนอกประเด็น ทำให้เสียเวลาในการสัมภาษณ์ จากอุปสรรคดังกล่าวทำให้ทีมวิจัยเยาวชนเกิดการเรียนรู้ว่า การสัมภาษณ์แต่ละครั้ง

ต้องคำนึงถึงจุดประสงค์โดยตลอดเพื่อไม่ให้เกิดการ สนทนานอกประเด็น หากไม่สามารถควบคุมได้แล้ว ต้องพยายาม สนทนาให้กลับมายังวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้มากที่สุด และพึงระลึกเสมอว่าต้องคิดก่อนพูด ไม่ใช่พูดก่อนคิด

ภาพที่ 4-38 ทีมวิจัยสัมภาษณ์รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่

ภาพที่ 4-39 ทีมวิจัยสัมภาษณ์กำนันตำบลเขาปู่

ผลของกิจกรรมที่ 3 การเข้าพื้นที่สัมภาษณ์จริงเพื่อเก็บข้อมูล พบว่าทีมวิจัยเยาวชนสามารถตามหาชาวบ้านที่เก็บหาของป่าได้ตามรายชื่อและสัมภาษณ์ในประเด็นที่กำหนดไว้ได้ นอกจากนี้ยังเห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากรในพื้นที่มาโดยตลอด จากกิจกรรมพบอุปสรรคคือ ชาวบ้านบางรายไม่อยู่บ้านในช่วงที่ทีมวิจัยเยาวชนไปสัมภาษณ์ บางรายไม่ให้ความร่วมมือ และปฏิเสธการให้สัมภาษณ์ บางรายเชิญทีมวิจัยออกจากบ้าน ซึ่งทีมวิจัยเยาวชนนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อรับทราบปัญหา และแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปปรับใช้กับการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

ภาพที่ 4-40 ทีมวิจัยสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในพื้นที่ตำบลเขาปู่

บรรยากาศในการเรียนรู้ พบว่าทีมวิจัยเยาวชนพยายามถึงงานวิจัยโดยสังเขป เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจได้ง่าย ซึ่งใช้วิธีการเดินเก็บข้อมูลจากบ้านแต่ละหลังตามรายชื่อ

4.5.2.7 การสรุปผลการสัมภาษณ์

ผลของกิจกรรมที่ 1 การตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล พบว่าทีมวิจัยเยาวชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับข้อมูลทุติยภูมิที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ได้รวบรวมไว้ เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

ผลของกิจกรรมที่ 2 การจำแนกข้อมูลการใช้ประโยชน์ของของป่าในประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยและทีมวิจัยเยาวชน ร่วมกันกำหนดประเด็นในการสรุปข้อมูล โดยแยกข้อมูลของแต่ละหมู่บ้าน ประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัว บริเวณพื้นที่หรือเส้นทางการเก็บหาของป่าของชาวบ้าน ชนิดของของป่า ความถี่และปริมาณในการเก็บหาของป่า ต้นทุนต่างๆที่เกิดจากการเก็บหาของป่า ทีมวิจัยแต่ละคนสรุป และนำเสนอผลของแต่ละหมู่บ้านที่ทีมวิจัยรับผิดชอบและร่วมกันอภิปรายผล ภาพรวมจากการสรุปการเก็บหาของป่า ที่ชาวบ้านเก็บหาทั้งหมด 74 ชนิด แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร ไม้ดอกไม้ประดับ เครื่องมือเครื่องใช้ และยารักษาโรค ดังหัวข้อ 4.2 ซึ่งทีมวิจัยสรุปข้อมูลตามหมู่บ้านตามที่ทีมวิจัยแต่ละคนรับผิดชอบแต่การสรุปดังกล่าวเพื่อการเรียนรู้ของทีมวิจัยเท่านั้น

ผลของกิจกรรมที่ 3 การจัดระบบของข้อมูล พบว่าทีมวิจัยเยาวชนสามารถ กรอกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Microsoft excel) เพื่อการจัดการข้อมูลสำห รับการคำนวณ รายได้ในขั้นตอนต่อไปได้อย่างถูกต้อง

บรรยากาศในการเรียนรู้ ทีมวิจัยเยาวชนมีความกระตือรือร้นในการสรุปผลการสัมภาษณ์ เป็นรายบุคคลตามที่ได้รับมอบหมาย แ ละแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงรูปแบบการสรุปผลใน ภาพรวมของงานวิจัย สังเกตได้จากการซักถาม โต้ตอบระหว่างกัน

4.5.2.8 การเรียนรู้วิธีการคำนวณรายได้ของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

ผลของกิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการคำนวณ รายได้และต้นทุนของของป่าแต่ละชนิด พบว่าทีมวิจัยเยาวชน มีความตั้งใจในการเรียนรู้เกี่ยวกับการคำนวณ รายได้ของป่า สังเกตจากการ โต้ตอบ ซักถามข้อสงสัย อาจเพราะเป็นความรู้ใหม่ที่ไม่เคยสัมผัสมาก่อน จึงเกิดความสนใจเป็นพิเศษ จากนั้นทีมวิจัยเยาวชน คำนวณ รายได้ ของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาแต่ละหมู่บ้าน พร้อม นำเสนอ ผลการคำนวณแสดง รายละเอียดในข้อ 4.3 ซึ่งทีมวิจัยคำนวณตามที่ทีมวิจัยแต่ละคน รับผิดชอบแต่การคำนวณดังกล่าวเพื่อการเรียนรู้ของทีมวิจัยเท่านั้น

ภาพที่ 4-41 ทีมวิจัยเรียนรู้เรื่องการคำนวณ โดยใช้โปรแกรม Microsoft excel

4.5.2.9 การเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS ในการทำแผนที่และระบุ ตำแหน่งของของป่า

ผลของกิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS พบว่าทีม วิจัยเยาวชนสามารถ บันทึกและอ่านค่าพิกัดระบุตำแหน่ง ทางภูมิศาสตร์ของสิ่งต่างๆ และ ถ่ายโอน ข้อมูลจากเครื่อง GPS ลงเครื่องคอมพิวเตอร์ จัดการข้อมูลจากเครื่อง GPS โดยการใช้โปรแกรม ArcMAP จำลองเส้นทางการเก็บหาของป่าของชาวบ้านโดยใช้เส้นทางถนนของพื้นที่ในตำบลเขาปู่ บ้านทีกโดยใช้เครื่อง GPS รวมถึงนำข้อมูลดังกล่าวมาทำเป็นแผนที่ ประกอบด้วย ทิศ มาตราส่วน ตำแหน่งเส้นทางในแผนที่ จากนั้น Export ข้อมูลเป็นรูปภาพได้ วิจัยเล่นเกมตามหาจุดต่างๆ โดย ระบุตัวเลขให้ทีมวิจัยตามหาตำแหน่งของพิกัด ซึ่งทีมวิจัยสามารถตามหาจุดต่างๆที่กำหนดให้ได้ ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด

บรรยากาศในการเรียนรู้ จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าสภาพอากาศไม่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากมีฝนตกหนัก แต่ทีมวิจัยก็สามารถเก็บพิกัดตำแหน่งได้ ในส่วนของการถ่ายโอนข้อมูล คอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเรียนรู้มีปัญหาทำให้ในขั้นตอนนี้เกิดความล่าช้ามาก และกิจกรรมการสร้างแผนที่ ทีมวิจัยเยาวชนมีความตั้งใจในการเรียนรู้ แต่เนื่องด้วย การเรียนโปรแกรมมีความซับซ้อน จึงเรียนรู้ได้ช้า ซึ่งภาพรวมของการเรียนรู้ ทีมวิจัยเยาวชน สามารถเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ เรื่องการใช้เครื่องมือ โปรแกรม และสามารถสร้างแผนที่ได้

4.5.2.10 การมีส่วนร่วมในการสำรวจเส้นทาง การเก็บหาของชาวบ้าน

ผลของ กิจกรรมที่ 1 การเตรียมตัวก่อนการเดินทางสำรวจเส้นทาง ทีมวิจัยเยาวชน เข้าใจและสามารถปฏิบัติตามที่ผู้วิจัยแนะนำได้ สามารถ วางแผนนับตรวจนับศักยภาพของของป่า จดบันทึกชนิด ปริมาณ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ บันทึกเสียง และทีมวิจัยเยาวชนทำหน้าที่ตามผู้วิจัย มอบหมายตลอดการเดินทางสำรวจได้

ภาพที่ 4-42 ทีมวิจัยเตรียมตัวก่อนเดินทางเข้าสำรวจพื้นที่เส้นทาง การเก็บหาของป่า

ผลของกิจกรรมที่ 2 การเดินทางสำรวจเส้นทาง พบว่าทีมวิจัยเยาวชนมีความเข้าใจถึงการเตรียมตัวก่อนเข้าป่า สังเกตได้จาก การแต่งกาย การปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในพื้นที่จริงได้อย่างถูกต้อง และการใช้เครื่องมือ การแจกจ่าย รวมถึงการบันทึกผล โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน ร่วมกันสรุปผล ปัญหา

ภาพที่ 4-43 ทีมวิจัยกำลังวางแผนเพื่อตรวจนับศักยภาพของของป่าในเส้นทางสำรวจ

และอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินสำรวจเส้นทางของ แต่ละคน และแนวทางการแก้ไข การลงมือปฏิบัติจริงแม้จะเหน็ดเหนื่อย แต่ก็เกิดความเพลิดเพลินจากการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ทีมวิจัยเยาวชน ทราบถึงความยากลำบากของเส้นทาง การเก็บหาป่า และได้เดินสำรวจเส้นทาง การเก็บหาของป่าของชาวบ้าน ในพื้นที่หมู่ที่ 9 บ้านในวัง ซึ่งเป็นเส้นทางเดียวที่ทีมวิจัยเดินสำรวจจริง (เนื่องด้วยเส้นทางอื่นๆ ตรงกับวันจันทร์ถึงศุกร์ ทีมวิจัย เยาวชน อยู่ในระหว่างการเรียนจึงไม่สามารถเข้าร่วมได้ ประกอบกับเส้นทางมีความยากลำบากและระยะทางไกล อาจเกิดอันตรายได้)

ผลของกิจกรรมที่ 3 การสรุปข้อมูลจากการเดินสำรวจเส้นทาง ทีมวิจัยเยาวชน สำรวจพบของป่าในเส้นทางเพียง 10 ชนิด แบ่งเป็นประเภทอาหาร 6 ชนิด และประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ 4 ชนิด ปริมาณและรายได้ รายละเอียดดัง ข้อ 4.4.2, 4.4.3

บรรยากาศในการเรียนรู้ ทีมวิจัยเยาวชนมีความตื่นตัวกับการคำนวณ โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีความตั้งใจในการเรียนรู้ สืบเนื่องจากการซักถาม เมื่อมีข้อสงสัยในขั้นต่างๆ ตลอดการเรียนรู้

4.5.2.11 การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของของป่าที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านกับปริมาณและรายได้ของศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา

ผลของ กิจกรรมที่ 1 การบันทึกและเปรียบเทียบข้อมูล ทีมวิจัยเยาวชนเข้าใจ วิธีการเปรียบเทียบข้อมูล และทราบส่วน ต่างทั้งด้านปริมาณและ รายได้ของของป่าที่สอบถามชาวบ้านที่เก็บหากับที่ทีมวิจัยเยาวชนร่วมกันสำรวจ รายละเอียดดังข้อ 4.4.4.4

บรรยากาศในการเรียนรู้ พบว่าทีมวิจัยเยาวชนมีความตั้งใจในการเรียนรู้ มีการโต้ตอบระหว่างการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ

4.6 ผลการกำหนดแนวทาง การจัดการของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลของ กิจกรรมที่ 1 ทีมวิจัยทราบรูปแบบและขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ให้กับชาวบ้าน รวมถึงหน้าที่ในการทำงานในวันจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยทีมวิจัยเยาวชนสามารถเขียนสรุปได้ดังนี้ การรับลงทะเบียน แนะนำทีมวิจัย นำเสนอที่มาและความสำคัญของการการวิจัย นำเสนอวิธีและขั้นตอนการวิจัย ผลการดำเนินการวิจัย และร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดการของป่า สรุปการจัดการเรียนรู้ และกล่าวขอบคุณหรือ มปิดประชุม โดยทีมวิจัยเยาวชนได้ นำเสนอผลการวิจัยที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งตรงกับที่ผู้วิจัยได้นำเสนอและแบ่งให้ตั้งแต่ตอนแรก

ผลของกิจกรรมที่ 2 จากการฝึกซ้อมการนำเสนอทำให้ทีมวิจัยมีความมั่นใจ ในเนื้อหาส่วนที่ตนเองรับผิดชอบในการนำเสนอเพิ่มมากขึ้น และทำให้ทีมวิจัย เยาวชนมีความผิดพลาดน้อยลง พร้อมทั้งทำให้การนำเสนอมีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากระหว่างการซ้อมผู้วิจัยและทีมวิจัยร่วมกัน ปรับบุคลิกภาพของทีมวิจัย ลดความผิดพลาดในเนื้อหา

ผลของกิจกรรมที่ 3 การจัดการเรียนรู้ให้กับชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ทีมวิจัยเยาวชนได้นำเสนอผลการวิจัยในส่วนที่ตนรับผิดชอบ ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่มาเข้าร่วม มีความสนใจ สังเกตได้จากเมื่อทีมวิจัยนำเสนอผลการวิจัยเสร็จ มีการซักถาม และเสนอแนะกันเป็นจำนวนมาก เช่น นายจรูญ แก้วศรีชาว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11 ได้แลกเปลี่ยนว่า “การเก็บหาของป่า จากที่ได้รับฟังการนำเสนอมานั้น จริงแล้วมีมา กกว่านี้ คือบางคนที่ไม่กล้าให้ข้อมูล เพราะกลัวว่าตนเองจะได้รับผลกระทบ สำหรับข้อมูลที่ลูกๆ ได้มานั้นก็ถือว่าน่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง หากมีการศึกษาวิจัยอีกในครั้งต่อไป ก็น่าจะหาทางให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดกว่านี้” และนายฉลอง คงใหม่ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ได้แลกเปลี่ยนว่า “สำหรับตำบลเขาปู่ ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ ที่อยู่ติดกับเทือกเขา ซึ่งมีทรัพยากรมากมาย แต่ชาวบ้านเราไม่ได้สนใจว่าจะจัดการอย่างไรไม่ ให้ทรัพยากรเหล่านั้นลดลง ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีสำหรับ การศึกษาวิจัย ของน้องทีมวิจัยที่ได้สะท้อนให้เห็นและหาแนวทางในการจัดการกันต่อไป ซึ่งผลดีก็ไม่ได้เกิดกับใครที่ไหน เกิดกับเราชาวเขาปู่ ” นอกจากนี้ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ก็ได้กำหนดแนวทางที่ใช้ในการจัดการของป่า ออกมา รายละเอียดดัง 4.7.1

ผลของกิจกรรมที่ 4 ผลการศึกษาที่ได้ร่วมกันดำเนินการวิจัยได้รับการยืนยันจากชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ได้บทบาทหน้าที่ที่ช่วยดำเนินการให้แนวทางในการจัดการของป่าเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับการจัดการเรียนรู้ดำเนินการ โดยมีอุปสรรคน้อย ทีมวิจัยเยาวชนทำหน้าที่ของแต่ละคนได้ตามที่ซ้อมมา

บรรยากาศในการเรียนรู้ ทีมวิจัยพยายามซ่อนนำเสนอและปรับปรุงข้อผิดพลาดให้ดีขึ้น แต่เมื่อจัดการเรียนรู้ ก็ยังมีการตื่นเต้นบ้างสำหรับบางคน การนำเสนอทีมวิจัยใช้เสียงดังชัดเจน และทำหน้าที่ได้อย่างครบถ้วนตามที่ได้วางแผนมาตั้งแต่ต้น

4.6.1 แนวทางในการจัดการของป่าจากการระดมความคิดเห็นของชุมชน

แนวทางในการจัดการของป่าเกิดจากการประชุม แสดงความคิดเห็นของผู้นำชุมชน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน และชาวบ้านที่เก็บหาของป่า สามารถสรุปได้ 5 ประเด็น โดยรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.6.1.1 จัดทำแผนแม่บท

การจัดทำแผนแม่บท เพื่อใช้ในการจัดการของป่า ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาตำบลเขาปู่ กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมลงมตินำผลการศึกษาดังกล่าวมาบูรณาการร่วมกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาตำบลเขาปู่ เพื่อให้แผนแม่บทการจัดการของป่าในพื้นที่สามารถดำเนินการได้ในปีต่อไป

4.6.1.2 จัดตั้งกลุ่มองค์กร

การจัดตั้งกลุ่มองค์กรขึ้นมาขับเคลื่อนแผนแม่บทการจัดการของป่า โดยมีเยาวชนในพื้นที่เป็นแกนนำหลัก ขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านทราบถึงปริมาณการเก็บหาของป่า อันจะส่งผลถึงศักยภาพของป่าที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยผู้รับผิดชอบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่

4.6.1.3 กำหนดกฎกติกาและบทลงโทษที่เข้มงวดของชุมชน

การกำหนดกฎกติกาและบทลงโทษที่เข้มงวดของชุมชน เพื่อใช้ควบคุมปริมาณการเก็บหาของป่า ให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับความต้องการใช้ของป่าชนิดนั้นๆ และนำกฎกติกา บทลงโทษที่กำหนดชี้แจงให้ชาวบ้านผู้เก็บหาของป่ารับทราบ เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับของป่า โดยผู้รับผิดชอบ คือ คณะกรรมการหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน

4.6.1.4 ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษา แผนแม่บทและกฎกติกา บทลงโทษ ให้ชาวบ้านรับทราบ

การประชาสัมพันธ์เป็นการขับเคลื่อนของผู้ใหญ่บ้าน หรือกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งขึ้น โดยประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ สถานีวิทยุของชุมชน ศาลาประชาคมหมู่บ้าน และวาระการประชุมหมู่บ้าน เพื่อเป็นการกระจายข้อมูล กฎกติกา บทลงโทษ และความเหมาะสมในการเก็บหาของป่า

4.6.1.5 จัดการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่

จัดให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเก็บหาของป่าสู่กลุ่มชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ได้เกิดความเข้าใจถึงวิธีการเก็บหาของป่าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อกับของป่าที่เก็บหรือทำให้ของป่านั้นเสื่อมโทรมลง และทำให้ของป่าเกิดความยั่งยืนต่อไป

4.6.2 แนวทางในการจัดการของป่าจากผลการวิจัย

การจัดการของป่าเป็นการดำเนินการ ในรูปแบบต่างๆ ที่ให้ของป่าคงอยู่และใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงยังคงรักษาความสมดุลของ ความหลากหลายของชนิดของของป่า ไว้ ดังนั้น การจัดการของป่า ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ ผู้วิจัยมีมุมมองถึงการ ป้องกัน การอนุรักษ์ การฟื้นฟูและการติดตามเผื่อระวังเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการในการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการเก็บหาของป่าในพื้นที่

4.6.2.1 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของป่าที่มีจำนวนมาก

จากการสอบถามชาวบ้านที่เก็บหาและผู้วิจัยได้เดินสำรวจศึกษาสภาพของของป่าในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาของชาวบ้าน พบว่ายังมีของป่าหลายชนิดที่มีจำนวนมากและชาวบ้านมีการเก็บหามาใช้ประโยชน์น้อย ได้แก่ ไม้ไผ่ และคลุ้ม ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาความรู้และฝีมือในการนำของป่าดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์หรือสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ให้มาก และเหมาะสมกับสภาพของป่าชนิดนั้นมีอยู่

4.6.2.2 เพิ่มศักยภาพของของป่า

ของป่าบางชนิดสามารถให้ผลผลิตหรือมีศักยภาพมากกว่านี้ หากมีการดูแลรักษาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ได้แก่ สะตอ ระกำ จากการสอบถามปราชญ์ชาวบ้านทำให้ทราบว่าสะตอและระกำในพื้นที่หากมีการตัดเถาวัลย์ที่พันลำต้นและต้น ไม้ข้างเคียงที่บดบังแสงแดดออกให้หมดในทุกๆ ปี ก็จะทำให้สะตอและระกำให้ผลผลิตมากกว่าเป็นเท่าตัวจากศักยภาพที่สำรวจได้

4.6.2.3 การกำหนดขอบเขตพื้นที่ห้ามเก็บหาของป่า และกำหนดเวลาในการเก็บหา

ในพื้นที่ตำบลเขาปู่จากการสอบถามชาวบ้านที่เก็บหาของป่าส่วนใหญ่มีความเห็นที่ตรงกันว่า ของป่าพวกที่มีราคาแพงในพื้นที่ ได้แก่ จันทน์แดง จันทน์ผา นางคลี่ นางคล้าย และต้นสีเหลี่ยม มีแนวโน้มสูงที่จะสูญพันธุ์ในอนาคต หากพิจารณาถึงแหล่งที่เก็บหาพบว่า จะพบในบริเวณเดียวกันคือ พื้นที่ภูเขาหินหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า เขาสามร้อยยอด ซึ่งสามารถจัดการขอบเขตพื้นที่ได้ คือ อาจจะมีการปิดป่าโดยห้ามไม่ให้ มีการเก็บหาของป่าตลอดระยะเวลา 2 ปี เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูศักยภาพอีกครั้ง และจะเปิดให้เก็บหาของป่าอีกในปีถัดไป

4.6.2.4 นำของป่ามาปลูกไว้บริเวณบ้าน

นำของป่ามาปลูกไว้บริเวณบ้าน ถือได้ว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยลดการเก็บหาของป่าจากพื้นที่ป่าเป็นหลัก สำหรับของป่าที่ควรส่งเสริมให้ปลูก ได้แก่ พืชสมุนไพรต่างๆ ที่สามารถบรรเทาอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้นหรือเป็นสมุนไพรหายาก และควรจัดถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์หรือสรรพคุณทางยา เป็นการรักษาสมุนไพรไม่ให้สูญพันธุ์และเพิ่มปริมาณได้อีกทางหนึ่งด้วย

สำหรับในบทนี้ผู้วิจัยโดยได้แบ่งผลการศึกษาวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาด้านผล การศึกษารายได้ ทางเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าและศักยภาพผลผลิต ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์ด้านการเก็บหาของป่า 2) ผลการศึกษาลักษณะของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ 3) ผลการศึกษารายได้ของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์จากบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า 4) ศักยภาพของของป่าในพื้นที่เส้นทางเก็บหาของป่าบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า ในการรองรับการเก็บหา ของชาวบ้านในตำบลเขาปู่ และส่วนที่ 2 ผลจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัยเยาวชน ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ผลการพัฒนากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัยเยาวชน 2) ผลการกำหนดแนวทาง การจัดการของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ในบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจะนำผลการศึกษาทั้ง 2 ส่วน ไปสรุปและอภิปรายผลในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ประกอบด้วย รายได้ทางเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าและศักยภาพผลผลิต ศักยภาพของของป่า ในเส้นทางแหล่งเก็บหา ที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้าน แนวทางการจัดการของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ และการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม รวมถึงอภิปรายผลตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้อเสนอแนะมี 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดของประเด็นต่างๆ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ทรัพยากรป่าไม้บริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่ -เขาย่าเป็นผืนป่าธรรมชาติที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งทรัพยากรให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์กล่าวคือ มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านในด้าน การเก็บหาอาหาร ไม้ดอกไม้ประดับ เครื่องมือเครื่องใช้ และยารักษาโรคมา ใช้อุปโภค บริโภค รวมถึงจำหน่าย ซึ่งเป็นรายได้ เสริม นอกเหนือจากการประกอบ อาชีพหลัก ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่ามีความต้องการทราบถึงความหลากหลายของชนิด ปริมาณและรายได้ของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาโดยรอบพื้นที่ในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเขาปู่ ผู้วิจัยร่วมกับ ทีมวิจัยเยาวชนศึกษา ศักยภาพ รายได้และแนวทางการใช้ประโยชน์ ของของป่าบริเวณ โดยรอบ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความหลากหลายของชนิด ปริมาณ รายได้ของของป่าที่ชาวบ้านเก็บออกมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่าย 2) เพื่อศึกษาศักยภาพ ผลผลิต ของของป่า ในเส้นทางแหล่งเก็บหา ที่สามารถรองรับการเก็บหาของ ชาวบ้าน 3) เพื่อศึกษาความเหมาะสมและ หาแนวทางการจัดการการเก็บหาของป่าของชาวบ้านกับ ศักยภาพของของป่าที่มีอยู่ และ 4) เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมของชุมชน โดยวิธีการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษาความ หลากหลาย ของชนิด ปริมาณที่ชาวบ้าน เก็บหาและ ศักยภาพ ของผลผลิต ที่สามารถรองรับการเก็บหาของ ชาวบ้านรวมถึงการศึกษารายได้ทางเศรษฐกิจของของป่าทั้งที่ชาวบ้านเก็บหาและศักยภาพที่ได้จาก การสำรวจจากเส้นทางหลัก ใช้การสอบถามชาวบ้านที่เก็บหาจริงและสำรวจศักยภาพในเส้นทาง หลักที่ชาวบ้านเก็บหา ส่วนที่ 2 การสร้างกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กับทีมวิจัย เยาวชน แบ่งเป็น 10 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยเยาวชนในด้านการทำวิจัย เบื้องต้น 2) การเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน 3) การเรียนรู้วิธีการและมีส่วน

ร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาของป่า 4) การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสร้างแบบสอบถาม 5) การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า 6) การสรุปผลการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม 7) การเรียนรู้วิธีการคำนวณรายได้ของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ 8) การเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS ในการทำแผนที่และระบุตำแหน่งของของป่า 9) การมีส่วนร่วมในการสำรวจเส้นทางการเก็บหาของป่า 10) การเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของของป่าที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านกับปริมาณและรายได้ของศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา ดังสรุปในภาพที่ 5-1

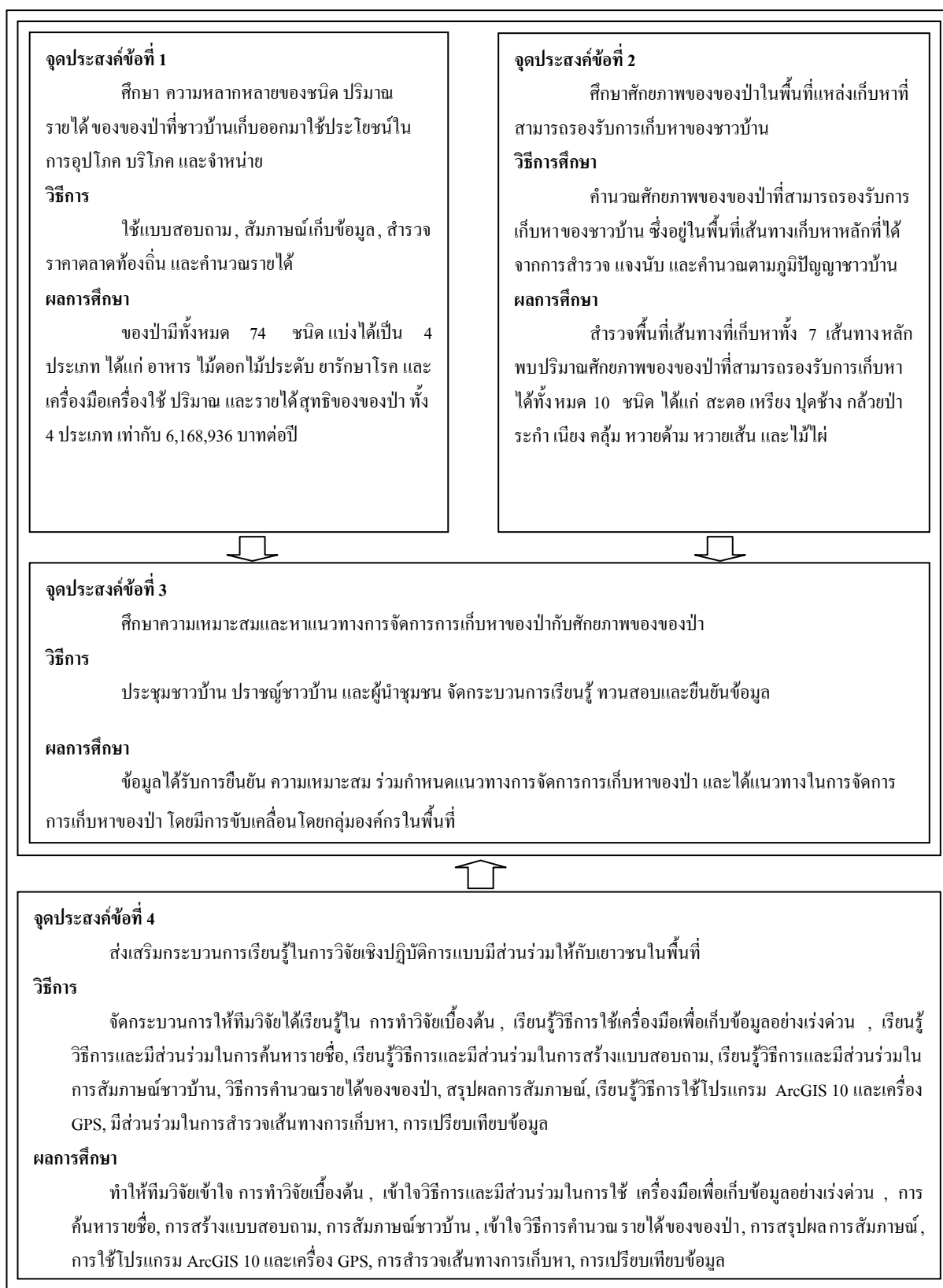
5.1.1 สรุปผลการศึกษาข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาของป่า จำนวน 171 คน พบว่าชาวบ้านเพศชายเก็บหาของป่ามากกว่าเพศหญิงถึงร้อยละ 42 ซึ่งทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ชาวบ้านร้อยละ 96 สมรสแล้ว โดยชาวบ้านที่เก็บหาของป่าร้อยละ 69 เป็นหัวหน้าครอบครัว ช่วงอายุของชาวบ้านที่เก็บหาของป่ามากที่สุด คือ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34 และช่วงอายุน้อยที่สุดที่เก็บหาของป่า คือ ต่ำกว่า 20 ปี เพียงร้อยละ 1 ของชาวบ้านทั้งหมด ระดับการศึกษาของชาวบ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 75 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และจบการศึกษาในปริญญาตรีเพียงร้อยละ 1 ชาวบ้านมองว่าการเก็บหาของป่าเป็นการประกอบอาชีพเสริม รายได้ของชาวบ้านที่เก็บหาของป่ามีรายได้ 4,000-8,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 31 และมีรายได้สูงสุด 20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 4 สถานะในครอบครัวของชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ชาวบ้านร้อยละ 48 จะเดินสำรวจเส้นทางด้วยตัวเอง และแหล่งเก็บหาอยู่บนเทือกเขาบรรทัดทั้งหมด

5.1.2 สรุปผลการศึกษาลักษณะของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

การศึกษาความหลากหลายของชนิด และปริมาณ ของของป่าที่ชาวบ้าน นำมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่ายโดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากชาวบ้านที่เก็บหาทั้งหมด 171 ครัวเรือน จาก 11 หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลเขาปู่ จากนั้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดข้อมูลอย่างเป็นระบบ พบความหลากหลายของชนิดของของป่าทั้งหมด 74 ชนิด สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร 25 ชนิด ไม้ดอก ไม้ประดับ 22 ชนิด ยารักษาโรค 19 ชนิด และเครื่องมือเครื่องใช้ 8 ชนิด

ประเภทอาหาร 5 ชนิดแรกที่ถูกรวบรวมมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่ายมากที่สุด ได้แก่ สะตอ 287,410 ฝักต่อปี ถั่วฝักยาว 39,720 กิโลกรัมต่อปี

ภาพที่ 5-1 สรุปกระบวนการ การศึกษาปริมาณ ประเมินรายได้และผลการวิจัย

เนียง 23,655 กิโลกรัมต่อปี ปุดช้าง 20,214 กิโลกรัมต่อปี และหน่อไม้ 10,206 กิโลกรัมต่อปี ส่วนชนิดที่เก็บหาน้อยที่สุด ได้แก่ ยอดลำแพ้งเท่ากับ 6 กิโลกรัมต่อปี

ประเภทไม้ดอกไม้ประดับ 5 ชนิดแรกที่ถูกชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่ายมากที่สุด ได้แก่ จันทน์ผา 1,200 ต้นต่อปี จันทน์แดง 897 ต้นต่อปี กล้วยไม้ 696 ต้นต่อปี หางกระรอก 568 กอต่อปี หัวเสีดา 440 ต้นต่อปี ส่วนชนิดที่เก็บหาน้อยที่สุด ได้แก่ เตยหนุ เท่ากับ 7 กอต่อปี

ประเภทยารักษาโรค ชนิดของของป่า ที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่ายมากที่สุด ได้แก่ น้ำผึ้ง 2,334 ขวดต่อปี สะคร้านและไหลเผือกอย่างละ 324 กิโลกรัมต่อปี พาโหมต้นและย่านอึกลูอย่างละ 300 กิโลกรัมต่อปี และหัวไ้อ์เหล็กกับกำลังหนุมา อย่างละ 24 กิโลกรัมต่อปี

ประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ 5 ชนิดแรกที่ถูกชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่ายมากที่สุด ได้แก่ ดอกหญ้า 71,300 ดอกต่อปี หวายเส้น 8,144 เมตรต่อปี หวาย ค้ำ 6,816 เมตรต่อปี คลุ้ม 1,200 ต้นต่อปี และค้ำมพร้าว-ขวาน 360 ค้ำต่อปี ส่วนชนิดที่เก็บหา น้อย ที่สุด ได้แก่ ไม้เท้าเท่ากับ 24 อันต่อปี

5.1.3 สรุปผลการศึกษารายได้ของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

5.1.3.1 สรุปรายได้รวมของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

รายได้ทางเศรษฐกิจของการเก็บหาของป่าประเมินรายได้โดยใช้ราคาตลาด ทั้ง 4 ประเภทที่ ชาวบ้านเก็บหา สามารถสรุปได้ดังนี้

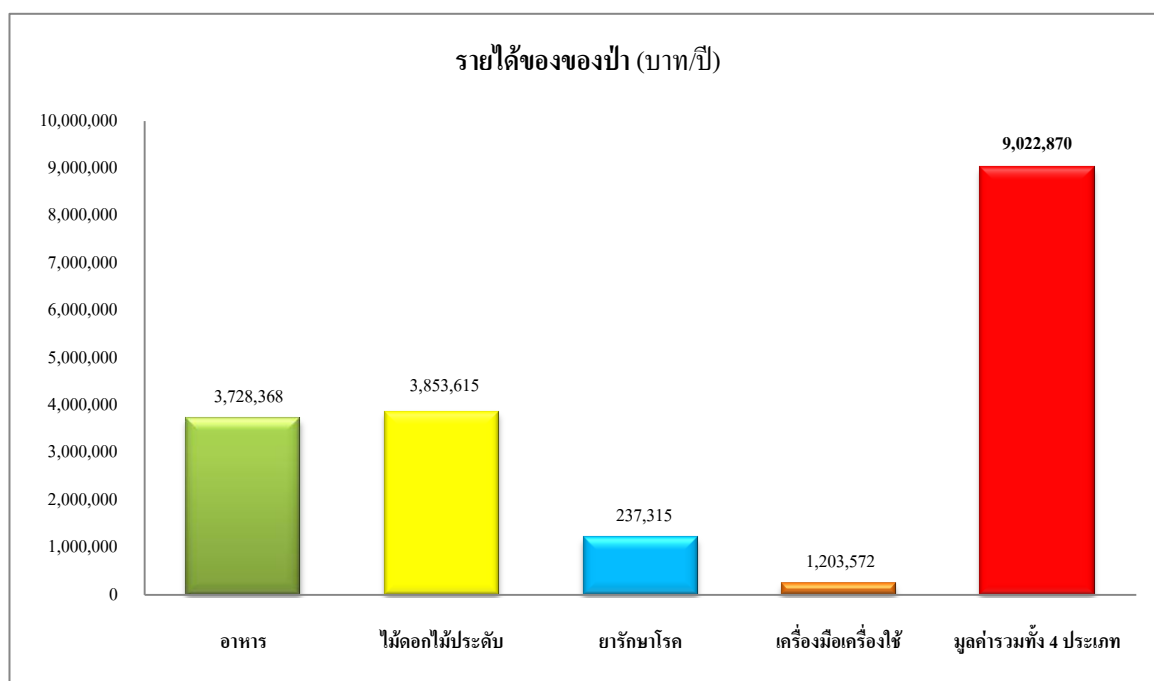
รายได้ทางด้านเศรษฐกิจของของป่าประเภทอาหาร ที่ชาวบ้านเก็บหาในรอบปีทั้ง 25 ชนิด เท่ากับ 3,728,368 บาทต่อปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 21,803 บาทต่อปี โดยสะสมมี รายได้มากที่สุด เท่ากับ 1,081,557 บาทต่อปี และยอดลำแพ้งมีรายได้น้อยที่สุดเท่ากับ 180 บาทต่อปี

รายได้ทางด้านเศรษฐกิจของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ ที่ชาวบ้านเก็บหา ในรอบปี ทั้ง 22 ชนิด เท่ากับ 3,853,615 บาทต่อปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 23,535 บาทต่อปี โดยจันทน์แดงมีรายได้มากที่สุดเท่ากับ 1,381,380 บาทต่อปี และเตยหนุ มีรายได้น้อยที่สุดเท่ากับ 3,500 บาทต่อปี

รายได้ทางด้านเศรษฐกิจของของป่าประเภทยารักษาโรค ที่ชาวบ้านเก็บหาในรอบปี ทั้ง 19 ชนิด เท่ากับ 1,203,572 บาทต่อปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 7,038 บาทต่อปี โดยน้ำผึ้ง มีรายได้มากที่สุดเท่ากับ 1,128,092 บาทต่อปี และเถาย่านาง หัวกระดาดแดง หัวกระดาด ขาว มี รายได้น้อยที่สุดเท่ากับชนิดละ 480 บาทต่อปี

รายได้ทางด้านเศรษฐกิจของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่ชาวบ้านเก็บหาในรอบปี ทั้ง 8 ชนิด เท่ากับ 237,315 บาทต่อปี คิดเป็น รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 19,776 บาทต่อปี โดย หวายเส้นมีรายได้มากที่สุดเท่ากับ 49,760 บาทต่อปี และไม้ไผ่มี รายได้น้อยที่สุดเท่ากับ 3,000 บาท ต่อปี

รายได้ทางด้านเศรษฐกิจ รวมของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาในรอบปี ทั้ง 4 ประเภท เท่ากับ 9,022,870 บาทต่อปี คิดเป็น รายได้ เฉลี่ย ต่อครัวเรือนเท่ากับ 53,764 บาทต่อปี (ดังภาพที่ 5-2) ประเภทไม้ดอกไม้ประดับมีรายได้มากที่สุด และประเภทเครื่องมือเครื่องใช้มี รายได้น้อยที่สุด โดย ชนิดของป่า ที่มีรายได้ มากที่สุดจาก 74 ชนิด คือจันทร์แดง ส่วน ยอดลำเฟ็งเป็นชนิดของป่าที่มี รายได้น้อยที่สุด

ภาพที่ 5-2 สรุปรายได้รวม ของของป่าทั้ง 4 ประเภท

5.1.3.2 สรุปต้นทุนรวมจากการเก็บหาของป่า

ต้นทุนรวมจากการเก็บหาของป่า คำนวณจากต้นทุนการเก็บหาของป่า ในรอบปีทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านอุปกรณ์ ด้านแรงงาน และด้านการเดินทาง

จากการคำนวณ ต้นทุนรวมด้านอุปกรณ์ ที่เกิดจากการเก็บหาของป่า ทั้ง 4 ประเภท เท่ากับ 5,871 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 34 บาทต่อปี

ต้นทุนด้านแรงงานที่เกิดจากการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท เท่ากับ 2,497,214 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 14,603 บาทต่อปี

ต้นทุนด้านการเดินทางที่เกิดจากการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท เท่ากับ 424,543 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 2,483 บาทต่อปี

รวมต้นทุนที่ใช้ในการเก็บหาของป่าทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 2,927,628 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 17,120 บาทต่อปี โดยต้นทุนการเดินทางเป็นต้นทุนที่มากที่สุด

5.1.3.3 สรุปรายได้สุทธิจากการเก็บหาของป่า

จากการคำนวณ รายได้สุทธิ โดยการนำรายได้รวมของการเก็บหาของป่าหักลบด้วยต้นทุนรวมจากการเก็บหาของป่า ดังนั้นรายได้สุทธิจากการเก็บหาของป่าเท่ากับ 6,095,242 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 35,645 บาทต่อปี

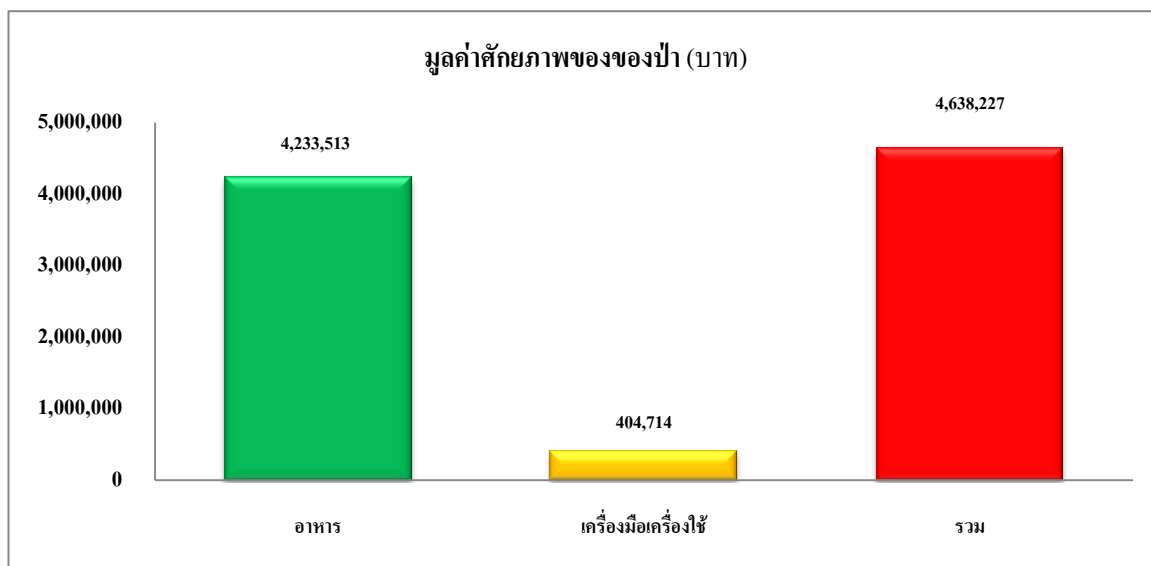
5.1.4 สรุปผลปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าที่สำรวจ

การสำรวจศักยภาพของของป่าในเส้นทางแหล่งเก็บหาของชาวบ้าน ใช้วิธีการเดินสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านทั้ง 11 หมู่บ้านใช้ในการเก็บหาของป่ามาอุปโภค บริโภค และจำหน่าย มีทั้งหมด 7 เส้นทาง พบศักยภาพของของป่าที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน 10 ชนิด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อาหาร 6 ชนิด ได้แก่ สะตอ เหยียง ปูดช้าง กล้วยป่า ระกำ และเนียง และเครื่องมือเครื่องใช้ 4 ชนิด ได้แก่ คลุ้ม หวายด้าม หวายเส้น และไม้ไผ่ สำหรับประเภทอาหาร จากการสำรวจพบศักยภาพของ สะตอมากที่สุดคือ ปีละ 279,708 ฝัก เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่เก็บหาสะตอเท่ากับ 1,636 ฝักต่อปี และสำรวจพบศักยภาพกล้วยป่าน้อยที่สุด คือ ปีละ 963 กิโลกรัม เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เก็บหากล้วยป่าเท่ากับ 6 กิโลกรัมต่อปี ส่วนประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ จากการสำรวจพบศักยภาพของ หวายด้าม มากที่สุด สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้านในพื้นที่ปีละ 7,072 เมตร เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่เก็บหาหวายด้ามเท่ากับ 41 เมตรต่อปี และสำรวจพบศักยภาพคลุ้มน้อยที่สุด สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้านในพื้นที่ได้เพียงปีละ 1,818 ต้น เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่เก็บหาคลุ้มเท่ากับ 11 ต้นต่อปี

5.1.5 สรุปผลรายได้ปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าที่สำรวจ

รายได้ศักยภาพ เป็นการคิด รายได้ของของป่าที่สำรวจพบจากพื้นที่เส้นทางเก็บหาของป่าทั้ง 7 เส้นทาง ที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้านได้ โดยใช้ราคาตลาดท้องถิ่น จากการคำนวณรายได้ของป่าที่สำรวจพบทั้ง 10 ชนิด มีรายได้รวมทั้งหมดเท่ากับ 4,638,227 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่เก็บหาของป่าทั้งหมด เท่ากับ 27,124 บาทต่อปี โดยเหยียงเป็นชนิดที่มี รายได้สูงสุด

เท่ากับ 2,976,681 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่เก็บหาของป่าทั้งหมด เท่ากับ 17,407 บาทต่อปี และ
 กลุ่มเป็นชนิดที่มี รายได้น้อยที่สุดเท่ากับ 9,090 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่เก็บหาของป่าทั้งหมด
 เท่ากับ 53 บาทต่อปี สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 5-3

ภาพที่ 5-3 รายได้ศักยภาพประเภทอาหาร ประเภทเครื่องมือเครื่องใช้และรายได้ศักยภาพรวม

5.1.6 สรุปผลการเปรียบเทียบปริมาณและรายได้ของของป่าที่ได้จากการสัมภาษณ์และการ ดำรงในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา

จากการคำนวณปริมาณศักยภาพของของป่าทั้ง 10 ชนิด คือ สะตอ เหยียง ปูดช้าง กล้วยป่า
 ระกำ เนียง คัดมูม หวายดำม หวายเส้น และไม้ไผ่ ที่ได้จากการสำรวจพื้นที่เส้นทางที่เก็บหาทั้ง 7
 เส้นทาง เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปริมาณที่ชาวบ้านเก็บหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่ามีของป่า 1
 ชนิดที่มีศักยภาพ มากกว่าความต้องการเก็บหาของชาวบ้านในปริมาณมาก คือ เหยียง มีศักยภาพที่
 สามารถเก็บมาใช้ประโยชน์ได้เท่ากับ 32,700 กิโลกรัมต่อปี ชาวบ้านเก็บหา เท่ากับ 4,743 กิโลกรัม
 ต่อปี ซึ่งมีศักยภาพมากกว่าปริมาณที่ชาวบ้านเก็บหาเท่ากับ 27,957 กิโลกรัมต่อปี และเมื่อนำส่วน
 ต่างดังกล่าวมาคำนวณรายได้โดยใช้ราคาตลาด มีรายได้เท่ากับ 2,544,926 บาทต่อปี และมีของป่า 1
 ชนิดที่ปริมาณการเก็บหาของชาวบ้านมากกว่าศักยภาพที่สามารถรองรับได้ คือ กล้วยป่า มีศักยภาพ
 ที่สามารถเก็บมาใช้ประโยชน์ได้เท่ากับ 963 กิโลกรัมต่อปี ชาวบ้านเก็บหาเท่ากับ 4,743 กิโลกรัมต่อ
 ปี ซึ่งเกินศักยภาพที่สามารถรองรับการเก็บหาได้เท่ากับ 4,633 กิโลกรัมต่อปี (ผู้วิจัยอภิปรายผล
 ประเด็นนี้ในหัวข้อ 5.2.7) และเมื่อนำส่วนต่างดังกล่าวมาคำนวณ รายได้โดยใช้ราคาตลาด มีรายได้
 เท่ากับ 71,256 บาทต่อปี

5.1.7 สรุปผลการเตรียมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเบื้องต้น

การเข้าพื้นที่พูดคุยกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และผู้นำภาคส่วนต่างๆ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ยังไม่มีผลงานวิจัยอย่างเป็นทางการ มีแต่ข้อมูลที่ทำขึ้นเพื่อรายงานให้กับกรมอุทยานแห่งชาติ ตามที่ได้รับมอบหมาย เท่านั้น และการเก็บหาของป่าไม่มีการบันทึกข้อมูลทั้งด้านปริมาณและ ชนิด หากมีการศึกษาวิจัย ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ กับชุมชน และสามารถนำผลการวิจัยใช้ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่อย่างเป็นระบบต่อไป ทางอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าและองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ จึงพร้อมสนับสนุนงานวิจัยดังกล่าว ในส่วนของโรงเรียน พบว่าทางโรงเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้เรื่องการทำ วิจัย เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับนักเรียนที่สนใจเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ซึ่งต่างจากการเรียนในห้องเรียน และ พร้อมสนับสนุนส่งเสริมนักเรียนกลุ่มที่สนใจเข้าร่วมอย่างจริงจัง

การรับสมัครทีมวิจัย พบว่า ผู้สมัครเป็นทีมวิจัยประกอบด้วย นักเรียนจำนวน 9 คน ที่มีความต้องการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัย และชาวบ้านจำนวน 6 คน เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ มีความรู้เรื่องเก็บหาของป่าเป็นพิเศษ

การแนะนำตัวกับผู้นำชุมชน พบว่า ผู้นำทุกคนให้ความสนใจ พร้อมสนับสนุนและให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัย การวิจัยดังกล่าวเกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน และยังสร้างองค์ความรู้ในเรื่องการดำเนินการวิจัยให้กับเยาวชนและชาวบ้านในพื้นที่ ถือว่าเป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคนในตำบลเขาปู่ที่จะนำไปสู่การหาแนวทางเพื่อใช้ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่และลักษณะโดยรวมของสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

5.1.8 สรุปผลการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การสร้างความสัมพันธ์ในทีมวิจัย พบว่า ทีมวิจัยเยาวชนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก ให้ความสนใจและประทับใจกับรูปแบบของกิจกรรม สามารถสร้างความสัมพันธ์ภายในทีมวิจัยได้อย่างรวดเร็ว

การสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยเยาวชนในด้านการทำวิจัยเบื้องต้น พบว่า ทีมวิจัยเยาวชนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและ มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานกันภายในกลุ่ม สามารถสรุปขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ และเข้าใจการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ รวมถึงการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยทราบถึงความรู้พื้นฐานและความคาดหวังของทีมวิจัยเยาวชน เพื่อใช้วางแผนเตรียมการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

การเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน พบว่า เครื่องมือช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ทำให้ทีมวิจัยเยาวชน เข้าใจบริบทชุมชน และเป็นการช่วยให้เก็บข้อมูลได้อย่าง รวดเร็ว ลด ช่องว่างระหว่างทีมวิจัย เยาวชน กับชาวบ้าน ทีมวิจัยเยาวชนเข้าใจและสามารถสรุปความรู้ จากการเรียนรู้การใช้เครื่องมือ สามารถพิจารณา ความเหมาะสมต่อการเลือก เครื่องมือในการเก็บข้อมูล และเมื่อทีมวิจัยเยาวชน ได้เห็น การทำงานของเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข จากวิดีโอที่ นำเครื่องมือนำเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วนมาใช้ เก็บข้อมูลประเภทต่างๆ จากชุมชน ทราบรูปแบบของการเก็บข้อมูล และตัวอย่างของสภาพแวดล้อมในชุมชน ก่อนการเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลจริง ทำให้มีความสนใจที่จะเรียนรู้ และเข้าใจได้ง่ายขึ้น

การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาของป่า พบว่า แผนงาน การวางแผนในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย จุดประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ผลที่คาดว่าจะได้รับ และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งแผนงานเป็นตัวช่วยให้ทีมวิจัยเยาวชนค้นหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า เมื่อได้รายชื่อก็ให้ผู้นำในหมู่บ้านช่วยยืนยัน ว่าเป็นผู้ที่มีการเก็บหาของป่าอยู่จริง และเมื่อได้รับการยืนยันแล้ว รายชื่อชาวบ้านที่ได้มา คือ รายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในหมู่บ้าน

การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสร้างแบบสอบถาม พบว่า ทีมวิจัยเยาวชนให้ความสนใจกับตัวอย่างแบบสอบถามของงานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัยที่กำลังดำเนินการศึกษาวิจัยอยู่ และร่วมกันสร้างแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับชาวบ้านที่เก็บหาของป่า และเมื่อผ่าน การตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ทำให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์พร้อมนำไปใช้สัมภาษณ์ชาวบ้านต่อไป

การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า พบว่า ทีมวิจัยเยาวชนสามารถสรุปองค์ประกอบของการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล จากการทดลองสัมภาษณ์ ทีมวิจัยเยาวชนรู้สึกมั่นใจ แต่เมื่อ อยู่ในสถานการณ์จริงยังไม่สามารถควบคุมประเด็นในการสัมภาษณ์ได้ ต้องพยายามชักจูงให้หัวข้อการสนทนาให้กลับมายังวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่วนการเข้าพื้นที่ ทีมวิจัยเยาวชนสามารถตามหาชาวบ้านที่เก็บหาของป่าได้ตามรายชื่อและ ได้สัมภาษณ์เก็บข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 20 เนื่องจากส่วนที่เหลือร้อยละ 80 ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ

การสรุปผลการสัมภาษณ์ พบว่าทีมวิจัยเยาวชนใช้วิธีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับข้อมูลทุติยภูมิที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ได้รวบรวมไว้ เพื่อเป็นการทวนสอบความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นจำแนกข้อมูลการใช้ประโยชน์ของของป่า โดยแยกข้อมูลของแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นนำเสนอผลของแต่ละหมู่บ้านที่แต่ละคน รับผิดชอบ ร่วมกันอภิปรายผล ของป่าที่

ชาวบ้านเก็บหาสรูปได้ทั้งหมด 74 ชนิด แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร ไม้ดอกไม้ประดับ เครื่องมือเครื่องใช้ และยารักษาโรค โดยทำการกรอกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Microsoft excel) เพื่อการจัดการข้อมูลสำหรับการคำนวณ รายได้ต่อไป ซึ่งการกรอกข้อมูลของทีมวิจัยเป็นเพียงการเรียนรู้เท่านั้น ผู้วิจัยไม่ได้นำมาใช้ในการคำนวณ

การเรียนรู้วิธีการคำนวณ รายได้ของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ พบว่า ทีมวิจัยเยาวชนตั้งใจเรียนรู้ และซักถามข้อสงสัย เกี่ยวกับการคำนวณ รายได้ของป่า อาจเพราะเป็นความรู้ใหม่ที่ไม่เคย เรียนรู้มาก่อน จึงเกิดความสนใจเป็นพิเศษ และคำนวณ รายได้ของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นให้ทีมวิจัยนำเสนอ รายได้และสรุปรวม รายได้ของตำบลเขาปู่ โดยทดลองทำเฉพาะหมู่บ้านที่ทีมวิจัยแต่ละคนรับผิดชอบ เพื่อการเรียนรู้เท่านั้น ผู้วิจัยไม่ได้นำผลการคำนวณมาใช้ในงานวิจัย

การเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS ในการทำแผนที่และระบุตำแหน่งของของป่า พบว่า ทีมวิจัยเยาวชนสามารถบันทึกและอ่านค่าพิกัดระบุตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ และถ่ายโอนข้อมูลจากเครื่อง GPS ลงเครื่องคอมพิวเตอร์ จัดการข้อมูลจากเครื่อง GPS โดยการใช้โปรแกรม ArcMAP รวมถึงนำข้อมูลดังกล่าวมาทำเป็นแผนที่ได้

การมีส่วนร่วมในการสำรวจเส้นทางเก็บหาของชาวบ้าน การเตรียมตัวก่อนการเดินทางสำรวจเส้นทาง ทีมวิจัยเยาวชนสามารถปฏิบัติตัวตามที่ผู้วิจัยแนะนำ และทำหน้าที่ตามที่มอบหมายได้ จากการ ใช้เครื่องมือ การแจกจ่าย รวมถึงการบันทึกผล โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน ร่วมกันสรุปผล ปัญหา รวมถึงอุปสรรค ความยากลำบากของเส้นทางเก็บหา ของป่า ที่เกิดขึ้น ระหว่างการเดินทางสำรวจเส้นทาง

5.1.9 สรุปผลการกำหนดแนวทางการจัดการของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

ทีมวิจัย เยาวชน ทราบรูปแบบและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงหน้าที่ในวันจัดกระบวนการประกอบด้วย การรับลงทะเบียน แนะนำทีมวิจัย นำเสนอที่มาและความสำคัญของการวิจัย นำเสนอวิธีและขั้นตอนการวิจัย ผลการดำเนินการวิจัย และร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดการของป่า สรุปภา รจัดการเรียนรู้ ทีมวิจัยเยาวชน นำเสนอผลการวิจัยที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งจากการจัดการเรียนรู้ให้กับชาวบ้าน ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชนที่มีความสนใจงานวิจัย โดยผู้วิจัย พบว่ามีการซักถามและการเสนอข้อเสนอนะต้องงานวิจัยเป็นจำนวนมาก จากการจัดกระบวนการทำให้ผลการวิจัยได้ รับการยืนยัน และองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ได้ มีบทบาทหน้าที่ในการช่วยดำเนินการให้แนวทางการจัดการของป่าได้มีการดำเนินการและเกิดขึ้นในอนาคต

5.1.9.1 แนวทางในการจัดการของป่าจากการระดมความคิดเห็นของชุมชน

แนวทางในการจัดการของป่าเกิดจากการประชุม แสดงความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และชาวบ้านที่เก็บหาของป่า เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการจัดการของป่า ดังนี้ 1) จัดทำแผนแม่บทให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาตำบลเขาปู่ และนำมาบูรณาการร่วมกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาตำบลเขาปู่ เพื่อให้แผนแม่บทสามารถดำเนินการได้ในปีต่อไป 2) จัดตั้งกลุ่มองค์กรขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนแผนแม่บท โดยมีเยาวชนในพื้นที่เป็นแกนนำหลัก ขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ โดยเน้นให้ชาวบ้านทราบถึงปริมาณการเก็บหาของป่า อันจะส่งผลถึงศักยภาพของป่าที่มีอยู่ในพื้นที่ 3) กำหนดกฎกติกาและบทลงโทษที่เข้มงวดของชุมชน ใช้ควบคุมปริมาณการเก็บหาของป่าให้สอดคล้องกับศักยภาพ และนำกฎกติกา บทลงโทษที่กำหนด ชี้แจงให้ชาวบ้านผู้เก็บหาของป่ารับทราบ 4) ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษา แผนแม่บทและกฎกติกา บทลงโทษ เป็นการขับเคลื่อนของผู้ใหญ่บ้าน หรือกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งขึ้น โดยประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ สถานีวิทยุของชุมชน ศาลาประชาคมหมู่บ้าน และ วาระการประชุมหมู่บ้าน 5) จัดการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ในส่วนต่างๆ เกี่ยวกับการเก็บหาของป่าสู่กลุ่มชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ได้เกิดความเข้าใจถึงวิธีการเก็บหาของป่าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อของป่าที่เก็บหรือทำให้ของป่านั้นเสื่อมโทรมลง และทำให้ของป่าเกิดความยั่งยืนต่อไป

5.1.9.2 แนวทางในการจัดการของป่าจากผลการวิจัย

แนวทางในการจัดการของป่าจากผลการวิจัย ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของป่า ซึ่งยังมีของป่าหลายชนิดที่มีจำนวนมากและชาวบ้านมีการเก็บหามาใช้ประโยชน์น้อย ควรมีการพัฒนาความรู้และการนำของป่าดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับศักยภาพ ที่ของป่าชนิดนั้นมีอยู่ 2) เพิ่มศักยภาพของของป่าบางชนิด ที่สามารถให้ผลผลิตหรือมีศักยภาพมากกว่านี้ หากมีการดูแลรักษาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง 3) การกำหนดขอบเขตพื้นที่และฤดูกาล โดยห้ามไม่ให้มีการเก็บหาของป่าตลอดระยะเวลา 2 ปี เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูศักยภาพอีกครั้ง และจะเปิดให้เก็บหาของป่าอีกในปีถัดไป 4) ส่งเสริมให้นำของป่ามาปลูกไว้บริเวณบ้าน เช่น พืชสมุนไพรต่างๆ ที่สามารถบรรเทาอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้นหรือเป็นสมุนไพรหายาก

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยที่ได้นำเสนอ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.2.1 อภิปรายผลการศึกษาข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าเป็นเพศชายร้อยละ 71 ซึ่งมากกว่าเพศหญิงถึงร้อยละ 42 เนื่องจากการเก็บหาของป่า ต้องเดินเท้าเข้าป่าบนเทือกเขาบรรทัด ในระยะทางที่ไกล และมีความลาดชัน ประกอบกับป่ามีความรกและทึบ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเส้นทางการเดินป่าเป็นอย่างดี และ ยังเสี่ยงกับสัตว์มีพิษที่อาศัยในพื้นที่ อีกประการหนึ่ง ชาวบ้าน ที่เก็บหาต้องมึร่างกายแข็งแรง เนื่องจากของป่าส่วนใหญ่จะต้องปีนเก็บ มีน้ำหนักมาก ต้องขุดหรือตัดซึ่งต้องใช้แรง จึงทำให้งานประเภทนี้ไม่เหมาะกับเพศหญิงเท่าที่ควร

สถานภาพของ ชาวบ้าน ที่เก็บหาของป่า ร้อยละ 96 สมรสแล้ว และมีสถานะเป็น หัวหน้าครอบครัว มีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่ยังไม่สมรส อาจเนื่องจากผู้ที่สมรสแล้ว มีหน้าที่ รับผิดชอบครอบครัว นอกจากการ ประกอบอาชีพหลัก ซึ่งได้แก่ การทำสวนยางพารา การทำสวนผลไม้ ก็ใช้การเก็บหาของป่าเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ช่องทางหนึ่ง

ช่วงอายุของชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 87 ของชาวบ้าน ทั้งหมด อาจเนื่อง มาจากเป็นกลุ่มคนที่ ประกอบอาชีพและอาจ มีครอบครัวแล้ว จำเป็นต้องหารายได้เสริม และการเก็บหาของป่าในพื้นที่ต้องอาศัยการสะสมองค์ความรู้ในการเก็บหา การจดจำเส้นทาง รวมถึงแหล่งที่อยู่ของทรัพยากร ส่วนช่วงอายุที่น้อยกว่านี้ เช่น ต่ำกว่า 20 ปี ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่กำลัง เรียนหนังสือ แต่ก็มีส่วนน้อยที่ไม่ไปเรียนต่อ ส่งผล ให้เยาวชนที่อยู่ในช่วงอายุดังกล่าวมีการเก็บหาของป่าน้อย

ระดับการศึกษาของชาวบ้านที่เก็บหาของป่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 75 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นระดับการศึกษาพื้นฐานของชาวบ้านส่วนใหญ่ที่อาศัยในพื้นที่ ประกอบกับอาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่ คือ การทำสวนยางพารา สวนผลไม้และเก็บหาของป่า อีกทั้ง การดำเนินชีวิตอยู่ภายในชุมชนที่เรียบง่ายจึง ไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาที่สูง

จำนวนสมาชิกในครอบครัวของผู้เก็บหาของป่า มากที่สุดอยู่ในช่วง 2-5 คน คิดเป็นร้อยละ 82 นับเป็นครอบครัวขนาดกลางในพื้นที่ตำบลเขาปู่ แต่หากพิจารณาถึงความเชื่อมโยงกับการเก็บหาของป่านั้นถือว่ามึน้อย เนื่องจากการเก็บหาของป่าของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 6-8 คิดเป็นร้อยละ 14 เท่านั้น ส่วนใหญ่การเก็บหาขึ้นอยู่กับความชอบ ความรู้ความสามารถ และความพร้อมของร่างกายของผู้เก็บหาที่เป็นปัจจัยส่งผลมากกว่า

รายได้ต่อเดือนของชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 71 มีรายได้ไม่เกิน 12,000 บาท ในขณะที่รายได้มากกว่า 12,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29 ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มี

รายได้ค่อนข้างน้อยมีการเข้าไปเก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์มากกว่า กลุ่มที่มีรายได้สูง ซึ่งรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่เก็บหาของป่าเท่ากับ 9,396 บาทต่อเดือน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ได้จากการเก็บหาของป่าเท่ากับ 3,119 บาทต่อเดือน คิดเป็นหนึ่งในสามของรายได้ทั้งหมดต่อเดือนของชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในพื้นที่ จากข้อมูล พบว่า ชาวบ้าน ที่เก็บหาของป่าอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาปู้มาเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปนั้น คิดเป็นร้อยละ 77 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวบ้านที่อาศัยและมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ เนื่องจาก มีความรู้เกี่ยวกับ แหล่งเก็บหาและมีความชำนาญจากประสบการณ์การเก็บหาเป็นระยะเวลานาน

การทราบถึงแหล่งที่อยู่และเส้นทางที่เก็บหาของป่า ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าร้อยละ 48 ใช้วิธีการเดินสำรวจแหล่งที่อยู่และเส้นทางเก็บหาด้วยตัวเอง เนื่องจากแหล่งที่อยู่และเส้นทาง การเก็บหาของป่าของชาวบ้านอยู่บนเทือกเขาบรรทัด ห่างจากชุมชนที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่เก็บหาไม่มากนัก ประกอบกับเวลาว่างของชาวบ้านแต่ละคนไม่ตรงกัน อาจทำให้ไม่สามารถไปพร้อมกัน ทำให้สะดวกที่จะเดินสำรวจด้วยตัวเองมากกว่า

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าในพื้นที่ตำบลเขาปู้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในสถานะหัวหน้าครอบครัว โดยเป็นครอบครัว ขนาดกลาง มากที่สุด ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 2-5 คน นับเป็นกำลังสำคัญในการหารายได้ ให้กับครอบครัว ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและ สวนผลไม้ เป็นอาชีพหลัก ซึ่งพบว่ามีรายได้น้อย และใช้การเก็บหาของป่าเป็นอาชีพเสริม ทั้งนี้มาอุปโภค บริโภค รวมถึงการจำหน่าย โดยรายได้ที่มาจาก การเก็บหาของป่า นั้นเป็นหนึ่งในสามของรายได้ทั้งหมดต่อเดือน ช่วยลดการสูญเสียรายได้ ออกนอกพื้นที่ได้ แต่หากทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ลดลง ของป่าก็ลดปริมาณด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ต้องสูญเสียรายได้เสริม อีกทั้งต้องสูญเสียเงินเพื่อซื้อสิ่งต่างๆ มาทดแทนของป่าที่หายไป แต่หากมีของป่าเพียงพอ และสามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้านให้เก็บหาได้ทั้งปี ชาวบ้านสามารถนำรายจ่ายส่วนเกินดังกล่าวไปใช้ในกิจกรรมด้านอื่นๆ ต่อไป

5.2.2 อภิปรายผลการศึกษาลักษณะของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

การศึกษาความหลากหลายของชนิดและปริมาณของของป่าที่ชาวบ้านเก็บออกมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่าย โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์และสังเกตโดยตรง พบชนิดของของป่าทั้งหมด 74 ชนิด โดยผู้วิจัยได้จำแนกลักษณะตามการนำของป่ามาใช้ประโยชน์ สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

ประเภทอาหารมี 24 ชนิด โดยชนิดของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ในด้านการจำหน่ายมากกว่าบริโภค ได้แก่ สะตอ ก้อยป่า เนียง บุคซ้าง และหน่อไม้ เนื่องจากเป็นของป่าที่มีการเจริญเติบโตและกระจายตัวอยู่บนเทือกเขาบรรทัดเป็นจำนวนมาก การเก็บเกี่ยวไม่ยุ่งยาก ประกอบกับตลาดมีความต้องการในปริมาณมาก ราคาค่อนข้างสูง และมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงบ้าน อีกทั้งการเก็บหาของป่าชนิดดังกล่าว ชาวบ้านสามารถวางแผนในการเก็บผลผลิต ได้ เพราะทราบช่วงเวลาที่ให้ผลผลิตและตำแหน่งการมีอยู่ของของป่าทั้ง 5 ชนิด ในเส้นทางเก็บเกี่ยวที่แน่นอน จึงเป็นแรงจูงใจอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีความต้องการเก็บหาในปริมาณมาก

ส่วนชนิดของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ในด้านการบริโภคมากกว่าจำหน่าย ได้แก่ ผักกูด และบอนส้ม เนื่องจากเป็นของป่าที่หาง่าย อยู่ไม่ไกลจากบริเวณชุมชน พบมากบริเวณริมห้วยและลำคลอง วิธีการเก็บเกี่ยวไม่ยุ่งยาก สำหรับผักกูดชาวบ้านนิยมนำมาแกง ส้ม ผัดน้ำมันหอยและลวกทำเป็นผักจิ้มกับน้ำพริก ส่วนบอนส้ม นิยมนำมาแกงส้มและบริโภคสด

นอกจากนี้ยังมีชนิดของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาเพื่อจำหน่ายเพียงอย่างเดียว ได้แก่ ลูกกอกลอย มะปราง ข่านนาง ยอดมะกอก ผักเมาะ และยอดลำเพ็ง เนื่องจากชาวบ้านที่เก็บหาของป่าชนิดข้างต้นเป็นส่วนใหญ่เป็นหญิงสูงอายุ ที่มีรายได้ค่อนข้างน้อย มีเพียงเบี้ยยังชีพจากรัฐบาลช่วยเหลือในแต่ละเดือน และลูกหลานให้เป็นครั้งคราว จึงเน้นเก็บหาของป่าเพื่อสร้างรายได้

ฤดูกาลกับการเก็บหาของป่า หากพิจารณาความเชื่อมโยงถึง ความต้องการในเก็บหาของชาวบ้าน ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเวลาของผู้ที่เก็บหา และการให้ผลผลิตของของป่า เป็นหลัก ช่วงเวลาที่มีการเก็บหาของป่าในปริมาณที่มาก คือ ช่วงเวลาที่ชาวบ้านว่างจากการประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ซึ่งตรงกับช่วงเดือน มีนาคมและเดือนเมษายนของทุกปี แต่หากของป่าชนิดที่มีราคาสูง เช่น สะตอ เหยียง เนียง เป็นต้น ชาวบ้านก็มีการเก็บหาตามฤดูกาลที่ของป่าชนิดนั้นๆ ให้ผลผลิต

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาของป่า ได้แก่ ราคา ความต้องการของตลาด แต่บางครั้งการกำหนดราคาก็มาจากความยากง่ายของการเก็บหา และปริมาณของของป่าแต่ละชนิด หากวิธีการเก็บหาง่าย ความต้องการของตลาดน้อย และมีปริมาณของป่าชนิดนั้นมีมาก ก็จะทำให้ของป่าชนิดนั้นมีราคาต่ำลง

ประเภทไม้ดอกไม้ประดับมี 22 ชนิด โดยชนิดของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ในด้านการจำหน่ายในปริมาณมาก ได้แก่ จันทน์ผา หางกระรอก สร้อยนางกลอง ต้นสี่เหลี่ยม ปรง สร้อยนารี เกตุคปลา หัวร้อยรู เขากวางอ่อน เตยหนู นางคลี่ นางคล้าย จันทร์หอม และรองเท้านารี เนื่องจากมีราคาสูง ตลาดมีความต้องการในปริมาณมาก ประกอบกับมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงบ้าน และชาวบ้านสามารถวางแผนในการเก็บผลผลิตได้ เนื่องจากทราบตำแหน่งที่อยู่ของของป่าที่

ชัดเจน แต่ก็มีของป่าชนิดที่ชาวบ้าน เก็บหาเพียงคนเดียวในปริมาณที่มาก ได้แก่ หางกระรอก อาจเป็นเพราะความนิยมของป่าชนิดดังกล่าวในพื้นที่มีน้อย มีปริมาณมากและหาง่ายในพื้นที่

สำหรับชนิดของของป่าที่ ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ด้านการอุปโภคในปริมาณที่มาก ได้แก่ จันทน์แดง กล้วยไม้ หัวสีดา และข้าหลวงหลังลาย เนื่องจากเป็นของป่าที่นิยมนำมาประดับ ตกแต่งบ้านเรือน และการเก็บหาค่อนข้างลำบาก จะพบบริเวณภูเขาหินที่เป็นหน้าผาสูงชัน ต้นไม้ที่สูงโปร่งขนาดใหญ่ และมีความชื้นสูง

จากข้อมูลการเก็บหาของป่าประเภท ไม้ดอกไม้ประดับ จะเห็นได้ว่า ชนิดที่มีจำนวน ชาวบ้านเก็บหามากที่สุด คือ จันทน์แดง จำนวน 12 คน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับชาวบ้านที่เก็บหาของ ป่าทั้งหมด คิดเป็นเพียงร้อยละ 7 เท่านั้น ถือว่ามีจำนวนน้อย อาจเป็นเพราะว่าความยากลำบากของ การเก็บหา ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าประเภทนี้จึงเป็นกลุ่มชาวบ้านกลุ่มเดิม

การมีอยู่ของของป่าประเภทนี้ จากการพูดคุยกับชาวบ้านกลุ่มที่เก็บหา พบว่าปริมาณของป่า ประเภทนี้เหลืออยู่ในปริมาณที่น้อย ที่ยังเหลือส่วนมากจะอยู่บริเวณ หน้าผาที่มีความสูงชัน หรือ ต้นไม้ขนาดใหญ่และสูง การเก็บหาจึงยากลำบาก ทำให้ชาวบ้านเก็บหาได้ในปริมาณที่น้อยลง

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาของป่า ประเภทนี้ ได้แก่ ปัจจัย ด้านราคา ความต้องการของตลาด และที่สำคัญ คือ ความชำนาญในการเก็บหา ซึ่งเป็นบุคคล เฉพาะ กลุ่ม จึงทำให้ ปริมาณ ของของ ป่าไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของตลาด จึงส่งผลให้ ราคามีการ ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

ประเภทยารักษาโรคมี 19 ชนิด โดยชนิดที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ ในปริมาณมาก ที่สุด คือ น้ำผึ้ง ซึ่งมีราคาสูง เนื่องจากการเก็บหามีขั้นตอนที่ยุ่งยาก และเสี่ยงอันตรายจากการโดน ผึ้งทำร้าย อีกทั้งตลาดยังมีความต้องการ น้ำผึ้ง ในปริมาณมากโดยไม่เกี่ยงราคา และด้วยสรรพคุณที่ สามารถรักษาโรคต่างๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นน้ำผึ้งที่เก็บหาช่วงเดือนเมษายนหรือเดือนห้า ถือว่ามีคุณภาพดีกว่าน้ำผึ้งที่เก็บหาจากเดือนอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การเก็บหาน้ำผึ้ง ในพื้นที่ยังพบได้ น้อย เพราะ ชาวบ้านที่เก็บต้องมีคว ามพร้อม ของร่างกาย รู้วิธีการ ติดตามคั่นหารังผึ้ง วิธีการปีน ต้น ไม้ที่มีขนาดใหญ่ และรู้วิธีป้องกันการถูกผึ้งทำร้าย

ส่วนการเก็บหาของป่า ประเภทยารักษาโรค ชนิดอื่นๆ ชาวบ้านที่เก็บหา ต้องมีความรู้ เกี่ยวกับสมุนไพร ทราบสรรพคุณของสมุนไพรแต่ละชนิด และทราบวิธีการเก็บหา โดยพบชาวบ้าน ที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เพียง 2 คนเท่านั้น และเป็นหมอสมุนไพร ที่มีใบรับรองจากองค์การเภสัช กรรมที่สามารถกำกับยา สมุนไพร ได้ จากการ สอบถาม ชาวบ้านที่เก็บหา ทำให้ทราบว่า ปริมาณที่ เก็บจะขึ้นกับความต้องการของชาวบ้านที่มาขอช่วยให้กำกับยาสมุนไพร ในการรักษาโรค ามที่ ต้องการรักษา ให้ การเก็บหาในแต่ละครั้งจะเก็บไม่มาก เนื่องจากการออกฤทธิ์ของยา หรือ

ประสิทธิภาพของยาจะลดลง ต้องนำไปใช้ภายในระยะเวลาอันจำกัด และเกิดเชื้อราได้ง่าย โดยการเก็บหาในปริมาณมากมักเป็นการเก็บหาเพื่อขายส่งให้กับร้านขายยาสมุนไพรเท่านั้น

ประเภทเครื่องมือเครื่องใช้มี 8 ชนิด โดยชนิดของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ด้านการจำหน่ายในปริมาณมาก ได้แก่ หวายด้าม หวายเส้น ดอกหญ้า เนื่องจากเป็นวัสดุที่ชาวบ้านนำมาประกอบเป็นไม้กวาดดอกหญ้า ซึ่งปัจจุบันเป็นสินค้าที่มีความต้องการของตลาดสูง แต่จากการสอบถามและพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่ ปัจจุบันมีชาวบ้านเพียง 2 ครอบครัวที่มีการทำไม้กวาดดอกหญ้าขายอยู่ ถือได้ว่าน้อยหากเปรียบเทียบกับความต้องการ

ชนิดของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์เพื่อจำหน่ายเพียงอย่างเดียว ได้แก่ ไม้เท้า ด้ามพรวน-ขวาน ด้ามจอบ ไม้ไฟ และคลุ้ม เนื่องจากมีความต้องการของตลาดในปริมาณมาก และชาวบ้านที่เก็บหาของป่าชนิดดังกล่าวมีเพียง 1-3 คน ซึ่งเป็นชายและหญิง สูงอายุ จึงทำให้ปริมาณของป่าที่ออกสู่ตลาดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด

สำหรับฤดูกาลมีผลต่อการเก็บหาค่อนข้างน้อย เนื่องจากสามารถเก็บหาได้ตลอดทั้งปี ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหามักขึ้นอยู่กับตัวผู้เก็บหา มากกว่า เพราะต้องมีความรู้เฉพาะด้านและความชำนาญเกี่ยวกับการเก็บหา โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ

จากข้อมูลสรุปได้ว่า ชนิดของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหามากที่สุด คือ อาหาร เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต โดยพื้นที่ตำบลเขาปู่มีความหลากหลาย ของของป่าประเภทอาหารมากกว่าประเภทอื่นๆ รองลงมา คือ ประเภทไม้ดอกไม้ประดับ เนื่องจากส่วนต่างของราคา และองค์ความรู้ที่ใช้เก็บของป่า และความสวยงามซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ชาวบ้านเก็บมาทั้งอุปโภคและจำหน่าย ส่วน ประเภทยารักษาโรค และเครื่องมือเครื่องใช้ มีชาวบ้านเก็บหา จำนวนน้อย เพราะชาวบ้านที่เก็บหาจะต้อง อาศัยความรู้ เฉพาะด้านเรื่อง ชนิดพันธุ์พืช วิธีการเก็บหา ลักษณะการใช้ประโยชน์ และ การนำไปแปรรูป ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แนวโน้มของการเก็บหา และการพึ่งพาทรัพยากรป่าไม้ในรูปของป่าในอนาคต อาจลดลง เพราะ ชาวบ้าน มักเลือกเก็บหา ของป่าเฉพาะประเภทหรือชนิดที่มีราคาสูง เก็บหาง่าย วิธีการไม่ยุ่งยาก ซึ่งอาจทำให้องค์ความรู้ ของบรรพบุรุษ สูญหายไปจากพื้นที่ได้

จากการตรวจเอกสารเกี่ยวกับการเก็บของป่าในพื้นที่ต่างๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้ แตกต่างกันในส่วนของ การแบ่งกลุ่มประเภทของของป่า สามารถเปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 5-1

ตารางที่ 5-1 การเปรียบเทียบแตกต่างของจำนวนชนิดการเก็บหาของป่า

งานวิจัยของ	ภาค	การจำแนกประเภท					รวม
		อาหาร	ไม้ดอก- ประดับ	ยารักษา โรค	เครื่องมือ- เครื่องใช้	อื่นๆ	
1. ขจรยุทธ อัจฉกุล (2543)	ใต้	ไม่ได้จำแนกประเภท					48
2. วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล (2544)	ตะวันออก	-	-	-	-	11	11
3. สุกกาญจน์ หาญบาง (2545)	เหนือ	ไม่ได้จำแนกประเภท					43
4. มงคล ศรีอนันต์ (2545)	อีสาน	-	-	-	-	7	7
5. ประภาพรธณ กำภู (2545)	ใต้	-	-	-	-	7	7
6. เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549)	ใต้	ไม่ได้จำแนกประเภท					85
7. สุจิตรา โกศล และคณะ (2549)	อีสาน	ไม่ได้จำแนกประเภท					62
8. ทนงศักดิ์ ละมุนกิจ (2549)	อีสาน	ไม่ได้จำแนกประเภท					79
9. เอกชัย หม่อมมทะ และคณะ (2555)	ใต้	-	-	-	-	11	11
10.งานวิจัยนี้	ใต้	25	22	19	8		74

จากข้อมูลข้างต้น **ขจรยุทธ อัจฉกุล (2543)** ศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนบ้านไร่เหนือ ตำบลบาโหย อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา โดยไม่ได้แยกเป็นประเภท แต่ได้จำแนกไว้เพียงชนิดของของป่าเท่านั้น ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่างานวิจัยนี้อาจเป็นเพราะความหลากหลายของทรัพยากรที่น้อยกว่า เนื่องจาก ได้ศึกษา ในพื้นที่ป่าชุมชน แต่ งานวิจัยนี้ศึกษาในพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติคล้ายคลึงกับ**ประภาพรธณ กำภู (2545)** ซึ่งการศึกษารายได้ทางเศรษฐศาสตร์ของบางองค์ประกอบของป่าดิบชื้น กรณีศึกษา ป่ากรด อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา สัมภาษณ์ชนิดของป่าซึ่งน้อยกว่างานวิจัยนี้ เนื่องจากความหลากหลายของพื้นที่ ค วามนิยมของของป่าแต่ละชนิดในแต่ละพื้นที่ไม่เท่ากัน ส่วนงานของ**เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549)** ซึ่งการศึกษารายได้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ของป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหนด จังหวัดพัทลุง จำแนก ของป่า ได้ 85 ชนิด ซึ่งมีปริมาณมากกว่างานวิจัยนี้ โดยมีการศึกษา เห็ดและสัตว์ด้วย แต่เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะของป่าประเภทพืช พบว่ามี 65 ชนิด ซึ่งน้อยกว่างานวิจัย นี้และ **เอกชัย หม่อมมทะ และคณะ (2555)** ศึกษารายได้ผลประโยชน์รวมของผลผลิตจากป่าที่ไม่ ใช้น้ำมันทุกชนิดในป่าต้นน้ำบางเหียง ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง แยกได้เป็นชนิดเช่นกันแต่น้อยกว่างานวิจัยนี้ เพราะพื้นที่ศึกษาดังกล่าวเป็นเขตป่าชุมชนและมีขนาดเล็กกว่างานวิจัยนี้ ประกอบกับความหลากหลายของทรัพยากรของป่ามีน้อยกว่าพื้นที่อุทยานฯ

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่คล้ายคลึงกันในพื้นที่ภาคอื่นๆ พบว่า งานวิจัยของศุภกาญจน์ หมายบาง (2545) การศึกษารายได้ ทางเศรษฐศาสตร์ของพืชสมุนไพรพื้นเมืองในสวนพฤกษศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่ ได้จำแนกของป่าออกเป็นชนิดเช่นกัน แต่ศึกษาเฉพาะ สมุนไพร ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเภทรักษาโรคของงานวิจัยนี้ พบว่า งานวิจัยของศุภกาญจน์ มี จำนวนชนิดมากกว่า เพราะ ได้ศึกษาในพื้นที่แหล่งรวบรวมของสมุนไพร คือ สวนพฤกษศาสตร์ นอกจากนี้งานวิจัยของ วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจสังคม กับการใช้ประโยชน์จากของป่าของชุมชนรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว มีจำนวนชนิดของ ป่าน้อยกว่างานวิจัยนี้ และงานของมงคล ศรีอนันต์ (2545) ศึกษาการใช้ประโยชน์จากของป่าของ คราวเรือนราษฎรในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน และงานวิจัยของ สุจิตรา โกศล และคณะ (2549) ศึกษาการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าในพื้นที่สงวนชีวมณฑลสะแกกราช พบว่ามีจำนวนน้อยกว่า ของงานวิจัย ด้วยเหตุผลคล้ายกับที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนงานวิจัยของ ทนงศักดิ์ ละมุนกิจ (2549) สำรวจสถานภาพและการกระจายของพืชอาหารป้ากรณีศึกษา อุทยาน แห่งชาติดอยภูคา จังหวัดน่าน มีจำนวนชนิดของของป่ามาก กว่างานวิจัยนี้ เนื่องจากสำรวจพืช อาหารที่รับประทานได้ทั้งหมด แต่งานวิจัยนี้ศึกษาชนิดที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์เท่านั้น

5.2.3 อภิปรายผลรายได้รวมของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

การคำนวณ รายได้รวมการใช้ประโยชน์จาก ของป่า ใช้ราคาตลาด โดยคิดจากราคาซื้อขาย เฉลี่ยแต่ละชนิดของของป่าในรอบ 1 ปี ซึ่งต่ำกว่าราคาของป่าที่มีผลผลิตของป่าในปริมาณ ชุกชุม เนื่องจากราคาของของป่าแต่ละชนิดจะไม่เท่ากัน ในแต่ละฤดูกาล ขึ้นอยู่กับช่วงเวลา และปริมาณที่ ออกสู่ตลาดด้วย

5.2.3.1 รายได้รวมของของป่าประเภทอาหารที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

หากพิจารณาชนิดของของป่าประเภทอาหารที่มีรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อปี พบว่าใน อันดับแรก คือ สะตอ เนื่องจากสะตอเป็นพืชอาหารที่นิยมนำมาเป็นอาหาร และรับประทานสดเป็น ผักเครื่องเคียง ถ้านำมาแปรรูป เช่น สะตอดอง สามารถเก็บไว้ใช้ได้นาน รองลงมาคือ เนียง กล้วยป่า เหยียง ปูดช้าง หน่อไม้ และเต่าร้าง โดยที่เนียงและเหยียงนิยมใช้เป็นผักเครื่องเคียง ทั้งรับประทาน สดหรือนำไปผิงดินให้เกิดการแตกต้นอ่อน (ทางภาคใต้เรียกวิธีการดังกล่าวว่า “หมาน”) เพื่อเพิ่ม กลิ่นและรสชาติ สำหรับ กล้วยป่า ปูดช้าง หน่อไม้ และเต่าร้าง นิยมนำมาเป็นอาหารหรือ แปรรูป เช่น หน่อไม้ดอง และยังใช้เป็นผักเครื่องเคียงได้เช่นกัน

ในด้านของราคาต่อหน่วยพบว่า ชนิดของป่าที่มีราคาต่อหน่วยสูงสุด คือ พาโหม เนื่องจาก พาโหมเป็นพืชอาหารที่นิยมนำมาเป็นอาหาร ยังมีสรรพคุณทางสมุนไพรเกี่ยวกับการขับลม สาเหตุ

ที่ราคาสูง เพราะพามีน้ำหนักเบา การเก็บพามีให้ได้ 1 กิโลกรัมนั้น ต้องเก็บหาปริมาณมาก และใช้ระยะเวลาาน

ส่วนพืชอาหารที่มีราคาต่อหน่วยเท่ากับ 50-100 บาท ได้แก่ เหยียง ลูกกอก กลอย และดีปลี เนื่องจากใช้เวลาในการเก็บหามา และ ต้องเก็บหาในปริมาณมากกว่าจะได้ ของป่า 1 กิโลกรัม อีกทั้งวิธีการเก็บหาที่ยังยาก บางชนิดเก็บหาได้ในช่วง เวลาสั้นเฉพาะฤดูกาลเท่านั้น และพืชอาหารที่มีราคาต่อหน่วยต่ำกว่า 50 บาท ได้แก่ สะตอ กล้วยป่า เนียง ปูดช้าง หน่อไม้ ผักกูด เตาร้าง ระกำ บอน ส้ม ผักกาดนกเขา ผักไห่ ยอดลำเพ็ง ลูกฉิ่ง เอื้องช้าง ส้มเกียบ มะปราง เถย่านาง ยอดมะกอก ผักแมะ และบัวบก เพราะพืชอาหารกลุ่มนี้เก็บหาได้ง่าย และเก็บได้ตลอดทั้งปี

จากการคำนวณ รายได้ทางด้านเศรษฐกิจของของป่าประเภทนี้ พบว่า สะตอ กล้วยป่า และ ปูดช้าง เป็นพืชอาหารที่มี รายได้มากที่สุด 3 อันดับแรก เนื่องจากสะตอ กล้วยป่า และปูดช้างเป็นที่ต้องการของตลาด และกลุ่มผู้เก็บหาหลายคน อีกทั้งยังเป็นพืชที่หาได้ง่ายในพื้นที่ แต่ยังคงพบชนิดของพืชอาหารที่ราคาซื้อขายสูง แต่ รายได้น้อย นั่นคือ พามี ยอดลำเพ็ง ยอดมะกอก ผักแมะ และเถย่านาง อาจเป็นเพราะต้องเก็บหาของป่ากลุ่มนี้ในปริมาณมากกว่าจะได้ 1 กิโลกรัม

รายได้ของพืชอาหาร ต่อครัวเรือน ที่ชาวบ้านเก็บหาเพื่อบริโภค และจำหน่าย เท่ากับ 823 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 8.75 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของชาวบ้านผู้เก็บหาของป่าซึ่งเท่ากับ 9,396 บาทต่อครัวเรือน และเมื่อพิจารณาความแตกต่างจากการเก็บหาของป่าในแต่ละเดือน พบว่าเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน มีรายได้สูงโดดเด่นกว่าเดือนอื่นๆ นั่นเพราะเป็นช่วงเดือนซึ่งตรงกับฤดูกาลเก็บหาของป่าประเภทนี้ถึง 19 ชนิด รวมถึงสะตอ กล้วยป่า เนียง และหน่อไม้ ที่มี รายได้สูงเป็นลำดับแรกๆ ส่วนเดือนพฤษภาคมกับเดือนพฤศจิกายน มี รายได้น้อย เนื่องจากเป็นช่วงที่ไม่ตรงกับฤดูกาลเก็บหาของสะตอ เนียง และหน่อไม้

5.2.3.2 รายได้รวมของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

เมื่อพิจารณาจากรายได้รวมพบว่า ชนิดของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับที่มี รายได้สูงสุดอันดับแรกคือ จันทน์แดง เนื่องจากจันทน์แดง เป็นไม้ประดับ ที่มีลักษณะ สวยงาม แดกยอหลายยอด ปลูกได้ในดินทุกสภาพ แม้ดินบนหินปูน นิยมนำมาจัดสวนกันทั่วไป รองลงมาคือ กล้วยไม้ สร้อยนางกลอง ว่านหางช้าง ปรัง จันทน์ผา และ ไทรรั่ม โดยที่จันทน์ผา ปรัง และว่านหางช้าง นิยมนำมาปลูกใส่กระถาง วางประดับเป็นริ้ว สำหรับกล้วยไม้ สร้อยนางกลอง และ ไทรรั่ม นิยมนำมาปลูกในกระถางแขวน ลักษณะคล้ายกับกระเช้า

ในด้านของราคาต่อหน่วยของของป่าพบว่า ชนิดของป่าที่มีราคาต่อหน่วยสูงสุดคือ หางหนู เนื่องจากหางหนูเป็นไม้ประดับ ที่มีลักษณะเป็นเส้นสายคล้ายกับเชือก ส่วนใหญ่อยู่ ตามต้นไม้ขนาดใหญ่และสูง ต้นไม้ต้นหนึ่ง อาจพบหางหนูเพียง 1 ต้นเท่านั้น การเก็บหาจึงมีความเสี่ยงอันตราย

จากการตกจากต้นไม้ ด้วยวิธีการเก็บหาที่ยากลำบาก จึงส่งผลให้หางหนูเป็นที่ต้องการของตลาดในปริมาณมาก ทำให้มีราคาสูง

ส่วนไม้ดอกไม้ประดับที่มีราคาต่อหน่วยเท่ากับ 1,000 บาทขึ้นไปซึ่งถือว่าราคาค่อนข้างสูง ได้แก่ จันท์แดง หางหนู ว่านหางช้าง ไทรธัม หางสิง และจันท์หอม เนื่องจากใช้เวลาในการเก็บหามาแต่ได้ในปริมาณน้อย และแหล่งเก็บหาค่อนข้างอันตราย ต้องใช้ความชำนาญในการเก็บหา บางครั้งต้องปีนภูเขาและปีนต้นไม้ ส่วน ชนิดของป่าที่มีราคาต่อหน่วยต่ำกว่า 1,000 บาท ได้แก่ กล้วยไม้ หางกระรอก หัวสิดา สร้อยนางกลอง ต้นสีเหลี่ยม ข้าหลวงหลังลาย ประง สร้อยนารี เตยหนู หัวร้อยรู เขากวางอ่อน หางสิง รองเท้านารี นางคลี่ นางกลาย และเกล็ดปลา เพราะเก็บหาได้ง่าย สามารถเพาะขยายพันธุ์ได้ วิธีการเก็บไม่ยุ่งยาก ทำให้ราคาไม่สูงมากนัก

จากการคำนวณ รายได้ทางด้านเศรษฐกิจของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ พบว่า จันท์แดง จันท์ผา และกล้วยไม้ มี รายได้มากที่สุด 3 อันดับแรก เนื่องจากได้รับความนิยมสูงในการใช้ประดับตกแต่งบ้านเรือน เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและนอกพื้นที่ในปริมาณมาก แต่ก็มีชนิดที่มีราคาต่ำ แต่มีปริมาณการเก็บหามาก ได้แก่ หางกระรอก เพราะถึงแม้ราคาค่อนข้างต่ำ และไม่เป็นที่นิยมของชาวบ้านในชุมชน แต่เป็นที่ต้องการของชาวบ้านนอกชุมชนในปริมาณมาก ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านที่เก็บหาได้เช่นกัน

สำหรับฤดูกาลมีผลต่อราคาและ รายได้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากของ ป่าประเภทนี้ สามารถเก็บหาได้ตลอดทั้งปี ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาส่วนมากขึ้น อยู่กับปริมาณที่มีอยู่ ความยากง่ายของวิธีการ และความเสี่ยงอันตรายต่อชีวิตผู้ที่เก็บหามากกว่า

รายได้ของไม้ดอกไม้ประดับที่ชาวบ้านเก็บหาเพื่ออุปโภคและเพื่อจำหน่าย เท่ากับ 1,167 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 12.42 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของชาวบ้านผู้เก็บหาของป่าซึ่งเท่ากับ 9,396 บาทต่อครัวเรือน และเมื่อพิจารณาความแตกต่างจากการเก็บหาของป่าในแต่ละเดือน พบว่า เดือนมีนาคมกับเดือนเมษายน มี รายได้สูงโดดเด่นกว่าเดือนอื่นๆ นั่นเพราะเป็นช่วงที่ชาวบ้านในพื้นที่ว่างจากการประกอบอาชีพหลัก และต้องการหารายได้เสริมให้กับครอบครัว

5.2.3.3 รายได้รวมของของป่าประเภทยารักษาโรคที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

สำหรับการจัดกลุ่มรายได้รวมของของป่าประเภทนี้พบว่า ชนิดของของป่าประเภทยารักษาโรคที่มีรายได้มากกว่า 5,000 บาทต่อปี อันดับแรก คือ สะคร้าน เนื่องจากสะคร้าน เป็นพืชสมุนไพร ที่ได้รับความนิยมมากในพื้นที่และเป็นที่ต้องการของร้านยาสมุนไพร รองลงมาคือ หมากหมก พาโหมมต้น ย่านอึคลุย ชิงดอกเดียว ไฟเดือนห้า และไหลเผือก โดยส่วนใหญ่นิยมนำมารักษาอาการเจ็บป่วยให้กับชาวบ้านในพื้นที่ และเก็บหาเพื่อส่งขายให้กับร้านยาสมุนไพรนอกพื้นที่ ซึ่งผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการเก็บหาได้นั้น ในพื้นที่มีเพียง 2 คนเท่านั้น ประกอบกับการเก็บหาที่มี

ความยุ่งยาก ต้องอาศัยองค์ความรู้เรื่องยาสมุนไพร และความต้องการใช้ยาดังกล่าว ทำให้รายได้ของของป่ากลุ่มนี้สูงขึ้น ส่วนน้ำผึ้ง ถือได้ว่าเป็นของป่าที่มีความต้องการจากชาวบ้านทั้งในและนอกพื้นที่ในปริมาณที่มาก เนื่องจากน้ำผึ้งเป็นยาสมุนไพรที่ชาวบ้านใช้มาช้านาน ทุกครอบครัวจะต้องมีติดบ้านไว้ แต่มีชาวบ้านเก็บ หาน้อย เนื่องจากมีขั้นตอนหลายขั้นตอน ยุ่งยาก และเสี่ยงอันตราย ปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ก็ส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้น และรายได้ของน้ำผึ้งก็มากตามไปด้วย จะเห็นได้ว่าของป่า ที่กล่าวมาข้างต้นมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพของชาวบ้าน ช่วยให้ชาวบ้านหายจากการป่วยของโรคต่างๆ ที่ยาสมุนไพรสามารถรักษาได้ ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นปกติสุข

เมื่อพิจารณาด้านราคาพบว่า ชนิดของป่าที่มีราคาต่อหน่วยสูงสุด คือ น้ำผึ้ง เนื่องจากน้ำผึ้งเป็นที่ต้องการของตลาด มีผู้เก็บหาเพียงไม่กี่คน เพราะต้องอาศัยความชำนาญ และใช้เวลาในการเก็บหามาก ปัจจุบันพบว่าปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด

ส่วนชนิดของยารักษาโรคที่มีราคาต่อหน่วยตั้งแต่ 50 บาทขึ้นไป ยกเว้นน้ำผึ้ง ได้แก่ สมุนไพร เห็ด หัวใจเหล็ก ม้ากระทืบโรง ใบชะมวง แก้ว กำลั้งหนุมาน หัวไพล เถารางจืด และว่านชักมดลูก เพราะของป่ากลุ่มนี้เป็นสมุนไพรที่ได้รับความนิยม ใช้บำรุงร่างกาย ส่วนใหญ่จะขายปลีกให้กับชาวบ้านที่ต้องการเท่านั้น

ส่วนชนิดของป่าที่มีราคาต่อหน่วยต่ำกว่า 50 บาท ได้แก่ สะคร้าน ไหลเผือก พาโหมต้น ย่านอึคลุย ชิงคอกเดียว ไฟเดือนห้า หมากหมก เถาย่านาง หัวกระดาดขาว และหัวกระดาดแดง ของป่ากลุ่มนี้ก็ใช้วิธีการในการเก็บหาเช่นเดียวกันกับกลุ่มข้างต้น แต่การซื้อขายจะเน้นการขายส่งในปริมาณมากให้กับร้านยาสมุนไพร ทำให้ราคาต่ำกว่ากลุ่มแรก

จากการคำนวณรายได้ทางด้านเศรษฐกิจ ของของป่าประเภทยารักษาโรค พบว่า น้ำผึ้ง ไหลเผือก และสะคร้าน มีรายได้มากที่สุด 3 อันดับแรก เนื่องจากน้ำผึ้งมีราคาต่อหน่วยที่สูงและมีความต้องการมาก ส่วนไหลเผือก และสะคร้าน จะขายส่งให้กับร้านขายยาสมุนไพร มีกลุ่มผู้ซื้อที่แน่นอน

สำหรับรายได้ของยารักษาโรคที่ชาวบ้านเก็บหาเพื่อบริโภคกับเพื่อจำหน่าย เท่ากับ 350 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 3.72 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของชาวบ้านผู้เก็บหาของป่า ซึ่งเท่ากับ 9,396 บาทต่อครัวเรือน และเมื่อพิจารณาความแตกต่างจากการเก็บหาของป่าในแต่ละเดือน พบว่า เดือนมีนาคมกับเดือนเมษายน มี รายได้สูงโดดเด่นกว่าเดือนอื่นๆ นั่นเพราะ เป็นช่วงที่ชาวบ้านในพื้นที่ว่างจากการประกอบอาชีพหลัก และต้องการหารายได้เสริมให้กับครอบครัว

5.2.3.4 รายได้รวมของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

หากพิจารณาจากกลุ่มของป่าประเภทนี้พบว่า ชนิดของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาทต่อปี ในอันดับแรก คือ ดอกหญ้า เนื่องจากดอกหญ้าเป็นพืชที่นิยมนำมาเป็นส่วนประกอบของไม้กวาดดอกหญ้า รองลงมาคือ ค้ำมพร้าว-ขวาน ค้ำมจอบ หวายค้ำม หวายเส้น และไม้เท้า โดยที่หวายเส้น และหวายค้ำม ก็นิยมใช้เป็นส่วนประกอบของไม้กวาดดอกหญ้าเช่นเดียวกับดอกหญ้า สำหรับ ค้ำมพร้าว-ขวาน กับ ค้ำมจอบ เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ชาวบ้านทั้งในและนอกพื้นที่มีความต้องการ อาจเป็นเพราะวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม ต้องอาศัยเครื่องมือเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบอาชีพ ทำให้ต้องมีการเก็บหาในปริมาณมากเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดดังกล่าว และ ไม้เท้าเป็นของป่าที่เน้นคุณค่าทางด้านศิลปะ ส่วนใหญ่พ่อค้าที่มาสั่งซื้อ เพื่อใช้เป็นของที่ระลึก ให้กับผู้ที่ต้องการซื้อ ไปฝากญาติผู้ใหญ่ ทำให้ของป่าชนิดนี้ไม่ต้องเก็บหาในปริมาณมาก แต่เน้นความสวยงามทางงานศิลปะแทน โดยชนิดของป่าที่มีราคาต่อหน่วยสูงสุด ได้แก่ ไม้เท้า เนื่องจากไม้เท้าเป็นพืชที่มีคุณค่าทางด้านศิลปะ หาได้ยาก ใช้แรงงานคนเก็บหาเพียงคนเดียว พบในปริมาณน้อย ส่วนใหญ่อยู่ตามริมห้วย ในป่าลึก อาจพบเพียง 1 อันต่อการเดินเก็บหาใน 1 วัน

ส่วนเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีราคาต่อหน่วยเท่ากับ 50 บาทขึ้นไป ได้แก่ ไม้ไผ่ ค้ำมพร้าว-ขวาน ไม้เท้า และค้ำมจอบ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพของชาวบ้านในพื้นที่ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีราคาต่อหน่วยต่ำกว่า 50 บาท ได้แก่ กลุ่ม หวายเส้น หวายค้ำม และดอกหญ้า เพราะในกลุ่มนี้ เป็นของป่าที่เก็บหาง่าย มีในปริมาณมาก

จากการคำนวณ รายได้ทางด้านเศรษฐกิจของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ พบว่า ไม้เท้า หวายเส้น และดอกหญ้า มีรายได้มากที่สุด 3 อันดับแรก เนื่องจากไม้เท้ามีราคาต่อหน่วยที่สูง ส่วนหวายเส้น และดอกหญ้า มีปริมาณมาก แม้ว่าจะมีราคาไม่สูงมากนัก แต่เมื่อนำมาแปรรูปเป็นไม้กวาดดอกหญ้าก็สามารถสร้างรายได้เพิ่มได้

รายได้ของเครื่องมือเครื่องใช้ที่ชาวบ้านเก็บหาเพื่ออุปโภคกับเพื่อจำหน่าย เท่ากับ 40 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 0.42 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของชาวบ้านผู้เก็บหาของป่าซึ่งเท่ากับ 9,396 บาทต่อครัวเรือน และเมื่อพิจารณาความแตกต่างจากการเก็บหาของป่าในแต่ละเดือนพบว่า เดือนมีนาคมกับเดือนเมษายน มี รายได้ สูงโดดเด่นกว่าเดือนอื่นๆ นั่นเพราะเป็นช่วงที่ชาวบ้านในพื้นที่ว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก และต้องการหารายได้เสริมให้กับครอบครัว

สำหรับความแตกต่างของ รายได้ ของของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาทั้งอุปโภค บริโภค และจำหน่ายโดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 เปรียบเทียบรายได้ที่เก็บหาของป่าเพื่อบริโภคและจำหน่าย

ประเภทของป่า	รายได้รวมของป่า (บาท/คน/เดือน)		% การเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน (9,396 บาท/เดือน)	
	อุปโภค-บริโภค	ขาย	อุปโภค-บริโภค	ขาย
อาหาร	124	823	1.31	8.75
ไม้ดอกไม้ประดับ	604	1,167	6.42	12.42
ยารักษาโรค	0	350	0	3.72
เครื่องมือเครื่องใช้	11	40	0.11	0.42
รวม	739	2,380	7.84	25.31

ข้อมูลจากตารางจะเห็นได้ว่า รายได้ที่มาจากการเก็บหาของป่าทั้ง 4 ประเภท เพื่อจำหน่าย เท่ากับ 2,380 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน เพื่อบริโภคเท่ากับ 739 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน เปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของชาวบ้านที่เก็บหา คิดเป็นร้อยละ 25.31 และร้อยละ 7.84 ตามลำดับ ซึ่งพบว่าจะเก็บหาของป่าเพื่อจำหน่ายมากกว่าการอุปโภค บริโภค เนื่องจากชาวบ้านที่เก็บหาของป่าส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว เฉลี่ยประมาณ 4 คน การเก็บหาของป่าจึงเกินความต้องการใช้อุปโภค บริโภค สามารถนำส่วนที่เกินไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว อีกประการหนึ่ง หากพิจารณาถึงรายได้ต่อเดือนซึ่งเท่ากับ 9,396 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ การเก็บของป่ามาจำหน่ายก็เป็นทางเลือก ในการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว

จากการจำหน่ายของป่าทั้ง 4 ประเภท สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวชาวบ้านที่เก็บหาตามปริมาณที่มีการจำหน่าย สำหรับของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับสามารถสร้างรายได้เสริมได้มากที่สุด รองลงมาคือประเภทอาหาร ยารักษาโรค และประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นลำดับสุดท้าย เนื่องจากชาวบ้านเก็บหาของป่าเพื่อจำหน่ายเป็นส่วนใหญ่ เพื่อเสริมสร้างรายได้ และการเก็บหาของป่าเพื่ออุปโภค บริโภค เพื่อลดหรือประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

5.2.4 อภิปรายผลต้นทุนในการเก็บหาของป่า

ต้นทุนในการเก็บหาของป่า ประกอบด้วย ค่าอุปกรณ์ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีการผันแปรไปตามปริมาณการเก็บหาของป่า ค่าแรงงาน เกิดจากแรงงานที่ใช้ในการเก็บหาของป่าแต่ละครั้ง คิดเทียบจากอัตราค่าแรงขั้นต่ำของจังหวัดพัทลุง ส่วนค่าเดินทาง เกิดจากค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าเสียเวลาในการเดินทางของชาวบ้านที่ใช้ในการเก็บหาของป่า จากการคำนวณต้นทุนในงานวิจัยนี้เป็นการคิดต้นทุนโดยแยกตามชนิดของป่าที่ชาวบ้านเก็บหา ซึ่งได้ต้นทุนที่สูงกว่าความเป็นจริง เนื่องจากลักษณะการเก็บหาของป่าในพื้นที่ผู้เก็บหาได้มีการเจาะจงชนิดก่อนที่จะเข้าไปเก็บหา แต่

เมื่อเข้าไปในพื้นที่ เก็บหาแล้วหาเจอชนิดที่ใช้ประโยชน์ได้ก็จะทำการเก็บเกี่ยวมาเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ชาวบ้านต้องการเข้าไปเก็บหาหวายเส้นมาผูกไม้กวาดดอก หญ้า แต่ในบริเวณเดียวกันพบกล้วยป่า และคลุ้มก็จะเก็บมาด้วย ดังนั้นจึงทำให้ต้นทุนทั้ง 3 ประเภท มีค่าสูงกว่าความเป็นจริง แต่วิธีการคำนวณต้นทุนที่ผู้วิจัยเลือกใช้จึงมีความคล้ายคลึงกับการคำนวณในงานวิจัยของมลิมาศ จริยพงศ์ (2552) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าของผักพื้นบ้านและการจัดการของชุมชนบ้านวังลุง ตำบล ทอนหงส์ อำเภอรพทศศิริ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งใช้การคิดคำนวณต้นทุนจากค่าอุปกรณ์ ค่าแรงงาน และค่าเสียเวลาในการเดินทาง และค่าเชื้อเพลิง ซึ่งส่วนที่แตกต่างกัน คือ การคิดคำนวณ ต้นทุนค่าอุปกรณ์ งานของมลิมาศ นำมาคำนวณเป็นต้นทุนค่าอุปกรณ์และมีการคิดคำนวณแยกค่า เชื้อเพลิง แต่ งานของผู้วิจัยไม่ได้ คำนวณ ส่วนของค่าอุปกรณ์คงที่ เพราะชาวบ้านไม่ได้ใช้ อุปกรณ์ เพื่อเก็บหาของป่าชนิดนั้นเพียงอย่างเดียว เช่น พรว้า จอบ และเลื่อย ชาวบ้านมีการใช้งานร่วมกับ ประโยชน์ส่วนอื่นด้วย ส่วนค่าเชื้อเพลิง ผู้วิจัยได้คิดคำนวณร่วมกับต้นทุนการเดินทางโดยไม่ได้ แยก เพราะค่าเชื้อเพลิงเป็นส่วนที่ใช้เติมยานพาหนะในการเดินทาง และงานวิจัยของยุติพิงศ์ แก้วทอง (2553) ซึ่งได้ทำการศึกษารายได้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่า ชายเลน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโคกพยอม อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งได้คิดคำนวณ ต้นทุนเหมือนกับของผู้วิจัย แต่ ยังมีส่วนที่ต่างกัน คือ ค่าอุปกรณ์ เนื่อง จากงานวิจัยของยุติพิงศ์ เน้นการคำนวณเฉพาะค่าซ่อมแซมอุปกรณ์คงที่ และค่าเชื้อเพลิงคิดจากข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม ชาวบ้านผู้ที่เก็บหา แต่งานวิจัยชิ้นนี้ใช้การเทียบกับระยะทางในการเดินทางที่ใช้ยานพาหนะจริง โดยใช้อัตราการคิดค่าเชื้อเพลิงเดียวกับหน่วยงานราชการ คือ กิโลเมตรละ 4 บาท และการคิด ค่าแรงงานมีความแตกต่างกัน เพราะอัตราค่าแรงงานขั้นต่ำในพื้นที่ของ แต่ละจังหวัดไม่เท่ากัน ซึ่ง พื้นที่ศึกษาวิจัยเป็นป่าชายเลนกับป่าบก ทำให้ค่าแรงงานในส่วนนี้มีรายได้ต่างกัน

สำหรับต้นทุนที่มี รายได้ สูงสุดในงานวิจัยนี้คือ ค่าแรงงาน เพราะ สอบถามจากชาวบ้านที่ เก็บหาของป่าตามชนิดต่างๆ ซึ่งบางชนิดใช้ระยะเวลาในการเก็บหาค่อนข้างนาน มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน และต้องเดินทางเข้าไปในป่า ระยะทางไกล บางครั้งใช้เวลาประมาณ 4-5 ชั่วโมง หรือทั้ง วัน เช่น น้ำผึ้ง สะตอ เหียง เป็นต้น รองลงมาคือ ค่าเดินทาง ซึ่งคิดจากระยะทางจากบ้านถึงเขตป่าที่ เก็บหา รวมกับระยะทางในการขนส่ง ทั้งเดินและใช้ยานพาหนะ โดยส่วนใหญ่แหล่งเก็บหาในพื้นที่ จะไม่ไกลจากบ้านมากนัก ทำให้มี รายได้ ไม่สูงมากนัก และต้นทุนที่มี รายได้ น้อยที่สุดคือ ค่า อุปกรณ์ เพราะราคาไม่สูงมากนัก ประกอบกับสามารถใช้อุปกรณ์ซ้ำๆ กันได้

5.2.5 อภิปรายผลรายได้สุทธิจากการเก็บหาของป่า

จากการคำนวณรายได้ของของป่าทั้ง 4 ประเภทที่ชาวบ้านเก็บหา เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นๆ พบว่า มีรูปแบบการศึกษาลักษณะใกล้เคียงกับ งานวิจัยของ **ประภาพรณ คำภู (2545)** ที่การศึกษารายได้ทางเศรษฐศาสตร์ของบางองค์ประกอบของป่าดิบชื้น ภูมิศึกษา ป่ากรด อำเภอ นาทวี จังหวัดสงขลาโดยศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่วิจัย และ ประเมินออกมาเป็นตัวเงิน **สวาท สมบูรณ์ชัย (2545)** ศึกษา รายได้ ทางเศรษฐกิจจากป่าที่มีผลต่อ แรงจูงใจในการอนุรักษ์ ภูมิศึกษา: โครงการพัฒนาบ้านโป่ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ตำบลป่า ไร่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของ **เจดณภังค์ ไชยเลิศ (2548)** ได้การศึกษารายได้การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ลุ่มน้ำ: ภูมิศึกษาลุ่มน้ำห้วยทิม อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี งานวิจัย ของ **เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549)** ศึกษาการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าในป่าเขาหัว ช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง งานวิจัยของ **มลิมาศ จริยพงศ์ (2552)** ศึกษา คุณค่าของผักพื้นบ้านและการจัดการของชุมชนบ้านวังลุง ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัด นครศรีธรรมราช งานวิจัยของ **ณัฐติพงศ์ แก้วทอง (2553)** ศึกษา รายได้ ทางเศรษฐศาสตร์ด้านการ ใช้ ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโคกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล และ งานวิจัย ของ **เอกชัย หม่อมทะ และคณะ (2555)** ศึกษา รายได้ ผลประโยชน์รวมของผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ทุกชนิดในป่าต้นน้ำ บางเหริยง ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ซึ่งจากกลุ่มงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปรายได้สุทธิได้ดังตารางที่ 5-3

ตารางที่ 5-3 เปรียบเทียบรายได้สุทธิของงานวิจัยต่างๆ

ลำดับ	ผู้ศึกษา	ปีพ.ศ.ที่ ทำการศึกษา	พื้นที่ศึกษา	รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาทต่อครัวเรือนต่อปี)	รายได้สุทธิ (บาทต่อปี)
1	ประภาพรณ คำภู	2545	สงขลา	1,047	675,045
2	สวาท สมบูรณ์ชัย	2545	เชียงใหม่	3,419	2,597,127
3	เจดณภังค์ ไชยเลิศ	2548	กาญจนบุรี	445	49,416
4	เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี	2549	พัทลุง	17,894	5,010,307
5	มลิมาศ จริยพงศ์	2552	นครศรีธรรมราช	30,585	2,355,042
6	ณัฐติพงศ์ แก้วทอง	2553	สตูล	3,557	469,499
7	เอกชัย หม่อมทะ และคณะ	2555	พัทลุง	103,256	4,956,278
8	งานวิจัยนี้	2555	พัทลุง	35,645	6,168,936

จากข้อมูลพบว่า รายได้ของงานวิจัยมีความแตกต่างกัน เนื่องจากของป่าแต่ละพื้นที่ศึกษา มีจำนวนชนิด และปริมาณ ของป่า ที่ไม่เท่ากัน รวมถึงความต้องการของตลาดที่ ต่างกัน อีกด้วย ประกอบกับ ช่วงเวลาที่ของป่าแต่ละชนิดให้ผลผลิต และราคาของของป่าแต่ละชนิดก็ต่างกัน หากนำงานวิจัยกลุ่มดังกล่าวมา เปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้ในด้านต่างๆ มีรายละเอียดของความแตกต่าง กันกล่าวคือ งานวิจัยของประภาพรรณ คำภู , สวาท สมบูรณ์ชัย, เจิดนภางค์ ไชยเลิศ, และณัฐดิพงษ์ แก้วทอง มีรายได้ด้านการเก็บหาของป่าน้อยกว่างานวิจัยนี้ เนื่องจากจำนวน ผู้เก็บหา ช่วงเวลา ราคา และปริมาณของป่าที่เก็บออกมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่ายที่ต่างกัน ในแต่ละพื้นที่ และงานวิจัยของเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี , มลิตมาศ จริยพงศ์ พบความแตกต่างไม่มากนัก เนื่องจากจำนวนผู้เก็บหา พื้นที่ศึกษา ช่วงเวลา และ ปริมาณของป่าที่เก็บออกมาใช้ประโยชน์ ในการอุปโภค บริโภค และจำหน่ายที่ใกล้เคียงกัน ทำให้รายได้ที่ได้ไม่ต่างกัน ส่วนงานวิจัยของ เอกชัย หม่อมทะ และคณะ แม้ว่าพื้นที่ศึกษาจะเป็นรอยต่อกัน แต่พบ ความแตกต่าง มาก กล่าวคือ จำนวนชาวบ้านที่เก็บหาไม้เพียง 48 ครอบครัว ต่างกัน ถึง 123 คน และชนิดของของป่ามากที่สุดเป็น ลูกหยี ซึ่งเท่ากับ 2,587,000 บาทต่อปี ทำให้เมื่อนำรายได้จากการเก็บหาของป่า เฉลี่ยต่อคนมากกว่า งานวิจัยชิ้นนี้

5.2.6 อภิปรายผลการสำรวจศักยภาพของของป่าในเส้นทางแหล่งเก็บหาที่สามารถรองรับ การเก็บหาของชาวบ้าน

การศึกษาศักยภาพของของป่าในเส้นทางแหล่งเก็บหาที่สามารถรองรับการเก็บหาของ ชาวบ้าน ส่วนใหญ่จะเก็บหา บริเวณเทือกเขาบรรทัด รอยต่อระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดพัทลุง โดยเส้นทางที่ชาวบ้านเก็บหาของป่านั้น 1 หมู่บ้านมี 2-3 เส้นทาง รวมทั้งสิ้นประมาณ 13 เส้นทาง แต่บางหมู่บ้านที่ไม่มีพื้นที่เก็บหา ที่ชัดเจน คือ หมู่ที่ 5, 6, 7 และ 11 โดยใช้เส้นทางร่วมกันกับ หมู่บ้านใกล้เคียง ผู้วิจัยพิจารณาเส้นทาง การเก็บหาจากการ สัมภาษณ์ ชาวบ้านที่เก็บหาและผู้นำ ชุมชนในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูล ในการเลือกเส้นทางสำรวจ ซึ่งต้องเป็นแหล่งเส้นทางที่ชาวบ้าน นิยม ใช้เป็นแหล่งเก็บหาของป่า และเป็นเส้นทางหลัก ที่ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านใช้ในการเก็บหาของป่า เกือบทุกประเภท เว้นแต่ของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ ที่ชาวบ้านต้องปีนเขาขึ้นไปเก็บหา ผล การศึกษาพบว่าเส้นทางที่ใช้เก็บหาของป่ามากกว่าร้อยละ 85 ได้แก่ เส้นทางที่ 1.เส้นทางดินเขาตรัง อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 เส้นทางที่ 2.เส้นทางช่องซ່อน-แม่ใหญ่ อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 เส้นทางที่ 3.เส้นทาง สายห้วย-ควนลม อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 3 เส้นทางที่ 4.เส้นทางพัทลุง-น้ำผุด อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 4 เส้นทางที่ 5.เส้นทางฝายน้ำพระ อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 8 เส้นทางที่ 6.เส้นทางอุทยานแห่งชาติเขาปู่ -เขาย่า อยู่ใน พื้นที่หมู่ที่ 9 และเส้นทางที่ 7.เส้นทางสัมปทานไม้ อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 10 จากการเลือกพื้นที่ในการ สำรวจศักยภาพของของป่าจาก 7 เส้นทางหลัก ยังมีจุดอ่อนของศักยภาพที่สำรวจได้ เนื่องจากยังมี

เส้นทางรองหรือเส้นทางอื่นๆ ที่ชาวบ้านมีการเก็บหาของป่า อยู่ เช่นกัน ดังนั้นหากต้องการให้ ผลของศักยภาพของของ ป่าที่ได้จากการสำรวจ สะท้อนความเป็นจริงมากที่สุด ควรจะมีการสำรวจ ศักยภาพของเส้นทาง ให้ครบทุกเส้นทาง แต่ในงานวิจัย นี้ผู้วิจัยไม่สามารถสำรวจเสี นทางรองได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดของเส้นทางเก็บหาของป่าต่างๆ กล่าวคือ เส้นทางมีระยะไกล และค่อนข้างลำบาก ความลาดชันสูง ประกอบกับช่วงเวลาที่ผู้วิจัยได้เดินสำรวจตรงกับช่วงฤดูฝน ทำให้เป็นอุปสรรคในการเดินสำรวจ และอีกประการหนึ่งปราชญ์ชาวบ้านไม่ค่อยมีเวลาว่างนำทางในการเดินสำรวจ ซึ่งการสำรวจทั้ง 7 เส้นทางใช้เวลา ตั้งแต่ต้นเดือนธันวาคมและสิ้นสุดปลายเดือนกุมภาพันธ์ รวมเป็นระยะเวลา 3 เดือน หากสำรวจทุกเส้นทางที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ อาจต้องใช้ระยะเวลา มากกว่านี้ ผลจากการเดินสำรวจแต่ละเส้นทางมีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 5-4

ตารางที่ 5-4 เปรียบเทียบความแตกต่างของเส้นทางที่สำรวจ

ลำดับ	ชื่อเส้นทางที่สำรวจ	เขตพื้นที่รับผิดชอบ	ระยะทาง (กิโลเมตร)	ความสูงจากระดับน้ำทะเล (เมตร)	ลักษณะเส้นทาง
1	เส้นทางเดินเขาตราง	หมู่ที่ 1	4.1	522	ทุกเส้นทางมีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ เป็นเส้นทางที่มีร่องรอยการเดินอยู่แล้วไม่ต้องเปิดเส้นทางใหม่ ตั้งอยู่ตามหุบเขาและไหล่ เขา ความชันค่อนข้าง สูง และ พบสายน้ำไหล พาดผ่านทุกเส้นทาง บางช่วงของเส้นทางมีความลาดชันสูง และพบการกัดเซาะของน้ำ ตลอดเส้นทาง
2	เส้นทางช่องซอ-แม่ใหญ่	หมู่ที่ 2	5.6	262	
3	เส้นทางสายห้วย-ควนลม	หมู่ที่ 3	1.1	60	
4	เส้นทางพัทลุง-น้ำผุด	หมู่ที่ 4	6.1	560	
5	เส้นทางฝายน้ำพระ	หมู่ที่ 8	3.2	362	
6	เส้นทางอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า	หมู่ที่ 9	3.8	220	
7	เส้นทางสัมปทานไม้	หมู่ที่ 10	5.1	966	

จากการสำรวจพบว่า ลักษณะของเส้นทางไม่มีผลต่อชนิดของป่าที่สำรวจพบ เนื่องจากทั้ง 7 เส้นทางสำรวจพบชนิดพืชคล้ายคลึงกัน แต่สังเกตได้ว่าแสงแดดจะมีผลต่อการกระจายตัวของชนิดพืชพวก กว้างป่า ปูดซ้าง และระกำ พบการกระจาย ตัวในระยะแรกของเส้นทางเท่านั้น อาจเป็นเพราะในป่าลึกมี แสงแดดส่องผ่านได้น้อยทำให้ของป่ากลุ่มดังกล่าว ไม่สามารถเจริญเติบโตได้ จากการสำรวจพบว่า ตลอดเส้นทางพบร่องรอยการเก็บหาของป่าชนิด ต่างๆ อยู่เป็นระยะ สำหรับไม้ไผ่ จากการสำรวจส่วนใหญ่พบเป็นจำนวนมากบนยอดเขาที่มีแหล่งน้ำขังหรือเป็นลำห้วยเล็ก อาจเป็นเพราะว่าไม้ไผ่สามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพแวดล้อมบริเวณนั้น ส่วนของป่าชนิดอื่นๆ สำรวจพบได้ตลอดเส้นทางเก็บหา ไม้ยืนต้น เช่น สะตอ เหยียง เนียง เป็นต้น และพืชที่ต้องการแสงแดดน้อย เช่น คลุ้ม เป็นต้น

การเข้าถึงแหล่งเก็บหาของป่า จากการสำรวจและสอบถามปราชญ์ชาวบ้านที่ นำทางสำรวจพบว่า การเข้าถึงของป่าในอดีตมีความยาก ลำบาก ต้องเดินทางไกล และมีเส้นทางในการเก็บหาหลายเส้น เพื่อเก็บหาของป่าแต่ละชนิด แต่ในปัจจุบันนี้ ชาวบ้านได้ สร้างเส้นทางเดินเก็บหาของป่าขึ้นใหม่ เพื่อให้เชื่อมโยง และครอบคลุมกับแหล่งของป่าให้มา กที่สุด ลดระยะเวลา หลีกเลียงเส้นทางที่อันตรายหรือลาดชันมาก จึงทำให้เดินสำรวจเส้นทางได้สะดวกขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้ยังมี ข้อแตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ คือ ศึกษาถึงศักยภาพของป่าที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้านได้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าว สามารถนำไป เป็นแนวทางในการจัดการ ของป่าเฉพาะแต่ละชนิดของพื้นที่ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนได้ กลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาศักยภาพของของป่าที่สามารถรองรับการเก็บหาของชาวบ้าน จากการทบทวนเอกสาร ไม่พบงานวิจัยในกลุ่มนี้ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 5-5

ตารางที่ 5-5 เปรียบเทียบประเด็นในการศึกษาของแต่ละงานวิจัย

ลำดับ	ผู้ศึกษา	ปีพ.ศ.ที่ ทำการศึกษา	พื้นที่ศึกษา	ประเด็นที่ศึกษาวิจัยของทรัพยากร	
				ประเมินรายได้ เศรษฐกิจศาสตร์	ศึกษาศักยภาพ
1	วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล	2544	จันทบุรี	✓	
2	ศุภกาญจน์ หาญบาง	2545	เชียงใหม่	✓	
3	สวาท สมบูรณ์ชัย	2545	เชียงใหม่	✓	
4	ประภาพรพรณ กำภู	2545	สงขลา	✓	
5	มงคล ศรีอนันต์	2545	น่าน	✓	
6	จินตนา สมสวัสดิ์ และคณะ	2549	ภาคอีสาน	✓	
7	เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี	2549	พัทลุง	✓	
8	มลิมาศ จรรย์พงศ์	2552	นครศรีธรรมราช	✓	
9	ณัฐดิพงษ์ แก้วทอง	2553	สตูล	✓	
10	เอกชัย หม่อมทะ	2555	พัทลุง	✓	
11	งานวิจัยชิ้นนี้	2555	พัทลุง	✓	✓

5.2.7 อภิปรายผลปริมาณศักยภาพผลผลิตของของป่าที่สำรวจ

จากการสำรวจศักยภาพของของป่า ในเส้นทางหลักทั้งหมด 7 เส้นทาง พบศักยภาพของป่า 10 ชนิด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อาหารสำรวจพบทั้งหมด 6 ชนิด ได้แก่ สะตอ เหริ่ง ปูดช้าง กล้วย ป่า ระกำ และเนียง และเครื่องมือเครื่องใช้สำรวจพบทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ คลุ้ม หวายด้าม หวายเส้น และไม้ไผ่ เนื่องจากการสำรวจไม่ได้ครอบคลุมถึงของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ เพราะส่วนใหญ่มีบริเวณแหล่งเก็บหาของป่าอยู่บนเทือกเขา บรรทัด ซึ่งมีความลาดชันสูงมาก การสำรวจ

ทำได้ยาก และทีมวิจัยอาจได้รับอันตรายถึงชีวิต จึงเป็นเหตุผลให้ทีมวิจัยไม่สามารถทำการสำรวจของป่าประเภทนี้ได้ และของป่าประเภทรักษาโรค ก็ไม่ได้สำรวจเช่นกัน เพราะชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องของป่าชนิดดังกล่าวนี้มีเพียง 2 คน และเป็นหมอยาสมุนไพรประจำอำเภอ ซึ่งต้องดูแลคลินิกยาสมุนไพร ในการให้บริการกับประชาชนที่มาใช้บริการ ทำให้ มีข้อจำกัดด้านเวลาจึงไม่สามารถนำทางในการสำรวจของป่าประเภทนี้ได้ เป็นสาเหตุที่ไม่ได้สำรวจของป่าประเภทนี้

วิธีการคำนวณปริมาณของศักยภาพของของป่าที่ได้จากการสำรวจ ผู้วิจัยคำนวณศักยภาพตามลักษณะภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ของป่าจากปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ เนื่องจากภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีการสานต่อจากรุ่นสู่รุ่นมาเป็นเวลาช้านาน และองค์ความรู้ดังกล่าวยังช่วยให้ของป่าทั้ง 10 ชนิดไม่สูญพันธุ์หรือลดจำนวนลง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและพบว่าองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านดังกล่าวมีความ สอดคล้องกับ หลักวิชาการ เช่น การศึกษาวิจัยสะท้อน ของศูนย์วิจัยพืชยืนต้น และไม้ผลเมืองร้อน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2555) และสถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (2555) กล่าวคือ สะดอเริ่มให้ผลผลิตได้เมื่ออายุ 4-7 ปี ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ของทุกปี ปริมาณ 500-1,500 ฝักต่อต้น ขึ้นอยู่กับขนาด ลำต้นและปริมาณการรับแสงแดด ซึ่งสอดคล้องกับภูมิปัญญาของชาวบ้านเช่นกัน โดยชนิดของของป่าที่มีเอกสารทางวิชาการ ศึกษาไว้ ได้แก่ สะดอ เหยียง กล้วยป่า หวายเส้น หวายด้าม ระกำ และไม้ไผ่ ส่วนชนิด ของของป่า ที่ไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาศักยภาพของผลผลิต ได้แก่ ปูดช้าง คลุ้ม และเนียง อาจเป็น เพราะของป่ากลุ่มดังกล่าว เป็นพืชเฉพาะถิ่น ของภาคใต้

ผลผลิตที่ได้จากการคำนวณพบว่า สะดอมีปริมาณมากที่สุด เพราะมีจำนวนต้นมาก และสามารถเจริญเติบโตได้ในทุกสภาพแวดล้อมของพื้นที่ สืบเนื่องจากการเดินสำรวจพบต้นสะดอกระจายอยู่ตลอดทุกเส้นทางที่ได้ดำเนินการสำรวจ ประกอบกับการแทนที่ของต้นกล้าไม้สะดอเมื่อไม้ใหญ่ต้นสะดอตาย กล้าไม้สะดอดังกล่าวมีโอกาสรอด สูง เนื่องจากการสำรวจพบกล้าไม้สะดอบริเวณพื้นล่างใต้ต้นไม้ใหญ่สะดอเป็นจำนวนมาก

5.2.8 อภิปรายผลการเปรียบเทียบปริมาณของของป่าจากการสัมภาษณ์และการสำรวจในเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา

จากการเปรียบเทียบของป่าทั้ง 10 ชนิด พบว่า ศักยภาพของป่า ยังมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการใช้ประโยชน์ของชาวบ้านในแต่ละปี ซึ่งชนิดของของป่าที่มีปริมาณศักยภาพมากกว่าความต้องการใช้ประโยชน์ ได้แก่ สะดอ ปูดช้าง เหยียง คลุ้ม และไม้ไผ่ และชนิดที่มีปริมาณ ศักยภาพกับความต้องการใช้ในระดับใกล้เคียงกัน ได้แก่ ระกำ เนียง หวายด้าม และหวายเส้น เนื่องจากชาวบ้านที่เก็บหาใช้องค์ความรู้ที่ได้ สัม ทำความเข้าใจกับของป่าแต่ละชนิดผ่านการ

ถ่ายทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานเพื่อใช้ในการเก็บหาของป่า ซึ่งภูมิปัญญาดังกล่าวสามารถช่วยรักษาปริมาณของของป่าไม่ให้สูญพันธุ์ไปจากพื้นที่แต่มีชนิดของของป่าที่มีปริมาณศักยภาพน้อยกว่าปริมาณการเก็บหา คือ กล้วยป่า แต่ทั้งนี้ไม่น่าเป็นเพราะกล้วยป่ามีปริมาณในธรรมชาติน้อยกว่าปริมาณที่เก็บหาจริงๆ แต่น่าจะมีสาเหตุจากช่วงเวลาที่ทำการศึกษาของผู้วิจัยนั้นได้ดำเนินการหลังจากที่มีการเก็บหาด้วยป่าของชาวบ้านแล้ว ทำให้เหลือปริมาณกล้วยป่าขณะเจนนับค่อนข้างน้อย ทำให้ศักยภาพที่ได้น้อยกว่าความเป็นจริง ส่วนชนิดอื่นๆ ศักยภาพที่สำรวจพบยังสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ได้และยังมีส่วนเกินของศักยภาพอยู่

สำหรับรายได้ของศักยภาพที่สำรวจจากเส้นทาง พบว่า เหยิงมีรายได้มากที่สุด เนื่องจากปริมาณศักยภาพผลผลิตของเหยิงมีมาก และเหยิงมีราคาค่อนข้างสูง และชนิดที่มีรายได้น้อยที่สุดคือ กลุ่ม ซึ่งสำรวจพบ จำนวน ต้นในปริมาณที่มาก แต่ ปริมาณที่สามารถนำมาใช้ได้มีไม่มาก ประกอบกับราคาที่ใช้คำนวณค่อนข้างต่ำ

จากการศึกษาพบว่า หากชาวบ้านในพื้นที่มีการจัดการของป่าแต่ละชนิดจะสามารถเพิ่มผลผลิตได้อีก เช่น สะตอ เหยิง หากมีการตัดแต่งลำต้นและทรงพุ่มให้สามารถรับแสงแดดให้มากขึ้น ปริมาณฝักสะตอและเหยิงก็จะเพิ่มขึ้น กล้วยป่าก็เช่นกัน หากมีการตัดเอาต้นแก่ออก หน่ออ่อนก็จะแตกเพิ่มขึ้น ทำให้ผลผลิตของกล้วยป่าก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน ในส่วนของรายได้ที่ได้จากการคำนวณในครั้งนี้เป็นเพียงรายได้ที่ได้จากการศึกษาของป่า 10 ชนิด เท่านั้น หากสามารถสำรวจปริมาณของป่าได้ทั้ง 74 ชนิด รายได้ของศักยภาพของป่าจะเพิ่มขึ้นอีก

5.2.9 อภิปรายผลการเตรียมการวิจัยเบื้องต้น

งานวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน และเยาวชนในพื้นที่ เพื่อศึกษารายได้การใช้ประโยชน์ทางตรงจากป่าในรูปของของป่า และ เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยชิ้นอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน พบว่ามีความแตกต่างกัน ในส่วนของการมีส่วนร่วมกับชุมชน และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำวิจัยให้กับชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของป่า ได้แก่ งานวิจัยของ **วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล (2544)** ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจสังคมกับการใช้ประโยชน์จากของป่าของชุมชนรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว งานวิจัยของ **ศุภกาญจน์ หาญบาง (2545)** การศึกษารายได้ทางเศรษฐศาสตร์ของพืชสมุนไพรพื้นเมืองในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของ **สวาท สมบูรณ์ชัย (2545)** ศึกษา รายได้ ทางเศรษฐกิจจากป่าที่มีผลต่อแรงจูงใจในการอนุรักษ์ ภูมิศึกษา : โครงการพัฒนาบ้านโป่ง อันเนื่องมาจากพระราชดำ ริฯ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของ **ประภาพรณ คำภู (2545)** การศึกษารายได้ ทาง

เศรษฐศาสตร์ของบางองค์ประกอบของป่าดิบชื้น กรณีศึกษา ป่ากรด อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา งานวิจัยของมงคล ศรีอนันต์ (2545) การใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนราษฎรในอำเภอ บ่อเกลือ จังหวัดน่าน งานวิจัยของ จินตนา สมสวัสดิ์ และคณะ (2549) การศึกษารายได้ ทางเศรษฐศาสตร์ของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และงานวิจัยของ เอกชัย หม่อมทะ และคณะ (2555) ศึกษารายได้ผลประโยชน์รวมของผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ทุกชนิดในป่าต้นน้ำบางเหริยง ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง และกลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาด้าน การศึกษารายได้ของทรัพยากรร่วมกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน จากการทบทวนเอกสาร ได้แก่ งานวิจัยของเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549) ศึกษาการเก็บหาและการใช้ประโยชน์ของป่าในป่าเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัด และงานวิจัยของ ญัตติพงศ์ แก้วทอง (2553) ศึกษารายได้ทางเศรษฐศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โศกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 5-6

ตารางที่ 5-6 เปรียบเทียบประเด็นในการศึกษาของแต่ละงานวิจัย

ลำดับ	ผู้ศึกษา	ปีพ.ศ.ที่ ทำการศึกษา	พื้นที่ศึกษา	ประเด็นที่ศึกษาวิจัยของทรัพยากร	
				ประเมินรายได้ เศรษฐศาสตร์	การสร้างกระบวนการ เรียนรู้ให้กับชุมชน
1	วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล	2544	จันทบุรี	✓	
2	ศุภกาญจน์ หาญบาง	2545	เชียงใหม่	✓	
3	สวาท สมบูรณ์ชัย	2545	เชียงใหม่	✓	
4	ประภาพรพรณ กำนู	2545	สงขลา	✓	
5	มงคล ศรีอนันต์	2545	น่าน	✓	
6	จินตนา สมสวัสดิ์ และคณะ	2549	ภาคอีสาน	✓	
7	เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี	2549	พัทลุง	✓	✓
8	ญัตติพงศ์ แก้วทอง	2553	สตูล	✓	✓
9	เอกชัย หม่อมทะ	2555	พัทลุง	✓	
10	งานวิจัยชิ้นนี้	2555	พัทลุง	✓	✓

จากการเปรียบเทียบงานวิจัย การศึกษารายได้ ทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรที่มีลักษณะคล้ายกับงานวิจัยนี้ มีค่อนข้างน้อย ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนถือว่ามีความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากร และสร้างความตระหนักด้านการใช้ทรัพยากรของชาวบ้าน ในพื้นที่ ดังงานวิจัยที่มีการมีส่วนร่วมกับชุมชนข้างต้น ผู้วิจัยนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

การเข้าพื้นที่พูดคุยกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า และผู้นำภาคส่วนต่างๆ
 สำหรับอุทยานแห่งชาติเขาปู่- เขาย่า ยัง ไม่มีผลงานวิจัยอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม เนื่องจากอุทยานยัง ไม่มี ความพร้อมด้านบุคลากรที่จะดำเนินการวิจัย ประกอบกับทางส่วนกลางยังไม่มีคำสั่งลงมาให้มีการ ดำเนินการวิจัย แต่เน้นไปในเชิงการปราบปรามผู้กระทำผิดที่บุกรุกจับจองพื้นที่ป่า ในพื้นที่อุทยานฯ มากกว่า แต่หากผู้วิจัยดำเนินการวิจัยก็ มีความต้องการทราบข้อมูลดังกล่าวเช่นกัน และมีโอกาส ประสบความสำเร็จได้มาก เพราะเป็นการดำเนินการวิจัยที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน และ สามารถนำผลการวิจัยใช้ในการจัดการ ทรัพยากรในพื้นที่ได้อีกด้วย ส่วนนักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้เรื่องการทำ วิจัย เนื่องจากเป็น การสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ซึ่งต่างจากการเรียนในห้องเรียน

การรับสมัครทีมวิจัย เยาวชนที่สมัครเป็นทีมวิจัยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายโรงเรียนควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และวิทยาลัยเทคนิคพัทลุง จังหวัดพัทลุง มี จำนวน 9 คน เนื่องจากนักเรียน บางคนมี เรียนพิเศษ เพิ่มเติม และบางคนต้องช่วยงานทางบ้าน นักเรียนที่สมัครเป็นทีมวิจัยจำนวน 9 คน จึงนับได้ว่าเป็นผู้ที่ มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและต้องการพัฒนา ตนเองในเรื่องของกระบวนการวิจัย เป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้กับตนเอง ก่อนที่จะเข้าเรียนใน ระดับที่สูงขึ้น โดยมีข้อแม้ว่าสามารถเข้าร่วมการเรียนรู้ในกระบวนการทำวิจัยได้เฉพาะวันเสาร์- อาทิตย์เท่านั้น ทำให้ การดำเนินงานวิจัยไม่ต่อเนื่องมากนัก สำหรับการให้ความร่วมมือของทีมวิจัย เยาวชนนั้นอยู่ในระดับดี ตั้งแต่ขั้นตอนการเรียนรู้เรื่องภาพรวมของงานวิจัย ร่วมกันทำความเข้าใจ ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนกระบวนการวิจัย นอกจากนี้ การรับสมัคร พบว่าผู้สมัครเป็นทีมวิจัย ที่เป็นชาวบ้านในชุมชน ที่มีความต้องการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัย จำนวน 6 คน เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาปู่ มีความรู้เรื่องเก็บหาของป่าเป็นพิเศษ

การแนะนำตัวกับผู้นำชุมชน ผู้นำในพื้นที่ส่วนใหญ่ให้ความสนใจ พร้อมสนับสนุนและให้ ความสำเร็จแก่ผู้วิจัย เนื่องจากการวิจัยดังกล่าวเกี่ยวกับวิถีการค้า รงชีวิตของชาวบ้าน และยังสร้าง องค์ความรู้ในเรื่องการดำเนินการวิจัยให้กับเยาวชนและชาวบ้านในพื้นที่ ถือว่าเป็นการพัฒนาที่ใช้ การมีส่วนร่วมของคนในตำบลเขาปู่ที่จะนำไปสู่การหาแนวทางเพื่อใช้ในการจัดการทรัพยากรใน พื้นที่และลักษณะ โดยรวมของสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

5.2.10 อภิปรายผลการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

5.2.10.1 การสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยเยาวชนในด้านการทำวิจัยเบื้องต้น

ทีมวิจัยร่วมกันแสดงความคิดเห็นและได้มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานกันภายในกลุ่ม สามารถสรุปขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ และทีมวิจัยเยาวชนเห็นภาพและเข้าใจการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ รวมถึงการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการวิจัย เมื่อได้รับชมสื่อวีดิทัศน์เรื่องแพรกหนามแดง นอกจากนี้ผู้วิจัยทราบถึงความรู้พื้นฐานและความคาดหวังของทีมวิจัย เพื่อใช้วางแผนเตรียมการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปสำหรับการให้ความร่วมมือของทีมวิจัยเยาวชนนั้นอยู่ในระดับดี ตั้งแต่ขั้นตอนการเรียนรู้เรื่องภาพรวมของงานวิจัย ร่วมกันทำความเข้าใจในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนกระบวนการวิจัย สังเกตจากการสอบถาม และการเขียนสรุปขั้นตอนต่างๆ และในการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ทีมวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการบรรยายประกอบสื่อวีดิทัศน์ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เน้นให้ทีมวิจัยเยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกิจกรรม ซึ่งเทคนิคการจัดรูปแบบกิจกรรมดังกล่าว ส่งผลให้ทีมวิจัยเยาวชนเกิดการเรียนรู้กระบวนการและขั้นตอนการวิจัยมากขึ้น

5.2.10.2 การเรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วน

เครื่องมือ ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา สามารถ ช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ทีมวิจัยเยาวชน เข้าใจถึง บริบท ชุมชนในลักษณะต่างๆ ได้ เนื่องจากเครื่องมือที่ทีมวิจัยเยาวชนได้เลือกนำมาใช้เก็บข้อมูล ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ที่ทีมวิจัย ได้ตั้งขึ้น ซึ่งเครื่องดังกล่าว ได้ออกแบบวิธีการ ขึ้น ตอนต่างๆ จุดเด่น จุดด้อย ที่ชัดเจน ทีมวิจัยเยาวชน ไม่ต้องไปทดลองเครื่องมืออีก และนอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมให้ในสร้าง โอกาสแก่ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นระหว่างการเก็บข้อมูลอย่างเต็มที่ มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจในงานวิจัยต่อกัน ซึ่งเป็นการช่วยให้ทีมวิจัยเก็บข้อมูลได้อย่าง รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ แอนดรู คอร์นีส และคณะ (2542) ที่ศึกษากระบวนการเรียนรู้ด้านการใช้เครื่องมือให้กับทีมวิจัยเยาวชนถึงการ รวบรวมข้อมูล ของชุมชนต้องอาศัยเครื่องมือการศึกษา และการเก็บข้อมูลในพื้นที่อย่างเร่งด่วน สามารถดำเนินการ รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีความแตกต่างในส่วนของการเรียนรู้เครื่องมือการเก็บข้อมูล สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้ทีมวิจัย เยาวชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและนำเสนอให้เพื่อนๆ ทีมวิจัยเยาวชนเข้าใจในส่วนของการศึกษาเครื่องมือที่ตนเองได้ทำความเข้าใจเป็นอย่างดี เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพิ่มทักษะการนำเสนออีกด้วย

5.2.10.3 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการค้นหารายชื่อคนเก็บหาของป่า

การค้นหารายชื่อชาวบ้านที่มีการเก็บหาของป่า ผู้วิจัยได้เขียนแผนงาน ซึ่งเป็นตัวช่วยให้ทีมวิจัยเยาวชนค้นหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่าได้ค่อนข้างเร็ว หลังจากนั้น ผู้วิจัยและทีมวิจัยเยาวชนได้ร่วมกันตามหาโดยใช้แผนงานและเครื่องมือในการศึกษาข้อมูลชุมชนแบบเร่งด่วนในการตามหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่า โดยแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ คนละ หมู่บ้าน ซึ่งในการดำเนินการของทีมวิจัยเยาวชนสามารถดำเนินการได้ เนื่องจากการรวบรวมรายชื่อดังกล่าว ใช้เวลานานหลายวัน เพราะทีมวิจัย เยาวชน สามารถดำเนินการได้เฉพาะวันเสาร์- อาทิตย์เท่านั้น ประกอบกับลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนที่มีบ้านเรือนตั้ง อยู่ค่อนข้างห่างไกลกัน การเดินทางค่อนข้างลำบาก และทีมวิจัย เยาวชน เป็นเพศหญิง ซึ่งระหว่างการเดินทางมีความเสี่ยงที่จะเกิดอาชญากรรมเป็นอันตรายได้ การตามหาชื่อดังกล่าว ส่วนใหญ่ผู้วิจัยรับดำเนินการต่อจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

5.2.10.4 การเรียนรู้วิธีการและมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

ทีมวิจัยให้ความสนใจเรียนรู้เรื่องการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล เนื่องจากทีมวิจัยมีความต้องการที่จะเข้าพื้นที่ เพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากชาวบ้าน ซึ่ง กังวลว่าจะทำได้ไม่ดีเมื่อปฏิบัติจริง ในขณะที่เรียนรู้ทำให้ได้แสดงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ ของป ริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้มนุษย์ได้ใช้ศักยภาพของตนในการแก้ไขปัญหาแต่เมื่อทีม วิจัยเยาวชนเข้า พื้นที่ สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากชาวบ้านจริง ผู้วิจัยเห็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างการเก็บข้อมูล การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและ กับชาวบ้านที่เก็บข้อมูลและในชุมชน นำไปสู่การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ แต่การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลดังกล่าว นั้นต้องใช้เวลานาน ประกอบกับสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย ทำให้ทีมวิจัย เยาวชน ไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งหมด ผู้วิจัยรับหน้าที่ในการเก็บข้อมูลต่อเพื่อให้การศึกษาวิจัยสามารถดำเนินต่อไปได้

5.2.10.5 การสรุปผลการสัมภาษณ์

ทีมวิจัยมีความสนใจผลการสรุปข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นอย่างมาก และมีการสอบถามอยู่ตลอดการนำเสนอ เนื่องจากต้องการเปรียบเทียบข้อมูลกับหมู่บ้านที่ตนรับผิดชอบอยู่ จากนั้นนำผลการสรุปข้อมูลกรอกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (microsoft excel) ในขั้นตอนนี้ทีม วิจัยมีการซักถามมากเป็นพิเศษ เนื่องจากการเรียนรู้ ครั้งแรก แต่เมื่อดำเนินการในขั้นตอนนี้ ดังกล่าวเสร็จ ทีม วิจัย เยาวชน ทราบถึงภาพรวมของการใช้ประโยชน์จากของป่า ลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านในพื้นที่ และปัญหาที่เกิดขึ้นขณะดำเนินการรวบรวมข้อมูล เพื่อร่วมกันแสดง

ความคิดเห็นและร่วมหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อนำไปปรับใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป แสดงให้เห็นถึงการทำงานเป็นทีมของทีมวิจัยเยาวชนได้เป็นอย่างดี

5.2.10.6 การเรียนรู้วิธีการคำนวณรายได้ของของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยให้ความรู้เรื่องวิธีการคำนวณรายได้ต้นทุนและรายได้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในรูปของของป่า จากการสังเกต พบว่า ทีมวิจัยเยาวชน มีความตั้งใจและสนใจในเรื่องการคำนวณรายได้ เนื่องจากจะต้องคำนวณรายได้ของของป่าที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ในแต่ละหมู่บ้านที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งมีความกังวลว่า ข้อมูลจะผิดพลาด ทำให้มีการสอบถามมากเป็นพิเศษ ซึ่ง ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ได้คำนวณ รายได้ด้วยตนเอง แตกต่างจากงานวิจัยของยุติพิงศ์ แก้วทอง (2553) การศึกษา รายได้ ทางด้านเศรษฐศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โศกพยอม ที่ทีมวิจัยชุมชนยังไม่ได้ทดลองคำนวณรายได้การใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นเพราะทีมวิจัยของผู้วิจัย เป็นเยาวชน จึงง่ายต่อการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว ส่วนงานของยุติพิงศ์ เป็นชาวบ้านจึงอาจจะไม่เหมาะต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับ โปรแกรมคอมพิวเตอร์

5.2.10.7 การมีส่วนร่วมในการสำรวจเส้นทางเก็บหาของชาวบ้าน

การสำรวจเส้นทางเก็บหาของป่าของชาวบ้าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจเฉพาะเส้นทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาเฉพาะอาหารและเครื่องมือเครื่องใช้เท่านั้น เนื่องจากเส้นทางที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับมีความยากลำบาก สูงชัน และต้องใช้กำลังกายมาก เป็นเส้นทางที่อยู่บนภูเขาหินกลางหมู่บ้าน หากผู้วิจัยดำเนินการสำรวจศักยภาพของป่าในเส้นทางดังกล่าวอาจเกิดอันตรายหรือบาดเจ็บกับผู้วิจัยได้ และศักยภาพของยารักษาโรคก็เป็นอีกประเภทที่ไม่ได้มีการสำรวจเช่นกัน เนื่องจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับของป่าประเภทนี้ในพื้นที่มีเพียง 2 คนเท่านั้น และเป็นหมอยาสมุนไพรในชุมชน จะต้องดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยของชาวบ้านในชุมชน ไม่สามารถที่จะเข้าร่วมในการสำรวจศักยภาพได้ ทำให้การสำรวจศักยภาพดำเนินการได้เพียง 2 ประเภทเท่านั้น คือ ประเภทอาหารกับเครื่องมือเครื่องใช้ การดำเนินการสำรวจศักยภาพของของป่า ในเส้นทางแหล่งเก็บหาเป็นการมีส่วนร่วมในการเดินสำรวจระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัย และทีมวิจัยเยาวชน เพื่อต้องการสำรวจชนิดและศักยภาพของของป่า ซึ่งนำไปสู่การจัดการศักยภาพของของป่าในพื้นที่โดยเน้นการขับเคลื่อนของเยาวชน ชาวบ้าน และภาครัฐ ให้การจัดการทรัพยากรป่ามีประสิทธิภาพ และผู้วิจัยต้องการให้ทีมวิจัยเข้าใจ เห็นภาพของแหล่งเก็บหาของชาวบ้าน และในระหว่างการสำรวจผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจในวิธีการและให้ทีมวิจัยเยาวชนได้ลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนเจนนับจำนวนศักยภาพ และเรียนรู้ชนิดของของป่าที่มีอยู่ในเส้นทางที่เดินสำรวจ โดยให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอด มีงานที่มีส่วนคล้ายคลึงกับงานวิจัยนี้อยู่

บ้างได้แก่ งานวิจัยของจันทนา อินทปัญญา (2551) ที่ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแก้ไขปัญหาความยากจนของประชากรในบริเวณ โดยรอบพื้นที่วนอุทยานเขาหลวง จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเน้นการสร้างเครือข่ายระหว่างเยาวชน ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ในการขับเคลื่อนแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ทำให้เกิดความสามัคคีและห่วงใยทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ แต่ก็มีผลแตกต่างกับงานวิจัยนี้ในส่วนของการสร้างเครือข่าย ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้เน้นการสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อน แต่เน้นการสร้างทีมวิจัยเยาวชน ให้สามารถศึกษาวิจัย ดูแล และจัดการของป่าในพื้นที่ต่อไปได้ หากผู้วิจัยได้ออกจากพื้นที่มา สำหรับการสำรวจปริมาณของ สภาพภาพของของป่าทั้งหมด เป็นเพียงการสำรวจเส้นทางหลักที่ชาวบ้านเก็บหา อาจยังไม่ครอบคลุมถึงสภาพทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาในการสำรวจ สำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรเพิ่มเวลาในการทำวิจัยให้มากขึ้น

5.2.11 อภิปรายผลการกำหนดแนวทางการจัดการของป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์

จากการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนชาวบ้านที่เก็บหา มีการกำหนดกฎกติกาและบทลงโทษที่เข้มงวดของชุมชนและประชาสัมพันธ์ผลการศึกษา แผนแม่บทและกฎกติกา บทลงโทษ ให้ชาวบ้านรับทราบ เป็นการร่วมคิดและหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรของพื้นที่ด้วยคนในชุมชนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรชาติ วงศ์วันดี (2554) ศึกษาความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชน บ้านดงผาปูน ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน กำหนดกฎเกณฑ์การบังคับใช้ระเบียบของหมู่บ้าน โดยมีการบังคับใช้เฉพาะในพื้นที่ป่าชุมชน และกำหนดข้อบังคับในการใช้เครื่องมือในการเก็บหาของป่า เพื่อใช้ในการจัดการของป่าในพื้นที่ แต่ชุมชนเขาปู่ก็มีส่วนที่แตกต่างจากชุมชนบ้านดงผาปูน คือ ชุมชนเขาปู่มีส่วนร่วมจากภาครัฐ เยาวชน ชาวบ้าน และทุกภาคส่วนที่กล่าวมามีหน้าที่ในการขับเคลื่อนแนวทางดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรอย่างจริงจัง โดยแนวทางในการส่งเสริมการปลูกของป่าไว้ในบริเวณบ้านเพื่อให้ง่ายต่อการดูแล และเป็นการเพิ่มปริมาณของของป่าชนิดที่มีการใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมากได้และเป็นการช่วยให้ชาวบ้านมีพืชอาหารป่าไว้สำหรับการบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้เสริม ได้ตลอดปี ซึ่งข้อเสนอดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของมลิมาศ จริยพงศ์ (2552) ศึกษาคุณค่าของผักพื้นบ้านและการจัดการของชุมชน ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้นำเสนอแนวทางในการจัดการทรัพยากร ของชุมชนเช่นกัน แต่งานวิจัยของมลิมาศ ไม่ได้จัดกระบวนการให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง เป็นการสรุปจากการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ สำหรับแนวทางในด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในรูปของป่า ผู้วิจัยเสนอแนวทางในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คือ ให้มีการจำกัดพื้นที่เก็บหาและให้มีการปิดพื้นที่ที่มีของป่าชนิดนั้นๆ อยู่เป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้ของป่าชนิดดังกล่าวได้มีการฟื้น

ตัวขึ้นและมีศักยภาพเพียงพอในการรองรับการเก็บหาของชาวบ้านอีกครั้งและ ให้มีการนำองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านที่ใช้ในการเก็บของป่าโดยไม่เกิดความเสียหายหรือส่งผลกระทบต่อในทางลบกับของป่าชนิดนั้นๆ มาให้ความรู้แก่ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า โดยผ่านการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ขึ้นในพื้นที่ตำบลเขาปู่ ซึ่ง ข้อเสนอดังกล่าวคล้ายคลึงกับ งานวิจัยของธรรมศาสตร์ โสคติพันธ์ (2548) ที่ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง ได้นำองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านเข้ามาใช้ในการจัดการและการฟื้นฟูร่วมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรในพื้นที่

เมื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของการขับเคลื่อนแนวทางในการจัดการของป่าในพื้นที่ตำบลเขาปู่ ที่มาจาก 2 ส่วน คือ จากการระดมความคิดเห็นของชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ขององค์กรในพื้นที่ และผู้นำชุมชน และจากการสรุปแนวทางตามผลการวิจัย เนื่องจากกระบวนการแสวงหาแนวทางนี้มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเอง จึงน่าจะ นำไปสู่การยอมรับและการปฏิบัติของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลเขาปู่ โดยตัวแทนที่เข้าร่วมประชุมก็มา จากเครือข่าย ของชุมชน ซึ่งกลุ่มและองค์กรเหล่านี้จัดตั้งขึ้นมาจากความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ และมีความร่วมมือกันภายใต้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ซึ่งแสดงออก ให้เห็น ถึงความเข้มแข็งของชุมชน และจิตอาสาของชาวบ้านในพื้นที่ ในการทำงานเพื่อส่วนรวม จาก ลักษณะ ของชุมชนข้างต้น ทำให้การขับเคลื่อนแนวทางในการจัดการของป่าทั้ง 2 ส่วนมีความเป็นไปได้ที่ชาวบ้านในพื้นที่ จะยอมรับนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อการจัดการทรัพยากรของป่าในพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมระหว่างการเก็บหาของป่ากับศักยภาพที่มีอยู่ได้

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับชนิดของของป่า ปริมาณ รายได้ ที่ชาวบ้านเก็บหามาใช้ประโยชน์ ตลอดจนตรวจสอบสภาพของป่าที่อยู่ ในเส้นทางการเก็บหา และสามารถเปรียบเทียบความสามารถของศักยภาพของของป่ากับปริมาณที่มีการเก็บหาจริงได้ ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน ซึ่งได้ร่วมกันแสวงหาแนวทางในการจัดการ ดูแลรักษาของของป่าให้สามารถเก็บหาได้ โดยไม่ทำให้ของป่าลดจำนวนลง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้กับเยาวชนในพื้นที่ ได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในทุกขั้นตอน เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ได้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิจัย ซึ่งนำไปสู่การดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชนในอนาคตต่อไปได้ และงานวิจัยนี้ค้นพบองค์ความรู้ เกี่ยวกับการเก็บหาของป่าโดยใช้หลักภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งสามารถดูแลรักษาของป่า ให้คงอยู่ และสามารถใช้ประโยชน์จากอดีตจนถึงปัจจุบันได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่

1) ควรจัดทำแผนแม่บท เพื่อใช้ในการจัดการของป่า ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาตำบลเขาปู่ กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมลงมตินำผลการศึกษาดังกล่าวมาบูรณาการร่วมกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาตำบลเขาปู่ เพื่อให้แผนแม่บทการจัดการของป่าในพื้นที่สามารถดำเนินการได้ใน ปีต่อไป

2) ควรสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มองค์กรขึ้นมาขับเคลื่อนแผนแม่บทการจัดการของป่า โดยมีเยาวชนในพื้นที่เป็นแกนนำหลัก ขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านทราบถึงปริมาณการเก็บหาของป่า อันจะส่งผลถึงศักยภาพของป่าที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยผู้รับผิดชอบ คือองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่

3) ควรจัดให้มีการร่วมกันกำหนดกฎกติกาและบทลงโทษที่เข้มงวดโดยชุมชน เพื่อนำมาบังคับใช้เป็นของชุมชนในการควบคุมปริมาณการเก็บหาของป่า ให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับความต้องการใช้ของป่าชนิดนั้นๆ และนำกฎกติกา บทลงโทษที่กำหนดชี้แจงให้ชาวบ้านผู้เก็บหาของป่ารับทราบ เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับของป่า โดยผู้รับผิดชอบ คือ คณะกรรมการหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน

4) ควรมีการประชาสัมพันธ์ แผนแม่บทและกฎกติกา บทลงโทษ ให้ชาวบ้านรับทราบ โดยอาศัยการขับเคลื่อนของผู้ใหญ่บ้าน หรือกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งขึ้น โดยประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ สถานีวิทยุของชุมชน ศาลาประชาคมหมู่บ้าน และวาระการประชุมหมู่บ้าน เพื่อเป็นการกระจายข้อมูล กฎกติกา บทลงโทษ และความเหมาะสมในการเก็บหาของป่า

5) ควรจัดให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ ชาวบ้านที่มีความรู้ในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเก็บหาของป่าสู่กลุ่มชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ได้เกิดความเข้าใจถึงวิธีการเก็บหาของป่าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อของป่าที่เก็บหรือทำให้ของป่านั้นเสื่อมโทรมลง และทำให้ของป่าเกิดความยั่งยืนต่อไป

5.3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อชุมชนเขาปู่

1) ชาวบ้านที่เก็บหาของป่าควร มีการจัดการ ขยะในเส้นทางการเก็บหาของป่า เนื่องจากทุกเส้นทางที่ผู้วิจัยเดินสำรวจจะพบขยะ อยู่เป็นระยะ เช่น ถูพลาสติก ขวดแก้ว และกระป๋อง เกิดจากการเก็บหาของป่าของชาวบ้าน ที่นำอาหาร กาแฟ และเครื่องดื่มบำรุงกำลัง มาบริโภค โดยทิ้งบรรจุภัณฑ์ไว้ระหว่างเส้นทางเก็บหา นับเป็นสิ่งที่ควรมีการจัดการอย่างเร่งด่วน

2) ควรมีการเพิ่มศักยภาพของของป่าชนิดสามารถให้ผลผลิตหรือมีศักยภาพมากกว่า ที่มีอยู่ หากมีการดูแลรักษาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เช่น สะตอ ระกำ เนื่องจาก สะตอและระกำในพื้นที่หากมีการตัดเอาวัลย์ที่พื้นลำต้นและต้นไม้ข้างเคียงที่บดบังแสงแดดออกให้หมดในทุกๆ ปี ก็จะทำให้ สะตอและระกำให้ผลผลิตมากกว่าเป็นเท่าตัวจากศักยภาพที่สำรวจพบ

3) ส่งเสริมให้นำของป่ามาปลูกไว้บริเวณบ้าน ถือได้ว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยลดการเก็บหาของป่าจากพื้นที่ป่าเป็นหลัก สำหรับของป่าที่ควรส่งเสริมให้ปลูก ได้แก่ พืชสมุนไพรต่างๆ ที่สามารถบรรเทาอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้นหรือเป็นสมุนไพรหายาก และควรจัดถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์หรือสรรพคุณทางยา เป็นการรักษาสมุนไพรไม่ให้สูญพันธุ์และเพิ่มปริมาณได้อีกทางหนึ่งด้วย

5.3.1.3 ข้อเสนอแนะต่ออุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

1) การกำหนดขอบเขตพื้นที่ ในพื้นที่ตำบลเขาปู่จากการสอบถามชาวบ้านที่เก็บหาของป่า ส่วนใหญ่มีความเห็นที่ตรงกันว่า ของป่า ชนิดที่มีราคาแพงในพื้นที่ ได้แก่ จันทน์แดง จันทน์ผา นางคลี่ นางกลาย และต้นสี่เหลี่ยม มีแนวโน้มนำสูงที่จะสูญพันธุ์ในอนาคต หากพิจารณาถึงแหล่งที่เก็บหา พบว่า จะพบในบริเวณเดียวกัน คือ พื้นที่ภูเขาหินหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า เขาสามร้อยยอด ซึ่งสามารถจัดการขอบเขตพื้นที่ได้ คืออาจจะมีการปิดป่าโดยห้ามไม่ให้มีการเก็บหาของป่าตลอดระยะเวลา 2 ปี เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูศักยภาพอีกครั้ง และจะเปิดให้เก็บหาของป่าอีกในปีถัดไป

5.3.1.4 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานทั่วไป

1) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของป่าที่มีจำนวนมาก จากการเดินสำรวจศักยภาพของของป่า ในพื้นที่เส้นทางเก็บหาของชาวบ้าน พบของป่าหลายชนิดที่มีจำนวนมากและชาวบ้านมีการเก็บหามาใช้ประโยชน์น้อย ได้แก่ ไม้ไผ่ กลุ่ม ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาความรู้และฝีมือในการนำของป่าดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์หรือสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ให้มากและเหมาะสมกับศักยภาพของป่าชนิดนั้นมีอยู่

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการส่งเสริมจากหน่วยงานของภาครัฐ เกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรภาคประชาชนในการขับเคลื่อนแนวทางในการจัดการของป่า ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ

2) ควรมีการส่งเสริมนักวิจัย จากสถาบันการศึกษาต่างๆ เข้ามาศึกษาวิจัย ในด้านการศึกษารายได้ทางด้านเศรษฐกิจของทรัพยากรป่าไม้ในบริเวณ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าในด้านอื่นๆ เช่น สัตว์ป่า นันทนาการ เป็นต้น

3) ควรมีการศึกษาถึง โครงสร้างของเศรษฐกิจชุมชน ที่มีอิทธิพลต่ออาชีพการเก็บหาของป่า เพื่อลดความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์ของของป่าที่มีราคาสูงหรือของป่าที่ชาวบ้านมีความต้องการเก็บหา มาก

4) ควรส่งเสริมให้ผู้นำชุมชน เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของของป่า พร้อมทั้งเร่งขับเคลื่อนแนวทางในการจัดการของป่า โดยอาจมีการประสานงานกับองค์กรอื่นๆ หรือไปศึกษาดูงานจากหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จเรื่องการจัดการของป่าหรือทรัพยากร เพื่อนำแนวคิดที่ได้มาปรับใช้กับการกำหนดแนวทางการจัดการของป่าให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน ซึ่งจากการกระทำดังกล่าวจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเรื่องการจัดการของป่าในพื้นที่ และสามารถดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรในด้านอื่นๆ ได้ดียิ่งขึ้น

5.4 การเรียนรู้ของผู้วิจัยจากกระบวนการวิจัยครั้งนี้

5.4.1 ความรู้และความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย

1) ได้รับความรู้ด้าน กระบวนการวิจัยทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ โดยเฉพาะทางปฏิบัติจริงในพื้นที่ บางครั้งต้องประยุกต์ใช้ความรู้ในด้านอื่นๆ เข้ามาเพื่อให้กระบวนการเสร็จสมบูรณ์ได้

2) ได้รับความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายของทรัพยากรป่าไม้ในรูปของของป่า ชนิดที่ทำยากรวมถึงชนิดของของป่าที่ชาวบ้านได้เก็บหา แหล่งเก็บหา และภูมิปัญญาในการเก็บหาโดยไม่ทำลายทรัพยากร

3) ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเข้าพื้นที่ในการเก็บข้อมูล และ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากับชาวบ้าน ซึ่งใน การสัมภาษณ์ชาวบ้านแต่ละคนนั้น จะมีรูปแบบในการสัมภาษณ์ข้อมูลที่ต่างกันขึ้นอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์เป็นหลัก

4) ได้รับความรู้ในการคำนวณรายได้โดยใช้ราคาตลาดท้องถิ่นมาคิด คำนวณ และใช้ราคาที่ได้จากการเฉลี่ยเพื่อให้เป็นราคากลาง ซึ่งราคาดังกล่าวจะสะท้อนรายได้ของของป่าชนิดนั้นๆ ได้

5) ได้รับความรู้ เรื่องการปรับตัวให้เหมาะสม เมื่อเข้ามาศึกษา ในพื้นที่ รวมถึงสร้างการยอมรับ ให้กับชาวบ้านว่าผู้วิจัยเป็นนักศึกษาที่ไม่ได้มาหวังผลประโยชน์จากชุมชน

6) ได้รับทราบถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ลักษณะการใช้ชีวิต และภาพรวมของชุมชน

5.4.2 การพัฒนาทางความคิดของผู้วิจัย

1) ด้านความมีอคติ ก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัย คิดว่าเยาวชน บางคนอาจ ไม่สามารถ ร่วมดำเนินการวิจัยได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่อาจไม่มีความรู้ และยากจะอธิบายให้เข้าใจได้ แต่หลังจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ พบว่ากลุ่มเยาวชนและชาวบ้าน สามารถร่วมดำเนินการวิจัยจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้แนวคิดใหม่ว่าไม่ควรมียุทธศาสตร์กับบุคคลผู้ซึ่งตนเองยังไม่ได้สัมผัสอย่างแท้จริง

2) ด้านความเชื่อมั่น ก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยมีความมั่นใจในตัวเอง สูง มักจะขาดความรอบคอบในการทำงาน แต่เมื่ออยู่ในพื้นที่ ผู้วิจัยต้อง เพิ่มความรอบคอบในการทำงานให้มากที่สุด ปรึกษาผู้รู้ก่อนจะตัดสินใจในเรื่องใด เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด เนื่องจากชาวบ้านมีความคาดหวังกับผู้วิจัยว่าจะได้รับข้อมูลการวิจัยที่สมบูรณ์แบบที่สุด

3) มุมมองต่อชาวบ้านที่มีปัญหา หากับทางภาครัฐ ก่อน จะดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยมักมองภาพรวมของภาค รัฐว่าเป็นผู้เอาเปรียบชาวบ้านในส่วนที่เป็นพื้นที่ทับซ้อนของที่ดินทำกิน แต่เมื่อดำเนินการวิจัยในพื้นที่ จะเห็นได้ว่าหาก ภาครัฐไม่มีกฎหมายและมาตรการมาใช้ควบคุม ชาวบ้านจะบุกรุกพื้นที่ป่าไปเรื่อยๆ

5.4.3 การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย

1) ปัญหาที่มาจากกระบวนการวิจัยส่วนใหญ่ คือ ด้านเวลาของทีมีวิจัย เยาวชนที่มีเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์เท่านั้น และบางครั้งก็ไม่สามารถเข้าร่วมได้ ผู้วิจัย ได้ปรับเปลี่ยนขั้นตอนบางขั้นตอน ให้ทีมีวิจัยเยาวชน เรียนรู้เพียง อย่างเดียวโดยที่ไม่ต้องปฏิบัติ เพื่อลดระยะเวลาลง และต้องการให้ งานวิจัยสามารถดำเนินการตามขอบเขตด้านเวลาได้

2) ในระยะแรกชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ให้ความไว้วางใจกับ ผู้วิจัย อาจเพราะเป็นคนต่างถิ่นที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ ผู้วิจัย จึงใช้วิธีการแทรกซึม ปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เข้าร่วมงานที่จัดขึ้นในพื้นที่ ให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจและให้ความร่วมมือได้มากที่สุด

จากการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านแนวคิดเกี่ยวกับการมองชุมชนของผู้วิจัย ต่อชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งมีความซับซ้อนมากกว่าที่ผู้วิจัยคาดคิดไว้ก่อนเข้าพื้นที่ และอีกประเด็นหนึ่งคือ การตัดสินใจ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งการตัดสินใจบางอย่าง ต้องอาศัยการมองหลายๆ ด้าน หากไม่รอบคอบอาจส่งผลในแง่ลบต่อชุมชนได้

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม . 2550. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ทรัพยากรป่าไม้). กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม . [http: // www. blog.eduzones.com/tenny/3218](http://www.blog.eduzones.com/tenny/3218).
(สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2553).

กระทรวงการคลัง . 2550. ระเบียบว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ .
กระทรวงการคลัง. http://www.sobkroo.com/img_news/file/A42778192.pdf.
(สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2555).

กระทรวงแรงงาน . 2554. อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ จังหวัดพัทลุง. กระทรวงแรงงาน . [http: // www. chrome://newtabhttp://www.mol.go.th/employee/interesting_information/4131](http://www.chrome://newtabhttp://www.mol.go.th/employee/interesting_information/4131) (สืบค้น
เมื่อ 23 มีนาคม 2555).

ไกรสร แก้วศรีขาว. 2553. ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2553.

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดระยอง. 2554.
รายงานการปลูกและดูแลรักษากล้วย งาน โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงภาค
การเกษตร กิจกรรมแปลงกล้วยพันธุ์พระราชทานและกล้วยพันธุ์ดี ประจำปี 2554
<http://www.edoae.doae.go.th/km>. (สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2555).

ขจรยุทธ อัจฉกุล. 2543. การใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนบ้านไร่เหนือ ตำบลบาโฮย อ.สะบ้าย้อย
จ.สงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะ
การจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จันทนา อินทปัญญา, รวีวรรณ เทนอิสสระ และ ณัฐชัช นุชชม. 2553. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแก้ไขปัญหาความยากจนของประชากรในบริเวณโดยรอบพื้นที่วนอุทยานเขาหลวง จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานี, กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12 (นครสวรรค์).

จินตนา สมสวัสดิ์และคณะ. 2549. การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ . รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ . สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จีระภา กลับเอียด. 2553. ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2553.

จรรยา ไหมลีขาว. 2553. ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553.

เจดณภรณ์ ไชยเลิศ . 2548. การประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ลุ่มน้ำ :กรณีศึกษาลุ่มน้ำห้วยทึม อำเภอทองฟ้าภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี . วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉลอง คงใหม่. 2553. ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2553.

ชลี คงมาก. 2553. ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2553.

ญัตติพงษ์ แก้วทอง. 2553. มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโคกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล . วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธรรมศาสตร์ โสทธิพันธุ์. 2548. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอดะโหมด จังหวัดพัทลุง . . วิทยานิพนธ์วิทยา

ศาสตรมหาบัณฑิต , สาขา วิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม ,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นรชาติ วงศ์วันดี . 2554. ความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชน บ้านคงผาปูน ตำบลบ่อเกลือใต้
อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน . วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาการจัดการ
มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม คณะบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิติติ เรื่องพานิช . 2542. การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม . กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญเจือ พรหมแก้ว. 2555. ผู้ให้สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2555.

ประภาพรรณ กำภู. 2545. การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของบางองค์ประกอบของป่าดิบชื้น
กรณีศึกษาป่ากรด อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา . วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ,
สาขา วิชา การจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม ,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ประสาร บุญเสริม . 2549. การประเมินค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ของความหลากหลายทางชีวภาพ .
วารสารรามคำแหง 23(3): 345-349.

ปาริชาติ วลัยเสถียร . 2549. รายงานฉบับสมบูรณ์ กระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ของ
ชุมชน. กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย.

ปรารภ หลินมา. 2553. ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553.

ปรีชา คำสง. 2555. ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2555

ปรีชา แก้วแห้ว. 2555. ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2555

- ไพโรจน์ ชลารักษ์. 2549. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารราชภัฏตะวันตก* 1(1): 17-23.
- มงคล ศรีอนันต์. 2545. การใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนราษฎรในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัด น่าน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มลิมาศ จริยพงศ์. 2552. คุณค่าของฝักพื้บ้านและการจัดการของชุมชนบ้านวังลุง ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วนิดา สุบรรณเสณี. 2539. *ของป่าในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ส่วนวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้.
- วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล. 2544. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจสังคมกับการใช้ประโยชน์จากของ ป่าของชุมชนรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีระวัฒน์ ฉินทกานันท์ และคณะ. 2539. *ของป่ากับเศรษฐกิจครัวเรือนของราษฎรบ้านโนนอำนวนย ตำบลนาตาล อำเภอกำกันโท จังหวัดกาฬสินธุ์*. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- ไววิทย์ บุรณธรรม. 2542. *เอกสารวิชาการเรื่อง พืชสกุลระกำ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยยาง กรม วิชาการเกษตร.
- ศุภกาญจน์ หาญบาง . 2545. การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของพืชสมุนไพรพื้นเมืองที่มี ศักยภาพในการรักษาสัตว์ในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จังหวัด เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะ เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศูนย์วิจัยพืชยืนต้นและไม้ผลเมืองร้อน . 2555. สะตอ . คณะทรัพยากรธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ [http://www.
chrome://newtabhttp://natres.psu.ac.th/researchcenter/tropicalfruit/fruit/stinkbean.htm](http://www.chrome://newtabhttp://natres.psu.ac.th/researchcenter/tropicalfruit/fruit/stinkbean.htm).
(สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2555).

สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา . 2555. สะตอ .
สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา .
<http://www.web.ku.ac.th/agri/sato/menu1.htm>. (สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2555).

สถิต แก้วคง. 2553. ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2553.

สถิต แก้วคง. 2554. ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2554.

สนิท ชุมแก้ว. 2555. ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2555

สมยศ ชุกำเนิด. 2555. การเจริญเติบโตและผลผลิตหอยบางพันธุ์ที่ปลูกเป็นพืชร่วมในสวนยาง.
ฐานข้อมูลงานวิจัยยางพารา. [http://www.chrome://newtabhttp://naist.cpe.ku.ac.th/
~vasu/arda/rubber/?p=3092](http://www.chrome://newtabhttp://naist.cpe.ku.ac.th/~vasu/arda/rubber/?p=3092). (สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2555).

สมใจ ศรีมงคลทิพย์ . 2539. ของป่ากับคุณค่าทางเศรษฐกิจที่ให้แก่ชุมชน . *ข่าวสารป่ากับชุมชน*
3(6): 29-34.

สวาท สมบูรณ์ชัย. 2545. มูลค่าทางเศรษฐกิจจากป่าที่มีผลต่อแรงจูงใจในการอนุรักษ์ ภูมิศึกษา :
โครงการพัฒนาบ้านโป่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัด
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะ
เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ. 2551. อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า.
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
<http://www.hamanan.com/tour/phatthalung/utayankaopookaoya.html>. (สืบค้นเมื่อ 13
สิงหาคม 2553).

สุชาติ มณีรัตน์. 2554. ผู้ให้สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2554

สุगतค์ จันทวานิช . 2549. *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* . พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริยัน มุงบัง . 2555. รูปแบบการใช้ประโยชน์จากไฟ้เศรษฐกิจ . <http://www.chrome://newtabhttp//paikumpoo.tht.in/aticle13.html>. (สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2555).

เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี . 2549. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การประเมินมูลค่าทาง เศรษฐศาสตร์ของป่าชุมชนใน ภาคใต้ กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมค อำเภอตะโหมค จังหวัดพัทลุง . สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาและ สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ . 2555. ตำบลเขาปู่ . <http://www.chrome://newtabhttp//www.khaopu.go.th/general1.php>. (สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2553).

อภิชาติ เกลานีด

อภิชาติ รัตนวิระกุล. 2542. การศึกษาการเจริญเติบโตของหวายในสวนป่า. [http:// www.dnp.go.th](http://www.dnp.go.th). (สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2555).

อรุณรุ่ง บุญชนันตพงศ์. 2549. ไม่ใช่เรื่องง่ายกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม . *วารสาร วิจัยราชภัฏพระนคร* 1(1): หน้า 25.

เอกชัย หม่อมทะและคณะ. 2555. “การใช้ประโยชน์และมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของผลผลิตจากป่า ที่ไม่ใช่เนื้อไม้ ในป่าต้นน้ำบางเหียง ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ” ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 22 วันที่ 23-26 พฤษภาคม 2555*.

สงขลา. ศูนย์ประชุมนานาชาติคลองสิรินราชสมบัติครบ 60 ปี อำเภอหาดใหญ่จังหวัด
สงขลา.

Ajay Mahapatra. 1996. Sustainable development of non-timber forest products : implication for forest management in India. *FOREST ECOLOGY AND MANAGEMENT*. 1997(94): 15-29.

_____. 2004. Importance of non-timber forest products in the economic valuation of dry deciduous forests of India. *FOREST POLICY AND ECONOMICS*. 2005(7): 455-467.

Byron, N. and M. Arnold. 1997. *What Futures for the People of the Tropical Forests? CIFOR Working Paper No. 19 Bogor*: Bangladesh: Centre for International Forestry Research.

De Beer, J. H. and Mcdermott M. J. 1996. *The Economic Value of Non- Timber Forest Products in Southeast Asia*. Amsterdam.: Netherlands Committee for IUCN.

Erika M. Nakazono. 2003. Experimental harvesting of the non-timber forest product *Ischnosiphon polyphyllus* in central Amazonia. *FOREST ECOLOGY AND MANAGEMENT*. 2004(190): 219-225.

Hammett, A.L. 1993. *Non-timber forest product: profits and panacea? Proceedings of the Non-timber forest product*. Kathmandu.: Forest Research and Survey Center.

Helle Overgaard Larsenu. 2000. The non-timber forest policy process in Nepal:actors, objectives and power. *FOREST POLICY AND ECONOMICS*. 2000(1): 267-281.

Henry J. Ndangalasi. 2006. Harvesting of non-timber forest products and implications for conservation in two montane forests of East Africa. *BIOLOGICAL CONSERVATION* 2007(34): 242-250.

- Lelia Croitoru. 2007. Valuing the non-timber forest products in the Mediterranean region. *ECOLOGICALECONOMICS*. 2007(63): 768 – 775.
- Millennium Ecosystem Assessment. 2005. *Ecosystems and Human Well-being: Synthesis*. Washington, DC: Island Press.
- Proffenberger, M. and B. Megean. 1993. Community Allies: Forest Co-Management in Thailand, น.24. ใน วีระวัฒน์ ฉันทกานันท์ และคณะ (ผู้รวบรวม). *ของป่ากับเศรษฐกิจครัวเรือนของราษฎร บ้านโนนอำนวย ตำบลนาตาล อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์*. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- Shresha, T.B. 1994. *Utilization of Non-Timber Forest Products: Medicinal and Aromatic Plants. Proceedings of National Seminar on Non-Timber Forest Products: Medicinal & Aromatic Plants*. Kathmandu: MFSC7HPPCL.
- Subhadhira, S., Y. Apichatvullop, P. Kunurat and J. A. Hafner. 1987. *Case Studies of Human-Forest Interactions in Northeast Thailand. Final report 2 Northeast Thailand Upland*. Khon Kaen, Thailand: Social Project, KU/ KKU/ FORD 8500391.
- The International Bank for Reconstruction and Development. 2004. *How Much Is An Ecosystem Worth? Assessing The Economic Value Of Conservation*. Washington, DC: NW.

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก

จำนวนชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

จำนวนชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านที่เก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์

หมู่ที่	จำนวน (คน)
1	16
2	18
3	11
4	18
5	19
6	13
7	14
8	25
9	15
10	19
11	3
รวม	171

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง: ศักยภาพ มูลค่าและแนวทางการใช้ประโยชน์ของป่า บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพ มูลค่าและแนวทางการใช้ประโยชน์ของป่า บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า โดยศึกษาเส้นทางการเก็บของป่า ความหลากหลายของชนิดของของป่า ปริมาณ มูลค่าและมูลค่าเพิ่มของของป่าที่ชาวบ้านเก็บออกมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภคและการซื้อขาย รวมถึงอัตราเพิ่มพูนของของป่าที่มีอยู่ในพื้นที่เส้นทางการเก็บหาของชาวบ้าน อีกทั้งหา แนวทางการจัดการ ให้เหมาะสมกับศักยภาพและการเก็บหาของป่าของชาวบ้าน

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 9 หน้าแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การเก็บหาของป่า

ส่วนที่ 3 การซื้อขายของป่า

ส่วนที่ 4 การเตรียมตัวในการเก็บของป่า

ส่วนที่ 5 ต้นทุนทั้งหมดในการเก็บหาของป่าในรอบปี

ส่วนที่ 6 ความรู้สึกของคนเก็บหาของป่า

ผู้เก็บข้อมูล.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

แบบสอบถาม

เรื่อง: ศักยภาพ มูลค่าและแนวทางการใช้ประโยชน์ของป่า บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อำเภอศรี
บรรพต จังหวัดพัทลุง

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของป่าในบริเวณ
อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าและนำผลที่ได้มาเพื่อการวิจัยเท่านั้น

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1) ชื่อ.....สกุล.....
- 2) ที่อยู่ : บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ชื่อหมู่บ้าน.....
ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง หมายเลขโทรศัพท์.....
- 3) เพศ..... ศาสนา..... สถานภาพ.....
อายุ..... ระดับการศึกษา.....
- 4) จำนวนสมาชิกในครอบครัว..... (เฉพาะที่อาศัยอยู่ด้วยกันรวมผู้ตอบแบบสอบถามด้วย)
- 5) อาชีพเก็บหาของของป่า เป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม.....
- 6) ท่านเก็บหาของของป่ามาแล้วเป็นเวลากี่ปี.....
- 7) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน..... บาท
- 8) สถานะของท่านในครอบครัว.....
- 9) ท่านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มาเป็นเวลากี่ปี.....
- 10) ท่านทราบถึงเส้นทางการเก็บหาของของป่าจากใคร.....
- 11) ส่วนใหญ่ท่านมักจะไปเก็บหาของของป่าบริเวณใด.....
.....
- 12) ท่านมีกลุ่มในการเก็บหาของของป่าหรือไม่.....
หากมีโปรดระบุ.....
- 13) ท่านเก็บของของป่าบ่อยแค่ไหน
.....วัน/สัปดาห์ .....วัน/เดือน
- 14) จุดประสงค์หลักในการเก็บหาของของป่าของท่าน คือ.....
- 15) ท่านเคยเก็บหาของของป่ามาขายหรือไม่.....
หากเคย ท่านขายที่ไหน.....

5.2 แรงงานและค่าขนส่ง

ท่านเดินทางไปเก็บหาของของป่าโดย เดิน จักรยาน จักรยานยนต์ รถยนต์ อื่นๆ

ชนิดของของป่า	แรงงานที่ใช้เก็บ		ระยะเวลาครั้ง(ชม.)	ขนส่งสู่ตลาด โดย	ระยะทางขนส่งสู่ตลาด (ก.ม.)	ค่าใช้จ่ายตลอดขั้นตอนการจำหน่ายสู่ ตลาด	
	(คน)					รายการ	ราคา
	ชาย	หญิง					
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							
25.							
26.							
27.							

อธิบายเส้นทางการเก็บหาโดยสังเขป (พร้อมวาดรูปประกอบ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รูปภาพ

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นของคนเก็บหาของป่า

1. ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อท่านได้เข้าไปเก็บหาของป่าในแต่ละครั้ง

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. หากของป่าที่ท่านเก็บหา หหมดจากผืนป่า ท่านรู้สึกอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าการเก็บของป่าเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่ เพราะอะไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ท่านมีความต้องการที่จะให้มีการจัดการหรือสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางที่ถูกต้องในการเก็บหาของป่าหรือไม่ เพราะอะไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ค

ภาคผนวก ค

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชน

รายชื่อทีมวิจัยเยาวชน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ชื่อเล่น	โรงเรียน
1.	นางสาวสุกัญญา อักษรทอง	บุ่ม	ควนขนุน
2.	นางสาวนันทยา คงนุ่น	โบว์	ควนขนุน
3.	นางสาวสุนันท์ เฟื่องโตวงศ์	มุก	ควนขนุน
4.	นางสาวรุ่งอรุณ บุญเกิด	หงส์	ควนขนุน
5.	นางสาวอรนิสา หนูเป็ย	บี	ควนขนุน
6.	นางสาวอังคณา เมฆแก้ว	โบว์	ควนขนุน
7.	นางสาวกติกานวลแก้ว	แป้ง	ควนขนุน
8.	นางสาวนันทยา คงนุ่น	โบว์	ควนขนุน
9.	นางสาวเสาวลักษณ์ โอชู	ตาล	เทคนิคพัทลุง

ภาคผนวก ง

ภาคผนวก ง

รายชื่อทีมวิจัย (ชาวบ้าน)

รายชื่อทีมวิจัย (ชาวบ้าน)

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หมู่ที่
1	นายสุชาติ มณีรัตน์	1
2	นายสนิท ชุมแก้ว	2
3	นายปรีชา คำสง	4
4	นายปรารภ หลินมา	4
5	นายบุญเจือ พรหมแก้ว	8
6	นายปรีชา แก้วแห้ว	10

ภาคผนวก จ

ภาคผนวก จ

ชื่อวิทยาศาสตร์ของงองป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ของของป่าประเภทอาหาร

ลำดับ	ชนิดของของป่า	ชื่อวิทยาศาสตร์
1	สะตอ	<i>Parkia speciosa</i> Hassk.
2	กล้วยป่า	<i>Musa acuminata</i> Colla
3	เนียง	<i>Archidendron jiringa</i> I. C. Nielsen
4	ปุดช้าง	<i>Zingiber</i> Boehm.
5	หน่อไม้	<i>Dendrocalamus</i> Nees
6	ผักกูด	<i>Diplazium esculentum</i> (Retz.) Sw.
7	เต้าร้าง	<i>Caryota mitis</i> Lour.
8	เหรีียง	<i>Parkia timoriana</i> (DC.) Merr.
9	ระกำ	<i>Salacca wallichiana</i> Mart.
10	บอนส้ม	<i>Homalomena rostrata</i> Griff.
11	ลูกกอก	<i>Castanopsis inermis</i> (Lindl.) Barnett
12	กลอย	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst.
13	พาโหม	<i>Pacderia tomentosa</i> Blume
14	ผักกาดนกเขา	<i>Emilia sonchifolia</i> (L.) DC
15	ผักไห่	<i>Momordica charantia</i> L.
16	บัวบก	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urban.
17	ลูกจิ้ง	<i>Ficus botryocarpa</i> Miq.
18	เอื้องช้าง	<i>Costus speciosus</i> (J.Koenig) Sm.
19	ดีปลี	<i>Piper retrofractum</i> Vahl
20	ส้มเกียบ	<i>Urceola napeensis</i> (Quintaret) D.J.Middleton
21	มะปราง	<i>Bouea macrophylla</i> Griffith.
22	ย่านนาง	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels
23	ยอดมะกอก	<i>Spondias cytherea</i> Sonn.
24	ผักเมะ	<i>Momordica subangulata</i> BL.
25	ยอดลำเพ็ง	<i>Stenochlaena palustris</i> (Burm. f) Bedd.

ชื่อวิทยาศาสตร์ของของป่าประเภทไม้ดอกไม้ประดับ

ลำดับ	ชนิดของของป่า	ชื่อวิทยาศาสตร์
1	จันทน์ผา	<i>Draceana loureiri</i> Gagnep.
2	จันทน์แดง	<i>Pandanus calcis</i> H.St.John
3	กล้วยไม้	-
4	หางกระรอก	<i>Uraria acaulis</i> Schindl.
5	หัวเสียดา	<i>Platyterium coronarium</i> (Konig) Desv.
6	สร้อยนางกลอง	<i>Huperzia carinata</i> (Desv. Ex Poir.) Trevis.
7	ต้นสี่เหลี่ยม	<i>Huperzia tetrasticha</i> (Kunze ex Alderw.) Holub
8	ว่านหางช้าง	<i>Grammatophyllum speciosum</i> Blume
9	ข้าหลวงหลังลาย	<i>Asplenium nidus</i> L.
10	ปรง	<i>Cycas siamensis</i> Miq.
11	สร้อยนารี	<i>Lycopodium carinatum</i> Poir.
12	เกล็ดปลา	<i>Phylloidium longipes</i> (Craib) Schindl
13	หัวรื้อยรู	<i>Hydnophytum formicarum</i> Jack.
14	เขากวางอ่อน	<i>Phalaenopsis cornu-cervi</i> (Breda) Blume & Rchb. F
15	ไทรร่ม	<i>Ficus annulata</i> BL.
16	หางสิง	<i>Huperzia Bernh.</i>
17	รองเท้านารี	<i>Paphiopedilum niveum</i> (Rchb.f.) Stein.
18	นางคลี่	<i>Petrea volubilis</i> L.
19	นางกลาย	<i>Lycopodium</i> L.
20	จันทน์หอม	<i>Mansonia gagei</i> J.R.Drumm.
21	หางหนู	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook.f. & Thomson
22	เตยหนู	<i>Pandanus odoratissimus</i> L.f.

ชื่อวิทยาศาสตร์ของของป่าประเภทยารักษาโรค

ลำดับ	ชนิดของของป่า	ชื่อวิทยาศาสตร์
1	น้ำผึ้ง	<i>Schoutenia glomerata</i> King ssp.
2	สะคร้าน	<i>Piper interruptum</i> Opiz
3	ไหลเผือก	<i>Eurycoma lingifolia</i> Jack.
4	พาโหมต้น	<i>Saprosma brunneum</i> Craib.
5	ย่านอึกลุย	<i>Willughbeia angustifolia</i> (Miq.) Markgr.
6	ชิงดอกเดียว	<i>Goniothalamus macrophyllus</i> Hook.f. & Thoms.
7	ไฟเดือนห้า	<i>Asclepias curassavica</i> L.
8	หมากหมก	<i>Lepionurus sylvestris</i> Blume
9	เถาย่านาง	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels
10	หัวกระดาดแดง	<i>Capparis micracantha</i> DC.
11	หัวกระดาดขาว	<i>Capparis micracantha</i> Teijsm. ex Miq.
12	ว่านชักมดลูก	<i>Curcuma xanthorrhiza</i> D.Dietr.
13	เถารางจืด	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.
14	หัวไพล	<i>Zingiber cassumunar</i> Roxb.
15	ก้ำลิงหนุมาน	<i>Dracaena pendula</i> Ridl.
16	ใบชะมวงแก่	<i>Garcinia cowa</i> Roxb
17	ไม้กระที่บโรง	<i>Ficus pubigera</i> (Miq.) Wall. ex Brandis
18	หัวโอบเหล็ก	<i>Corymborkis veratifolia</i> (Reinw.) Blume.
19	สมุนไพร	<i>Stephania venosa</i> (BP.) Spreng.

ชื่อวิทยาศาสตร์ของของป่าประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

ลำดับ	ชนิดของของป่า	ชื่อวิทยาศาสตร์
1	ดอกหญ้า	<i>Saccharum arundinaceum</i> Retz.
2	หวายเส้น	<i>Calamus rudentum</i> Lour.
3	หวายค้ำ	<i>Calamus peregrinus</i> Furtado
4	คลุ้ม	<i>Donax grandis</i> (Miq.) Ridl.
5	ค้ำพร้าว-ขวาน (ไม้สังเคียด)	<i>Chisocheton patens</i> Bl.
6	ค้ำจอบ (ไม้ตะเคียนหิน)	<i>Hopea ferrea</i> Lanessan
7	ไม้ไผ่	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss
8	ไม้เท้า (ไม้รักเขา)	<i>Gluta compacta</i> Evrard

ภาคผนวก จ

ภาคผนวก จ

ภาพประกอบการดำเนินการวิจัย

ภาพกิจกรรม การสร้างความเข้าใจภาพรวมของขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

ภาพกิจกรรม การสรุปภาพรวมของขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

ภาพกิจกรรม การชมวีดิทัศน์เรื่อง แพรกหนามแดง เพื่อเห็นภาพรวมในการดำเนินงานวิจัย

ภาพกิจกรรม การเรียนรู้เครื่องมือเก็บข้อมูลในพื้นที่แบบเร่งด่วน

ภาพกิจกรรม การแนะนำกับผู้นำชุมชน

ภาพกิจกรรม การนำเสนอผลจากการแนะนำตัวกับผู้นำชุมชน

ภาพกิจกรรม การค้นหารายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่าของทีมวิจัย

ภาพกิจกรรม การทวนสอบรายชื่อชาวบ้านที่เก็บหาของป่ากับผู้นำชุมชน

ภาพกิจกรรม การเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เก็บหาของป่า

ภาพกิจกรรม การเรียนรู้การใช้โปรแกรม ArcGIS 10 และเครื่อง GPS

ภาพกิจกรรม การสำรวจศักยภาพของของป่าในเส้นทางกรเก็บหาของชาวบ้าน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นายวัฒนณรงค์ มากพันธ์
 รหัสประจำตัวนักศึกษา 5310920048
 วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)	มหาวิทยาลัยทักษิณ	2553

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

วัฒนณรงค์ มากพันธ์ ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร วิชดา เกตุใหม่ เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี นันทิดา สุธรรมวงศ์ ปรีชาลักษณ์ โคนองบัว และวีรวรรณ อมรศักดิ์. 2554. ภูมิปัญญาการจับฝิ่ง หลวงของพรานฝั่งชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรุท ชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดตรัง และจังหวัด นครศรีธรรมราช . การประชุม วิชาการระดับชาติ เครือข่ายวิจัยสถา บันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ประจำปี 2554. การประชุมวิชาการและเสนอ ผลงานวิจัยมหาวิทยาลัย ยักษ์ครั้งที่ 21 ประจำปี 2554. และการประชุมวิชาการระดับนานาชาติทางด้านพลังงานทดแทนในประเทศกำลังพัฒนาและ เศรษฐกิจใหม่ (วิถีคน วิถีชุมชน วิถีแห่งปัญญา). วันที่ 25-28 พฤษภาคม 2554 ณ โรงแรม เจบี อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

วัฒนณรงค์ มากพันธ์ เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี . 2555. ความหลากหลายของชนิด ปริมาณ และมูลค่าของการเก็บหาของป่าบริเวณพื้นที่ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง . การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยทักษิณครั้งที่ 22 ประจำปี 2555 “วิถีไทย วิถีอาเซียน วิถี แห่งความร่วมมือ” วันที่ 23-26 พฤษภาคม 2555. ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา